

A 1. XLIV HYLARIVS

1

¹Vt ea que illicite episcopus² uel decessor eius ordinauit ab eo qui superest emendentur³

Hylarius episcopus ecclesie⁴ catholice⁵ urbis Rome synodo presidens dixit. Quod quis commisit⁶ illicite, aut⁷ a⁸ decessoribus suis inuenit admissum, si proprium periculum uult uitare dampnabit. Nos enim in nullo uolumus⁹ seueritatem ultionis exercere. Sed qui in causis Dei uel contumacia uel in aliquo excessu deliquerit aut ipse quod perperam facit abolere noluerit ipse quicquid in alio non resecauerit inueniet. Quod ut deinceps possit tenacius custodiri, si placet omnes sententias et subscriptiones proprias¹⁰ commodate, ut¹¹ synodali iudicio¹² aditus claudatur illicitus.¹³

JK i.76; H 630b.12-23 (c 4a), M 923; C 35 q 9 c 3, of which the end from uitare dampnabit is a later addn

¹ Hilarius *add.* LRXW; Hylarius papa *add.* S

² *ss* O

³ -entur CLRWKBVPOQA -etur XNDO²

⁴ ep. eccl. CWNDBOHA; eccl. ep. K

⁵ *ca add. and canc.* N

⁶ quis comm. CLRXSBVPOHQ; quid comm. W; comm. quis KND; commisit A

⁷ aut CKNBOHQ; *om.* A

⁸ a CKDBOHA; *om.* N

⁹ uol- CKNBOHQ; nol- A

¹⁰ *ss* V²

¹¹ in *add.* *ss* K

¹² iudicio CRXKNBV; concilio OHQA

¹³ Explicit *add.* S

A 1. XLV SIMPLICIVS

1

Simplicius papa¹. Vt nullus episcopus sibi eligat successorem cap. v

Preterea fratres noua et inaudita sicut ad nos missis de Hispaniis epistolis sub certa relatione peruenit, in quibusdam locis peruersitatum semina subinde nascuntur. Denique non nulli episcopatum qui non nisi [31vb] meritis precedentibus datur non diuinum munus sed hereditarium putantes esse compendium et credunt sicut res caducas atque mortales ita sacerdotium uelut² legatorio aut³ testamentorio⁴ iure posse dimitti. Nam plerique sacerdotes in mortis confinio constituti locum suum feruntur aliis designatis nominibus subrogare. Scilicet ut non legitima expectetur electio. sed defuncti gratificatio pro populi⁵ habeatur assensu⁶, quod quam⁷ graue sit⁸ existimatis. Atque ideo si placet⁹ hanc¹⁰ licentiam generaliter¹¹ ecclesiis auferamus.

¹ Simplicius papa CLRXSWVP; Simplicius KNDB; *om.* without indication of attribution OHQA

² uelut CKNBOQA; uel H

³ aut CKNBOQ; uel H; *om.* A

⁴ -orio CKNBQ-; -ario OHA

⁵ pro populi CRXSOHQ²; populi LWKNDBVP; propuli QA

⁶ *corr. from* consensu O

⁷ quam CLSWK²D²BVPOHA*; cum RXKND

⁸ sit CKDBOHA; *om.* N

⁹ si placet *add.* *ss* V², etiam *add.* OHQA*, *om.* CRXKNB

¹⁰ Z *microfilm resumes*

Recte Hilarius; JK i.76; H 630b.36-54, M 923-4; ID 5.104 as Hilarius

¹¹ omnibus *add. S, om. CRXKNMBPZOHA*

2

*Simplicius papa Iohanni Rauennati*¹

Si quid esses intuitus² ecclesiastice discipline uel siquid apud te sacerdotalis modestie teneretur, non plectibiles perpetrarentur excessus. A quibus si nullo te paternarum regularum poteras continere precepto, saltem sancte³ memorie predecessoris tui fueras reuocandus exemplo. Qui cum faciendo presbiterum minus deliquisset inuitum, senserat tamen dignum pro tali usurpatione iudicium. Vbi ista didicisti que in fratrem et coepiscopum nostrum Gregorium non electione sed inuidia perpetrasti quem inexcusabili uolentia protrahi ad te passus es atque uexari⁴, ut ei honorem⁵ tantum non per animi⁶ tranquillitatem sed per amentiam sicut dicendum irrogares. Neque enim talia potuissent fieri sanitate consilii. Nolumus exaggerare quod gestum est, ne cogamur iudicare quod dignum est. Nam priuilegium meretur amittere⁷ qui permissa sibi abutitur potestate. ITEM IPSE⁸. Denunciamus autem quod si post hac quicquam presumpseris, et aliquem seu episcopum seu presbiterum seu diaconum inuitum facere⁹ forte¹⁰ credideris, ordinationes tibi Rauennatis¹¹ ecclesie uel Emiliensis noueris auferendas¹².

JK 583; M 931; ID 5.140 to abutatur potestate as BD 1.29; D 74 c 7 (Vbi ista - end), C 25 q 2 c 23 (Denunciamus - end)

¹ *mg. C; -n- ss R*

² *corr. fr. inuitus Z*

³ *sancte CKNBZHQA; om. O*

⁴ *corr. to -are K*

⁵ *-orem CKNBZHQA; -ore O*

⁶ *per animi CLRWK²D²BZOHQ; paramini KN; perarimini D*

⁷ *amittere CKNBZHQA; admittere O*

⁸ *ipse ss V; rubric to new section in HQO; QA add. Ex decretis Gelasii pape, A continues de autenticis et apocrifis scripturis*

⁹ *inu. facere CLRWKNVZ²; facere inu. B; inuitum P; inuitum faceret ZOHQA*

¹⁰ *om. P*

¹¹ *-n- ss C; -ena- R*

¹² *Explicit add. RXSW; C has an illeg. marg. add., beginning with N (at least 5 words)*

A 1. XLVI GELASIVS¹

- i. Que scripture sint autentice et que apocriphe
- ii. Quod non possit uenia dari in errore duranti [32ra]
- iii. Non esse iterum disputandum contra heresim ante dampnatam
- ³iiii. De institutis ecclesiasticis pro temporum qualitate moderandis
- v. Vbi nulla urget necessitas instituta patrum non esse uiolanda
- vi. Vt cum defuerint cleri, de monachis eligantur
- vii. Vt nulla precia de baptizandis et consignandis fidelibus exigantur⁴
- viii. Non debere fieri baptisma preter Pascha et Pentecosten nisi necessitas cogat

¹ *Incipiunt capitula Gelasii pape S*

² *capitulatio om. ZOHQA; in CLRXSWKNDMBVP*

³ *cc. 4-5 reversed B*

⁴ *corr. fr. elig- B*

- viii. Ordinationes non esse faciendas nisi in ieiunio quatuor temporum
x. Ne illiteratus uel membro imminutus ad clerum promouetur
xi. De tricennali possessione
xii. De promotione monachorum nouiter conuersorum uel laicorum
xiii. Ne dyaconi baptizent sine episcopo uel presbitero
xiiii. De tempore consecrandarum uirginum
xv. De non uelandis uiduis ab episcopo
xvi. De non recipiendis seruis ad clerum
xvii. Non esse commitenda mysteria uexatis demone uel passione
xviii. De uirginibus propositum uiolantibus
xviii. De diuidendis redditibus ecclesie
xx. In potestate episcopi facultates ecclesie esse⁵ debere
xxi. De his qui intra anni spacium causam suam coram excommunicatoribus suis⁶ non peregerint. et si obstinato animo sine communione defuncti fuerint
xxii. De his qui proficere noluerint
xxiii. Item de tricennali possessione
xxiii. Ne quis⁷ de re in litigio posita sinatur exigere pensiones donec iuridico examine diffiniatur
xxv. De statu parrochiarum qui perpetue etatis firmitate durauit non mutando
xxvi. De his qui alieno iuri debiti absque dominorum suorum licentia⁸ clerici fiunt uel etiam ordinantur
xxvii. De eodem
xxviii. Item de eodem
xxviii. Vt si de spacii de quibus memoratur orta contentio diffinitio certa processit, intemerata seruetur. Si autem nichil constiterit terminatum pars que fudit prebeat sacramentum
xxx. De his qui ad presbiterium uenire detrectant
xxxi. De eo quod sicut ad sacerdocium ecclesiastica [32rb] disciplina debiles corpore non patitur uenire ita et si quis in eo actu fuerit constitutus ac⁹ fuerit sauciatus amittere non potest quod sanus accepit
xxxii. De uiduarum causis ab episcopis¹⁰ impensius exequendis
xxxiii. De baptizandis et de his que in die dedicationis offeruntur
xxxiii. De seruis ad ecclesiam fugientibus¹¹
xxxv. Quod iura ecclesiarum non sint turbanda ac priuilegia que metropolitani uel prouincialibus episcopis decreuit antiquitas non esse frangenda
xxxvi. Quod decessorum statuta si iusta sint seruanda sunt, si iniusta corrigenda
xxxvii. Quod nichil perit in ecclesiasticis utilitatibus si aliena reddantur
xxxviii. De legibus principum que in negociis hominum custodiuntur, circa reuerentiam beati Petri multo magis custodiendis

⁵ non *add.* N, *om.* CKDB

⁶ *ss* C

⁷ Ne quis CLR²BP; Qui KN; *om.* D

⁸ dom. suorum lic. CRWKDBP; lic. dom. suorum N

⁹ ac CLRWKNDVP; aut B

¹⁰ -opis CKDBP; -opo N

¹¹ fug- CKDMB; confug- N

- xxxviii. De sacramento integre percipiendo¹²
 xl. De desolatis auxilio proprie defensionis et de his qui pro infirmitate etatis suis¹³ actibus prodesse non possunt
 xli. De libertate clericis dominorum benignitate concessa per oppressionem heredum non auferenda
 xlii. De his qui clericos per uolentiam¹⁴ opprimunt
 xliii. De episcopo quem clerici sui graui necessitate uexari dicebant
 xliiii. Quod subueniendum sit a Romano pontifice his qui eius remedia sperant in suis negociis
 xlv. Quod iusta dispensatione sit seruandum testatoris arbitrium
 xlvi. De quodam qui ad basylicam confugerat¹⁵
 xlvii. Quod communionem sint priuandi qui humanis legibus calcatis et religione abiecta ecclesiastica priuilegia calcare contendent
 xlviii. Quod non sit eundem contra pontificalia constituta¹⁶
 xlviiii. Quod irreligiosum¹⁷ sit et execrabile si quisquam in sua tuitione susceptos fideliter et sancte non educauerit
 l. Vt quilibet nisi pura conscientia ad sacrosanctam religionem non audeat peruenire
 li. Vt qui ecclesias uiolasse perhibentur accessu earum indigni iudicentur
 lii. De his qui ad ecclesiam confugerint¹⁸ non absque sacerdotis licentia retrahendis
 liii. Quod pia sollicitudo¹⁹ episcopi commodis egentium non sit neganda [32va]
 liiii. De quodam seruo ecclesie qui ausu temerario molitus fuit condere paginam testamenti
 liii. De culpa non iterum punienda
 lvi. De rebus ecclesie in quattuor partes diuidendis
 lvii. De prediis²⁰ ab ecclesia²¹ alienatis ecclesie restituendis
 lviii. De quodam seruo qui ad ecclesiam confugerat

¹² percipiendo LSWKNDBVP; custodiendo (uel (om. R) percipiendo ss CR) CR²X; custodienda R

¹³ suis CL²RXSWBVP; sue is L; sue KNDM

¹⁴ cler. per uiol. LRXSWKNDBVP (corr. fr. viontiam); per uiol. cler. C

¹⁵ -erat LRXSWKNDBVP; -erit C

¹⁶ constituta CLRXSWP; instituta KNDMBV

¹⁷ ir- ss C

¹⁸ -erint CRXSWKBP; -erunt NDM

¹⁹ -do ss C

²⁰ prediis CLSWKNDBV; presidiis RX

²¹ -c- ss C

1

Ex decretis¹ Gelasii pape. Que scripture sint autentice et que apocriphe²
 Post propheticas atque euangelicas et apostolicas³ scripturas quibus⁴ ecclesia catholica⁵ per gratiam Dei fundata est. etiam illud intimandum putauimus quod

¹ Decretis CNDBZOHA; Decerptis K

² Que - apocr. CKNBVP; De autenticis (autencinis O) et apocrifis (-isis OQ) scripturis in mg. ZOH (H before Ex - pape above), in text Q, with Ex - Gel. following; whole inscr. and rubric before 1.45.2 A

³ atque eu. et ap. CKNBP; et eu. atque ap. ZOA; et ap. atque eu. HQ

⁴ quibus CX²KNBZHA; om. O

⁵ quibus cath. eccl. in mg. X²

quamuis uniuerse per orbem catholice ecclesie unus thalamus Christi sit⁶. sancta tamen Romana catholica⁷ et apostolica⁸ ecclesia nullis synodicis⁹ constitutis ceteris ecclesiis¹⁰ prelata est. sed euangelica uoce Domini et Saluatoris nostri¹¹ primatum obtinuit, Tu es Petrus, et super hanc petram edificabo ecclesiam meam et cetera. Cui data est etiam¹² societas beatissimi Pauli apostoli¹³ uasis¹⁴ electionis. qui non diuerso sicut heretici¹⁵ garrunt sed uno tempore, uno eodemque die gloriosa morte cum Petro¹⁶ in urbe Roma sub Cesare Nerone agonizans coronatus est. Quamuis¹⁷ aliud fundamentum nemo possit ponere preter id quod positum est. quod est¹⁸ Christus Ihesus. tamen¹⁹ edificationem²⁰ eadem sancta Romana ecclesia post illas ueteris uel noui testamenti quas²¹ regulariter suscepimus etiam suscipi non prohibet scripturas, id est sanctam synodum Nycenam cccxviii patrum mediante Maximo Constantino augusto²², sanctam synodum Ephesinam in qua Nestorius dampnatus est, consensu beatissimi²³ Celestini pape, mediante Cyrino²⁴ Alexandrine sedis antistite et Archadio ab Italia destinato, sanctam synodum Calcedonensem mediante Martiano augusto et Anatholio Constantinopolitano episcopo, in qua Nestoriana et Eutichiana heresis [32vb] simul cum Dyoscoro²⁵ eiusque complicibus dampnate sunt. Item opuscula²⁶ Cecillii,²⁷ Cypriani martyris et Carthaginiensis episcopi²⁸. Item opuscula beati Gregorii Nazannensis²⁹ episcopi. Item opuscula beati Basili³⁰ Capadocii episcopi³¹. Item opuscula beati Athanasii³² Alexandrini episcopi. ³³Item opuscula beati Iohannis Constantinopolitani episcopi. Item opuscula beati Theophyli³⁴ Alexandrini episcopi. Item opuscula beati³⁵ Hylarii Pictauiensis³⁶ episcopi. Item opuscula beati Ambrosii

⁶ sit LRXSWKNBVPZHOA; sint C

⁷ add. Q (mg.), om. A

⁸ cath. et apost. ss C

⁹ -icis CRKNBPO²; -ocis ZHQA; -is O

¹⁰ cet. eccl. CKNBZOA; ecc. cet. HQ

¹¹ te add. A

¹² etiam CKNBZHQA; om. O

¹³ ss SHQO

¹⁴ corr. fr. uas H

¹⁵ heret- CKNBOHA; herit- Z

¹⁶ petus A

¹⁷ -uis ss C

¹⁸ est C²LXSWKNBPZOHA; om. CR

¹⁹ tamen CRNDBZOHQ; tamen ad K; cum A

²⁰ -ionem CKNBZO²HQ; -ionis O?; -ione A

²¹ post illas ueteris - quas in mg. V

²² augusto CLRS (before Const.)XKNZOHA; augustino W. Nicenam cccxviii - augusto in *small cramped script*

over an erasure C; CL(mg.) add: in qua Arrius hereticus condempnatus est. Sanctam synodum

Constantinopolitanam mediante Theodosio (Thod- L) seniore augusto in qua Machedonius hereticus (om. L)

debitam condempnationem excepit (cf Gratian), om. RXWKNBPZGOHQ

²³ beatissimi CKDBZOHA; om. N

²⁴ Cyrino CRXKNBP; Cyrillo ZOHA

²⁵ corr. fr. Diss- H

²⁶ beati add. ZOGHA, om. CRXKNB

²⁷ -ci- ss C

²⁸ -opi CKNBZOQA; -opis H

²⁹ corr. fr. Nanz- A

³⁰ Blasii P

³¹ Cap. ep. CRBZHOA; ep. Cap. KNDP

³² -na- ss C; -asis R; -h- ss H

³³ In mg. from here to: Theoph. Alex. ep. M

³⁴ -o- ss A

³⁵ beati LRXWKNDBPZHGOA; sancti CS

Mediolanensis episcopi. Item opuscula beati Augustini Ypone Regiensis episcopi. Item opuscula beati³⁷ Ieronimi presbiteri. Item opuscula beati Prosperi uiri religiosissimi. Item epistola beati Leonis pape ad Flauianum Constantinopolitanum episcopum³⁸ destinata³⁹ cuius⁴⁰ textus⁴¹ quispiam si usque⁴² ad unum iota disputauerit⁴³ et non eam in omnibus uenerabiliter receperit⁴⁴, anathema sit. Item opuscula atque tractatus omnium patrum orthodoxorum⁴⁵ qui in nullo a sancte Romane ecclesie⁴⁶ consortio deuiarunt. nec ab eius⁴⁷ fide uel predicatione seiuncti sunt, sed ipsius communionis per⁴⁸ gratiam Dei usque in ultimum diem uite sue fuere participes legendos decernimus⁴⁹. Item decretales epistolas quas beatissimi pape diuersis temporibus ab urbe Roma pro diuersorum patrum consolatione⁵⁰ dederunt uenerabiliter suscipiendas. Item gesta sanctorum martyrum que⁵¹ multiplicibus tormentorum⁵² cruciatibus et⁵³ mirabilium confessionum triumphis irradiantur⁵⁴. Quis ista catholicorum dubitet et maiora eos in agonibus fuisse perpessos. nec suis uiribus sed Dei gratia et adiutorio uniuersa tolerasse. Sed ideo secundum⁵⁵ antiquam consuetudinem singulari cautela in sancta Romana ecclesia non leguntur. quia et⁵⁶ eorum⁵⁷ qui scripsere nomina penitus ignorantur, et ab infidelibus aut⁵⁸ dictis superflua aut minus apta⁵⁹ quam rei ordo fuerit esse putantur, sicut cuiusdam [33ra] Cyrici et Iulite, sicut Georgii⁶⁰ aliorumque huiusmodi passiones que ab hereticis perhibentur conscripte⁶¹. Propter quod⁶² ut⁶³ dictum est ne uel leuis subsannandi oriretur⁶⁴ occasio. in sancta Romana ecclesia non leguntur⁶⁵. Nos tamen cum predicta ecclesia omnes martyres et eorum gloriosos agones qui Deo magis quam hominibus noti⁶⁶ sunt. omni deuotione ueneramur⁶⁷. Item uitas patrum Pauli, Antonii, Hylarionis

³⁶ -iensis LRX(*corr. fr.* Pect-)SWKNPH; -ensis CBZOA

³⁷ ss C

³⁸ ep. Const. X

³⁹ -ata CRXKNBPH; -atam ZOQA

⁴⁰ ss H

⁴¹ textus CBPZHOA; *om.* RXKND; textum R²S

⁴² si usque CNBPZHOA; suisque KD

⁴³ *corr. to* refutauerit K

⁴⁴ receperit CKNBZOHQ; recesserit A

⁴⁵ -ox- ss K; -doxorum *in mg.* M

⁴⁶ Rom. ecc. CRXKDBPQ; ecc. Rom. ZH; Rom. NOA

⁴⁷ ab eius] *corr. fr.* Abius X

⁴⁸ ss K

⁴⁹ leg. dec. CKDBZOHA; dec. leg. N

⁵⁰ *corr. fr.* consuetudine L²

⁵¹ que LRXSWBPZHA; que a C; que pro KND; qui O

⁵² tormentorum CKNBZOHQ; cementorum A

⁵³ et CNDBZOHA; *om.* K

⁵⁴ -r- ss C

⁵⁵ *corr. from* Christus K

⁵⁶ et CLRKD²BPZOHA; *om.* ND

⁵⁷ ss C

⁵⁸ aut CRKNPZOHA; uel B

⁵⁹ *corr. to* aperta H

⁶⁰ Georgii CRXS³KNBZOH; Gregorii R²S; Georgi A

⁶¹ conscripte CKNBZOHQ; scripte A

⁶² quod CKNBZOH; que A

⁶³ *in mg.* M

⁶⁴ subs. or. CKNBZHA; or. subs. O

⁶⁵ eccl. non leg. CKDBZOHA; non leg. eccl. N

⁶⁶ noti CKNBZOHQ; nati A

⁶⁷ -amur CKNBZOHQ; -antur A

et omnium heremitarum quas tamen uir⁶⁸ beatissimus descripsit Ieronimus. Item actus beati Siluestri apostolice sedis presulis licet eius qui conscripsit⁶⁹ nomen ignoretur, a multis tamen⁷⁰ in urbe Roma catholicis legi⁷¹ cognouimus et pro antiquo usu multe hec imitantur ecclesie. Item scripturam de inuentione dominice crucis et aliam scripturam de inuentione capitis sancti Iohannis⁷². Nouelle quidem relationis sunt et nonnulli eas catholicis legunt. Sed cum hec ad catholicorum⁷³ manus aduenerint⁷⁴, beati Pauli apostoli⁷⁵ precedat sententia, Omnia probate. quod bonum est tenete. Iterum Rufinus⁷⁶ uir religiosissimus plurimos ecclesiastici operis⁷⁷ edidit libros, nonnullas etiam scripturas interpretatus est. Sed quoniam beatissimus Ieronimus⁷⁸ in aliquibus eum de arbitrii uoluntate⁷⁹ notauit illa sentimus quam predictum beatum⁸⁰ Ieronimum sentire cognoscimus. Et non solum de Rufino sed etiam de uniuersis quos uir sepius memoratus zelo Dei et fidei religione reprehendit. Item Origenis nonnulla opuscula que uir beatissimus Ieronimus non repudiat legenda suscipimus. Reliqua uero⁸¹ omnia cum auctore suo dicimus esse renuenda. Item chronica⁸² Eusebii Cesariensis atque eiusdem ecclesiastice hystorie⁸³ libros, quamuis in primo⁸⁴ narrationis sue libro⁸⁵ tepuerit, et post in laudibus atque excusatione Origenis scismatici unum conscripserit librum propter rerum tamen singularem noticiam que ad [33rb] instructionem⁸⁶ pertinet usquequaque non dicimus renuendos. Item Orosium uirum eruditissimum⁸⁷ collaudamus quia ualde necessariam aduersus paganorum calumpnias⁸⁸ ordinauit hystoriam⁸⁹ miraque breuitate contexit. Item uenerabilis uiri Sedulii Paschale⁹⁰ opus quod heroicis descripsit uersibus⁹¹ insigni laude preferimus. Item Iuuenci nichilominus laboriosum opus non spernimus sed miramur. Cetera que ab hereticis siue scismaticis conscripta uel predicta sunt nullatenus recipit catholica et apostolica Romana ecclesia. E quibus pauca que ad memoriam uenerunt et catholicis uitanda sunt credimus⁹² subdenda⁹³.

⁶⁸ uir CKNBZHA; *om.* O

⁶⁹ conscripsit CKNBZO; scripsit HQA

⁷⁰ tamen CKNBZOQ²A; enim HQ

⁷¹ *corr. fr.* legis H

⁷² sancti Iohannis CXKNBP; Iohannis baptiste ZOHA

⁷³ coth- X

⁷⁴ peruenerint R²S

⁷⁵ *ss* O

⁷⁶ Ruffinus A

⁷⁷ operis CKDBZOHA; ordinis NG

⁷⁸ -r- *ss* H

⁷⁹ uoluntate LRXWKNDP; libertate R²SBZGOHA; ? C

⁸⁰ beatum CKNBZHA; *om.* O

⁸¹ uero CXKNB; autem ZGOHA

⁸² -icia N; -ni- *ss* A

⁸³ eccl. hist. CXKNBP; hist. eccl. ZOHA

⁸⁴ primo CLRXWBPZOHA; primum KND

⁸⁵ libro CLRWBPZOHA; librum KND

⁸⁶ -ionem CKNBOHA; -inem Z

⁸⁷ erudent- A

⁸⁸ *in mg.* M

⁸⁹ historiam CKNBZHA; uictoriam O

⁹⁰ Paschale CKNBZO; Pasche HQA?

⁹¹ uersibus CKNBZOHQ; usibus A

⁹² credimus CKNBZOA; credidimus H

⁹³ uit. - subd.] credimus uitanda subdenda sunt Q

Ariminensem sinodum a Constantino cesare⁹⁴ Constantini⁹⁵ augusti filio congregatam⁹⁶, mediante Tauro⁹⁷ prefecto ex tunc et nunc et⁹⁸ usque in eternum confitemur esse dampnatam. Itinerarium nomine Petri apostoli quod appellatur sancti Clementis libri decem apochriphum. Actus nomine Thome apostoli apochriphi, Actus nomine Petri apostoli apochriphi⁹⁹, Actus nomine Philippi apostoli apochriphi, Actus nomine Andree apostoli apochriphi, Euangelium nomine Mathie apochriphum, Euangelium nomine Petri apostoli apochriphum¹⁰⁰, Euangelium nomine Iacobi minoris apochriphum, Euangelium¹⁰¹ nomine Barnabe¹⁰² apochriphum, Euangelia¹⁰³ nomine Thome¹⁰⁴ quibus¹⁰⁵ Manichei utuntur apochripha¹⁰⁶. Euangelia¹⁰⁷ nomine¹⁰⁸ Bartholomei apostoli apochripha, Euangelia que falsauit Lucianus apochripha, Euangelia que falsauit Isicius apochripha. Liber de infantia Saluatoris et de Maria uel obstetrice¹⁰⁹ apochriphus, Liber qui appellatur Pastoris apochriphus. Libri omnes quos fecit Leucius¹¹⁰ discipulus diaboli apochriphi. Liber qui appellatur Fundamentum apochriphus, Liber qui appellatur Thesaurus apochriphus, Liber de filiabus Ade lecto Geneseos apochriphus, Liber qui appellatur¹¹¹ Actus Tecele et Pauli apostoli apocrifus, Liber qui appellatur Nepotis apocrifus¹¹², Liber prouerbiorum qui ab [33va] hereticis conscriptus¹¹³ et Sancti Syxti nomine prenotatus est¹¹⁴ apochriphus. Reuelatio que appellatur Pauli apostoli apochripha¹¹⁵, Reuelatio que appellatur Thome apochripha, Reuelatio que appellatur Stephani apochripha, Liber qui appellatur Transitus sancte Marie apochriphus, Liber qui appellatur Penitentia Ade apochriphus, Liber de Vegia nomine gigante apochriphus¹¹⁶ qui cum dracone post diluuium ab hereticis pugnasse perhibetur¹¹⁷, Liber qui appellatur Testamentum Iob apochriphus, Liber qui appellatur Penitentia Origenis apochriphus, Liber qui appellatur Sancti Cypriani¹¹⁸ apochriphus. Liber qui appellatur Iamne Penitentia¹¹⁹ et Manbre apochriphus, Liber qui appellatur Physiologus laus apostolorum apochriphus. Liber qui appellatur Sortes apostolorum¹²⁰

⁹⁴ repeated G

⁹⁵ corr. to -antio Z

⁹⁶ congregreg- A

⁹⁷ Tanro B

⁹⁸ et CND²BPZOHA; om. KD

⁹⁹ Actus nomine Petri ap. apoc. before Actus nomine Andree below A

¹⁰⁰ Eu. nomine Thome - utuntur apoc. here HQ

¹⁰¹ corr. fr. -elia R

¹⁰² apoc. CBZOA; apostoli apoc. KNH; apostoli P.

¹⁰³ -elia CRKNB; -ium ZHA; O uncertain

¹⁰⁴ apostoli add. S²H, om. CLXKNBZOA

¹⁰⁵ corr. from qui O

¹⁰⁶ after Thome GQ; see above for HQ

¹⁰⁷ -lia CKNBZ; -lium HQA; Eu' O

¹⁰⁸ nomine CRKNBZO; om. HQA

¹⁰⁹ abstet- A

¹¹⁰ corr. from Leuticius G

¹¹¹ -atur C?KBPZOHA; -atus est N; appell' D

¹¹² Liber qui app. Nep. ap. in mg. V¹

¹¹³ conscriptus CLRWBPZHQ; conscriptus est KNDO; scriptus A

¹¹⁴ est CRSPZOHQ²A; om. KNDBGQ

¹¹⁵ Reuelatio que appellatur Pauli ap. apoc. om. A

¹¹⁶ apoc. CKDBZOHA; om. N

¹¹⁷ ap. add. N

¹¹⁸ -r- ss C

¹¹⁹ Iamne Penitentia CRWKNPZOHQ; Pen. Iamne B; Iamne Penitennia A

¹²⁰ a- ss C; apostolorum om. R; Liber qui app. Physiol. - apostolorum in mg. L²

apochriphus¹²¹, Liber qui¹²² appellatur Physiologus qui ab hereticis conscriptus et¹²³ beati Ambrosii nomine signatus est apochriphus. Hystoria Eusebii Pamphyli apochripha. Opuscula Tertulliani apochripha. Opuscula Lactantii¹²⁴ apochripha, Opuscula Affrici apochripha, Opuscula Postumiani¹²⁵ et Galli apochripha, Opuscula Montani et¹²⁶ Priscille¹²⁷ et Maximille¹²⁸ apochripha¹²⁹, Opuscula omnia Fausti manichei¹³⁰ apochripha, Opuscula Commodiani apochripha. Opuscula alterius Clementis Alexandrini¹³¹ apochripha, Opuscula Tharsi Cypriani apochripha, Opuscula Arnobii apochripha, Opuscula Tyconii¹³² apochripha, Opuscula Cassiani presbiteri Galliarum apochripha. Opuscula Frumentii ceci, Victorini Pictauiensis¹³³ apochripha, Opuscula Fausti Regensis Galliarum¹³⁴ apochripha. Opuscula Frumentii ceci apochripha¹³⁵, Certionem de Christo uirgilianis compaginatum uersibus¹³⁶ apochriphum, Epistola Ihesu ad Abagarum¹³⁷ apochripha, Epistola Abagari¹³⁸ ad Ihesum apochripha, Passio Cirici¹³⁹ et Iulite apochripha, Scriptura¹⁴⁰ que appellatur Contradictio Salomonis apochripha. Hec et his similia que Simon magus, Nicholaus, Cherintus, Marcion, Basilides, Ebion, Paulus etiam Samosatenus Fotinus¹⁴¹ et Bonosus, et qui simili errore¹⁴² deferunt¹⁴³. Montanus quoque cum suis [33vb] obscenissimis sequacibus, Apollinaris¹⁴⁴, Valentinus siue Manicheus, Faustus, Affricanus, Sabellius, Arrius, Macedonius, Eunomius, Nouatus, Sabbastius¹⁴⁵, Celertus, Donatus, Eustatius, Iouinianus, Pelagius, Iulianus¹⁴⁶ Celanensis, Celertius¹⁴⁷, Maximianus¹⁴⁸, Priscillianus, Persilianus ab Hispania, Nestorius Constantinopolitanus, Maximus Vnicus, Lampetius, Dyoscorus, Euthincius, Petrus et alius Petrus e¹⁴⁹ quibus unus Alexandriam alius Antiochiam maculauit, Acatius Constantinopolitanus cum¹⁵⁰ sociis suis, necnon et omnes heresiarche, heresisque

¹²¹ Liber qui appellatur Phys. – apoc. *in mg.* H²

¹²² qui CKNBZOHQ; *om.* A

¹²³ *corr. fr.* est O

¹²⁴ Iact- B

¹²⁵ -iani CRKNBZOQA; -ani H

¹²⁶ et CRXKNVO; *om.* BGZHQA

¹²⁷ Priscille B

¹²⁸ Mamaximille O

¹²⁹ opusc. Montani - apoc. *om.* P; Opuscula Affrici - Max. apoc. *in mg.* V¹

¹³⁰ -ni- *ss* Z

¹³¹ Clem. Alex. CKNBZOHQ; Alex. Clem. A

¹³² -onii CRXWKNDP; -onii SBVZOHQA

¹³³ -ionensis RWKNZBP²OQA; -iensis LXS; -ianensis G?; -onensis H; ? C

¹³⁴ Galliarum C?RXKNBPZOHQ; *om.* A

¹³⁵ Opuscula Frumentii cec. apoc. *om.* N, *in* C?LKDBPZ(*om.* apoc.)OHA

¹³⁶ comp. uers. LRXWBPZOHA; uers. comp. KND; ? C

¹³⁷ Abagarum RXKDB; Adgabarum N; Abagum P²; Abgarum OH²Q²A; Agarum H; Abgarium Q; ? C

¹³⁸ Abagari CRXKNDB; Agari P; Abgari ZOHQA

¹³⁹ Cirici RXSWKNBPZOHA; Ciri L; ? C

¹⁴⁰ -c- *ss* N

¹⁴¹ Fotinus C?RKNBZOHQ; Fortenus A

¹⁴² *herrore corr. fr.* horore O

¹⁴³ deferunt RXSKDBVP; defecerunt LWV²ZOHA; ferunt K²; deferuntur N; ? C

¹⁴⁴ Apollinaris CRXSKNV²P; Apollonaris LBVZOHQA; Apollonarius G

¹⁴⁵ -astius CKNBZOHQ; -astinus A

¹⁴⁶ *ss* K

¹⁴⁷ Celertius RXSWNDBVZOH; Cellertius CK; uel clercius L; Celertus PQ; Celertinus A

¹⁴⁸ Maximianus CKNBZHOA; Maximinius O²

¹⁴⁹ e CKNBZOHA; *om.* G

¹⁵⁰ cu O

eorum discipuli siue scismatici quod¹⁵¹ docuerunt uel conscripserunt quorum nomina minime retinentur, non solum repudiata, uerum etiam ab omni Romana ecclesia catholica et¹⁵² apostolica eliminanda atque cum suis auctoribus auctorumque¹⁵³ subsequacibus sub anathemate indissolubili uinculo in eternum confitemur esse dampnata.

[N.B. That apoc. and Euangel. expansions here cannot be collated with profit, since the forms are usually heavily contracted; much of C is illeg.]

JK 700; H 635a-637b, M 984-8; Thiel 1.454; Coll. Sem. 1.126-7; ID 4.64-65 as BD 3.220-1; IP 2.91, 2.123; D 15 c 3

¹⁵¹ quod CKDBZOHA; om. N

¹⁵² et CKNBZOHQ; om. A

¹⁵³ auctoribus auctorumque CKNBZO; actoribus actorumque Q; auctorum auctoribusque A

2

De iusta dampnatione Achatii¹. Quod non possit uenia dari in errore duranti²

Gelasius Fausto³ magistro fungenti legationis officio Constantinopolim. Legatur ex quo est⁴ religio Christiana uel certe detur exemplum in ecclesia Dei a quibuslibet pontificibus aut ab ipsis apostolis, ab ipso denique Salvatore ueniam nisi se corrigentibus fuisse concessam. Auditum autem sub isto celo non⁵ legitur omnino nec dicitur quod eorum uoce depromitur, ⁶Date nobis ueniam ut tamen nos⁷ in errore duremus. Id quoque par esse⁸ ostendant qui nobis canones nituntur opponere quibus hoc⁹ canonibus, quibus regulis qua lectione, quoue¹⁰ documento siue a maioribus nostris siue ab ipsis apostolis quos potiores merito fuisse non dubium est seu ab ipso Domino Salvatore qui iudicaturus creditur¹¹ uiuos¹² et mortuos siue factum est unquam uel faciendum esse mandatur¹³. Mortuos suscitasse legimus Christum, in errore mortuos [34ra] absoluisse non legimus. Et qui hoc certam faciendi solus¹⁴ habuit potestatem¹⁵. beato Petro mandat principaliter apostolo, Que ligaueris super terram ligata erunt¹⁶ et in celo et que¹⁷ solueris super terram soluta erunt¹⁸ et in celo¹⁹. Super terram, inquit, nam²⁰ in hac ligatione²¹ defunctum nusquam dixit absolui. Non

¹ De - Achatii in mg. H

² rubr. in mg. ZO; text HQ; om. A

³ facto O

⁴ repeated H

⁵ non CLRXKNBP; nec ZOHQA

⁶ New section begins here in A, with rubric: Quod non possit uenia dari in errore duranti

⁷ nos CRKDBZOHA; om. N

⁸ par esse CRXKNBP; est GO; par est Z²HQ; pars est ZA

⁹ hoc CKBPZOHA; om. N; hec D

¹⁰ quoue CXKNBP; quo uel ZOHA

¹¹ -itur CLSWK²DBVPZOHA; -iturus RXKN

¹² All from here to errore mortuos below in mg. M

¹³ A begins new section, with rubric: Viuenti tantum posse dari ueniam; same rubric in mg. XZOG??HQ

¹⁴ corr. fr. salus Z

¹⁵ in mg. M

¹⁶ ligata erunt CRBPZO; erunt ligata KNHA

¹⁷ corr. fr. quecumque Z

¹⁸ soluta erunt CKNBZOQ; erunt soluta HA

¹⁹ et que solueris - in celo in mg. W²; L(mg.)SW begin new section with rubric: Viuenti tantum (tamen W) posse dari (dare S) ueniam. Same passage added in text L, in mg. R²X²P (P with no break)

²⁰ na O

²¹ leg- A

solum presuli apostolico²² facere licet. sed²³ unicuique²⁴ pontifici quo scilicet²⁵ quemlibet locum secundum regulam hereseos ipsius ante²⁶ dampnate²⁷ a catholica communione²⁸ discernunt²⁹. Achatius quippe non fuit noui uel proprii inuentor erroris ut in eum noua scita³⁰ procederent. Sed alieno facinori suam communionem miscuit. Itaque necesse fuit ut in illam recideret³¹ iusta lance sententiam qua cum suis successoribus per coniuentiam³² synodalem susceperat auctor³³ erroris³⁴. Nobis opponunt canones dum³⁵ nesciunt quid loquantur. Contra quos hoc ipsi uenire se produnt quod prime sedi sana rectaque suadenti parere diffugiunt³⁶. Ipsi sunt canones qui appellationes³⁷ totius ecclesie ad huius sedis examen uoluere differi³⁸. Ab ipsa uero nusquam prorsus appellari debere sanxerunt ac per hoc illam de tota³⁹ ecclesia iudicare, ipsam⁴⁰ ad nullius commeari⁴¹ iudicium, nec de eius unquam preceperunt⁴² iudicio⁴³ iudicari, sententiamque⁴⁴ illius constituerunt non⁴⁵ oportere dissolui, cuius potius sequenda decreta mandarunt⁴⁶. In hac⁴⁷ ipsa causa Timotheus Alexandrinus et Petrus Antiochenus⁴⁸, Petrus, Paulus, Iohannes et ceteri non solum unus sed plures utique⁴⁹ nomen sacerdotii preferentes, sola⁵⁰ sedis apostolice sunt auctoritate deiecti.⁵¹ Qua traditione maiorum apostolicam sedem in iudicio uocant⁵²? An secunde sedis antistes⁵³ et⁵⁴ tercie ceterique bene conscii sibi sacerdotes depelli debuerunt et qui

²² Licere cuicumque pontifici sequaces heresis ante dampnate (-ato L, -ata Q) a communione separare (-ari K, sep. om. O) in mg. LR²SVPZOGHQ, cf W at note below

²³ ss Z

²⁴ unicuique CRXKNB; iunicuique P?; cuicumque ZOHA

²⁵ scil. CNBZOHA; sane K

²⁶ ante CKDBZOHA; autem N

²⁷ -ate CKNBZOHQ; -are A

²⁸ ante add. Z (om. CKNBOHA)

²⁹ -unt CRXKN; -ant BVGZOHA. W here begins a new section, with rubric: Licere quicumque episcopi sequaces heresis ante dampnate a communione separare

³⁰ scita CRXK²NBZOHA; cita KD; scista P

³¹ recid- CRNDBPZOHQ²; reced- KQA

³² coniu- CRKNBZOHQ²; conu- QA

³³ auctor CKNBZOHQ; actor A

³⁴ A begins a new section, with the rubric: De iudicio sedis apostolice non esse iudicandum; same rubric in mg.

LSVPZOHQ; see below for W

³⁵ in mg. Z

³⁶ diffig- A. W here begins a new section with rubric: De iudicio sedis apostolice non esse iudicandum; same text in mg. R²X²S²

³⁷ -iones CRK²BPZOHA; -ionis KND

³⁸ differri CRXKNBPZ²; deferrri ZOHA

³⁹ de tota CKNBZHA; deuota O

⁴⁰ ipsam CKNBZOHQ; ipsa A

⁴¹ ad null. comm. CKNVPZOHA; comm. ad null. B

⁴² prec- CRNDBPZOHQ; perc- KA

⁴³ iudicio C²LSWKNDPZOHA; om. CRX

⁴⁴ -que CKNBZOQA; om. H

⁴⁵ non CRXKNBP; om. ZOHA

⁴⁶ -arunt CKNBZO; -auerunt HQA

⁴⁷ ss A

⁴⁸ -o- ss N

⁴⁹ utique CKNBZOHQ; tutique A

⁵⁰ ss A

⁵¹ A places the rest of this canon after c 3; HQ begin a new canon, (H with rubric: Idem de eodem)

⁵² -ant CKNBZOQA; -antur H

⁵³ corr. to antistites Q

⁵⁴ et CKNBZOHQ; om. A

extitit religionis inimicus depelli non debuit? Viderint ergo⁵⁵ si alios habent canones quibus suas ineptias exequantur. Ceterum isti⁵⁶ qui sacri, qui ecclesiastici, [34rb] qui legitimi⁵⁷ celebrantur⁵⁸ non solum sedem apostolicam ad iudicium uocare non possunt, et Constantinopolitane⁵⁹ episcopus ciuitatis que utique⁶⁰ per canones inter sedes nullum nomen accepit, in communionem recidens⁶¹ perfidorum non debuit submoueri?⁶²

JK 622; Thiel 1.107; H 637a Inscr., 637b.24-48 to dixit absoluti, 638a 3-32 to auctoritate deieci, 638a.56 - 638b.2, M 954-5, 956; Coll. Sem. 1.228a to dixit absolui; ID 5.9 (Nobis opponunt - submoueri), 14.61 (Mortuos suscitasse - dixit absolui); IP 5.119 as ID 14. 61; +D 22 c 5 (Qua traditione - end), +C 9 q 3 c 16 (Ipsi sunt - mandauerunt), +C 24 q 1 c 3 (Achatius non fuit - auctor erroris), C 24 q 2 c 2 (Legatur ex quo - [dixit absolui], of which the end is an addn)

⁵⁵ ergo CKNV²ZOHA; om. BVP

⁵⁶ isti CKDBPZ²OHA; om. NZ

⁵⁷ -gi- ss A

⁵⁸ isti add. N (om. CKBZOHA)

⁵⁹ -ane CKNBZOHQ; -ano A

⁶⁰ que utique C²LSWKNBVPZOHA; om. CRX

⁶¹ recidens CNDBPZOHQ²; recides K; recedens QA

⁶² -oueri CKNBZOHQ; -oui A

3

Ex decretali epistola. Non esse iterum disputandum contra heresim ante dampnatam¹

Gelasius dilectissimis fratribus uniuersis episcopis per Dardaniam constitutis. Maiores nostri diuina inspiratione cernentes necessarie² precauerunt³, ut⁴ quod contra unam quandoque⁵ heresim coacta semel synodus pro fide. communionem et ueritate catholica atque apostolica promulgasset non sinerent nouis post hec⁶ retractationibus⁷ mutilari⁸ ne prauis occasio preberetur⁹ que medicinaliter fuerant¹⁰ statuta pulsandi. sed auctore cuiuslibet insanie ac pari errore dampnato sufficere iudicauerunt ut quisquis aliquando huius erroris communicator existeret, principali sententia¹¹ dampnationis eius esset obstrictus¹². Sic Sabellium dampnauit synodus nec fuit necesse¹³ ut eius sectatores postea dampnarentur, sed pro tenore constitutionis antique¹⁴ qui uel prauitatis illius uel communionis extitere participes¹⁵ uniuersalis ecclesia duxit esse refutandos. Sic Arrium, Eunomium, Macedonium, Nestorium synodus semel gesta condempnans ulterius ad noua concilia uenire non sinit¹⁶.

JK 664; H 642a.34-46 to esset obstrictus, 51-57 to esse refutandos, 57-64 (much abbreviated), M 963; +C 24 q 1 c 2

¹ Ex - dampnatur om. A

² necessarie CRWNBVPZOHA; necesse KD

³ corr. fr. predicauerunt ND

⁴ ss L²

⁵ quandoque CRXWDBVP; quamque KNZOHA

⁶ nouis post hec C(with lacuna)LSK²NDVZHA; nouis post hec nouis RXKB; nouis post hec nouis P; post hec nouis O

⁷ retractationibus CKDBZOHA; traditionibus N

⁸ id est detruncari add. S ss

⁹ -ur added in red O

¹⁰ corr. fr. -int Z

¹¹ corr. fr. sententia Z

¹² obstrictus LRXSWKNBVPZOHA; constrictus C

¹³ after corr. H

¹⁴ antique LRXSWKNBVPZOHA; antiquis with -u- ss C

¹⁵ extitere participes CKNBPHA; existere (-s- ss) participes Z; extiterit particeps O

¹⁶ A here adds the end of c 2 above, Qua traditione - debuit submoueri, with the rubric: Ex decretali epistola. Non esse iterum disputandum et contra heresim ante dampnatam

4

Ex generalibus decretis pape Gelasii. cp. i². De institutis ecclesiasticis pro temporum qualitate³ moderandis⁴

Deleted: ¹

Dilectissimis fratribus uniuersis episcopis⁵ per Lucaniam et Syciliam Gelasius. Necessaria rerum⁶ dispositione constringimur sic canonum paternorum decreta librare et retro presulum decessorumque nostrorum precepta metiri ut que presentium necessitas temporum restaurandis ecclesiis relaxanda deprecit, adhibita consideratione diligenti quantum potest [34va] fieri⁷ temperemus.

JK 636; H 650b.14-22, M 939-40 (c 1 pt); ID 3.141; C 1 q 7 c 6

² cp. i *after* moderandis K

³ calitate O

⁴ moderandis CKDBZOHA; temperandis N. De – moderandis *in mg.* ZO

⁵ fratr. uniu. episc. CNBZOHA; uniu. ep. atque fratribus K

⁶ rerum CKNBZQA?; rex H

⁷ potest fieri CKNBZOQA; fieri potest H

5

Vbi nulla urget necessitas instituta patrum non esse uiolanda cp. ii

Priscis igitur¹ pro sua reuerentia manentibus constitutis que ubi² nulla uel rerum uel³ temporum⁴ perurget angustia regulariter conuenit custodiri, quatinus ecclesiis que uel cunctis sunt priuate ministris uel sufficientibus usque adeo despoliate⁵ seruitiis⁶ ut plebibus ad se pertinentibus diuina munera supplere non ualeant, tam instituendi quam prouidendi clericalis⁷ obsequii⁸ sic spacia dispensanda concedimus.

JK 636; H 650b.40-9, M 940, (c 2); ID 3.142; cf D 55 c 1a var.

¹ igitur CNDBZOHA; ergo K

² ubi CRKNVPZOHA; ibi B

³ ss K

⁴ nulla uel rerum - temp. *om.* P

⁵ -ate CRXKNBP; -ata ZOHA

⁶ -s ss C

⁷ cler- CKNBOHA; clar- Z

⁸ obsequii CKDBZOHA; officii N

6

Vt cum defuerint cleri de monachis eligantur cp. iii

Vt¹ si quis etiam de religioso proposito et disciplinis monasterialibus eruditus ad clericale munus accedit in primis eius uita preteritis acta temporibus inquiratur si nullo graui facinore probatur infectus, si secundam non habuit fortasse² uxorem nec a marito reiectam sortitus ostenditur.

JK 636; H 650b.50-56, M 940 (c 3 pt); ID 3.143; cf D 55 c 1b widely var., D 77 c 8 as here

¹ Vt CRXSKNBPZOH; Et LA

² non habuit fortasse LRXSKNBVPZOHA; fortasse non habuit C; habuit fortasse W

7¹

Vt nulla precia² de³ baptizandis et consignandis fidelibus exigantur cap. vii

Baptizandis consignandisque fidelibus precia nulla prefigant, nec illationibus quibuslibet impositis exagitare⁴ cupiant renascentes quoniam quod gratis accepimus

¹ *after* c. 8 A

² *corr. fr.* premia Q

³ ss A

gratis dare⁵ mandamur⁶. Et ideo nichil a predictis prorsus exigere moliantur quo uel paupertate cogente deterriti uel indignatione reuocati redemptionis sue causas⁷ adire despiciant, certum habentes quod qui⁸ prohibita deprehensi fuerint admisisse⁹ uel commissa non potius sua sponte correxerint periculum subituri proprii sint honoris¹⁰.
JK 636; H 651a.65 – b.10, M 941 (c 7); Coll.Sem. 2.11; ID 1.71 (first sentence only); C 1 q 1 c 99

⁴ *corr. fr.* -ate H

⁵ *corr. fr.* date H

⁶ -amur CKNBZOQ; -amus HA

⁷ -s ss A

⁸ ss K

⁹ admisisse CKNBZOHQ; admissae A

¹⁰ honoris CKNBZOHQ; *om.* A

8

Non debere fieri baptisma preter Pascha et Pentecosten nisi necessitas cogat c.xii¹

Baptizandi sibi quispiam² passim quocumque³ tempore nullam⁴ credat inesse fiduciam preter Paschale festum et Pentecostes⁵ uenerabile sacramentum⁶, excepto dum [34vb] taxat grauissimi languoris⁷ incursu, in quo uerendum⁸ est ne⁹ morbi crescente periculo sine remedio salutari fortassis egrotans¹⁰ exitio preuentus abscedat. JK 636; H 652a.43-51, M 943 (c 12); Coll.Sem. 2.13; Br fo. 78r; ID 1.199 as BD 4.4; De cons D 4 c 18

¹ xii CRKNBZOH; iiii A

² sibi quispiam CKNBZO; quispiam sibi HQA

³ quocumque CKNBZOA; quoque HQ

⁴ nullam CKNBZHA; nulla O

⁵ -tes CRXKNB; -ten ZOHA

⁶ et add. KND, om. CLRXWBVPZOHA

⁷ corr. fr. -res B

⁸ uerendum CKNBOHQA; reuerendum Z

⁹ ne CKNBZOH; nec A

¹⁰ egrotans CKNBZOHQ; egrotas A

9

Ordinationes non esse¹ faciendas nisi in ieiunio quatuor temporum cp. xiii²

Ordinationes etiam presbyterorum et dyaconorum nisi certis temporibus et diebus exerceri non debent id est³ quarti mensis ieiunio⁴ septimi et decimi. Sed etiam quadragesimalis inicii ac mediane⁵ quadragesime die sabbati ieiunia circa uesperam⁶ celebranda⁷ nec cuiuslibet utilitatis⁸ seu presbiterum seu dyaconum his preferre qui ante⁹ ipsos fuerint ordinati.

JK 636; H 652a.52-60, M 943 (c 13); ID 6.74; IP 3.25; D 75 c 7

¹ ss O

² cp. xiii LRKDBZOHQ; xiiii N; om. A; ? C

³ debent id est CKNBZOQA; debebent H

⁴ et add. C, om. LRXSWKNBVPZOHA

⁵ corr. to -iante H

⁶ -eram CKNBZOHQ; -erum A; nouerint add. CL²SV², om. LRWKNBVPZOHA

⁷ -andas S

⁸ causa add. S²

⁹ corr. fr. non X

10

Ne¹ illiteratus² uel membro³ imminutus ad clerum⁴ promoueat⁵ c.xviii⁶

Illiteratos quoque⁷ et nonnulla parte corporis imminutos sine ullo respectu ad ecclesiasticum didicimus uenire seruitium. Quod simul antiqua traditio et apostolice sedis uetus forma non recipit, quia nec litteris carens sacris⁸ esse potest aptus officiis

¹ Ne CRKNBZOQA; Nec H

² -it- ss A

³ immembro O

⁴ clerum CKNBZOHQ; clericorum A

⁵ corr. fr. -eantur O; -uehatur ND

⁶ c. xviii om. A

⁷ om. P

⁸ sacris CKNVPZOHA; om. B

et uitiosum nichil prorsus Deo⁹ offerri, legalia precepta sanxerunt. itaque de cetero modis omnibus hec uitentur, nec quisquam talis suscipiatur in clerum.

JK 636; H 652b.61 – 3a.3, M 944 (c 18); ID 6.75; cf D 36 c 1 widely var.

⁹ prorsus Deo CRXKNBP; Deo prorsus ZOHA

11

De tricennali possessione

Gelasius Romane ecclesie episcopis qui in Sicilia sunt constituti. Illud etiam annecti placuit ut si quod absit facultates ecclesie necnon et dyoceses ab aliquibus possidentur episcopis iure sibi uendicent quod tricennalia lex conclusit. Quia et filiorum nostrorum principum ita emanauit auctoritas ut ultra triginta annos nulli liceat pro eo appellare quos¹ legum tempus² exclusit.

JK 637; H 654b.46-53, M 947, c 2; BD 3.147 sl. var. (cf c 20 below); ID 3.144 as here; C 13 q 2 c 1 from Facultates, C 16 q 3 c 2b as c 20 below, to emanauit auctoritas

¹ quos C?LRXSWKNBVPZOHA; quod S²

² legum tempus CLRXSWBVPZOHA; tempus legum KND

12

De promotione monachorum nouiter conuersorum uel laicorum

Gelasius uniuersis episcopis per Lucaniam et Syciliam¹. Monachus nouitius morum honestate fulcitus continuo lector uel notarius aut certe defensor effectus, post tres menses [35ra] existat accolitus, maxime si huic etas etiam² suffragatur³, sexto mense subdyaconi nomen accipiat. Ac si modeste conuersationis honesteque uoluntatis existat⁴, nono mense dyaconus, completoque anno sit presbiter. Cui tamen quod annorum fuerant interstitia⁵ collatura, sancti propositi sponte suscepta docetur prestitisse deuotio. Si uero laicus quispiam ecclesiasticis est aggregandus officiiis, tanto sollicitius in singulis que superius comprehensa sunt huiusmodi decet⁶ examinari personam quantum inter mundanam religiosamque uitam constat esse discriminis, quia utique conuenientia ecclesie ministeria reparanda sunt, non inconuenientibus meritis ingerenda. Tantoque magis quod sacris aptum possit esse seruitiis in eorum querendum est institutis quantum de⁷ tempore quo fuerant hec assequenda decerpitur, ut morum habere⁸ doceatur hoc probitas quod prolixior⁹ consuetudo non contulit ne per occasionem supplende penurie clericalis uicia potius diuinis cultibus intulisse non legitime familie computemur procurasse compendia¹⁰. Quorum promotionibus super¹¹ anni metas sex menses nichilominus subrogamus¹² quoniam sicut dictum est distare conuenit inter personam diuino cultui deditam et de

¹ Gelasius - Syc. as *inscr. before rubric* ZOHQA

² etiam CKNBZOHQ; in A

³ *corr. fr.* -tor Z

⁴ -tat LRXSWKNO; -tit CBPZO²HA; extiterit V

⁵ interstitia CSKDBZOHA; intertitia N; id est interualla *add.* S²

⁶ *corr. fr.* debet O

⁷ de CKNBZHA; *om.* O

⁸ *ss* C

⁹ *corr. fr.* -xor Z

¹⁰ id est commoda *add.* S²

¹¹ super LSWKNBVPZOHA; si per CRX

¹² -mus CKNBZHA; -mur O

laicorum conuersatione uenientem. Que tamen eatenus indulgenda credimus, ut ecclesiis ab hac occasione cessantibus¹³ canonum paternorum uetus forma seruetur. JK 636; H 650b.62 - 651a.49, M 940-1 modified at beg. and end; D 77 c 9

¹³ cessantibus CKNBZHA; cedentibus O

13

Item¹ idem² in eadem. Ne³ dyaconi baptizent sine episcopo uel presbitero

Dyacones⁴ quoque propriam constituimus⁵ seruare mensuram, nec ultra tenorem paternis canonibus deputatum quippiam temptare permittimus, nichil⁶ eorum suo ministerio penitus applicare que prioribus ordinibus proprie decreuit antiquitas. Absque episcopo uel presbitero⁷ baptizare non presumant nisi fortassis predictis⁸ officii longius constitutis necessitas extrema compellat quod et laicis [35rb] Christianis facere plerumque conceditur. Hos non in presbiterio residere cum diuina celebrantur uel⁹ ecclesiasticus¹⁰ celebratur quicumque tractatus. Sacri corporis prorogationem¹¹ sub conspectu episcopi seu presbiteri nisi¹² his¹³ absentibus ius non habeant exercendi.

JK 636; H 651b.35-51, M 942, (cc 9-10); ID 6.99 as here, 1.252 to conceditur as BD 4.57; D 93 c 13 as here, though all from plerumque conceditur was added later

¹ Item CKNBZ; om. OHA

² idem CKNBOHA; om. ZQ

³ Ne CKNBZOHQ; Nec A

⁴ -ones CRXKNB; -onos ZOHA

⁵ prop. const. CKNBZOQA; const. prop. H

⁶ que add. ss K

⁷ corr. fr. clero O

⁸ fort. pred. CRXKNB; pred. fort. ZOHA

⁹ ab add. ss K

¹⁰ -icus CNBZOHA; -icis K

¹¹ pror- CKNBOHQA; prer- Z

¹² n O

¹³ corr. fr. is Z

14

Idem. De¹ tempore consecrandarum uirginum

Deutotis quoque uirginibus nisi aut in Epyphaniorum aut in albis Paschalibus aut apostolorum natalibus sacrum minime uelamen imponant, nisi forsitan sicut de baptisate dictum est graui languore correptis, ne sine hoc munere de seculo exeant implorantibus non negetur.

JK 636; H 652a.61-7, M 943, (c 14); Coll.Sem. 2.14; Br.fo. 78r; ID 7.36 var. as BD 8.15; IP 3.189 as ID; +C 20 q 1 c 11 with added sentence from c 15 below, to attemptet

¹ De CKNBZOHQ; om. A

15

Idem. De¹ non uelandis² uiduis³ ab episcopo

Viduas autem uelare pontificum⁴ nullus attemptet⁵, quod nec auctoritas diuina delegat nec canonum forma⁶ prestituit. Non est ergo penitus usurpandum eis quia sic ecclesiastica sunt conferenda presidia ut nichil committetur⁷ illicitum.

¹ De CKNBZOHQ; om. A

² uelandis C²LXSWKNVPZOHA; uelatis R; uelantis B; ? C

³ uiduis CKDBZOHA; episcopis N

JK 636; H 652b.1-6, M 945 (c 15); Coll.Sem. 1.130; cf C 27 q 1 c 8 citing part of this as BD 8.136, ID 7.55, which are widely var.

⁴ -icum CKNBZ²OHQ; -icus Z; -icem A

⁵ att- CKNBZOQA; cont- H

⁶ forma CKNBZOHQ; om. A

⁷ ss H

16

Idem. De¹ non recipiendis seruis² ad clerum

Generalis³ etiam⁴ querele uitanda presumptio est qua prope modum causantur uniuersi passim seruos⁵ et originarios dominorum iura possessionemque⁶ fugientes sub religiose⁷ conuersionis obtentu uel ad monasteria sese conferre uel ad ecclesiasticum famulatum, coniuentibus quoque⁸ presulibus indifferenter admitti. Que modis omnibus est amouenda⁹ perniciis¹⁰ ne per Christiani nominis institutum aut aliena peruadi aut publica uideatur disciplina subuerti, precipue cum nec¹¹ ipsam ministerii clericalis hac obligatione fuscari conueniat dignitatem, cogaturque¹² pro statu¹³ militantium sibi conditioneque iurgari aud uideri quod absit obnoxia. Quibus sollicita competenter interdictione¹⁴ prohibitis quisquis episcopus presbiter et dyaconus uel eorum qui monasteriis preesse noscuntur. Huiusmodi personas apud se tenentes non restituendas¹⁵ patronis aut deinceps uel ecclesie¹⁶ seruituti¹⁷ uel [35va] religiosi¹⁸ congregationibus putauerint¹⁹ applicandas, nisi uoluntate forsitan dominorum²⁰ subscriptionis testimonio primitus absolutas uel legitima transactione²¹ concessas, periculum se honoris proprii non ambigant, communionisque subituros si super hac re²² cuiusquam uerax²³ nos²⁴ querela pulsauerit. Magnis quippe studiis secundum beatum apostolum precauendum est²⁵ ne fides et disciplina Domini blasphemetur²⁶.

JK 636; H 652b.7-38, M 943 (c 16); Coll.Sem. 1.131; ID 6.100; +D 54 c 12 has added sentence

¹ De CKNBZOHQ; om. A

² -iendus seruus with -r- ss A

³ Gen- CKNBOHA; Ven- ZQ

⁴ etiam CKNBZOHQ; in A

⁵ seruos H

⁶ an erasure before -que H

⁷ -iose CKNBZHA; -ionis O

⁸ quoque CNDBZOHA; que K

⁹ corr. fr. admouenda O

¹⁰ pen- A

¹¹ nec CKDBZOHA; om. N

¹² -que ss D

¹³ statu CLSWK²DV²ZOHA; stratu RXKNBVP

¹⁴ -c- ss A

¹⁵ corr. fr. -dis N

¹⁶ ecclesie CRXKNBP; ecclesiastice ZOHA

¹⁷ seruituri corr. to -uris (or -as) K

¹⁸ -li- ss A

¹⁹ -erint CRWBPZOHA; -erunt KND

²⁰ fors. dom. CNDBZOHA; dom. fors. K

²¹ -c- ss Z

²² ss H

²³ uerax CKDBZOHA; uera N

²⁴ deinceps add. ss K

²⁵ ss H

²⁶ -me- ss H

Idem. Non esse committenda mysteria uexatis demone¹ uel passione

Vsque adeo sane comperimus illicita queque prorumpere² ut demone aliisque passionibus irretitis mysteria sacrosancta tractare³ tribuatur⁴. Quibus si in hoc opere positis aliquid proprie necessitatis occurrat⁵ quis de sua ac fidelium salute confidat, ubi ministros ipsos curationis humane tanta perspexerit⁶ calamitate uexari? Atque ideo necessario⁷ remouendi sunt ne quibuslibet pro quibus Christus est mortuus scandalum generetur⁸ infirmis. Postremo si corpore sauciatum fortassis aut⁹ debilem nequaquam sancta contingere lex diuina permittit, quantomagis doni celestis dispensatores esse non conuenit quod est deterius¹⁰ mente percultos¹¹.

JK 636; H 653a.36-51, M 944-5 (c 21 mod.); ID 2.88; +D 33 c 5

¹ *corr. fr.* tempore Z

² prorumpere CKNBVZH; perrumpere OQA

³ *corr. fr.* -ate B

⁴ tract. trib. CNDBZOHA; trib. tract. K

⁵ occurrat A

⁶ perspexerit CRXKDVZPHA; prospexit L; perspexeris SW; persperexit N; prospexerit B

⁷ necessario *after* sunt KND

⁸ et *add.* H, *om.* CKNBZOA

⁹ aut CRWKVNPZPHA; uel B

¹⁰ detius A

¹¹ percultos CRXKNBP; percussos SVZPHA

18

Idem. De uirginibus propositum uiolantibus¹

Virginibus autem sacris temere se quosdam sociare cognouimus et post dicatum Deo propositum incesta federa sacrilegaque miscere. Quas protinus equum est a sacra communione detrueri et nisi per publicam probatamque penitentiam omnino non recipi. aut his certe uiaticum de seculo transeuntibus² si tamen penituerint non negari. Nam de uiduis sub³ nulla benedictione uelands superius late sufficienterque prediximus.

*JK 636; H 653a.52-60, M 945 (c 22); ID 7.51, 7.121A as BD 8.32, *in sc.* distinct, and lacks last sentence; C 27 q 1 c 14 as BD, ID*

¹ prop. uiol. CRXKDBVP; prop. non uiol. N; uiol. prop. ZOHA

² *add. in mg.* Z

³ -b ss B

19

Idem. De diuidendis redditibus ecclesie¹

Quatuor autem tam de redditu quam de oblatione² fidelium prout cuiuslibet ecclesie facultas admittit, sicut dudum rationabi [35vb] liter est³ decretum conuenit⁴ fieri portiones. Quarum una sit pontificis, altera clericorum, tertia pauperum⁵, quarta fabricis amplificanda⁶. De quibus sicut⁷ sacerdotis intererit integram ministris ecclesie memoratam dispendere quantitatem, sic clericus ultra delegatam sibi summam nihil

¹ *om.* P

² *corr. fr.* oratione V

³ est CRKDBPOHQA; *om.* NZ

⁴ *corr. fr.* conticuit X²

⁵ ter. paup. CRXKNBVP; paup. ter. ZOHA

⁶ amplificanda RXSKNDBVPZPHA; applicanda C²D²V²; ampicanda (*corr. fr.* amplianda W) LW; amplificandis K²; uel applicandis ss K; ? C

⁷ sicut CKNBZOHQ; sacri A

insolenter nouerit expetendum⁸. Ea uero que ecclesiasticis edificiis attributa sunt. huic operi ueraciter prerogata locorum doceat instauratio manifesta sanctorum, quia nefas est si⁹ sacris edibus destitutis in lucrum suum presul inpendia his deputata conuertat. Ipsam nichilominus ascriptam¹⁰ pauperibus portionem quamquam diuinis rationibus se dispensasse monstraturus esse uideatur tamen iuxta quod scriptum est, Vt uideant uestra opera¹¹ bona et glorificent Patrem uestrum qui in celis est, oportet etiam presenti testificatione predicari et bone fame preconii non taceri. Quapropter nec clericorum quispiam se huius offense futurum confidat immunem si in his¹² que salubriter sequenda deprompsimus¹³ siue episcopum¹⁴ seu¹⁵ dyaconum uiderit excedentem, non protinus ad aures nostras¹⁶ deferre curauerit, probationibus dumtaxat competenter exhibitis, ut transgressoris ultio fiat. ceteris interdictio delinquendi. Sic uero modis omnibus erit unusquisque pontificum ordinis et honoris elisor si cuiquam clericorum uel totius ecclesie auditui¹⁷ hec putauerit supprimenda.

JK 636; H 654a.44 – b.25, M 946-7 (cc 29-30); ID 3.203 to non taceri, as BD 3.137; IP 2.7 as ID; C 12 q 2 c 27 to Quapropter quispiam, adding etc., C 2 q 7 c 47 from Quapropter nec

⁸ expet- CKNBZOHQ; expect- A

⁹ corr. fr. sit O

¹⁰ -s- ss C

¹¹ uestra opera CRWKNVPZOA; opera uestra BHQ

¹² his CKNBOHQ; iis ZA

¹³ erasure in mid-word H

¹⁴ seu presbiterum add. C, siue presbiterum add. V²ZOHA, om. LRXSWKNBVP

¹⁵ seu C²RSKNVPZOA; siue LXWBHQ

¹⁶ nostras CKDBZOHA; uestras N

¹⁷ -itui CRKNPZOHA; -itu B

20¹

In potestate episcopi facultates ecclesie esse² debere

Gelasius Romane ecclesie episcopus dilectissimis³ et in Christi unanimi caritate conexis fratribus episcopis qui in Sicilia sunt constituti. Quoniam presulum nostrorum auctoritas emanauit ut⁴ facultates ecclesie episcopi⁵ ad regendum⁶ habeant potestatem, ita tamen ut uiduarum pupillorum atque⁷ pauperum necnon et clericorum stipendia distribuere debeant. Hoc eis statuimus dari quod hactenus decretum est. [36ra] Reliquum sibi episcopi⁸ uendicent⁹ ut sicut antea diximus, peregrinorum atque captiuorum largitores esse possint. Illud quoque annecti placuit, ut si quod absit facultates ecclesie et dyoceses¹⁰ ab aliquibus possidentur episcopis iure sibi uendicent quod tricennaria lex conclusit, quia et filiorum nostrorum principum ita emanauit¹¹ auctoritas, ut ultra xxx annos nulli liceat pro eo appellare quod legum tempus exclusit. *JK 637; H 654b.36-53, M 947 (cc 1-2); ID 3.147 (cf above c 11 for pt 2); C 16 q 3 c 2 var., of which the beginning was a later addn*

¹ De facultatibus ecclesie add. ZOHQA, om. CRXKNBP

² esse CKDBZO(ss)HQ; esse non N; non A

³ dil- CKNBOHA; del- Z

⁴ ss H

⁵ ecclesie episcopi C²LSWN²BVPZOHQ; episcopi CRXKD; ecclesie Christi episcopi N; episcopi ecclesie A

⁶ corr. to erogandum K

⁷ atque CKNBZOQA; aut H

⁸ episcopi CKNBOHQA; episcopum Z

⁹ uend- CKNBP; uind- ZOHA

¹⁰ dyoceses CKNBZOA(-s- ss); -eseos H; dioces Q?

¹¹ emanauit CRKNBOHA; emauit Z

Ex decretis Gelasii pape. De his qui intra anni spacium causam¹ suam coram² excommunicatoribus suis non peregerint et si obstinato animo sine communione defuncti fuerint³

Quicumque intra anni spacium ciuilliter⁴ siue publice causam⁵ suam coram suis excommunicatoribus non peregerint⁶, ipsi sibi aditum audientie⁷ clausisse uideantur. Quod si obstinato animo sine⁸ communione defuncti fuerint, nos illorum causam iuxta⁹ beati Leonis predecessoris nostri¹⁰ sententiam diuino iudicio reseruantes, quibus uiuis non communicauimus nec mortuis communicare debemus.

JK 693; BD 11.47 var.; 74T 323 as BD; Dd 4.391 as BD; ID 14.111 as BD; IP 5.136 as BD; C 11 q 3 c 37 as here

¹ *corr. fr.* ecclesiam V

² *ss* V

³ De his - fuerint (fueritur P) CRXKDBP; De his - animo sine N; *om.* ZOHA

⁴ ci- *ss* A

⁵ *corr. fr.* coram O

⁶ *corr. fr.* pepigerint O

⁷ -i- *ss* K

⁸ sine CKNBZOQA; siue H

⁹ iuxta CRKNVPZOHQ; *om.* B; iusta A

¹⁰ beati Leonis predecessoris nostri CRKNBPZ(-de- *ss*)HA; Leonis beati predecessores uestri O

22

Ex regulis¹ Gelasii pape². De his qui proficere noluerint³

Qui proficere noluerint⁴ suis reddantur inferioribus post minores ipsaque⁵ commoda⁶ presbiteri propensius quam diaconi⁷ consequantur, ut hac saltem ratione constricti et honorem quem fugiunt appetere nitantur et questum.

JK 668; Dd 2.54; CB Gel. 27b, Varia 2.86 as here; ID 6.43

¹ regulis CRKNBVP; registro ZH; reg' OA; regimine Q

² Gel. pape CRBPZOHA; pape Gel. KND; *Idem for Ex - pape* XW

³ De - nol. CRXWKNBP; *om.* ZOHA

⁴ -erint CXSWKNDQ; -erunt LRVZHA; -er' B; uoluerunt P

⁵ ipsaque CKDBZOHA; ipsa N

⁶ commoda CNDBZOHA; *comunitio* K

⁷ dia (ni *ss*) Z

23

Item de tricennali possessione¹

Placuit huic² sancte ac magne synodo ut res uel priuilegia que³ Dei ecclesiis ex longa consuetudine pertinent et siue a⁴ diue⁵ recordationis imperatoribus siue ab aliis Dei cultoribus in scriptis donata et ab eis per annos xxx possessa sunt nequaquam a potestate presulum earum quecumque persona secularis per potestatem subtrahat⁶ aut per⁷ argumenta quelibet auferat sed sint⁸ omnia in potestate ac iussu presulis [36rb] ecclesie quecumque intra xxx annorum spacium ab ecclesiis possessa fuisse noscuntur. Quisquis ergo secularium contra presentem diffinitionem egerit tanquam

¹ Item (*om.* P) de tric. poss. CXKNBP; Item idem ZOHQ; *Idem eidem* A

² *corr. fr.* huc B

³ ad *add. ss* K

⁴ a CKNBZOHA; *om.* A

⁵ *corr. fr.* diiue K

⁶ subtrahat A

⁷ per CRK²NBVPZOHQ; *om.* KA

⁸ *corr. fr.* sunt Z

sacrilegus iudicetur et donec se correxerit et ecclesie propria priuilegia seu res restituerit anathema sit.

JK 698; CB Varia 2.87 (no inscr.), recte C. Constantinople (869) c 18 as Dd 3.11; AL 4.30; C 16 q 3 c 8 as here

24

Quingiesio episcopo¹. Ne quis² de re in litigio posita sinatur exigere pensiones donec iuridico examine diffiniatur³

Quia res in litigio posita in nullam⁴ transferri possit omnino personam, donec legitime cognitionis⁵ euentu cui⁶ potius debeatur iudiciaria disceptatione possit agnosci, ex eadem re quispiam⁷ non sinatur exigere pensiones, sed in eo statu re eadem posita in quo uidetur sicut dictum est ante constituta, quisquis sibi putat quippiam posse competere iuridico⁸ pulset examine preiudiciis omnibus inde⁹ submotis.

JK 712; CB Gel. 37; +C 11 q 1 c 50

¹ Quin. ep. CRWKNDBVP; Gelasius Quingiesio episcopo *as beg. of text* ZOHQA

² quis CRWDBVP; qui K; quod N

³ diffiniatur CKDBP; finiatur N; Ne quis – diff. *om.* ZOHQA

⁴ *corr. fr.* nullo K

⁵ cognitionis CKNBZH; cognationis O; conitionis Q; cogitationis A

⁶ cui CKNBZOH; cuius Q; *om.* A

⁷ quispiam CKNBP; quisquam ZOHA

⁸ iuridico CRXSNBVPZHA; uiridico LW; ueridico K²DO; utridico K

⁹ inde CKNBZOHQ; in A

25

Maximo et Eusebio episcopis. De statu ecclesiarum¹ qui perpetue etatis firmitate durauit non mutando²

Licet regulis contineatur antiquis parrochias unicuique ecclesie pristina dispositione deputatas nulla posse³ ratione conuelli, ne⁴ per consuetudinem pessimam exempli mali temeritate crescente ubique uniuersalis confusio⁵ nasceretur⁶, tamen etiam⁷ decretis nostris ante non multum temporis destinatis omnia iussimus que taliter fuerant inuasa restitui. Sed quia⁸ temeritas⁹ peruadentium legem sibi putat posse¹⁰ generari¹¹ si sceleri suo¹² pertinaciam¹³ retentionis adiungat. ea que inter fratrem et coepiscopum nostrum Constantium Camiscane ecclesie sacerdotem et directos¹⁴ ab Anconitano¹⁵ pontifice decreuimus per uos¹⁶ impleri cupimus. Tunc formam in ceteris cognitionibus¹⁷ que sit sequenda perscripsimus. Nulla igitur presumptione statum

¹ ecclesiarum CRBP; parrochiarum KND

² Max.- ep. De - mutando CRKNBP; Gel. Maximo et Eusebio episcopis ZOHA

³ *ss* S²

⁴ ne CKNBZHA; nec O

⁵ confusio CKNBZOHQ; confessio A

⁶ nasiretur *corr. fr.* -irretur A

⁷ etiam CKDBZOHA; in N

⁸ *ss* P

⁹ temeritas CKNBZOHQ; temeritatis A

¹⁰ posse CKNBZOHQ; post se A

¹¹ *corr. from* generali K

¹² scel. suo CRKNPZOHA; suo scel. B

¹³ *corr. from* pertinaciam K

¹⁴ -tos *ss* B

¹⁵ -n- *ss* K

¹⁶ *corr. fr.* nos O

¹⁷ cognitionibus CKDBZOHA; cogitationibus N

parrochiarum qui perpetue etatis firmitate durauit patimur immutari¹⁸ quia neque negligentia pontificis neque temporalis [36va] abiectio¹⁹ que per incuriam forte generatur nec ignauia faciente consensus²⁰ nec²¹ surripiente supplicatione preceptio diuellere potest semel dyocesim constitutam, ex qua²² semper ad regenerationem atque consignationem plebs deuota conuenit²³.

JK 713; CB Gel. 38a; ID 3.97; C 16 q 3 c 5 has further sentence

¹⁸ immutari KNBZOHQ; immitari A; ? C

¹⁹ abiectio CRXSKNBP; obiectio ZOHQ; obiecto A

²⁰ fac. cons. LRXSWKNBVPZOHQA; cons. fac. C

²¹ nec CKNBZOHQ; ne A

²² qua CRXWBPZOHA; quo K?N?D

²³ conuenit CKDBZOHA; consistit N

26

Martyrio et Iusto episcopis. De his qui alieno iuri debiti absque¹ dominorum suorum licentia² clerici fiunt uel etiam³ ordinantur⁴

Auctores⁵ siquidem⁶ illustris uiri filii nostri Amandiani grauiter conqueruntur homines suo iuri debitos⁷ alios⁸ adhuc clericos, alios iam diaconos⁹ ordinatos cum¹⁰ non solum post modernum quod tantorum collectione pontificum sub omnium saluberrime prouisionis assensu constat esse perfectum. Huiusmodi¹¹ personas suscipere non debere,¹² uerum etiam si qui¹³ forte in diuine¹⁴ cultum¹⁵ militie ante fuerint ignorantia faciente suscepti eliminare¹⁶ prorsus et exutos religioso priuilegio ad dominorum possessiones iusta¹⁷ debuerint¹⁸ ammonitione compelli. Et ideo fratres karissimi eos quos supradicti uiri auctores¹⁹ in clericatus²⁰ officio monstrauerint attineri discussos et obnoxios ac probatos custodito legum tramite sine intermissione²¹ restituere ita²² ut²³ si quis iam presbiter repperitur in eodem gradu peculii sola amissione permaneat²⁴, diaconus uero aut²⁵ uicarium prestat aut si non habuerit reddatur²⁶. Residua officia sciant neminem posse ab²⁷ obnoxietate si conuincitur

¹ ss CB

² dom. suorum lic. CKDB; lic. dom. suorum N

³ etiam CKDB; om. N

⁴ Mart. - ep. De - ord. CXKNBP; Gelasius Martyrio et Iusto episcopis *in text* ZOHA

⁵ Auct- CKNBPOHQA; Act- Z

⁶ corr. fr. quidem Z

⁷ corr. fr. ded- N

⁸ alios CKNBZOHQ; alio A

⁹ iam diac. CKDBZOHA; diac. iam N

¹⁰ cum CKNBZOHQ; et A

¹¹ concilium ? ss K; Huius R

¹² susc. non (ss Z) deb. CRXBPZOHA; non deb. susc. KND

¹³ si qui CXKD²BPZOH*; si quis ND; sequi Q(*before* uerum etiam)A

¹⁴ diuine CKNBZOHQ; diuitie A

¹⁵ -tum CRXBZOHA; -tu KND; clutum P

¹⁶ -i ss K

¹⁷ iusta RXKNBPZOHA; iuxta C

¹⁸ -u- ss A

¹⁹ auct- CKNBOHA; act- Z

²⁰ in clericatus CLRSKNBZ²HA; indicatus X

²¹ permaneat diaconus *add.* A (*cf. below*)

²² restituere (*corr. to* -uite V²) ita LWKNBPZGOHA; restituere C

²³ uica ? *add.* A

²⁴ tramite sine int. – permaneat *in cramped hand, partly over erasure, partly in mg.* C; tramite - si quis iam *om.*

RX; as text LSNBPZOHA

²⁵ aut CKNBZOHQ; ut A

²⁶ *Enlarged R at beginning of new line* C

²⁷ ss V

uindicari²⁸ quatinus hoc ordine²⁹ custodito nec dominorum iura nec priuilegia ulla ratione turbentur.

JK 651; Thiel 1.386; CB Gel. 15; ID 6.353; IP 3.164; D 54 c 9b

²⁸ uindicari *corr. to* -are K

²⁹ ss O

27

*Gelasius Erculentio, Stephano et Iusto episcopis de eodem*¹

Nuper² etenim³ actores⁴ illustris femine Placide⁵ petitorii oblatione conquesti sunt. Sabinum⁶ Marcellianensis⁷ siue Cusilinitis urbis antistitem Antiochum⁸ seruum iuris patrone sue⁹ absentis domine occasione captata ad presbiterii honorem usque perductum eiusque fratrem Leontium clericalis [36vb] officii priuilegio decorasse. Et ideo fratres karissimi inter supradictos actores¹⁰ et eos qui conditionis extreme repetuntur obiectam cognitionem uobis nostra auctoritate deputamus, ut omni ueritate discussa, si reuera obiectam sibi maculam iusticie¹¹ refragationis non potuerit¹² ratione diluere. Leontium clericum¹³ quem gradus prefinitus legibus non defendit ad sequendam cognitionis sue necessitatem modis omnibus redibete¹⁴. Antiochum uero quia per sacerdocium non iam potest retolli, si in suam ecclesiam in hoc in quo est honore desiderat collocare¹⁵, non uelut redditum sibi sed habeat pro ministeriorum celebratione susceptum.

JK 653; Thiel 1.388 ep. 21; CB Gel. 17a has another sentence at beg., and has no Iusto in address. It is in Ars. 713; ID 6.354; IP 3.165; D 54 c 10b

¹ de eodem (eidom P) CXKNB; *om.* ZOHA

² Nuper CKNBZOQA; Super H

³ etenim CRSKNBZOHA; enim LX

⁴ actores CLRXSD²K²Z; auctores KNDBVOHQ; aciores P

⁵ -ide CRXKNBP; -idie ZOHQ; -id A

⁶ Sabinum CKDBZOHA; sibi num N

⁷ Marcellianensis CRXBPZOHA; Marcelliensis KND

⁸ -h- ss N

⁹ *corr. fr.* siue O

¹⁰ actores CRXSVPZ; auctores KNDBOHA

¹¹ iusticie LRXSWKNDBVPZOHA; iuste CK²

¹² potuerit CLBVPZOHA; potuit W; potuere RXSKND; potuerint K²

¹³ -icum CKNBZOHA; -icus A

¹⁴ -ete CRXND²BZOHA; -ite KDP

¹⁵ *corr. to* -ari K

28

*Rufino et Aprili episcopis. Item de eodem*¹

Quis enim aut leges principum aut patrum regulas aut admonitiones modernas dicat debere contempni nisi² qui³ impunitum sibi tantum⁴ estimet transire commissum? Actores⁵ siquidem filie nostre illustris et magnifice femine Maxime petitorii nobis insinuatione conquesti sunt Siluestrum atque Candidum originarios suos⁶ supra constitutiones que supradicte sunt etiam⁷ contradictione preeunte a Lucerino⁸ pontifice diaconos ordinatos. Et ideo fratres karissimi tante preuaricationis excessus

¹ Ruf. - episc. Item de eodem CXKNBP; Gelasius Ruf. et Apr. episcopis ZOHA

² nisi C²LSWKNBVPZOHA; *om.* CRX

³ per *add. and canc.* O

⁴ sibi tantum CKDBZOHA; tantum sibi N

⁵ Act- CXKNZ; Auct- BVPOHA

⁶ orig. suos CKNBZO; suos orig. (origin- H, origen- Q) HQA

⁷ etiam CKDBZOHA; et N

⁸ *corr. fr.* Lucerno H

noueritis sagacius inquirendos⁹. Et si constiterit querelam ueritate fulciri, continuo qui contradictione preunte non legitime sunt creati a sacris officiis repellantur.

JK 658; CB Gel. 22; ID 6.104, 4.179 (first two lines only); IP 2.150 as ID 4.179; D 54 c 11

⁹ *corr. fr.* req- Z

29

Iusto episcopo. Vt si de spaciis de quibus memoratur orta contentio diffinitio certa processerit¹ intemerata seruetur. Si autem nichil constiterit terminatum. pars que fudit prebeat sacramentum²

Dilectio tua studeat quesita omnium³ fideliter rerum⁴ ueritate ut si de spaciis de quibus memoratur orta contentio diffinitio dudum certa processit intemerata seruetur. Alioquin si nichil unquam constiterit terminatum. [37ra] nunc⁵ de⁶ perscriptione temporum si qua pars fudit prebeat sacramentum ut tamen que hactenus possedisse probabitur⁷ iusiurandum sinatur offerre.

JK 659; CB Gel. 23; ID 6.105, 3.135; IP 2.69; C 16 q 3 c 7

¹ processerit CLRXSBP; processit KNDV

² Iusto ep. Vt - sacramentum CLRXSKNDBVP; Gelasius Iusto episcopo ZOHA

³ ques. omn. CKDBZOHA; omn. ques. N

⁴ fid. rer. *corr. to* fidelium firmiter D

⁵ nunc CRND²BZOHA; tunc K; non D

⁶ *corr. fr.* per O

⁷ probabitur CNDBZOHA; probarint *corr. to* ea probauerit K

30

Victori episcopo. De his qui ad presbiterium uenire detrectant¹

Consulit² dilectio tua de suorum promissione clericorum, perhibens quod³ diaconi ad presbiterii gradum quo ecclesiam tuam commemoras⁴ indigere uenire detrectent⁵. Quapropter quia inuitos fieri ecclesiastica moderatio grauitasque non patitur. ut⁶ ex nolentibus sint uolentes ordinatio potest illa perficere. quia scilicet⁷ si quos habes⁸ uel in accolis uel in subdiaconibus maturioris etatis et quorum sit uita probabilis, hos in presbiterium studeas promouere.

JK 668; CB Gel. 27a; ID 6.106; D 74 c 9

¹ Vict. ep. De - detr. CXKNBP; Gelasius Victori episcopo ZOHA

² Consulit CRNDBZOHA; Consuluit K

³ quod CKDBZOH; quia N; q' A

⁴ commemoras LRXSKNBVPZOHA; commemorans C

⁵ *corr. from* -ant C

⁶ non *add.* A

⁷ scilicet CNBZOHA; sane K

⁸ habes CRKDBZOHQ; homines N; haberes A

31

Palladio episcopo. De eo quod¹ sicut ad sacerdocium ecclesiastica disciplina debiles corpore non patitur uenire, ita et si quis in eo actu fuerit constitutus ac fuerit sauciatu amittere non potest quod sanus accepit²

Precepta canonum quibus et ecclesiastica regitur disciplina³ sicut ad sacerdocium debiles corpore non patiuntur⁴ uenire ita et si quis⁵ in eo actu⁶ fuerit constitutus ac

¹ quod CKDB; quia N

² Pall. ep. De - accepit CXKNDBP; Gelasius (-agius H) Palladio episcopo ZOHA

³ reg. disc. LRXKNBVPZOHA; disc. reg. C

⁴ patiuntur CRKNB; patitur ZOHA

fuerit sauciatus⁷ amittere non potest quod⁸ tempore sue sinceritatis accepit. Stephanus siquidem⁹ presbiter petitorio nobis defleuit oblato¹⁰ quod¹¹ habebatur in subditis olim sibi ante annos plurimos collatam presbiterii dignitatem. Quam reuera immaculati corporis iudicio suscepisset¹² sed nuper propter prouincie¹³ uastitatem quam Tuscie pre omnibus barbarorum diuersa sectantium et ambiguitas inuexit animorum cum imminentes gladios euadere fuge presidio niteretur. acutis sudibus¹⁴ occurrentia sibi septa transiliens inferiores partes corporis inseruisse¹⁵ suggestit, que uix adhibita curatione biennio potuisset abstergi. Et ideo frater karissime¹⁶ supradicto locum suum¹⁷ dignitatemque¹⁸ restitue, quatinus sacrosancta mysteria¹⁹ [37rb] sicut consueuit exerceat. Nec enim conuenit ob hoc auferri²⁰ ante susceptum ordinem in quo postmodum inualitudinem corporis casu²¹ probatur faciente collapsus.

JK 706; CB Gel. 31; ID 6.107; IP 3.55; D 55 c 12

⁵ ita et si quis CKD²BZOHA; quia et si N; ita et D

⁶ actu CKNBZHA; auctu O

⁷ *corr. fr.* sac- Z

⁸ quod CKDBZOHA; quia N

⁹ siquidem CKNBZOHQ; quidem A

¹⁰ obl- CKNBZOHQ; abl- A

¹¹ quod CKDBZOHA; quia N

¹² -isset CNDBZOHA; -isse K

¹³ uincie A

¹⁴ sudibus LRXSKNBVPZOHA; subdibus C

¹⁵ *corr. fr.* -isse H

¹⁶ -ime CKNBZOHQ; -imi A

¹⁷ ss O

¹⁸ *add. in lower mg.* B

¹⁹ -eria CKNBZOHQ; -erio A

²⁰ *corr. fr.* -erre A

²¹ *corr. fr.* ausu A

32

Gerontio et Petro episcopis. De uiduarum causis ab episcopo¹ impensius exequendis²

Licet omnibus³ de⁴ nobis⁵ sperantibus non debeamus in quantum possumus nos negare, plus tamen uiduarum causas et impensius ducimus exequendas quas⁶ tueri a nobis uel ab omnibus diuina manifestat assertio.

JK 707; CB Gel 32; +D 87 c 1

¹ -opo CLRXSBVP; -opis KND

² Ger. - ep. De - exeq. CRXKNDBVP; Gelasius Gerontio et Petro episcopis ZOHA

³ ss C

⁴ ss L²

⁵ nobis CKDBZOHA; uobis N

⁶ quas CKNBZHA; quam O

33

Fabiano episcopo. De baptizandis et de his que¹ in die dedicationis offeruntur²

Nec³ enim numerus baptizandis iuste creditur imponendus. cum quanti petierint uel ad regenerationem festinauerint⁴ non sint pro alterius uoluntate pellendi. Et ideo frater karissime superfluum constitutionem modis omnibus remouebis. ut unusquisque aut

¹ que CLRXSBV; qui KNDP

² Fab. (Sab- BV (*before corr.*) P) ep. De - off. CLRXSWKNDBVP; Item Sabiano (Fabiano A; Sabino Z) episcopo ZOHA

³ Nec CKDBZOHQ; Hec N; Neu A

⁴ -auerint CKNBZHA; -arint O

in⁵ uicina sibi ecclesia aut in electa pro sue mentis baptizetur arbitrio. Cathedaticum etiam non amplius quam uetusti moris esse constiterit. ab eius loci presbitero noueris exigendum. Et de his⁶ que die dedicationis fuerint offerentum⁷ deuotione collecta. consuetudinem que generaliter omnibus ecclesiis est prescripta seruabis.

JK 710; CB Gel. 35 (Sabino); ID 1.56 to arbitrio (Sabino); C 10 q 3 c 5 (Fabiano)

⁵ ss H

⁶ his CRKNBOHQ; iis ZA

⁷ -entum CRSKBZOHA; -entium XND

34

Bonefacio episcopo. De seruis ad¹ ecclesiam fugientibus²

Metuentes dominos famuli³ si ad ecclesie septa confugerint intercessionem debent querere non latebras ne⁴ hec ipsa presumptio tarditatis temeritatem augeat renitendi. Filius etenim noster uir spectabilis Petrus queritur seruum suum⁵ in ecclesia sancti Clementis diutius commorari, cui cum deputasset sacramenta prestari illum egredi nulla ratione uoluisse. Et ideo directus supradicti homo de presenti cum eo quem elegeris esse mittendum⁶ cum de impunitate eius sacramenta prebuerint eum statim facies ad dominum suum modis omnibus remeare. Aut si in hac peruicacia forte extiterit post sacramentum sibi prestitum reddatur inuitus. [37va]

JK 711; CB Gel. 36; ID 3.115, 16.68; +C 17 q 4 c 32

¹ ad CKDB; ab N

² Bon. ep. De - fug. CXKNDBP; Gelasius Bonefacio episcopo ZOHA

³ famuli C²LRXSKNBPZOHA; om. CR

⁴ ne CKNBZHA; nec O

⁵ ss S²

⁶ mitt- CKNBZHA; nit- O

35

Vniuersis episcopis per Dardaniam. Quod iura ecclesiarum non sint turbanda, ac¹ priuilegia que metropolitanis uel prouincialibus episcopis decreuit antiquitas non sint² frangenda³

Quia per ambitiones illicitas non⁴ pudet quosdam ecclesiarum iura turbare ac priuilegia que⁵ metropolitanis uel prouincialibus episcopis decreuit antiquitas temeraria presumptione peruadere. propter quod etiam communionis apostolice desiderant tenere discidium, quod⁶ scilicet⁷ ab eius auctoritate diuisi, uel impune proprias⁸ usurpationes exercent, non respicientes quia eterno iudici rationem tam de⁹ catholice sinceritatis iniuria quam de¹⁰ traditionum preiudiciis paternarum non sine perpetue sint dampnationis interitu reddituri, si in hac obstinatione permanserint, caritatem uestram duximus instruendam, ut uos omnes in commune fratres per Dardaniam siue¹¹ per contiguam quamque prouinciam constituti, qui uos sub

¹ a P

² sint CRXWBV²P; esse S²KNDV

³ Vniu. - Dard. Quod - frang. CRXKNDBVP; Idem uniuersis episcopis per Dardaniam ZOHA

⁴ non C²LSKNBPZOHA; om. CRX

⁵ ss Z

⁶ quod CKDBZOHA; quia N

⁷ scilicet CNBZOHA; sane K

⁸ corr. from propriis KD

⁹ ss N

¹⁰ ss B²

¹¹ siue CKNBZOQ; seu HA

metropolitanis uestris esse meministis, et ab hisdem¹² substitui¹³ decedentes¹⁴, sicut uetus consuetudo deposcit unanimiter studeatis antistites et uicissim si metropolitanus¹⁵ humane conditionis sorte recesserit a prouincialibus episcopis sicut forma transmisit sacrari¹⁶ modis omnibus censeatis, neque sibi quemquam quod uobis antiqua dispositione concessum est patiamini uendicare¹⁷, quatinus inter ipsas aduersantium uoluntatum procellas regulas ueterum nullatenus custodire cessetis¹⁸, sicut persecutionum tempore¹⁹ diuersarum patres nostros constanter fecisse non dubium est.

JK 716; CB Gel. 41; +D 64 c 6

¹² isdem Z

¹³ substitui CKNBZOQA; sustitui followed by an erasure H

¹⁴ deceden N

¹⁵ -anus CKDBZOHA; -anis N

¹⁶ sacrari CKDBZOH; om. N; sacri and lacuna A

¹⁷ uend- CXKNB; uind- ZOHA

¹⁸ cessetis CRKNBZOA; censetis HQ

¹⁹ ss C

36

Cresconio Iohanni Massale episcopis. Quod decessorum statuta si iusta sint¹ seruanda sunt, si² iniusta corrigenda³

Decessorum⁴ statuta sicut legitima et iusta successorem⁵ custodire⁶ conuenit. ita debet etiam malefacta⁷ corrigere.

JK 717; Dd 3.110; CB Gel. 42a; C 25 q 2 c 19

¹ si iusta sint CXKDB; si iusta sunt N; one obscure word P

² ss V

³ Cresc. - ep. Quod - corr. CRXKNDBVP; Gelasius Cresconio, Iohanni, Massale episcopis ZOHA

⁴ Pec- N

⁵ cum add. A

⁶ cessetis add. and canc. Z

⁷ malefacta CKDBZOHA; maleficia N

37

Maximo et Clero episcopis. Quod nichil perit in ecclesiasticis utilitatibus si aliena reddantur¹ [37vb]

Nichil perire credimus ecclesiasticis utilitatibus si² que sunt aliena reddantur.

JK 719; Thiel 1.499; CB Gel. 44

¹ Max. - ep. Quod - redd. CRXKNBP; Maximo et Clero episcopis ZOH(mg.)Q²(mg.); om. QA. HQA make no break, running it into c.36; cf c.38 below

² ss A

38

Theodorico regi. De legibus principum que in negociis hominum custodiuntur circa reuerentiam beati Petri multo magis custodiendis¹

Certum est magnificentiam uestram leges principum Romanorum quas in negociis hominum custodiendas esse precepit, multo magis circa reuerentiam beati Petri apostoli pro sue felicitatis augmento uelle seruari.

JK 722; CB Gel. 47; ID 4.180; IP 2.151; D 10 c 12

¹ Theod. regi. De - cust. CRXKNBP; Theodorico regi ZOHQ; Teodebrico regi, Maximo et Clero episcopis A (cf. c 37)

39

Maiorico et Iohanni episcopis. De sacramento integre percipiendo¹

Comperimus autem quod² quidam in eadem regione sumpta tantum corporis sacri³ portione a calice sacri cruoris abstineant. Qui procul dubio quoniam nescio qua superstitione docentur⁴ obstringi aut integra sacramenta percipiant, aut ab⁵ integris arceantur⁶ quia diuisio unius eiusdem⁷ mysterii sine grandi sacrilegio non potest prouenire.

JK 725; CB Gel. 48b; ID 2.89; De cons. D 2 c 12

¹ Mai. - ep. De - perc. CRXKNBP; Gelasius [Gelis O] Maiorico et Iohanni episcopis ZOHA

² quod CKDBZOHA; quia N

³ sacri CKDBZOHA; om. N

⁴ corr. fr. doceantur Z

⁵ ab CKNBZOHQ; om. A

⁶ corr. fr. percipiantur O

⁷ -que add. ss K

40*Anastasio. De desolatis auxilio¹ proprie defensionis et de his qui pro infirmitate etatis suis² actibus prodesse non possunt³*

Desolatis⁴ proprie defensionis auxilio et qui suis actibus prodesse⁵ pro etatis infirmitate non possunt exoratum decet pontificem subuenire quia pupillis tuitionem etiam diuinitas iussit impendi, et ideo Maximo et Ianuario clericalis officii qui se solaciis⁶ parentum uel propinquorum asserunt destitutos⁷ auxilium ex nostra delegatione prestabis ut aduersus improbitates aduersariorum suorum protecti tue executionis annisu noxia commenta non sentiant.

JK 726; CB Gel. 49; +D 87 c 2

¹ -u- ss N

² suis CLRXSWBP; sue KND

³ An. De - possunt CXKNDBP; Gelasius Anastasio ZOHA

⁴ De desolatis B

⁵ prodesse A

⁶ solaciis CKNBZOHQ; solatii A

⁷ destitutos CKNBZOHQ; destitos A

41*Crispino et Sabino episcopis. De libertate clericis dominorum benignitate concessa¹ per oppressionem heredum non² auferenda³*

Silvester et Faustianus ecclesie Grumentie clerici lacrimosa nobis insinuatione conuesti sunt libertatem sibi domini sui benignitate concessam heredum eius [38ra] oppressione pulsari seque in clericatus officio pene ab incunabulis seruiantibus etiam manumissore⁴ uiuente in eodem actu nichilominus constitutis⁵ diuinis ministeriis⁶ impendere seruitium non licere, cum⁷ si petitionem ueritas subsequatur contra patris et actoris⁸ sui factum uenientibus ut indignis hereditas legibus⁹ auferatur. nec eis

¹ ben. con. CKDBP; con. ben. N

² non CKDBP; om. N

³ De - auferenda CXKNDBP; om. ZOHA

⁴ -ore CKNBZOHQ; -iore A

⁵ constitutis CKDBZOHA; om. N

⁶ ministeriis CKDBZOHA; misteriis N

⁷ cum CKNBZHA; eum O

⁸ act- CRXKNVPZ; auct- BOHA

⁹ her. leg. CKDBZOHA; leg. her. N

liceat hereditatem capientibus contra actoris¹⁰ sui¹¹ prosilire iudicium. Et ideo fratres karissimi quoniam se etiam ab archidiacono predicte ecclesie queruntur oppressos qui per eorum absentiam moderatoris iudicium promisit eos esse sequuturos. calcatis omnibus et que contra leges diuinas et publicas pulsatis forum suum putauit auferri in¹² uestro iudicio. Qui si ille clericum¹³ lacessit adueniat ut ecclesie iura que uetusti principes assidua sanctione firmarunt impetitis clericis non negentur.

JK 727; CB Gel. 50; ID 6.108; +C 11 q 1 c 13

¹⁰ act- CRXKNVPZ; auct- BOHA

¹¹ sui CNDBZOHA; suis K

¹² in CKNBZOQA; non H

¹³ -icum CKNBZOHQ; -icus A

42

Zeie comiti. De his qui clericos per uiolentiam opprimunt¹

Christianis² gratum semper debet esse quod ab eorum poscitur dignitate³ prestandum quia Deo seruientibus beneficium conuenit non negare. Silvester atque Faustinianus⁴ qui se ab incunabulis⁵ clericos confitentur a Theodora⁶ se opprimi per uiolentiam conqueruntur, quod dicant se ingenuos atque auctore⁷ pristinae conditionis nexibus⁸ absolutos in sortem deterrime iterum seruitutis addici, ac⁹ per auctoritatem regiam contra leges publicas cum¹⁰ clericali cingulo olim tenerentur astricti¹¹ per archidiaconum urbis Grumentine¹² esse conuentos, cum constet eum qui celestem militem pulsat non nisi eius forum debere sectari. Et ideo dilecte¹³ depense salutationis affatu supradictos clericos, si ad¹⁴ delegatorum¹⁵ iudicium eorum aduersaria uenire contempserit, sublimitatis tue tuitione uallentur ne quid illis¹⁶ aut [38rb] surreptio aut inimica¹⁷ legibus uiolentia necessitatis imponat, quia qui iudicium refugit apparet eum de iusticia diffisum.

JK 728; Thiel 1.390; CB Gel. 51; C 11 q 1 c 12

¹ Zeie comiti. De - opp. CXKNBP; Zeie comiti ZOHQ; om. A

² corr. fr. -ani H

³ -ate CKNBZOHQ; -atem A

⁴ Faustinianus CKNBZOHQ; Faustianus A

⁵ after corr. H

⁶ Theodra N

⁷ auctore CRKNBOHA; actore Z

⁸ nexibus CKDBZOHA; om. N

⁹ ac CKNDVPZOHA; aut B

¹⁰ in add. K

¹¹ astricti CKDBZOHQ; constricti N; abstricti A

¹² -n- ss C

¹³ dilecte CXKNBV; dilectissime ZH; dil' OQA

¹⁴ corr. fr. a K; corr. fr. d Z

¹⁵ offic add. and canc. Z

¹⁶ illis CKDBZOHA; ultra N

¹⁷ -ica CKDBZOHA; -ici N

43

Rustico et Fortunato episcopis. De episcopo quem clerici sui graui necessitate uexari dicebant¹

Super² Foropopulensis ecclesie clerici una cum Sabino et Pelagio laicis propria suggestione reserarunt³ presulem suum graui quadam necessitate uexari, cuius eum

¹ Rust. - ep. De - dicebant (-bat P) CXKNBP; Gelasius Rustico et Fortunato episcopis ZOHA

² Super CXKNBOH; Nuper ZQA

dicerent⁴ incursione frequenter elisum, quod⁵ ne⁶ scandalum fidelibus uideretur ingerere et ecclesiam Dei ubique positam hac offensione turbare⁷, precipue cum eodem ipso uolente huc per⁸ se perrexisse firmarent, ad dilectionem uestram scripta direximus ut ecclesie cuius rector tali casu teneretur astrictus⁹ uisitationem congruam redderetis¹⁰. Verum¹¹ quia nunc idem ipse uenit huc¹² pontifex, falsaque omnia de se iactata disseminat sub diuini contemplatione iudicii, uestreque conscientie estimationisque respectu rerum fide sollertissime perquisita si scilicet¹³ aliquando uel in domo uel in¹⁴ processione uel in aliquo¹⁵ quocumque loco probatur repente collapsus uocesque dedisse confusas et spumas ore iactasse, quanta fieri potest examinatione queratur, quod tamen siue aliquorum possit factum¹⁶ testificatione firmari siue nunquam contigisse dicatur, non putandum est posse¹⁷ sufficere sed certum¹⁸ manifestumque documentum quia¹⁹ de tanta re non segnius agendum est²⁰. faciat rem tua dilectio²¹ frater Rustice sui moris, et aptam magno pontifici ut eum uel xxx diebus tecum esse constituas²², eumque carnibus indifferenter uti necessaria probatione²³ compellas.

JK 729; CB Gel. 52 (addressed to Rufinus, wrongly); +C 7 q 2 c 2

³ resararunt CRKNBZOH; reserarum Q; reserunt A

⁴ eum dicerent CRXKNB; cum (ss Q) dicerent ZOHO; ei indicent A

⁵ quod CKDBZOA; quia N

⁶ ne CKNBH; nec ZOA

⁷ hac off. turbare CXKDB; turbare hac off. N; hac off. turbaret ZOHA

⁸ per CXKNB; om. ZOHA

⁹ astrictus CKNB; obstructus ZOHA

¹⁰ corr. from reddentis O

¹¹ Verum CKNBZHA; Vere O

¹² ss D; hic B

¹³ scilicet CNBZOHA; sane K

¹⁴ ss C

¹⁵ aliquo CKNBH; alio ZOA

¹⁶ sufficere add. and canc. O

¹⁷ est posse CRKNVPZOA; posse est B

¹⁸ certu O

¹⁹ non add. and canc. O; corr. fr. qua B

²⁰ agendum est CXKNB; est agendum ZOHA

²¹ tua dil. CKDBZOHA; dil. tua N

²² esse const. om. with lacuna N

²³ probatione CKDBZOHA; bonitate N

44

Leontio¹ et Petro episcopis². Quod subueniendum sit a Romano pontifice his qui eius remedia sperant in suis negotiis³

Quisquis in⁴ negotiis suis⁵ nostri nominis intercessione⁶ sperat sibi remedia posse conferri. prona nos conuenit [38va] animositate prestare.

JK 730; Thiel 1.500 frg. 30; CB Gel. 53; +D 87 c 3

¹ Leontio CKNBHQA; Leuntio ZO

² et Petro ep. om. X

³ Quod subu. - negotiis CXKNBP; om. ZOHA

⁴ ss Z

⁵ neg. suis CNDBZOHA; suis neg. K

⁶ -ione CKDBZOHA; -ionem N

45

¹*Laurentio. Quod iusta dispensatione sit seruandum testatoris arbitrium*²

Consideratio ecclesiastice utilitatis hoc postulat ex iusta dispensatione seruandum testatoris arbitrium.

JK 731; Thiel 1.500 frg. 29; CB Gel. 54; C 16 q 1 c 15

¹ Laurentio CRXSKNDBP; *om.* L; Gelasius Laurentio ZOHA

² Quod - arbitrium CRKNBP; *om.* ZOHA

46

*Iohanni episcopo Viuonensi. De quodam qui ad basylicam confugerat*¹

Vxor Felicis et filie Romam quia sic oportuit peruenerunt. Siquidem hunc ipsum² primum se ad barbarorum basylicam³ conferentem⁴ seque bonas causas habere iactantem egredi sub hac conditione precipimus, ut si actus suos fideliter et rationabiliter⁵ allegaret⁶, nichil circa eum prorsus asperum fieri durumque pateremur⁷. Alioquin si contra fidem et utilitatem dominicam uenisse probatur ipse sibimet imputaret, atque ordinationi congrue subiaceret, qui superueniente filio nostro uiro spectabili Heortasio⁸ sic⁹ est ad singula queque¹⁰ conuictus ut os aperire non posset, et uera esse que huic obicerentur uoce propria fateretur¹¹, ideoque tenetur custodia mancipatus.

JK 732; CB Gel. 55; ID 16.77; +C 17 q 4 c 33

¹ Ioh. - Viu. (Yv- KND) De - conf. (fuerat N) CRXKNDBP; Gel' Iohanni episcopo Viuonensi [Viuoriensi A] ZOHQA

² ipsum CKNBZOA; impium H; *om.* Q

³ basylicam CKDBZOHA; ecclesiam N

⁴ conferentem CKDBZHA; perferentem O; conuertentem N

⁵ et rat. CKDBZOHA; rationabiliterque N

⁶ *corr. fr.* agggaret [sic] V

⁷ -eremur CKNBZHA; -emur O

⁸ Heortasio CLSKNVPZOHQ; Heorrasio R; Heorothasio X; Heorthasio W; Hortasio B; Heorsio A

⁹ *corr. fr.* sicut Z

¹⁰ queque CKDBZOA; quoque N

¹¹ fateretur CKNBZOHQ; fatentur A

47

*Maiorico, Sereno et Iohanni episcopis. Quod communione¹ sint priuandi qui humanis legibus calcatis et religione abiecta ecclesiastica priuilegia calcare contendunt*²

Qui et humanis legibus in ciuili³ dampnatione calcatis. et reuerentia religionis abiecta uel ecclesiastica priuilegia calcare contendunt uel uilibet⁴ in pauperum prosilire dispendium, nec huiusmodi saltem commoniti conuictique nequitiam sopire consentiunt atque illata sacris rebus detrimenta sancire⁵ merito diuini muneris sunt participatione priuandi ut huius perceptione careant, quod sacrilegis ausibus habuere despectui.

JK 733; CB Gel. 56a; Dd 3.116 (pt); ID 3.150, 4.185; +C 12 q 2 c 2

¹ communione C²R²XSKNB; commune CR

² Mai. - ep. Quod - cont. CXKNBP; Gel' Maiorico, Sereno et Iohanni episcopis ZOHA

³ *corr. fr.* -ilis H

⁴ uilibet N

⁵ sancire CKNB; sarcire ZOHA*

48

Item. Quod non¹ sit eundem contra pontificalia constituta²

Celestinus uero presbiter fratris et coepiscopi³ nostri Sereni qui contra pontificale iudicium, contraque apostolice sedis mandata prorumpens supradictis communionem⁴ sacram ministrare presumpsit cum non potuerit ignorare sententiam proprii sacerdotis ab officio protinus ecclesiastico repellatur, ut nullus ecclesie ministrorum contra pontificalia instituta⁵ uenire contendat.

JK 733; CB Gel. 56b; Dd 3.116; +C 12 q 2 c 24

¹ om. R

² Quod - constituta (instituta KND) CLRXKNDBP; om. ZOHA

³ -opi CKNBZOHQ; -opis A

⁴ eom- N

⁵ instituta CXKNB; constituta ZOHA

49

Fortunato episcopo. Quod irreligiosum sit et execrabile si quisquam in sua tuitione susceptos fideliter et sancte non educauerit¹

Inreligiosum² prorsus et execrabile iudicamus³ si quisquam uel extraneus in sua tuitione susceptos non omni fide et tota⁴ animi sui educauerit sanctitate. Ac⁵ cum Olimpius diaconus dilectionis tue Felicis atque Olimpium suggeratur auunculus eosque paruulos tutele uice susceperit nutriendos ultra latrocinium esse iudicamus quod eos honusculis⁶ parentum sicut asserunt reliquit extorres, alia retinendo alia contra leges et iura uendendo.⁷

JK 734; Thiel 1.501 frg. 33; CB Gel. 57; ID 6.109; +D 87 c 5

¹ Fort. ep. Quod - educ. CX(after corr.)KNBP; Gelasius Fortunato episcopo ZOHA

² -sum CKNBOHQ; -sus Z

³ iud- CK?NBZOH; ind- QA

⁴ corr. from tata A

⁵ Ac CWND?BPZHQA; At KD²O

⁶ hon- CRXSKN; honusculus W; bon- LBVZOHQA; illeg. P

⁷ uendendo LRXSWKNBVPGZOHA; seruiendo (uel uend. ss) C

50

Helpidio episcopo. Vt quilibet nisi pura conscientia ad sacrosanctam religionem non audeat peruenire¹

Sacrosancta religio que catholicam continet disciplinam tantam sibi reuerentiam uendicat² ut ad eam quilibet nisi pura conscientia non audeat peruenire. Nam quomodo ad diuini mysterii consecrationem celestis spiritus inuocatus adueniet si sacerdos et qui eum³ adesse deprecatur criminosis plenus actionibus⁴ reprobetur?

JK 735; Thiel 1.486 frag. 7; CB Gel. 58; ID 2.90, 6.110; +C 1 q 1 c 92

¹ Help. ep. Vt - peru. CXKNBP; Gelasius Helpidio (Helc- H) episcopo ZOHA

² uend- CXKNBP; uind- ZOHA

³ an erasure here Z

⁴ actionibus CKNBZOH; actibus Q; om. A

51

*Epyphanio episcopo. Vt qui ecclesias uiolasse perhibentur, accessu earum indigni iudicentur*¹

Ad episcopos ceteros direximus iussionem ut eos qui ecclesias uiolasse perhibentur accessu earum iudicent esse non dignos.

JK 736; Thiel 1.504 frag. 39; CB Gel. 59; ID 3.119; +C 17 q 4 c 11

¹ Ep. ep. Vt - iudic. CXKNBP; Gelasius Epyphanio episcopo ZOHA

52

*Victori, Constantino, Martyrio, Felicissimo. Sereno et Timotheo episcopis. De his qui ad ecclesiam confugerint non absque sacerdotis licentia retrahendis*¹

Frater et coepiscopus noster Epyphanus sua [39ra] nobis relatione suggestit Benenatum et Maurum Beneutane municipes ciuitatis in contumeliam religionis acerba nimis et plectibili² contumacia prosilisse³ qui confugientem ad ecclesie⁴ septa curialem suum ne⁵ illic quidem⁶ tutum aut de iniuria sua securum esse siuerint⁷ ausi irruptione temerarie mentis admittere quod⁸ nec potestatibus quidem⁹ uel principibus¹⁰ unquam licuit penetrare¹¹, ut hominem in sanctuariis constitutum captata sacerdotis absentia reluctantem, reclamantemque uiolenter abstraheret¹², quos quantum sua nobis suggestione patefecit merito indignos esse sacra communione iudicauit. Et si reuera tanti facinoris constat admissum nostra etiam auctoritas in hac parte consentit. Nec enim iure¹³ ad supplicandum debet admitti ubi admittere sacrilegium non uetauit¹⁴. Nullus etenim intra limina tante uenerationi deputata utrumque sibi licere existimat¹⁵ pro sue uoluntatis arbitrio ut et humilitatem¹⁶ sibi uendicet¹⁷ et furorem. Et ideo fratres karissimi supradictos si manifesta reos facit conquestio ab omnibus parrochiarum uestrarum¹⁸ ecclesiis nostre preceptionis auctoritate prohibete ut non solum hii¹⁹ qui in²⁰ iniuriam sanctorum²¹ locorum prosiluisse probantur²², merito consequantur pro facti sui qualitate uindictam, uerum etiam ceteri²³ a tali presumptione ultionis istius timore reuocentur.

¹ V. C. M. F. S. et T. episcopis (ep. om. C?). De - sac. lic. (lic. sac. P) retr. CXKNBP; Gelasius V. C. M. F. S. et T. episcopis ZOHA

² et plectibili CKNBZOHQ; inplectibili A

³ -lisse CKNBZOA; -luisse HQ

⁴ corr. from ecclesia C

⁵ corr. from nec O

⁶ quidem CKDBZOH; quid N; quod Q?A

⁷ siuerint CXSK²D²BV²ZOHA; sciuerint LRVP; fuerint W; ? K; si fuerint ND

⁸ quod CKDBZOA; quam N

⁹ quidem CKNBZOH; quod Q?A

¹⁰ principibus CKDBZOA; principalibus N

¹¹ penetrare CRKDBVPZOHA; perpetrare K²ND²

¹² -et LRXSKNDBVPZOHA; -ent CK²

¹³ iure before debet KND

¹⁴ .me.uit N

¹⁵ -at LRXSKNDBVPZOHA; -et CK²

¹⁶ humilitatem CKNBZHA; uoluntatem O

¹⁷ uend- CXKNBP; uind- ZOHA

¹⁸ uestrarum CRSBPZOHA; nostrarum XKND

¹⁹ hii CKNBH; ii ZOQA

²⁰ in C²LK²D²BV²ZOH; om. CRXSKNDVPA

²¹ corr. from eorum sanctorum O

²² probantur CXKNB; probabuntur ZOHA

²³ om. B

JK 737; Thiel 1.504 frg. 40; CB Gel. 60; ID 3.120; +C 17 q 4 c 10

53

Honorio¹ episcopo. Quod pia sollicitudo episcopi commodis egentium non sit neganda²

Diuine retributionis memor ad pontificalem conscientiam pertinere non ambigas, egentium commodis piam sollicitudinem non negare.

JK 738; Thiel 1.499 frg. 28; CB Gel. 61a; +D 87 c 4

¹ Honorio CRNDB; Honori K

² Hon. ep. Quod - neganda CRXKNBP; Gelasius Honorio episcopo ZOHA

54

De quodam seruo ecclesie qui ausu temerario molitus fuit¹ condere paginam testamenti²

Illud etiam sinceritatem tuam uolumus non latere ad nos fuisse perlatum [39rb] quod³ amplius conductor quem non solum seruum constat ecclesie⁴ sed ita rationibus a multis temporibus implicatum ut⁵ etiam si esset ingenuus donec racionia⁶ cuncta deduceret⁷ modis omnibus obnoxius haberetur⁸, ausu temerario molitus fuerit⁹ paginam condere testamenti. cuius omne peculium ecclesiastico iuri¹⁰ legibus non dubitetur obstrictum. Quapropter his presumptionibus uice nostra tua¹¹ fraternitas contradicat nec fieri prorsus aliqua surreptione permittat. Ac si eidem quicquam humanitus forte¹² contigerit. quia grandeus esse memoratur. mox eius sine dilatione substantiam¹³ precipiat unanimitas tua filiis eius dumtaxat quibus patrimonium probatur esse commissum sub fideli descriptione contradi. donec temporibus uniuersis quibus hoc patrimonium¹⁴ gubernasse cognoscitur partes dominicas reddere cogatur indempnes.

JK 738; Thiel 1. 499 frg. 28; CB Gel. 61b; ID 16.111; C 13 q 2 c 5

¹ fuit CKDB; est N

² De - test. CXKNDBP; Item ZOHA

³ quod CKDBZOHA; quia N

⁴ const. ecc. *after corr.* Z

⁵ ss B

⁶ -cincia CKDBZOHA; -nicia N

⁷ *corr. from* -ent A

⁸ obnoxius haberetur C²LD²BVPZOHA; haberetur CRXSKD; haberetur obnoxius N; astrictus *in mg.* K²

⁹ fuerit CKDBZOHA; sit N

¹⁰ *corr. to iure* K

¹¹ tua nostra *later reversed* K

¹² *partially obscured*, forte *in mg.* K

¹³ substantiam CKDBZOHA; superbiam N

¹⁴ probatur esse comm. – patrimonium *in mg.* X²

55

Gerontio, Iohanni, Germano et Petro. De culpa non iterum punienda¹

Si illic ubi hec acta sunt presentibus utrisque constiterit et satisfecisse Stephanum et supplicatione suscepta eum qui male tractatus est ignouisse, semel in abolitione missa punitio recidiuo² dolore non debeat iterari, diuine scilicet³ imitatione clementie que dimissa peccata in ultionem redire⁴ non patitur⁵. sin⁶ uero nichil uel⁷ de satisfactione

¹ G. I. G. et P. De - pun. CXKNBP; Gel' G. I. G. et P. ZOHA

² -diuo CKDBZOHA; -duo N

³ scilicet CRBPZOHA; sane K; sed N; .s. D

⁴ in ult. red. CKDBZOHA; red. in ult. N

probabitur uel de remissione transactum, dilectionis uestre sermone monstretur quatinus siue nunc⁸ saltem potuerit competens satisfactio prouenire, illud potius exeratur⁹ ubi animum sanare possit afflicti siue inremissibilis prestat acerbitas ibidem nichilominus uindicetur, ubi plectibilis orta est¹⁰ presumptio.

JK 739; Thiel 1.507 frg. 44; CB Gel. 62; C 23 q 4 c 29, De cons. D 4 c 24

⁵ -itur CKNBZOHQ; -iatur A

⁶ sin CKDBZOHA; si N

⁷ uel CKDBZ²OHA; om. NZ

⁸ nunc CKNBZOHQ; non A

⁹ exeratur CRXKNVPZOHQ²A; exeratur DQ; execratur B

¹⁰ orta est CRKNBP; est orta ZOHA

56

Iustino archidiacono et Fausto defensori. De rebus ecclesie in quatuor partes diuidendis¹

Vobis enim et fame uestre consultum [39va] duximus ut pontificis uestri loco uobiscum ab eodem aliquid² subrogetur qui eius nomine pariter uniuersa³ disponat quatinus omnia predia ad uestrum reuocetis⁴ studium, ne cuiquam clerico pro portione sua solum aliquod⁵ ecclesie putetis esse deputandum, ne per incuriam negligentiamque minuat, sed omnem pensionis summam ex omnibus prediis⁶ rusticis urbanisque collectam ad antistem deferatis. Ex qua tamen collectione⁷ habeatur ratio quid ad causas uel expensas⁸ accedentium necessitatum opus esse perspicitur ut de medio sequestretur⁹ et quatuor portiones uel de¹⁰ fidelium oblatione uel de hac¹¹ fiant modis omnibus pensiones, ita ut unam sibi tollat antistes, aliam clericis pro suo iudicio et electione disperciat, terciam pauperibus sub omni conscientia faciat erogari. fabricis uero que competit ad ordinationem pontificis erogatione uestra decernimus esse¹² pendendam. Si quis¹³ forte sub¹⁴ annua remeabit expensa, electo idoneo ab utraque¹⁵ parte custode condatur¹⁶ enthecis, ut si maior emerit fabrica, sit subsidio quod¹⁷ diuersi temporis diligentia potuerit¹⁸ custodiri, aut certe ematur possessio que utilitates respiciat communes.

JK 740; Thiel 1.498 frg. 24; CB Gel. 63; C 12 q 2 c 23

¹ I. arch. et F. def. De - diu. CXKNBP; Gel' Iustino archidiacono et Fausto defensori ZOHA

² aliquid CLRXS²KNDBVPZOHA; aliquis C²K²D²

³ par. uni. CNDBZOHA; uni. par. K

⁴ re- ss C

⁵ aliquod CLKN²BV²PZOA; aliquod RXSK²D²VHQ

⁶ ss V¹

⁷ collectione CKNBOHQA; collatione Z

⁸ uel expensas C²LKNBZOHA; om. C; ut expensas RXS

⁹ sequestretur CKDBZOHA; sequeretur N

¹⁰ de CKDBZOHA; om. N

¹¹ corr. fr. hanc K

¹² esse CKDBZOHA; om. N

¹³ Si quis CLRXS²WKNDBPZOHA; Si quid C²K²D²

¹⁴ sub CKDBZOHA; ab N

¹⁵ utraque CKNBZHA; utroque O

¹⁶ -datur CKNBZO; -dantur HQA

¹⁷ quod CKDBZOHA; quia N

¹⁸ potuerit CRK²DBZOHA; -int K; -unt N

Idem eisdem. De prediis ab ecclesia alienatis ecclesie restituendis¹

Volaterane² ecclesie actus uel patrimonium quod hactenus comperimus destitutum³ uel post dampnationem Eucharisti⁴ quo fuerat deprauante dispersum cure uestre decreuimus esse delegandum. ut diligentia qua uos pro utilitatibus ecclesie estimamus esse uigilantes predia culture restituatis⁵ antique reuocetis si qua sunt uendita aut donata mancipia. possessiones etiam que ab Eumatio⁶ et Oppilione episcopis uel ceteris quouis iure uideritis⁷ teneri. quia contra constituta⁸ synodi ab episcopo⁹ predia alienari nullo poterint¹⁰ commento¹¹ nichilominus reuo [39vb] centur, sit emptoribus ad eum recursus, qui presumpsit aliquid ecclesie rebus illicita uenditione distrahere, ita ut pensiones annuas ad pontificem deferatis cui priuilegia sua integra conuenit omni ratione seruari, ut eius dispensatione portiones¹² proueniant consuete, ita ut portionem quarte que ad eos pertinet sua pontifex ordinatione¹³ distribuatur, prout cuiusque locum meritumque cognoscit, pariter etiam ex fidelium oblatione faciendum, ut quartam clericis erogat pro consideratione sue electionis antistes, fabricarum etiam portio episcopo sciente et disponente uestra erogatione pendatur, quatinus nichil penitus in detrimentum alicuius rei patiamini generari. ¹⁴Si quid uero in ecclesie damno uestre aut in iis¹⁵ que sunt preceptionis nostre¹⁶ prohibita pontificem uestrum uideritis admittere, mox nostris¹⁷ auribus relatione signate ut quid fieri debeat censeamus.

JK 741; Thiel 1.496 frg. 23; CB Gel. 64 (as ZJGOHA); ID 3.151, as Coll.Brit.; C 12 q 2 c 25 (as CK etc)

¹ Idem eisdem. De prediis (presidiis P)- rest. CXKNBP; Gel' Iustino archidiacono et Fausto defensori ZOHA

² Vola- CRX²KNBPZOHQ; Tola- LA; Vole- X

³ destitutum CKNBZHA; destinatum O

⁴ *corr. from* -iste A

⁵ *corr. from* -uastis O

⁶ *corr. from* Ema- A

⁷ uideritis CRKD²BZOHA; uidetis N; uenditis D

⁸ constituta CRXKNBP; constitutum ZOHQA. const. contra *marked for reversal* H

⁹ -opo CNDBVPZOHA; -opis C²LWV²; -opi RXSN; -opio K

¹⁰ -erint CRKNDBZOHA; *corr. to* -erunt K²D²

¹¹ commento CKNBZOHQ; emento A

¹² *corr. from* pot- A

¹³ -ione CKNBZOHQ; -ionem A

¹⁴ Si quid – debaet censeamus ZJGOHQA^{*}; *om.* CLRXSKNDBVP

¹⁵ iis ZJQA; his OH

¹⁶ *ss* O

¹⁷ *corr. fr.* nostri H

58

¹*Syracusio, Constantio², et Laurentio episcopis. De quodam seruo qui ad ecclesiam confugerat³*

Iudas qui Iudaice professionis existit⁴ mancipium iuris sui quem⁵ ante paucos annos se asserit comparasse nunc ad ecclesiam Venefranam⁶ confugisse suggestit, sicut petitorii tenor annexus ostendit, eo quod dicat sibi ab infantia Christiano nuper a prefato domino signaculum circumcisionis⁷ infixum. Quapropter diligenter uestra inter utrumque sollicita cura rerum fideliter examinet ueritatem, quatinus nec religio⁸ temerata uideatur nec seruus hac obiectione mentitus competentis iura domini declinare contendat.⁹

JK 742; Thiel 1.506 frg. 43; CB Gel. 65; ID 13.113; +C 17 q 4 c 34

¹ Gelasius *add.* ZOHA; *om.* CKNBP

² Constantio CRKNBVPZ²H?; Constantino XZQA

³ De - confugerat CRXKNBP; *om.* ZOHA

⁴ *corr. fr.* -at O

⁵ *corr. fr.* quidem K

⁶ -anam CRXKNV²ZOQA; Venestranam (-um B) BVP; -amnam H

⁷ cumcisionis A

⁸ *corr. fr.* regio H

⁹ Explicit *add.* RXXS

A 1. XLVII [ANASTASIUS II]

1

Ex decretis Anastasii pape ad Anastasium imperatorem. Quod eos quos¹ post dampnationem suam baptizauit uel ordinauit Achatius nulla lesio attingat²

Secundum ecclesie catholice consuetudinem³ sacratissimum serenitatis tue pectus agnoscat quod⁴ nullum de his uel quos baptizauit Achatius uel quos sacerdotes siue leuitas secundum canones ordinauit ulla⁵ eos [40ra] ex nomine Achatii portio lesionis attingat⁶, quo forsitan per iniquum tradita sacramenti gratia minus firma⁷ uideatur. Nam et baptismum quod procul sit⁸ ab ecclesia siue ab adultero⁹ uel¹⁰ a fure fuerit datum¹¹ ad percipientem munus peruenit illibatum. Quia uox illa que sonuit per columbam omnem maculam humane pollutionis excludit, qua¹² declaratur ac dicitur, Hic est qui baptizat in spiritu et igni¹³. Nam si uisibilis¹⁴ solis istius radii cum per loca fedissima transeunt nulla contactus inquinacione maculantur, multo magis illius qui istum¹⁵ uisibilem fecit uirtus nulla ministerii¹⁶ indignitate constringitur. Nam et Iudas cum fuerit sacrilegus atque fur quicquid egit inter apostolos pro dignitate commissa beneficia per indignum data nulla ex hoc detrimenta senserunt, declarante hoc ipsum Domino manifestissima uoce, Scribe, inquit et Pharisei super cathedram Moysi sedent¹⁷, que dicunt facite, que autem faciunt facere nolite¹⁸. Dicunt enim et non faciunt. Quicquid ergo ad hominum profectum quilibet in ecclesia minister pro officio suo uidetur operari. Hoc totum contueri¹⁹ implente²⁰ diuinitatis affectu ita ille per quem Christus loquitur Paulus affirmat, Ego plantaui, Apollo rigauit sed Deus²¹ incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid neque qui rigat. sed qui incrementum dat Deus. A Deo²² autem non queritur quis uel qualis predicet. sed quem predicet ut inuidos etiam bene Christum predicare confirmet quo malo diabolus ipse deiectus est et hoc ipse²³ predicare non desinit.

¹ ss Z

² att- CKNBZOQA; cont- H. Nota quod duo hec capitula inter autentica non computantur *add. in mg.* M²

³ cath. cons. CNDBZOHA; cons. cath. K

⁴ quod CKDBZOHA; quia N

⁵ ulla CKNBOHA; nulla Z

⁶ -gat CKNBZOHQ; -guat A

⁷ gratia minus firma (*corr. fr.* filma A) CKDBZOA; minus gratia firma esse N

⁸ procul sit quod *marked for reversal* H

⁹ *corr. fr.* -erio K; *corr. fr.* abu- O

¹⁰ uel CRBPZOHA; siue KND

¹¹ fuerit datum LRXKNBVPZOHA; datum fuerit (*fuerit ss*) C

¹² qua CRSKNZ²POHA; quia B; que V?; ? Z

¹³ igni CKNBZOQA; igne H

¹⁴ *corr. fr.* inuis- O; -iles N

¹⁵ istum CKNBZOQ²A; iustum HQ

¹⁶ ministerii CRKNVPZOHA; misterii B

¹⁷ sedent CKDBZOHA; sederunt N

¹⁸ fac. nol. RXSKNBPZOHA; nol. fac. CLW

¹⁹ contueri C?RXSKN; contineri BVPZOHA

²⁰ implente CRKNPZOHA; implete B

²¹ sed Deus CRKDBPOHQA; Deus autem NZ

²² *corr. fr.* ab eo N

²³ hoc ipse CRKDBVPOH; hic ipse N; hoc ipsum Z; ipse hoc QA

JK 744; H 656a.57-b.30, M 990-1 (c 7) with rubric as here; ID 1.151 to peruenit illibatum; D 19 c 8a

2

Quod¹ mali bona ministrando ecclesie sacramenta non maculant² cap. viii³

Ideo ergo et hic cuius nomen dicimus⁴ esse reticendum male bona ministrando sibi tantum nocuit. Nam inuiolabile sacramentum quod per illum datum est aliis perfectionem sue uirtutis obtinuit. Quod [40rb] quidem⁵ aliquorum in tantum se extendit⁶ curiosa suspicio ut imaginetur prolato a papa Felice⁷ iudicio postea inefficaciter in sacramentis que Achatius usurpauit egisse⁸ ac perinde eos metuere qui uel in consecrationibus uel in baptisate mysteria tradita susceperunt, ne irrita beneficia diuina uideantur.⁹

JK 744; H 656b.31-43, M 991-2 with abbrev. titulus (c 8 pt); D 19 c 8b

¹ Quod CRKNVZOHA; Quo B. Quod - maculant in mg. ZO

² -ant CKNBZOHQ; -at A

³ Cap. viii CRWBVPZOQ; om. KN; before rubric HA

⁴ dicimus CKDBZOHA; dominus N

⁵ Quod quidem CKDBZOHA; Quicquid N

⁶ extendit CRSKNBVZOHA; ostendit B

⁷ Fecile H

⁸ actum fuisse add. ss K

⁹ Expl^r add. S

A 1. XLVIII SYMACHVS¹

- i. Episcopum accusatum non esse deserendum ante exitum cause
- ii. De eodem
- iii. Non esse rata concilia sine auctoritate apostolica
- iiii. Quod apostolicus a nemine sit iudicandus
- v. Quod mortem languentibus infligit qui cum possit non³ excludit
- vi. Quod recte monitoris personam suscipit qui errata condempnat et innocentiam demonstrat
- vii. De uexatione ecclesiarum uel sacerdotum
- viii. De raptoribus uiduarum ac uirginum
- iiiiii. De inuasoribus, petitoribus, largitoribus rerum ecclesiasticarum uel pontificalium
- x. De rerum ecclesiasticarum inuasoribus
- xi. Vt nullus honorem premiis accipiat
- xii. De eligendo papa
- xiii. De rebus ecclesie conseruandis nec a laicis disponendis
- xiiii. De eodem
- xv. De rebus ecclesie ne alienentur
- xvi. De eodem
- xvii. Quod si alienentur res ecclesie liceat quibuslibet ecclesiasticis personis contradicere et cum fructibus aliena reposcere
- xviii. De reuerentia imperatoris
- xviiii. De discedentibus ab eo
- xx. Quo tenore temporaliter⁴ alienari possint res ecclesie

¹ papa add. X

² capitulatio in CLRXSKNDMBVP; om. ZOHQA

³ ss C

⁴ ten. temp. CXSKDMBV; temp. ten. N

1

In quinta synodo Symachi pape. Episcopum accusatum non esse¹ deserendum² ante exitum cause³

Nonne directa uerba sunt canonum. Quicumque clericorum ab episcopo suo ante sententie tempus pro dubia suspicione discesserit manifestam eum manere⁴ censuram. (*Recte Ennodius*); *H 669a.40-44, M 1012; ID 6.340 (insc. almost as here); C 8 q 4 c 1a*

¹ corr. fr. est O

² corr. fr. deferenteum A?

³ Episcopum - cause] Semet iudicat qui iudicium subterfugit D

⁴ corr. fr. -eret K

2

In eadem¹ de eodem²

Lex³ ecclesiastica pontificem ab aliis accusatum priusquam sub luce obiecta constiterint exigit non relinqui.

Recte Ennodius; *H 669a.59-62, M 1013; ID 6.341 (insc. almost as here); C 8 q 4 c 1b*

¹ In eadem CKDBZOHA; om. N

² De eodem] Episcopum accusatum non esse deserendum ante rei finem D

³ Ex A

3

In eadem¹. Non esse rata concilia² sine auctoritate apostolica [40va]

Concilia sacerdotum ecclesiasticis legibus quot annis decreta per³ prouincias quia presentiam pape non habent, ualitudinem perdiderunt⁴. Legite insanissimi aliquando⁵ in illis preter apostolici apicis⁶ sanctionem aliquid constitutum⁷ et non de maioribus negociis ad consultationem si quid occurrit prefate sedis arbitrio fuisse seruatum.

(Recte Ennodius); *H 671a.14-18, M 1015; ID 4.242; D 17 c 6*

¹ In eadem CKDBZOHA; om. N

² rata concilia CSKNBZO; concilia rata HQ; concilia A

³ per CKNBZOH; om. QA

⁴ -erunt CKDBZPOHA; -erint B

⁵ ins. al. CKDBZOHA; al. ins. N

⁶ apostolici apicis CRSKNDVPZHQ; apostolicis B; apostoli apicis OA

⁷ constitutum CKNBZOHQ; constitutum A

4

In eadem¹. Quod apostolicus a nemine sit iudicandus

Aliorum forte hominum causas Deus uoluerit² per homines terminare, sedis istius presulum suo sine questione reseruauit arbitrio. Voluit beati Petri apostoli successores celo tantum debere innocentiam et subtilissimi discussoris indagini inuiolatam³ exhibere conscientiam.

(Recte Ennodius); *H 672a.1-7, 10, M 1016; ID 5.10; IP 4.3; +C 9 q 3 c 14a*

¹ In eadem CKNBZOHQ; om. A

² forte add. and canc. Z

³ inuiolatam LRXSKNBVPZOHA; uiolatam C

5

Quod mortem languentibus infligit qui cum possit non excludit¹

Non grandis est differentia utrum² letum³ inferas an⁴ admittas. Mortem languentibus qui cum⁵ possit non excludit⁶ infligit⁷.

(*Recte Ennodius*); H 674a.16-19, M 1019

¹ Quod - exc. CKNBP; In eadem ZOHA; (De uexatione ecclesiarum uel sacerdotum *in mg. cf. c 7*) O

² utrum CSKDBZOH²QA; uerum N; aurum H

³ ss Q

⁴ an CKNBZOQA; non H

⁵ cum CKDBZOHA; *om.* N

⁶ -udit CSKNBVZO; -usit HQA

⁷ *corr. fr.* infixit B

6

Ex¹ eadem. Quod recte monitoris personam² suscipit qui errata³ condempnat et innocentiam demonstrat⁴

Nemo recte monitoris personam⁵ suscipit nisi qui actibus suis errata condempnat et amorem⁶ innocentie conuersatione demonstrat.⁷

(*Recte Ennodius*); H 674a.29-31, M 1020; +D 81 c 2

¹ Ex CKDBZOA; De N; In Q

² ss R²

³ *corr. fr.* rata L²

⁴ Quod - demonstrat CRXKNBP; *om.* ZOHA

⁵ mon. pers. CR²SKDB; mon. R; mon. personat X; pers. mon. N

⁶ amorem CRKNVPZOHA; morem B

⁷ et amorem – dem. *in mg.* X²

7

De uexatione ecclesiarum¹ uel sacerdotum². In sexta synodo adclamatum est

Dignus papa dignus doctor et factio³ silentio Symachus episcopus dixit, Communis dolor et generalis est gemitus quod intra⁴ ecclesiam nostris et retroactis temporibus de inuasionem rerum ecclesiarum⁵ et uexatione sacerdotum cognouimus. Que res non nos solos sed omnes Domini tangit⁶ sacerdotes. Et licet hec a predecessoribus⁷ nostris iam prohibita sint⁸ et tales presumptores dampnati et a sanctis canonibus anathematizati⁹, ne tamen denuo presumantur¹⁰ est super¹¹ eis promenda sententia ut qui eorum casum non timent timeant saltem perpetuam eorum dampnationem, et quod¹² sepe presumitur sepius¹³ ut inhibeat necesse est.

JK i.98; H 679.28-36, M 1027

¹ -sia P

² De - sac. CRXKDB; *om.* O (*but cf. c.5*); *after adcl.* est NHQ; *in mg.* ZA

³ factio CRKNVPZOHA; factor B

⁴ *after corr.* H

⁵ -iastica- ss C

⁶ ss C

⁷ pred- CRSKNBZOH; dec- X; p...pred... Q; prepred- A

⁸ sint CRSKNBP; sunt XZOHA

⁹ -ati C?RKNBPH; -ari A; anathemati O

¹⁰ -antur CRXKNBP; -atur ZGOHA

¹¹ ss B

¹² quod CKDBZOHA; quia N

¹³ sepius A

8

Symachus Cesario. [40vb] De raptoribus uiduarum et¹ uirginum²

Raptores uero³ uiduarum uel uirginum ob immanitatem tanti facinoris detestamur, illos⁴ uehementius persequendo qui sacras uirgines uel uolentes uel inuitas matrimonio suo sociare temptauerint⁵. Quos pro tam nefandissimi criminis atrocitate a communione suspendi precipimus.

JK 764; H 657a.49-55, M 992-3 (c 3); +C 36 q 2 c 2

¹ et CLRXWP; ac SKNBVZOHA

² O has here rubric to c 9

³ ss Z

⁴ corr. fr. illo H

⁵ -erint CNBZOHA; -erunt K

9

De inuasoribus, petitoribus, largitoribus rerum ecclesiasticarum uel pontificalium. In sexta synodo Symachi pape¹

Nec aliquo se ante² tribunal Christi obstaculo muniat³ quia⁴ religiosi animabus ad substantiam⁵ pauperum⁶ derelicta, contra fas sine aliqua pietatis consideratione dispergit. Similiter et hoc⁷ ad omnium ecclesiarum noticiam uestra cunctorumque exhortatione et iudicio censemur peruenire⁸ et ab omnibus firmiter teneri quia episcoporum res ecclesie esse⁹ non dubitantur, si in eorum facultatibus simili fuerit crudelitate crassatum, peruasores rerum memoratarum¹⁰ predicta canonum districtione feriantur, ut qui moribus¹¹ propriis ac nulla conscientie castigatione corriguntur, saltem ecclesiastice et canonice uindictae perfodiantur aculeis. Generaliter uero quicumque res ecclesiasticas confiscare aut conpetere aut peruadere periculosa aut¹² seua infestatione presumpserit, nisi se citissime per ecclesie de qua agitur satisfactionem correxerit, perpetuo anathemate feriatur. Similiter et hii¹³ qui ecclesie¹⁴ iussu¹⁵ uel largitione principum uel quorundam potentum aut quadam inuasionem aut tyrannica potestate retinuerint¹⁶ et filiis uel heredibus suis ut¹⁷ a quibusdam iam factum audiuius quasi hereditarias reliquerint nisi cito res Dei ammoniti a pontifice agnita ueritate reddiderint perpetuo anathemate¹⁸ feriantur. Iniquum¹⁹ enim esse

¹ De - pont. In sexta - pape CR XSKBP; In ui synodo - pape. De - pont. ND; De sexta - pape (with De - pont. in mg. to c.8) O; De sexta - pape. De - pont. HZ(De - pont. in mg.)A

² ante aliquo se marked for reversal H

³ muniat CKNBZOH; minuat A

⁴ quia CRBPOHA; qui a LXSKNDZ

⁵ substantiam CKDBZOHA; superbiam N

⁶ quia a religiosi - pauperum in mg. X

⁷ et hoc CKNBZHA; om. O

⁸ ss C

⁹ ecclesie esse CKNBZO; esse ecclesie HQA

¹⁰ -arum C?KNBZOHQ; -orum A

¹¹ corr. fr. maioribus O

¹² aut CKNBZO; ac HQA

¹³ hii CRXKNBPH; ii ZOQA

¹⁴ ecclesie RXSKNBVPZOHA; res ecclesie C²V²; ecclesie res LW

¹⁵ iussu CRKNBZOHA; ius Z²

¹⁶ corr. fr. rennuerint K

¹⁷ corr. fr. aut Z

¹⁸ -ate C?KNBZOHQ; -ati A

¹⁹ est add. and cancelled K

censemus ut potius custodes cartarum quam defensores rerum creditarum ut preceptum est iudicentur²⁰. [41ra]

H 681.28-30 to dispergit, 682.3-17, M 1029, 1030; Coll. Lanf. runs these texts together so; ID 3.148; cf +C 16 q 1 cc 57-58

²⁰ -entur CRKNBV; -emur ZOHA

10

Sententia Symachi pape. De rerum ecclesiasticarum¹ inuasoribus²

Indigne ad altare Domini properare permittitur qui res ecclesiasticas audet inuadere, aut iniuste³ possidere aut iniqua uel iniusta defensione in eis perdurat. Debet tamen esse prouisio ut⁴ uindictam admonitio⁵ precedat. et res usurpatas iniuste qui abstulit aut iniuste ablatas retinet equitate patrocinate legibus restituat. Quod si neglexerit et necessitas compulerit demum predonem sacerdotalis districtio maturata percetlat⁶. Valde enim iniquum et ingens sacrilegium⁷ est ut quecumque⁸ uel pro remedio peccatorum uel salute aut requie animarum suarum unusquisque uenerabili ecclesie contulerit aut certe reliquerit⁹ ab his quibus maxime seruari conuenit¹⁰, id est Christianis et Deum timentibus hominibus in aliud transferri uel conuerti¹¹. Propterea qui hec non preuiderit et aliter quam scriptum est predia ecclesiis tradita petierit uel acceperit aut possederit, nisi¹² se cito correxerit, quo iratus Deus animas percutit anathemate feriat. Sitque accipienti et danti uel possidenti anathema, et institute pene contubernium assiduum nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo muniat, quia¹³ religiosi animabus ad substantiam¹⁴ pauperum derelicta¹⁵ dispergit.

H 680.38-40 to perdurat, 41-45 to percetlat, 681.19-30, M 1028, 1029 (note overlap with c 9 above); ID 3.182; C 12 q 2 c 21

¹ *corr. fr.* ecclesiarum Z

² Sententia - inuasoribus CXKNBZOH; *om. with lacuna* A

³ in- *ss* N

⁴ ut CKNVZOHA; *om.* B

⁵ admonitio CKNVPZOHA; admonito B

⁶ perc- CKNBZOHQ; proc- A

⁷ -egium CKNBZOH; -egum A

⁸ quecumque CKBZOHA; quicquid N; quicumque D

⁹ reliquerit CRXSBVZOHA; dereliquerit KND

¹⁰ seru. conu. CKNBZOQA; conu. seru. H

¹¹ conuerti CRKNVPZO²HQA; conferri BO

¹² aut. poss. nisi *in mg.* C

¹³ quia CPKHA; qui a RNBVZO; ? SD; qui D²

¹⁴ substantiam CKDBZOHA; superbiam N

¹⁵ derelicta CKNBZOH; derelictam contra fas sine aliqua pietatis consideratione A *mg. as Hinschius*

11

Symachus papa cp. iii. Vt nullus honorem premiis accipiat¹

Propter frequentes ambitus² si quis presbiter uel dyaconus uel clericus papa incolome³ et eo inconsulto⁴ aut subscriptionem⁵ pro Romano pontificatu est moliri ausus aut pictacia⁶ promittere aut sacramentum prebere temptauerit aut aliquod⁷ certe

¹ Sym. - cap. iii. Vt - acc. CRSDBP; Sym. papa. Vt - acc. cap. iii K(cap. iii *in mg.*)N; Sym. - cap. iii ZOHQ;

Sententia Symachi pape A

² amb- CKNBZOHQ; ab- A

³ -ume CRKBZOHA; -ome ND

⁴ inconsulto CRXKNBP; consulto ZOHA

⁵ -ionem CKNBZOHQ; -ione A

⁶ -acia CRXKNB; -acio ZOHA

suffragium polliceri uel de hac causa priuatis conuenticulis factis deliberare⁸ atque [41rb] decernere sui loci dignitate uel communionem priuetur.

H 658.a41, 46-55, M 994 (c 2 pt)

⁷ aliquod CRXKNDB; aliquid ZOHA

⁸ deliberare CRXSKDB²VPZOA; delibare N; deberare B

12

Symachus papa cp. iii. De eligendo papa¹

Si quod absit transitus pape inopinatus euenerit, ut de sui electione successoris non possit ante decernere sicut Deum² in unum totius inclinauerit ecclesiastici ordinis electio³ consecretur electus episcopus⁴.

H 658 b.5-10, M 994-5 (c 3 pt)

¹ Sym. papa cp. iii. De el. papa CRSDBP; Sym. papa. De el. papa cp.iii KN; De el. papa Sym. cap. iii ZOHQ;

Sym. papa cp. iii A (*cf c 13*)

² sicut Deum RXSWKNBVPZO?HA; si quidem CL(*over erasure*)D; si secundum K²; sicut Deus O²

³ electio CKNBZOH(*after corr.*)A; electionem ep. O²

⁴ el. ep. CKDBZOHA; ep. el. N

13

¹Exemplar constituti facti a domino papa Symacho². De rebus ecclesie conseruandis nec a laicis disponendis ubi dicit Laurentius³

Non licuit laico statuendi in ecclesia habere preter papam Romanum aliquam potestatem quem subsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi⁴.

H 660.b.47-50, M 999; C 16 q 7 c 23

¹ De eligendo Symachus cap. iiiii *with rubric here as heading to c 14 A*

² papa Sym. CXSKNB; Sym. papa ZOHA

³ nec a - disponendis ubi dicit Laurentius CLRXSWBP; nec a - disponendis KD; ubi dicit Laurentius de rebus - disp. N; ubi (ut G?) dicit Laurentius ZGOHA

⁴ *corr. fr. impetrandi Z*

14

¹Et Gelasius² papa. De eodem³

Laicis quamuis religiosi nulla de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam attributa⁴ facultas.

H 660b.65 - 661a.1 (Eulalius episcopus), M 999; C 16 q 7 c 24

¹ A has here rubric to c.13, and Et Gel. – de eodem as heading to c 15

² Gelasius CX²SWKDV²; Eulalius LRBVPZGOHQA Gelagius N; ? X

³ De eodem CRXKNB; *om.* ZOHA

⁴ unq. att. CKDBZOHA; attribumquam N

15

Item Symachus de rebus ecclesie ne alienentur cap. iiiii¹

Quod pape non liceat presidium² ecclesie alienare aliquomodo pro aliqua necessitate nec in usufructu³ rura dare⁴ nisi modo domus⁵ que in quibuslibet usibus⁶ non modica

¹ A replaces Item – iiiii with the heading to c 14 above

² presidium RXKNDV²P; pre[]dium CS; predium LBVZOHA

³ -uctu RXSWKNDBPZGHA; -uctus CLVO; usufructuario K

⁴ dare CKDBZOHA; daret N

⁵ *corr. to domibus V*

impensa sustentetur⁷ qua lege et omnes custodes astringuntur⁸, ut donator, assentator, uenditor honorem perdat.

Paraphrase of H 661b.9-52, M 1000-1 (cc 4-6); Vat. lat. 3829 fo. 153v; C 12 q 2 c 20a var.

⁶ corr. to urbi V

⁷ -etur C²RWKNDVP; -entur S; -antur B; -atur V²ZOHA

⁸ astr- CLXSWKNBVP; asstr- R; abstr- ZOQA

16

Cap. vi. De eodem¹

Et² qui subscripserit³ anathema sit cum eo qui dedit⁴, uel qui recepit⁵ nisi restituatur⁶.

Paraphrase of H 661b.53-63, M 1001 (c 7); cf Vat. lat. 3829 fo. 153v; C 12 q 2 c 20b sl. var.

¹ Cap. vi De eodem CRXKDBP; De eodem cap. vi N; Cap. vi ZOH; *om. with no break* Q; Item Symachus de rebus ecclesie A

² Et CRXSKNBVPZQA; Vt LWO; Ct H

³ -b- ss Z

⁴ dedit CKNBZOHA; edidit G

⁵ recepit CRKNBP; recipit XV²?ZOHA

⁶ -atur LRXSKNBVPZOHQA; -antur CV²?G?. Q here has 1.52. 1-2, followed by 1.54.4 and then returns to c 18 below

17¹

Cap. vii. Quod si alienentur res ecclesie liceat quibuslibet ecclesiasticis personis contradicere et cum fructibus aliena² reposcere³

Et⁴ liceat quibuslibet⁵ ecclesiasticis personis⁶ contradicere⁷ et cum fructibus aliena⁸ reposcere, quod modo in apostolica seruandum in uniuersis ecclesiis per prouincias quidem⁹ uidetur¹⁰ conuenire.

Paraphrase of H 662a.3-15, M 1001; Vat. lat. 3829 fo. 153v; C 12 q 2 c 20c var.

¹ *om.* Q

² aliena CLRXSWKDBVP; alienata C²L²K²; *om.* N

³ Quod - rep. CLRXSWKDBV; Quod si alienentur res ecclesie liceat quibuslibet ecclesiasticis contrad' et cum fructibus vii N; *om.* ZOHA

⁴ Et CRXKDBVZHA; Vt LNO

⁵ -libet ss C; quibuslibet liceat B

⁶ eccl. pers. CNDBZOHA; pers. eccl. K

⁷ contradicere CKBZOHA; contradere N

⁸ aliena LRXKNBVPZOHA; alienata CL²K²

⁹ quidem CKDBZOHA; qualiter N

¹⁰ uidetur CRKNBZ²OH; uideretur Z?A

18

De reuerentia imperatoris ix synodo¹

Pontifices dixerunt quod papa Symachus impetitus deberet synodum conuocare et prius² ipse rex dicit non aliquid preter reuerentiam [41 va] ad se de ecclesiasticis negociis pertinere, et post synodus statuit ut³ Symachus impetitus quia de eo apud

¹ ix synodo before De KND; as here CRXBVZOHA

² prius CKDBZOHA; pius N

³ after corr. H

Deum pertinet sit immunis et omnia ei restituit. et si quis hoc non admittit⁴ uel retractari posse crediderit in Dei iudicio de contemptu sui rationem esset redditurus. *Paraphrase of H 662a -664a, M 1002-5; Vat. lat. 3829 fo. 153v as here; cf +dp D 17 c 6*

⁴ -ittit CKNBZOA; -itti HQ

19

De discedentibus ab eo

De¹ clericis quoque eiusdem² pape³ ab eo discedentibus statuit ut satisfaciennes episcopo suo misericordiam consequantur et officiis ecclesiasticis se gaudeant restitui⁴, quia Dominus oue perdita⁵ letatur inuenta⁶ et de profugo filio reuerso. *Paraphrase of H 664b.33-41, M 1005; cf +dp D 17 c 6*

¹ De CKNBZOHQ; Ee A

² eiusdem CKNBZOQA; eius H

³ pape CLR²XSKNV²ZOA; om. RBVP

⁴ -tui CKNBZOHQ; -tuit A

⁵ -ita CKNBZOQA; -itea H

⁶ corr. fr. -entu B?

20

Epistola Symachi¹ ad Cesarium² episcopum cap. i. Quo tenore temporaliter³ alienari possint res ecclesie⁴

Possessiones ecclesie alienare quomodo libet non patimur nisi forsitan clerici bonorum meritis uel ministeriis⁵ religionis intuitu uel peregrinis si⁶ necessitas largiri⁷ suaserit, sic tamen ut hoc ipso non⁸ perpetuo sed temporaliter fruatur⁹.

JK 764; Paraphrase of H 657, M 991-2 (c 1); Vat. lat. 3829 fo. 153v

¹ pape add. N, om. CKDBZOHA

² ad Cesarium CSWKNBZHQA; a necessarium O; a Cessarum O²

³ ten. temp. CKDB; temp. ten. N

⁴ cap. i. Quo - eccl. CRXKDBP; Epist. - ep. Quo - eccl. i N; cap. i ZOA; om. H

⁵ uel monasteriis add. ss C; ministris W

⁶ ss C

⁷ largiri CKDBZOHA; om. N

⁸ temporaliter add. N, om. CKDBZOHA

⁹ fruatur CRXKNBV; perfruatur ZOHQA

A 1. XLIX [ORMISDAS]

1¹

Ormisde² pape ad Iohannem episcopum. De uice apostolice sedis³ commissa⁴

Seruatis priuilegiis metropolitanorum uices uobis⁵ apostolice sedis delegamus, ut inspectis istis, siue ea que ad canones pertinent siue ea que a nobis sunt nuper mandata⁶ seruentur, siue⁷ que de⁸ ecclesiasticis causis tue reuelationi⁹ contigerit¹⁰ sub

¹ M numbers all from here to A1.53.1 as capp. xxi-ix

² -isde CRXBPZOHQ; -isda SA; -isse KND

³ ap. sedis CRXSKNVP; sedis ap. B; om. ZOHQA

⁴ commissa CKNBZOQA; comitissa H

⁵ uobis CKNBZOHQ; nobis A

⁶ nuper mand. CKNBZOHA; mand. nuper Q

⁷ ea add. Z, om. CKNBOHA

tua nobis insinuatione¹¹ pandantur. Erit hoc studii ac sollicitudinis tue ut talem te in his que iunguntur¹² exhibeas ut fidem integritatemque eius cuius curam suscipis imiteris.

JK 786; H 689 b.18-28, M 1041, abbrev.; +C 25 q 2 c 6

⁸ de CKNBOHA; om. Z

⁹ tue reuelationi CSKD²NBVPZOHQA; tibi reuelari K²; tue relationi DV²

¹⁰ -igerit CKD²BZOHA; -igit N; -ingit D

¹¹ -one ss N

¹² iunguntur CLXSW²KNDBVPZOHQA; iuguntur S; iniunguntur C²RK²D²

2

Item ad¹ episcopos per Hyspaniam. Quod prima salus sit fidei regulam² custodire et a constitutis patrum non deuiare³

Bonefacius notarius⁴ sancte Romane ecclesie ex scrinio editi exemplaria libelli exequitur. Prima salus est recte fidei⁵ regulam custodire [41vb] et a constitutis⁶ patrum nullatenus deuiare.

JK 788; H 691 b.3-8, M 1044; +C 25 q 1 c 9 (Prima salus - end)

¹ corr. fr. et O

² fid. reg. CRXBVP; reg. fid. SKND

³ Quod - deuiare CRXSKNBVP; om. ZOHQA (A with Felix in mg.)

⁴ add. in mg. R²

⁵ est recte fidei LRXSWBVPZOHQA; fidei est recte C; est fidei recte KN

⁶ constitutis CSKNBPZOH; custoditis Q; constitutis A

A 1. L FELIX [IV]

1

Felix papa¹ omnibus episcopis. Non esse missam audiendam nisi in locis sacratis absque summa necessitate

Satius est missam non cantare aut non audire quam in his locis ubi fieri non oportet nisi ut sepe² dictum est pro summa contingat necessitate. quoniam legem non habet necessitas³. Vnde scriptum est, Vide ne offeras holocausta tua⁴ in⁵ omni loco quem uideris, sed in loco quem elegerit Dominus⁶ Deus tuus.

JK + 878; H 700.48 - 701.1, M 1062; ID 2.76; De cons D 1 c 11b

¹ papa CRKDBZOA; episcopus N

² -pe ss Q

³ legem non habet nec. CRXKNBP; nec. legem non habet ZOA; nec. non habet legem HQ

⁴ tua CKNBZOHA; om. Q

⁵ ss Z

⁶ Dominus CKDBZOHA; om. N

2

Idem. Dedicaciones ecclesiarum per octo¹ dies celebrandas² et ecclesias de quarum consecratione dubitatur consecrandas³

¹ octo CKDBZOA; vii N; ? H

² corr. fr. -anda H

³ et ecclesias - cons. CRXKNBP; om. ZOHQA

Sollempnitates⁴ uero dedicationum ecclesiarum et sacerdotum per singulos annos sollempniter sunt celebrande⁵, ipso Domino exemplum dante, qui ad festum dedicationis templi omnibus id faciendum⁶ dans formam, cum reliquis populis eandem festiuitatem celebraturus uenit. Sicut scriptum est, Facta sunt enchenia in Ierosolimis et hiemps⁷ erat. Et ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomonis. Quod autem octo⁸ dierum sint⁹ enchenia celebranda¹⁰ in libro Regum peracta dedicatione templi repperietis. De ecclesiarum uero consecratione quotiens dubitatur et nec certa scripta¹¹, nec certi testes existunt a quibus¹² consecratio¹³ sciatur, absque ulla dubitatione scitote eas esse consecrandas¹⁴ ne talis trepidatio faciat deteriorationem quoniam non demonstratur esse iteratum quod nescitur factum.

JK+ 878; H 701.14-24, M 1062; ID 3.24 as BD 3.58 (pt); IP 2.10 (Solempnitates - repperietis), 2.11 (De ecclesiarum - end); De cons. D 1 c 16 (beg. and end only)

⁴ -itates CRKNV²ZOHA; -itas BVP

⁵ soll. sunt cel. CKNBZOHA; sunt cel. soll. Q

⁶ -endum CKNBOHA; -endi Z

⁷ h- ss C; yens O

⁸ octo CKDBZOHA; vii N; iii Q

⁹ sint CKDBZOHQ(*after* ench.); sunt NA

¹⁰ enc. celebran- *over erasure* Z

¹¹ scripta CRKNB; scriptura ZOHA

¹² quotiens dubitatur *add. O cf above*

¹³ celebratur *add. A*

¹⁴ -adas O

A 1. LI [SILVERIVS]

1

Ex decreto¹ Siluerii² pape. Quod³ copiarum dignitatem amittere debeat qui quod non accepit usurpat⁴

Sic decet fidem sanctorum patrum in ecclesia seruari catholica ut quod habuit amittat qui inprobabili temeritate quod non accepit⁵ assumpserit.

JK+ 899; H 629.15-17, M 1074; ID 6.73; +C 25 q 2 c 22

¹ -eto CRKNBZOHQ; -etis A

² Siluerii CKNBZHA; Siluestri O

³ Quod CRXKNB; *om. ZOHA*

⁴ copiarum - usurpat *in mg. ZO*

⁵ -epit CRKNBZOA; -eperit H

A 1. LII [VIGILIVS]

1

¹Eutero fratri Vigilius² papa. De [42ra] ecclesiarum restauratione in fabricis uel dedicatione

¹ Vigilius papa *i add. in mg. X*

² Vig- CRXKNBZO; Virg- HQA

De³ fabrica cuiuslibet⁴ ecclesie si diruta fuerit instauranda et si in eo loco consecrationis sollempnitas debeat iterari⁵ in qua sanctuaria non fuerint, nichil iudicamus officere si per eam minime aqua exorcizata⁶ iactetur. Quia consecrationem⁷ cuiuslibet ecclesie in qua Spiritus⁸ Sancti ara non ponitur celebritatem tantum scimus esse missarum. et ideo si qua sanctorum basylica⁹ fundamentis etiam fuerit innouata, sine aliqua¹⁰ dubitatione cum in ea missarum¹¹ fuerit¹² celebrata sollempnitas, totius consecrationis sanctificatio¹³ implebitur. Si uero sanctuaria que habebat ablata sunt¹⁴, rursus earum¹⁵ depositione¹⁶ et missarum sollempnitate reuerentiam¹⁷ sanctificationis¹⁸ accipiet.

JK 907; H 711.37-45, M 1077 (c 4); ID 3.25 as BD 3.62; IP 2.14 (insc. as here in some mss at least); De cons. D 1 c 24 but as Iulius, with IP ed.

³ Fe L

⁴ libet CKNBZOHQ; libri A

⁵ deb. it. CKDBZOHA; it. deb. N

⁶ -ciza- ss A

⁷ -ionem CKDBZOHA; -ione N

⁸ -tus CKNBZOHQ; -tum A

⁹ a *add.* RKNBZOHA, *om.* CLSXW

¹⁰ ss K

¹¹ et ideo si qua sanctorum - missarum *om.* P

¹² miss. fuerit RSKND²BZOHA; fuerit miss. CLXW; missarum D; fuerit P

¹³ cons. sanct. CRXKNB; sanct. cons. ZOHA

¹⁴ sunt CKNBZHA; *om.* O

¹⁵ earum CKNBZHA; eorum O

¹⁶ depositione CLRXKNBPZOA; repositione K²; dispositione SDHQ

¹⁷ -iam CKNBZOQA; -ia H

¹⁸ -ionis CKNBZOHQ; -iois A

2

Quod uicarii¹ apostolice sedis non habeant plenitudinem potestatis eius cp. vii²

Qui³ se scit aliis esse prepositum non moleste ferat aliquem sibi esse prelatum. Ipsa namque ecclesia que prima est ita reliquis ecclesiis uices suas credidit largiendas ut in parte sint uocate sollicitudinis, non in plenitudine potestatis. Vnde omnium appellantium apostolicam sedem episcoporum iudicia et cunctarum maiorum negocia causarum eidem⁴ sedi reseruata esse⁵ liquet, presertim cum in his omnibus eius semper sit expectandum consultum. Cuius tramiti si quis obuiare temptauerit sacerdotum, causas se non sine honoris sui periculo apud eandem sanctam sedem⁶ nouerit⁷ redditurum.

JK 907; H 712.25-32, M 1078; C 2 q 6 c 12 (text as here, but attrib. to Iulius)

¹ vicari A

² cap. vii CSKDBZOHA; *om.* N; ? H

³ a letter erased here Z

⁴ sancte *add.* ZOHA, *om.* CRXKNB

⁵ esse CKNBZHA; *om.* O

⁶ sanctam (ss V) sedem CKNBVZOA; sedem sanctam HQ

⁷ nouerit CKNBZHA; nouit O

A 1. LIII [IOHANNES III]

1

Iohannes tercius papa Germanie et Gallie episcopis. Quod Linus et Cletus uicarii fuerint¹ Petri, Clemens uero successor²

Si³ Petrus princeps⁴ apostolorum adiutores sibi asciuit Linum⁵ et Cletum, non tamen potestatem⁶ pontificii⁷ aut ligandi⁸ uel soluendi [42rb] normam eis tradidit sed successori suo Clementi qui sedem apostolicam post⁹ eum et potestatem pontificalem tradente¹⁰ sibi¹¹ beato Petro tenere promeruit. Linus uero et Cletus ministrabant exteriora, princeps autem apostolorum¹² Petrus uerbo et orationi¹³ instabat¹⁴.

JK+ 1042; H 716.18-23 (ends where Coll. Lanf. does), M 1083; CB Varia 2.26; C 8 q 1 c 1 as here

¹ sancti *add.* A, *om.* CKNBZOHQ

² Quod – successor *in mg.* ZOQA

³ quidem *add.* ss K

⁴ princeps CKNBZQ; principes H; princes A

⁵ Linum CKNBZOHQ; bene A

⁶ -atem CKNB; -ate ZHQA

⁷ *corr. fr.* benefitii O

⁸ aut ligandi CKNBZOA; alligandi HQ

⁹ post CKNBZHA; per O

¹⁰ tradente CRKNBZOHQ; tradentem A

¹¹ ss O

¹² apostolorum CRKNVPZOHA; *om.* B. ministrabant exteriora – apostolorum *in small cramped hand and in mg.* C

¹³ orat- CRKNVPZOHA; rat- B

¹⁴ instabat CRXSKNBP; insistebat ZOHA

2

Iohannes papa Zacharie archiepiscopo. De¹ peruasoribus² rerum alienarum³

Est etiam in antiquis⁴ ecclesie statutis⁵ decretum ut qui aliena⁶ inuadit non exeat impunitus, sed cum multiplicatione omnia⁷ restituat. Vnde et in euangelio⁸ scriptum est, Quod si aliquid defraudauit⁹, reddo quadruplum. Et in legibus seculi cautum habetur, Qui rem surripit¹⁰ alienam, illi cuius res direpta est¹¹ in undecuplum que sublata sunt¹² restituat. Et in lege diuina legitur, Maledictus omnis qui transfert terminos proximi sui et dicit omnis populus, Amen. Talia ergo non presumantur absque ultione, nec exercentur absque sua dampnatione.

JK+ 872; H 694.47- 695.6, M 1053-4 (Ps. John I); ID 3.149, 13.1; +C 12 q 2 c 7 (var.)

¹ ss Z

² suasoribus W; *corr. fr.* persuasoribus V

³ alienarum LRKNBVPZOHA; ecclesiarum CXW (uel alienarum *add.* ss C); ecclesiasticarum S; *no rubric* M

⁴ antiquis CLWK²VZOHA; antiquitis RXSKNDBV²; antiquitatis P

⁵ statu A

⁶ alina A

⁷ omnia CKBZOHA; *om.* N

⁸ *after corr.* N

⁹ defrud- ZO

¹⁰ -ipit CRSKNVPZOHA; -ipuit B; subripit QA²

¹¹ ss C

¹² subl. sunt CKBNZOQA; sunt subl. H

A 1. LIV PELAGIVS

- ¹i. Quod nouem tantum prefationes sint² recipiende
ii. Non esse conuocandam³ generalem synodum sine precepto pape
iii. De his qui se solummodo in nomine Domini⁴ baptizatos fuisse
confitentur
iiii. De Elpidio dyacono in episcopum electo
v. De Iohanne episcopo qui se in conseruanda ecclesiastica⁵ disciplina
minime idoneum confitens personam cuiusdam⁶ presbiteri sibi adhiberi
poposcit
vi. De quodam quem defensorem facere noluit
vii. Qui sit in abbatem ordinandus
viii. Quod personis rei de qua tractandum est ueritatem cognoscentibus⁷ sit
amputanda formido
viii. Quod scripta aduersario absente recipienda non sint
x. De muliere que inter caballos collisa fuit⁸
xi. Ne quis episcoporum Sycilie de parrochiis ad se pertinentibus nomine
cathedratici amplius quam duos solidos presumat accipere
xii. Quod non liceat episcopo per se siue per quamlibet personam de rebus
usurpare ecclesie nec heredibus suis relinquere
xiii. Quod cause laicorum apud prouincie iudicem tractande sint⁹, negocia
uero in quibus ecclesia [42va] stici officii persona pulsatur ad episcopi
uel presbiterorum iudicium referantur
xiiii. Quod illi cui oculus est erutus non possint¹⁰ concedi iura sacerdotii
xv. Quod execrandi sunt scismatici qui ab uniuersali ecclesia se diuiserunt,
nec apostolicis communicantes sedibus receperunt
xvi. De Rufino monacho quem ueniente Sabbato subdyaconum fieri
precepit, eundem mediana septimana presbiterum facturus
xvii. Quod non sit monachis reliquenda potestas abbates expellere aut alios
sibi ordinare
xviii. De quodam qui non seruauerat castitatem coniugio quem tamen
consensit in diaconum ordinari condescendens temporum defectui
xviii. Cum mansuetudine corrigendos etiam delinquentes et beneficiis
obtinendum ne deinceps peccare libeat
xx. Quod quicquid de sacratis uasis uel ministeriis¹¹ a quolibet clericorum
usurpatum uel distractum fuerit, exigatur et ecclesiasticis usibus
reformatur
xxi. De Latino diacono in episcopum electo. quem ipso Sabbato noctis
magne post baptismum uoluit ordinari
xxii. De Valentino clerico cui nupsit mulier quedam cum alio ante uelata,
non tamen illi nupta sed uirgo permanens

¹ capitulatio om ZJOGHQA, in CLRXSWKNMBVP

² sint CRSKDB; sunt N

³ conuoc- CRSKDB; uoc- N

⁴ ss S

⁵ ecclesiastica CRSKNVP; ecclesia B

⁶ pers. cuiusdam CLRXSBP; cuiusdam pers. KND

⁷ cogn- LRXSWKNBVP; agn- C

⁸ fuit CRSKB; est ND

⁹ sint CSRKD; sunt NB

¹⁰ -int CRSB; -unt KND

¹¹ ministeriis CRSKNVP; -erii B

- xxiii. De quodam qui¹² alienam uxorem sustulerat
 xxiiii. De Maximiliano qui facultatem ecclesie in suos usus male conuertendo disperserat
 xxv. Quod humiles sint docendi et superbi comprimendi
 xxvi. Quod errantes et in errorem mittentes Sathane sint tradendi
 xxvii. Quod illa ualeant que cum iuris et legum ratione concordant, que uero surreptione¹³ uel falsis precibus impetrantur supplicantibus nullum remedium ferant
 xxviii. Quod digna potestate sit utendum
 xxviiii. Quod si clericus laicum impetat apud prouincie iudicem negocium dicturus occurrat. Si uero laicus clericum impetierit ad episcoporum iudicium suas actiones proponat
 xxx. Quod auferendum sit suspicionis scandalum [42vb]

¹² quod. qui *ss* B

¹³ surreptione CXS WKNV²; subrepti LW; surreptitie RBVP

1

Pelagius Romane ecclesie¹ et apostolice sedis episcopus uniuersis Germaniarum atque Galliarum episcopis². Quod nouem tantum prefationes sint³ recipiende⁴

Cum in Dei nomine⁵ Romana ecclesia synodum⁶ episcoporum siue ceterorum consacerdotum Dei fidelium congregatam habuissemus, et de ecclesiasticis statutis ut sunt ab apostolis et a sanctis patribus tradita diligentius tractaremus, superuenere⁷ littere uestre et ut magis⁸ essent auctoritatiue⁹ etiam uiue uoces processerunt, rogantes ut ordinem¹⁰ prefationum¹¹ quem sancta Romana ecclesia hactenus haberet nostris litteris uobis mandaremus¹². Tunc de uestra uoluntate et studio tam bono multum¹³ gauisi sumus, sacrum ordinem Romanorum¹⁴, sacraque constituta nostrorum antecessorum sollerter relegendes¹⁵ inuenimus has nouem prefationes in sacro cathalogo¹⁶ tantummodo recipiendas, quas¹⁷ longa¹⁸ retro¹⁹ uetustas in Romana ecclesia hactenus seruauit, id est unam in²⁰ Albis paschalibus, aliam de Ascensione Domini, terciam de Pentecoste,²¹ quartam de Natali²² Domini, quintam de apparitione

¹ ecclesie CKS²NBZOHQ; *om.* SA

² apiscopis Z

³ sint CSKDB; sunt N

⁴ Quod - recip. CRXSKNB; *om.* ZGOHA

⁵ in *add.* K²D²

⁶ synodum CKNBZOHQ; synodorum A

⁷ -ere CKNBZOHQA; -ire G

⁸ et ut magis CKDBZOHQ²; et magis ut N; ut magis Q; ut in magis A

⁹ auctoritatiue CKDBZOHA; auctoritaue N; auctoritati tue G

¹⁰ -inem CKNBZOHQ; -ine A

¹¹ prefationum A

¹² *corr. fr.* -imus G

¹³ *ss* S²

¹⁴ -orum CRXKNB; -um ZOGHA

¹⁵ *corr. fr.* negligentes R

¹⁶ *catha and lacuna* A

¹⁷ *corr. fr.* quos Z

¹⁸ *corr. fr.* lingua O

¹⁹ retro CKDBZOHA; *om.* N

²⁰ in CKNBZOQA; etiam H

²¹ -ste CNDBZOGHA; -sten K

Domini, sextam de apostolis, septimam de sancta Trinitate²³, octauam de cruce, nonam de ieiunio in Quadragesima tantummodo²⁴ dicendam²⁵. Has prefationes tenet et custodit sancta Romana ecclesia, has tenendas uobis mandamus.

JK+ 1065; Blondel 645; Vat lat. 3829 fo.178; BD 3.69; Coll in 2L 2.132; ID 2.77; IP 1.157 as Gelasius; De cons. D 1 c 71

²² *corr. fr.* -talis H

²³ sancta Trin. CKNBZOHQ; Trin. sancta A

²⁴ *in mg.* S

²⁵ -endam CRSKNVPZOHA; -enda B

2

Pelagius episcopis Constantinopoli¹ congregatis. Non esse conuocandam generalem synodum sine precepto pape

Relatum² est enim ad apostolicam sedem Iohannem Constantinopolitanum episcopum uniuersalem se³ scribere, uosque⁴ ex hac presumptione ad synodum conuocasse generalem cum generales⁵ synodos conuocandi auctoritas apostolice beati Petri⁶ sedi⁷ singulari priuilegio sit tradita et nulla unquam⁸ synodus rata legatur que [43ra]apostolica auctoritate non fuerit fulta. Quapropter quicquid in predicto uestro⁹ conuenticulo quia synodus taliter¹⁰ presumpta esse non potuit, statuistis¹¹ ex auctoritate sancti Petri apostolorum principis et Domini Saluatoris uoce qua¹² beato Petro potestatem ligandi et¹³ soluendi ipse Saluator dedit que etiam potestas in successoribus eius indubitanter transiuit precipio omnia que ibi statuistis uana et cassata esse, ita ut¹⁴ deinceps nunquam appareant nec mutilentur. Quapropter caritas uestra neminem unquam¹⁵ suis in epistolis uniuersalem nominet ne sibi debitum subtrahat cum alteri honorem offert¹⁶ indebitum.

Pelagius II, JK+ 1051; H 721.7-16 to nec mutilentur, 722.2-4, M 1089, 1090; ID 5.12

¹ -ti- ss A

² Del- N

³ uniuersalem se CRKNBZOHQ; uniuersa and lacuna A

⁴ uosque CRKNBZOHQ; uoxque A

⁵ -ales CRKNBOHA; -alis Z

⁶ ap. b. Petri CRNDBZOGHA; b. Petri ap. K

⁷ sedi LRXSWNDBVPZOGHA; sedis CK

⁸ nulla unq. CKDBZOHA; umq. nulla N

⁹ uestro CRKDBZ²OHQA; om. NZ

¹⁰ syn. tal. CKDBZOHA; tal. syn. N

¹¹ statuistis CRK²NDBZOH; statutis K; statutis QA

¹² qua CLXSKNV²ZOHA; quia RBVP

¹³ et LRSWKDBPZOGHA; atque CNV

¹⁴ ss K

¹⁵ unquam CKDBZOHA; nunquam N

¹⁶ offert CLRXSBVZOHA; infert KND

3

Pelagius Gaudentio episcopo. De his qui se solummodo in nomine Domini baptizatos fuisse¹ confitentur²

Si³ reuera⁴ hii⁵ de⁶ hereticis qui in locis dilectionis tue uicinis conmorari dicuntur solummodo se⁷ in⁸ nomine Domini baptizatos fuisse forsitan confitentur sine cuiusquam dubitationis ambiguo eos ad catholicam fidem uenientes Sancte Trinitatis nomine⁹ baptizabis. Sin uero apud dilectionem tuam eorum qui conuerti uolunt manifesta confessione claruerit, quod¹⁰ in nomine Trinitatis fuerint¹¹ baptizati sola reconciliationis inpense gratia catholice sociare fidei maturabis. ut tali dispositione¹² seruata nichil¹³ aliter quam quod euangelica iubet auctoritas temeritatis cuiusquam spiritu uideatur effectum.

JK 980; Ep. Pel. 21.4; CB Pel. 8(1b); ID 1.161 (which has beginning of letter too); IP 1.62b to baptizabis, 1.90 (Sin uero - end); De cons D 4 c 30

¹ fuisse CLXSWKNR²; om. RB; esse V

² De - confit. (testantur N) CLRXSWKNBVP; om. ZOGHA

³ Si CKNBZOQA; Et H

⁴ reuera CKNBZOG²HQ; uera re G; uera A

⁵ hii CRXKNBH; ii ZOQA

⁶ ss V

⁷ se CKNBOHQA; si Z; om. G

⁸ added in mg. C

⁹ nomine CNDBZOGHA; confessione K

¹⁰ quod CKDBZOHA; quia N

¹¹ nom. Trin. fuerint CRXKNB; Trin. fuerint nom. ZOG; Trin. nom. fuerint HQA

¹² dispositione CKNBZOHA; dispensatione G

¹³ autem add. and canc. Z

4

Pelagius clero¹ Cathinensi. De Elpidio diacono in episcopum electo²

Cum hic filius noster uir magnificus Leo pretor uenisset, retulit nobis de³ singulis que illic mota sunt, et quomodo uota prope totius ciuitatis in Elpidio diacono concordarent⁴. Vnde quia nos de memorati uiri testimonio dubitare non possumus, omnino idcirco sicut dictum est Elpidium⁵ diaconum [43rb] ad nos⁶ facite properare, nec⁷ expectetis⁸ ulterius ut admonitio ad eum nostra⁹ debeat destinari. Quem tamen hoc per¹⁰ uestram dilectionem presenti iussione specialiter¹¹ admonemus, ne cui se aliquid uel dare uel¹² daturum¹³ esse promittat, sed nec de ecclesiasticis preteritis causis aliquam securitatem cuiquam facere audeat siue promittere aut quasi factus episcopus ea que direpta¹⁴ sunt¹⁵ non repetat, sed apud eos a quibus direpta sunt

¹ after corr. B

² De - electo CRXKNBP; om. ZOGHA

³ ret. nobis de repeated and first phrase deleted O

⁴ concordarent CRKNVPZOHA; concertarent B

⁵ Elpidium CRXSKNBPH; Helpidium ZOQ; Helpidum A

⁶ nos CKNBZOHA; uos G

⁷ nec CSKNBOA; ne ZHQ

⁸ corr. fr. expetis X

⁹ ad eum nostra CKDBZOHA; nostra ad eum N

¹⁰ hoc per CKNBZOHA; per hoc A

¹¹ specialiter CRKD?PZOHA; spiritaliter NB

¹² aliquid - uel] dare aliquid uel S

¹³ daturum CLRXSKNBVPZOHA; daturam A

¹⁴ direpta CSKNBZOQA; directa H

permanere libere patiat, sciens quod¹⁶ si tale aliquid uel fecit uel fecerit nec a nobis¹⁷ omnino permittitur ipsa¹⁸ ualere promissio, et cum iudicii nostri quod de ipso habuimus dampno pastoralis consecrationis ordinem promereri non poterit.

JK 982; Ep. Pel. 23. 4-6; CB Pel. 10; C 8 q 3 c 1b (1a was a later addn)

¹⁵ sunt CKNBZHQA; om. O

¹⁶ quod CKNVPZOHA; quos B

¹⁷ nobis CKNVPZOHA; uobis B

¹⁸ perm. ipsa CKDBZOHA; ipsa perm. N

5

Pelagius¹ clero Nariuensi². De Iohanne episcopo qui se in conseruanda ecclesiastica disciplina minime idoneum confitens personam cuiusdam³ presbiteri sibi⁴ adhiberi poposcit⁵

Quia frater et coepiscopus⁶ noster Iohannes ecclesiastice utilitatis⁷ studio suadente et nature sue simplicitate laudabili consideratione tractata, ob hoc quod se ingerenda patrimonii gubernanti⁸ cura uel in disciplina ecclesiastica conseruanda minime fatetur idoneum, constituti presbiteri ad hec explenda sibi poposcit adhiberi personam. ut ea que sunt necessaria competenti disponente sollicitudine nichil indecens fieri uel inutile permittatur. ideoque presenti uobis⁹ iussione precipimus, ut seruata primo in loco memorato episcopo¹⁰ reuerentia quam nos conuenit inculpabiliter exhibere in omnibus que¹¹ ad¹² diuini cultus obsequium pertinent, uel ecclesiastice utilitatis peragere cura¹³ suaserit, prebeatis obedientiam competentem¹⁴ in nullo dispositionibus eius contumaci spiritu resultantes, immo competentis uigilantie uestre studio que pro ecclesiastica utilitate gerenda monuerit adimplentes, ut his ita [43va] dispositis et consueta uobis stipendia ministrentur et¹⁵ quecumque in prefato ecclesie patrimonio uel de rebus ad eam pertinentibus repetendis sunt necessaria compleantur.

JK 974; Ep. Pel. 15; CB Pel. 2; +C 7 q 1 c 18

¹ Pelagius CRSKNBPZO; Pre' H; Pl' Q; Peligius A

² Nariuensi CLRKNVP; Nariuensi S; Narunensi X; Narniensi BV²ZOGHQ; Carniensi A

³ pers. cuiusdam CRSWBP; cuiusdam pers. KND

⁴ corr. from sue C

⁵ De - poposcit CRSKNBP; om. ZOGHA

⁶ -opus CKNBZOHQ; -ope A

⁷ utilitatis CKNBZHQA; dignitatis O

⁸ -anti CRKDBZOHA; -andi K²; -ante N

⁹ uobis CKNBZOHA; nobis G

¹⁰ corr. to -ati -epi K

¹¹ uel add. ZOGHA, om. CRXSKNB

¹² corr. fr. a R

¹³ sua add. Z, om. CRKNBOHA

¹⁴ uel eccl. util. - comp. in mg. S

¹⁵ et CKDBZOHA; om. N

6

Pelagius Antonine¹ patricie et Deciae². De quodam quem defensorem facere noluit³

¹ -onine CKDBZOHA; -onie N

² et Deciae om. A

³ De - noluit CRXSKNB; om. ZOGHA

De presentium portitore quod defensor factus⁴ non est nulla animi⁵ molestia sit, quia uere satis amarissimum habeo⁶ de isto proposito ad illud⁷ officium homines deduci, in quo nullo modo que a monachis Deo promissa sunt ualeant adimpleri. Omnimoda enim et illius habitus et istius officii diuersitas est. Illic enim quies, oratio, labor manuum, at hic causarum conditio, conuentiones, actus, publica litigia et quecumque uel ecclesiastica instituta uel supplicantium necessitas poscit. Faciat autem Deus ut tales sint qui uel a uobis in isto habitu nutriuntur, uel in monasteriis⁸ crescunt⁹, ut¹⁰ prouecta etate et probata uita non ad litigiorum officia sed ad sacerdotium ualeant¹¹ promoueri.

JK 986; Ep. Pel. 27; CB Pel. 14; ID 7.23; C 16 q 1 c 20

⁴ factus CKDBZOHA; om. N

⁵ animi CRK²DBZOHA; autem KN

⁶ hebeo B

⁷ illud CKNBZOHA; aliud G

⁸ after corr. H

⁹ add. in mg. R²

¹⁰ de add. C²V², om. CLRXSWKNBVPZOGHA

¹¹ ss Z

7

Pelagius Melleo subdiacono¹. Qui sit in abbatem ordinandus²

Abbatem autem in eodem loco illum uolumus ordinari, quem sibi de sua congregatione et monachorum electio et possessionis dominus et, quod magis obseruandum est, ordo uite ac³ meritum poposcerit ordinari.

JK 987; Ep. Pel. 28; CB Pel. 15; AL 7.167; ID 7.24; C 18 q 2 c 4 var.

¹ Pelagius Melleo (Melle K, Malleo Z) subdiacono CRXSKDBPZOGHA; Melleo subd. Pel. N

² Qui - ordinandus CRXSKNBP; om. ZOGHA

³ ac CKDBZOHA; et N

8

Pelagius Decorato patricio. Quod personis rei de qua tractandum est ueritatem cognoscentibus sit amputanda formido¹

Hortamur ut sub timore Domini consuetam conscientie uestre sinceritatem in hoc quoque negocio conseruantes, omnem personis que² ueritatem cause istius³ scire possunt faciatis amputari formidinem et uestris presentati⁴ conspectibus tactis sacrosanctis euangeliis, prebito etiam legaliter sacramento que in rerum ueritate norunt⁵ professione sue testificationis aperiant, ut patefactis omnibus que [43vb] secundum leges et iusticiam censenda sint cognoscatis⁶, et conuenientem legibus et⁷ ueritati⁸ terminum detis.

JK 989; Ep. Pel. 30; CB Pel. 17; +C 3 q 9 c 20

¹ Quod - formido CRXSKNBP; om. ZOGHA

² que CKDB?ZOHQ; qua NA?

³ cause istius CRKNBZHQ; istius O; istius cause A

⁴ uestris presentati CKNBZOHQ; presentati uestris A

⁵ -unt LRXSWKNBVPZOGHA; -int C

⁶ cognoscatis CXKNBVP; agnoscatis Z²OGHQA; ? Z

⁷ et CKDBZOHA; om. N

⁸ -ati CKNBZOHQ; -ate A

9

Pelagius Sindue magistro militum. Quod scripta¹ aduersario absente² recipienda non sint³

Kartas⁴ quas nobis dedit⁵ Lucidus, si illo tempore aduersarius ipsius illic presens fuisset, ualide erant, sed quia⁶ aduersario absente gesta que nobis recensuit facta leguntur⁷, talia leges non⁸ recipiunt.

JK 990; Ep. Pel. 31.1; CB Pel. 18a; C 3 q 9 c 19

¹ *after* absente S

² adu. abs. CSKDB; abs. adu. N

³ Quod - sint CSKNBP; *om.* ZOGHA

⁴ Karitas W

⁵ nobis dedit CRKDBZOHQA; dedit nobis NG

⁶ quia CRKDBZOHA; *om.* N

⁷ leleg- O

⁸ *ss* A

10

De muliere que inter caballos collisa fuit¹

Quantum dicit iste Placidus² anno preterito dictum est de uxore ipsius, quia subito inter caballos³ inuenta est, et dum traherentur caballi collisa est illa, et aborsum⁴ fecit. Et si ita est, forte si caballos alienos⁵ tulit inde⁶ est culpabilis. Nam de muliere que casu inter caballos confracta⁷ est, ubi uoluntas illius non agnoscitur perniciosa fuisse non potest nec addici per leges⁸.

JK 990; Ep. Pel. 31. 2; CB Pel. 18b; +D 50 c 48

¹ De - fuit (est SND) CLRXSKNDBP; Item ZOGHA

² Placidus CKNBZPZOHA; Lucidus G

³ *corr. fr.* -las Z

⁴ *corr. fr.* ob- Z

⁵ cab. al. CKDBZOHA; al. cab. N

⁶ inde CKBZOHQ; non NA

⁷ confracta CKDBZOHA; inuenta N

⁸ per leges CKNBZOHQ; pleges A

11

Pelagius Cresconio illustri¹. Ne quis episcoporum Sicilie de parroechiis ad se² pertinentibus nomine cathedratici amplius quam duos solidos³ presumat accipere⁴

Illud te modis omnibus uolumus custodire, ne quis episcoporum Sycilie de parroechiis ad se pertinentibus nomine cathedratici amplius quam duos solidos presumat accipere, neque compellere presbiteros aut clerum parroechiarum suarum supra uires suas eis⁵ conuiuia preparare.

JK 991; Ep. Pel. 32; CB Pel. 19; ID 3.136; C 10 q 3 c 4

¹ Cresc. illustri *add.* L²

² *corr. fr.* ne B

³ solidos CSRND; solis K

⁴ Ne - accipere CRXSKNBP; *om.* ZOGHA

⁵ *ss* Z

12

Pelagius Cethego¹ patricio. Quod non liceat episcopo per² se siue per quamlibet personam de rebus usurpare³ ecclesie nec heredibus suis relinquere⁴

De Syracusane urbis antistite optaueramus in ipso inicio glorie uestre desiderii obedire, nisi nos multiplex ratio ipsius non paucis temporibus ordinationem differre⁵ sacerdotii coegisset. ob hoc⁶ quod uel persone qualitas sicut et⁷ uos melius nostis⁸, uel superstes⁹ uxor aut filii per quos ecclesiastica solet periclitari substantia [44ra] nostros¹⁰ animos diutius ab eius¹¹ ordinatione suspenderent, et quantum ad humanam cautelam pertinet integro pene anno¹² distulimus, opinantes quod in melius Syracusanorum prouenire¹³ posset electio. Sed quia in uoluntatis¹⁴ sue proposito irreuocabiliter perstiterunt, et nullus est alius in eadem repertus ecclesia, nisi¹⁵ longioribus adhuc¹⁶ temporum¹⁷ differentur¹⁸ spaciis, paulo amplius insanirent¹⁹, sicut et filii uestri uiri magnifici pretoris testificatione didicimus²⁰. Inter huiusmodi ergo ambiguitates²¹ illud consultius iudicauimus faciendum, ut congrua prouidentia causam propter²² quam principalis constitutio²³ habentem filios et uxorem ad episcopatus prohibet ordinem promoueri salua dispositione consilii muniremus. Qua de re summo studio ab eodem Syracusane urbis episcopo priusquam a nobis contingeret ordinari, huiusmodi exegimus cautionem, per quam et suam fateretur²⁴ quantula esset presentis temporis habita rerum descriptione substantiam²⁵ et nichil unquam per se aut per filios et uxorem siue quamlibet²⁶ propinquam aut domesticam uel extraneam forte personam²⁷ de rebus usurpare²⁸ ecclesie et uniuersa episcopatus quesita tempore ecclesie sue²⁹ dominio sociaret³⁰ nichil ultra id quod modo descriptum³¹ est suis filiis uel heredibus relicturus.

¹ -ego CRNDBZGHA; -eo K; -edro O

² per CSKDB; pre N

³ de rebus us. CRSKNVP; us. de rebus B

⁴ Quod - relinquere CRXSKNBP; om. ZOGHA

⁵ corr. fr. differe A

⁶ hoc CKNBOHA; om. Z

⁷ et CKNBZHA; om. O

⁸ nostis CKNBZOHQ; noctis A

⁹ superstes CKNBZOHQ; super testes A

¹⁰ nostros CKNBZOHQ; uestros A

¹¹ ab eius CKDBZOHA; om. N

¹² anno pene *marked for reversal* O

¹³ prou- CKNBZOHQ; peru- A

¹⁴ corr. fr. -tes H

¹⁵ nisi CLRNDBZOGHA; si SK

¹⁶ long. ad.] ad. long. S

¹⁷ temporum H

¹⁸ -erentur CLRXSNPZHQA; -errentur C²K²D²BVO; -erretur D

¹⁹ -s- ss B

²⁰ didicimus CKNBZOHQ; didimus A

²¹ -ates CKDBZOHA; -atis N

²² causam propter LRXSCKNBVPZOGHA; propter causam C

²³ constitutio CKDBZOHA; om. N

²⁴ fateretur CKDBZOHA; fatentur (*with .r. ss*) N

²⁵ -iam CKDBZOHA; -ia N

²⁶ quamlibet CRWKD?BZO?HQ; qualibet N?A

²⁷ corr. fr. per N

²⁸ -are CKDBZOHA; -aret N

²⁹ sue L(*before ecclesie*)RXKNBVPZOGHA; suo CS

³⁰ -iaret CNDBZOGHA; -iari K

JK 992; Ep. Pel. 33.2-5; CB Pel. 20a pt; AL 6.40; D 28 c 13

³¹ de- ss R

13

Pelagius¹ Benegesto² defensori. Quod cause laicorum apud prouincie iudicem tractande sint³, negocia uero in quibus ecclesiastici officii persona pulsatur ad episcopi uel presbiterorum iudicium referantur⁴

Experientie⁵ tue presenti auctoritate mandamus ut in causis in quibus quelibet⁶ ecclesiastici officii persona loco⁷ petitoris existit quemquam laicum⁸ pulsatura apud prouincie iudicem suas proponere non deserat⁹ actiones. In his uero negociis in quibus ecclesiastici officii persona pulsatur [44rb] totius submoto pulsationis obstaculo ad episcopi uel presbiterorum in loco ubi questio uertitur constitutorum occurrat indifferenter examen¹⁰.

JK 964; Ep. Pel. 91 (pt 1); Deusd. 3.134 (fuller); CB Varia II.93 as here; C 11 q 1 c 15

¹ Pelagius CRXSKNBZO; Gelasius HQA

² Benegesto CSKNBZOHQA; Benedicto G

³ sint CRKDB; sunt N

⁴ Quod - referantur CRXSKBP; Quod -ad episcopi uel N; om. ZOGHA

⁵ -igentie N

⁶ quibus quelibet CRKNVPZHA; quibuslibet B; O lacks leaves after quibus and resumes at the beginning of Gregory I below

⁷ corr. fr. leco Z

⁸ laicum CKDBZHA; a laicis N

⁹ corr. to differat K; desperat D

¹⁰ examen CKDBZHA; examinatio N

14

Pelagius Rufino episcopo. Quod illi cui oculus est erutus non possint¹ concedi iura sacerdotii²

Illi cui erutus oculus est non possunt iuxta canones sacerdotii³ iura concedi. Neque enim aliquid ei⁴ prodest quod oculum inuitus amisit, cum nec uolens quisquam oculum amississe credendus est. Nec sacratissimos⁵ canones aliquem casum in amissione⁶ oculi ei qui ad sacerdotium⁷ adipiscendum non impediret suis excepisse regulis⁸ inuenimus, sed hoc tantummodo⁹ ad prohibitionem fecisse uidemus¹⁰, ut qui caret¹¹ oculo sacerdotii officium adipisci non possit¹². Sed nec illi ullatenus quasi in compensationem¹³ iniurie¹⁴ sacratus ordo concedi poterit qui ad tantam sacerdotem¹⁵

¹ possint CRSBP; possunt KND

² Quod - sacerdotii CRXSKNBP; om. ZGHA

³ sacerdotii N

⁴ al. ei CRKNVPZHA; ei al. B

⁵ -ssimos CRXSKNBP; -ssimi ZGHA

⁶ -ione CRSKNBA; -ionem ZGHQ

⁷ -cium CKNBZHQ; -cum A

⁸ -ulis CKBZHA; -ulas N; -ul' D

⁹ tantummodo CKDBZHA; enim modo N

¹⁰ -emus CKDBZHA; -iderimus N

¹¹ caret CSKNBZQA; careat H

¹² adipisci non possit LRXSWKNBVPZGHA; non (ss) possit adipisci C

¹³ -ionem CKDBZHA; -ione N

¹⁴ in mg. Z

¹⁵ ad tantam sacerdotem CSKNBZH; sacerdotem ad tantam QA

proprium potuit iracundiam prouocare, ut et¹⁶ ille officium in quo erat amitteret, et iste prouectus sui perderet facultatem.

JK 993; Ep. Pel. 34.3-5; CB Pel. 21(2); ID 6.111 as here; D 55 c 13b (13a later addn)

¹⁶ ut et CRKNVPZQA; et S; ut B

15¹

Pelagius Viatori et Pancratio illustribus. Quod execrandi sunt scismatici qui ab uniuersali ecclesia se diuiserunt, nec apostolicis communicantes sedibus receperunt²

Non autem uobis³ nunc⁴ illa questio est⁵ utrum tolerare malos, sed utrum debeamus scismaticis⁶ sociari. Si enim isti licet in suo sensu habundantes intra materna tamen positi uiscera queritent ueritatem a nobis repellendi⁷ non erant, donec apud eos ratione duce ueritas claruisset. Sed quia se ab uniuersali ecclesia diuiserunt, sicut beatus Augustinus ait, Omnis catholicus securus eam partem detestatur, cui ecclesiam uniuersalem apostolicis sedibus roboratam non communicare cognoscit, nec enim⁸ leuigat eorum crimen, magis uero auget. quod eos diu restitisse⁹ dixistis, ne apostolicis communicantes sedibus in sua communionem reciperent. In hoc enim dum et illi culpandi [44va] sunt qui communicare talibus uoluerunt, multo magis tamen illi execrandi sunt qui non solum in sacerdotibus communionem apostolicarum sedium, uerum in ipsis etiam¹⁰ laicis spreuerunt¹¹. Sed nec illud eis prodest quod eos in eisdem¹² litteris uel ignorantia¹³ rationis uel simplicitate¹⁴ intellectus sui a nostra se communionem suspendisse perhibetis. Id enim ipsum magis est propter quod scismatici¹⁵ sunt, quia non eos diuersa sentiendi iudicium sed quedam apud se delata sibi tamen incognita metuentes et contra apostolicas sedes temere credentes pessima diuisit opinio.

JK 994; Ep. Pel. 35.5-9; CB Pel. 22; Dd.1.175 (pt only); cf C 24 q 1 c 34 med.

¹ After c 12 but marked for moving W

² Quod - receperunt CRXSKNBP; om. ZGHA

³ uobis LRXSKNBVPZGHA; nobis CWV²

⁴ nunc CKNBZHQ; nec A

⁵ questio est CRKNVPZHQ; questione B; questio A

⁶ deb. scis. CKDBZHA; scis. (corr. fr. -icos) deb. N

⁷ corr. from -dum K

⁸ enim CKDBZHA; hec N

⁹ restitisse CRKNVZHQ; restituisse B; retitisse A

¹⁰ etiam CKDBZHA; et N; after uerum G

¹¹ spreuerunt CKDBZHA; prefuerunt N

¹² corr. fr. eis H

¹³ -tia CKNBZHQ; -tiam A

¹⁴ -ate CK²DBZHA; ? K; -atis N

¹⁵ scismati A

16

Pelagius Bono episcopo Gauinati. De Rufino monacho quem ueniente Sabbato subdiaconum fieri precepit, eundem mediana septimana presbiterum facturus¹

Filius noster Theodorus² nobis retulit inuenisse se Rufinum quendam³ monachum olim sibi uita et moribus comprobatum et hunc postulat illic presbiterum consecrari, quod ad subitum fieri nos prerogante obseruantia non acquieuiimus. Ideoque dilectio

¹ De - facturus CRXSKNBP; om. ZGHA

² corr. fr. -orius G

³ quendam CKBZHQ; quend. Ruf. marked for reversal N; quondam A

tua his acceptis sabbato ueniente faciet eum subdiaconum et si Deus uoluerit et uixerimus, mediana ebdomada presbiterum faciemus.

JK 995; Ep. Pel. 36.2-3; CB Pel. 23; cf C 16 q 1 c 31 med.

17

Pelagius Opiliani defensori¹. Quod non sit monachis relinquenda potestas abbates expellere aut alios sibi ordinare²

Nullam potestatem de cetero, nullam licentiam monachis relinquimus pro arbitrio suo aut expellere abbates, aut sibimet alios ordinare, quia nulla auctoritas remanebit abbati³, si monachorum ceperit⁴ potestati subiacere ut discrete fideliter et studiose uniuersa que uel ad⁵ diuini cultus reuerentiam uel ad utilitates monasterii pertinent abbatis sollicitudo ad quem⁶ potestas tota pertinere conuenit debeat adimplere.

JK 1001; Ep. Pel. 42.2; CB Pel. 29.2

¹ Pel. Op. def. CRSNBZGHA; om. K

² Quod - ordinare CRXSKNBP; om. ZGHA

³ abbati CKNVPZHA; sabbati B

⁴ ceperit CKNBZHQ; cepit A

⁵ ss C

⁶ ad quem CKDBZHA; atque N

18

Pelagius Florentino episcopo¹ de Clusa². [44vb] De quodam³ qui non seruauerat castitatem coniugio quem tamen consensit in diaconum ordinari, condescendens⁴ temporum defectui⁵

Fraternitatis tue relatione suscepta eius latorem secundas quidem nuptias expertum non fuisse didicimus, castitatem tamen eum⁶ priori non seruasse coniugio designasti. Et quamuis multa sint que in huiusmodi casibus obseruari canonicè⁷ iubeat subtilitatis auctoritas, tamen quia defectu⁸ temporis nostri non solum merita sed et corpora ipsa hominum defecerunt. districtio illius⁹ non passuri in omnibus manere censuram et etas istius de quo agitur future incontinentie suspicionem auferre, dinoscitur ut ad diaconatus possit ordinem prouehi temporum condescendentes ut dictum est defectui consensisse nos noueris.

JK 1006; Ep. Pel. 47.1-2; CB Pel. 34

¹ episco A

² Clusa CRXSKNB; Cluso ZGHA

³ episcopo *add. and canc.* C

⁴ -endes K

⁵ De - defectui CRXSKNBP; om. ZGHA

⁶ eum tamen *later reversed* G

⁷ canonicè CKDBZHA; canoni et N

⁸ -ectu CK²DBPZHA; -um KN

⁹ illius CRKNVPZHA; om. B

19

Pelagius Agnello episcopo. Cum mansuetudine corrigendos etiam delinquentes et beneficiis obtinendum ne deinceps peccare libeat¹

Nosti enim² frequenter mansuetudine corrigi etiam delinquentes, et ut deinceps peccare non libeat beneficiis obtineri. Sic etenim gubernatores animarum necesse est

¹ Cum - libeat CRXSKNBP; om. ZGHA

² om. W

agere, ut duplici benignitate et sanari per ueniam et per effectum³ solidari hii⁴ quos in nostra manu regendos⁵ suscepimus, possint⁶ remittere etiam⁷ nobis petentibus. Quod si nos cessaremus⁸ sacerdotale te facere compellebat officium.

JK 996; Ep. Pel. 37.2-4; CB Pel. 24

³ effectum CLRXSWBVP; fectum KD; affectum ND²ZGHQA

⁴ hii CRXKNBH; ii ZQA

⁵ -endos CRXSKBPHA; -endus N; ? Z; -endo N²DZ²

⁶ possint CKDBZHA; possunt N

⁷ etiam CKDBZHA; et N

⁸ cess- CRKNBHQ; cass- Z

20

Pelagius Hostilio episcopo. Quod quicquid de sacratis uasis uel ministeriis¹ a quolibet clericorum usurpatum uel distractum fuerit exigatur et ecclesiasticis usibus reformetur²

Augusto sedis nostre³ notario suggerente didicimus quod⁴ ei dilectio tua directis apicibus indicasset⁵ quosdam de clero tuo et maxime parroechiarum [45ra] ad te pertinentium non pauca sacrata uasa uel ministeria distraxisse aliqua⁶ huiusmodi perpetrasse⁷ que a religioso aliena sunt proposito, sed caritatem tuam ut hec competenti sollicitudine debeat exequi⁸ uel ulcisci nostre preceptionis auctoritate cupimus⁹ conmoneri. Qua de re presentibus mandamus affatibus ut competenti uiuacitatis instantia quicquid de sacratis¹⁰ uasis uel¹¹ ministeriis a quolibet clericorum usurpatum uel distractum fuisse compereris¹² sine cuiusquam more¹³ interuentu exigere non omittas¹⁴ et ecclesiasticis usibus¹⁵ reformare¹⁶.

JK 1010; Ep. Pel. 51; CB Pel. 38; +C 12 q 2 c 2

¹ ministeriis CRKNVP; misteriis B

² Quod - reformetur CRXSKNBVP; om. ZGHA

³ nostre CKDBZHA; uestre N

⁴ quod CKDBZHA; quia N

⁵ -asset CKNBZHQ; -asse A

⁶ aliqua CRXSK²NDBZQA; aliquam K²GH

⁷ distraxisse – perpetr. *in mg.* R

⁸ exe- XSKNBZHA; exse- CLR

⁹ cupimus CRSKNB; cupio ZGHA

¹⁰ -atis CKDBZHA; -atus N

¹¹ added H

¹² compereris CRKNBZHQ; comperis GA

¹³ more CRKNB²VPZHA; morte B?

¹⁴ omittas CRSKNBZQA; committas H

¹⁵ eccl. us. CRKNVPZHA; us. eccl. B

¹⁶ lacuna in mid-word C

21

Pelagius Tulliano episcopo Grumentino. De Latino dyacono in episcopum electo, quem ipso Sabbato noctis magne post baptismum uoluit ordinari¹

Litteras caritatis tue suscepimus quibus significas Latinum dyaconum tuum ad episcopatum ecclesie Marcellianensis a clero et ab omnibus illic conuenientibus postulari, de quo iam ante hoc tempus² retinemus nobis a uisitato et a quibusdam³

¹ De - ordinari CRXSKNBP; om. ZGHA

² tempus CKDBZHA; episcopus N

³ quibus Q(*before corr.*)A

loci habitatoribus⁴ fuisse relatum. Sed nos credentes quia iam dimissoriam⁵ ipsius a tua caritate perceperint scripsimus eum debere uenire. Verum quia nunc consulis utrum nobis de persona eius placeat, et a te debeat relaxari ad nos nichil attinet nisi ut qui sacerdotem necessarium⁶ habent, concorditer personam eligant cui canones obuiare non possint. Sed et nunc hoc dicimus, ut si eum omnes eligunt⁷ et uis⁸ ei cedere⁹ gratum nobis esse¹⁰ cognosce. ut si possunt¹¹ ante diem sanctum occurrere uel Sabbato ipso noctis magne¹² post baptismum cum Dei gratia ualeat ordinari. Alioquin necesse¹³ est eos usque ad quarti mensis ieiunia sustinere.

JK 1014; Ep. Pel. 56; CB Pel. 43; ID 6.112; D 63 c 14

⁴ *corr. fr.* habito habit. B

⁵ -iam CRBZGHA; -ium KND

⁶ *corr. from* -iam K

⁷ -unt CRKNBZHA; -ant G

⁸ uis CRKNBZ; ius GQ; ? HA

⁹ cedere CKNBZHA; ecclesie G

¹⁰ nobis (*repeated and canc.* K) esse CSKNBZA; esse nobis HQ

¹¹ possunt CRDBZGHQ; possit K; poss' NA

¹² magne CKDBZHA; *om.* N

¹³ *corr. from* necessarie K

22

Pelagius Marcello episcopo Atoniensi. De Valentino clerico cui nupsit [45rb] mulier quaedam cum alio ante uelata. non tamen illi nupta sed uirgo permanens¹

Valentinum clericum cui mulier cum alio² ante uelata, non tamen illi³ nupta, sed uirgo permanens post mortem eius cum quo uelata erat sponso, coniugali est copula⁴ sociata, quia interim uelamen accepit nullum in promouendo generetur⁵ obstaculum, quia nichil est⁶ quantum ad hunc⁷ articulum pertinet. quod ei de canonicis obuiet constitutis.

JK 1016; Ep. Pel. 57.1; CB Pel. 44; ID 6.113; D 34 c 20

¹ De - permanens CRXSKNBP; *om.* ZGHA

² cum alio CKDBZHA; *om.* N

³ illi CRXKNB; ei SZGHA

- *corr. fr.* -lata Z

⁵ generetur CKDBZHA; generaretur N

⁶ est CRKDVPZHA; ei N; *om.* B

⁷ ad hunc CRKNBZHQ; adhuc A

23

Pelagius Melleo subdiacono. De quodam qui alienam uxorem sustulerat¹

De Benedicto quoque quem uxorem alienam facinoroso indicasti spiritu sustulisse et in suum hactenus presumere detinere² consortium³ si hoc rerum ueritas habet, iubemus experientie tue ut eum cum ipsa quoque adultera districte⁴ mactare non differas et caluatos ab inuicem separare. et illum quidem⁵ ad Lucium⁶ defensorem in Apulie prouincie patrimonium sine dilatione migrare. Illam uero si quidem maritus

¹ De - sustulerat (duxerat N) CRXSKNDBP; *om.* ZGHA

² det. pres. *marked for reversal* N

³ consort- B

⁴ quoque *add. and canc.* N

⁵ quidem CKNBZHQ?; quod A

⁶ Lucium CRXSKNVZHA; Licium B

suus sine aliquo dolo⁷ recipere forte⁸ uoluerit, tua ordinatione sub cautela recipiat, nullum ei dumtaxat⁹ de cetero simile committenti¹⁰ periculum illaturus. Si uero eam¹¹ recipere omnino¹² noluerit, in alium quendam locum in quo ei non liceat male uiuere prouida¹³ eam dispositione constitue.

JK 1022; Ep. Pel. 64.1-2; CB Pel. 50; C 32 q 1 c 5

⁷ *corr. fr.* dolore Z

⁸ *add. in mg.* N

⁹ dut- H

¹⁰ -enti CKDBZHA; -anti N

¹¹ uero eam CRSKNBZHA; eam uero LX

¹² recip. omn. LRXSWKNBVPZGHA; omn. recip. C

¹³ *corr. fr.* -ide Z

24¹

Pelagius Petro presbitero. De Maximiliano qui facultatem ecclesie in suos usus male conuertendo disperserat²

Quia ea que de fraudibus Maximiliani³ flebili ad aures nostras supplicum relatione uenerunt non facile secundum ueritatem agnosci potuerunt⁴, nisi⁵ facultas ecclesie quam in usus suos male conuertendo⁶ dispersit ab eius potestate donec causa cognoscatur seponatur; idcirco uos eum⁷ a⁸ supradicte ecclesie patrimonio uolumus interim submouere et in uestro⁹ discussionis [45va] ipsius tempore moderamine detineri¹⁰.

JK 1025; Ep. Pel. 66; CB Pel. 53; +C 3 q 2 c 9

¹ *From here to the end of c 30, K arranges the text in a series of long and very short lines.*

² De - disperserat (-erit X) CRXSKNB; *om.* ZGHA

³ -iliani CKNBZHQ²; -iniani QA

⁴ -uerunt CKNBZHA; -uerit G

⁵ nisi CKNBZHA; non G

⁶ *corr. fr.* -dos H

⁷ eum CKNBZHA; cum G

⁸ a CRBZHA; *om.* KND

⁹ uestro CRBPGHA; nostro KNDZ

¹⁰ detineri CKDBZHA; detuli N

25

Pelagius Anilani¹ comiti. Quod humiles sint docendi et² superbi comprimendi³
Sic enim et canonum et⁴ legum statuta nos⁵ admonent ut doceantur humiles et superborum spiritus comprimantur, quia non⁶ numquam mentibus desperatis et doctrina sine potestate contempnitur et dominantis uim habere creditur⁷ potestas sine ratione doctrine.

JK 1026; Ep. Pel. 54; Dd 3.136

¹ Anilani CXKDBZA; Anelani S; Aniliani N

² et CRXSKNV; *om.* B

³ Quod - comprimendi (*corr. from* -primunt K) CRXSKNBVP; *om.* ZGHA

⁴ et LRXSWKNBVPZGHA; *om.* C

⁵ nos CRBPZGHA; uos XSKND

⁶ quia non LRXSWKND²VPZGHA; quia CD; quoniam non B

⁷ -itur CKDBZHA; -untur N

26

Pelagius Agnello episcopo. Quod errantes et in errorem mittentes Sathane sint tradendi¹

Apostolice auctoritatis exemplo didicimus errantium et in errorem mittentium spiritus tradendos esse Sathane ut blasphemare dediscant.

JK 1032; Ep. Pel. 74.1; CB Pel. 60; +C 24 q 3 c 13

¹ Quod – sint (sunt N) tradendi CRXSKNBP; om. ZGHA

27

Pelagius Iohanni comiti¹. Quod illa ualeant que cum iuris et legum ratione concordant, que uero surreptione² uel³ falsis precibus impetrantur supplicantibus nullum remedium ferant⁴

Dicenti sacras iussiones se habere pre manibus respondimus scire illum oportere quod ipse clementissimus princeps generalibus legibus constituerit illa sacra uniuscuiusque supplicantis desiderio concessa preualere et effectui mancipari que cum iuris et legum ratione concordant, ea uero que subrepticie⁵ uel falsis precibus forsitan impetrantur⁶ nullum supplicantibus ferre remedium.

JK 1033; Ep. Pel. 75; CB Pel. 61; Dd 4.99; ID 4.191; +C 25 q 2 c 16

¹ Pel. Ioh. com. in mg. A

² surreptione CXSKV²; surreptitie LRWBVP; surrept' N

³ uel LRXSWKNDBVP; et C

⁴ Quod - ferant CLRXSWKNDBVP; om. ZGHA

⁵ subrepticie C²RWK²N²D²BV²ZGHA; surreptie CLKDV; subreptione X; surreptio S; surreptici N; surreptiti P

⁶ -antur CLRXSWK²BVPZHA; -entur KND

28

Pelagius Valeriano¹ patricio. Quod digna potestate sit utendum²

Digna in presumptores et legitima utimini³ potestate nec in hac parte uos hominum uaniloquia retardent. dicentium quia persecutionem ecclesia faciat, dum uel ea que⁴ committuntur reprimat, uel animarum salutem requirit. Errant huiusmodi rumoris fabulatores⁵, non persequitur⁶ nisi qui⁷ ad malum cogit⁸. Qui uero malum uel factum iam punit uel prohibet ne fiat, non persequitur iste sed diligit. Nam si ut illi putant nemo⁹ reprimendus a malo nec retrahendus ad bonum est, humanas ac¹⁰ diuinas leges necesse est euacuari. [45vb]

JK 1011; Ep. Pel. 52.4-6; CB Pel. 66. 2-3; Dd 1.180-1; ID 10.95b var. from Non persequitur; IP 8.36b as ID; C 23 q 5 c 42 is much longer and widely var.

¹ Valentino S; corr. fr. Valerio N

² Quod - utendum CRXSKNB; om. ZJGHA

³ utimini CRXSKNB; utamini ZJHA; ut animi GQ

⁴ que CS²KNBZQA; om. S; faciat (que ss) H

⁵ fab. rum. marked for reversal N

⁶ -equitur CKDBZHA; -ecuntur N

⁷ ss Z

⁸ cogit CKDBZH; cogunt N; cog' A. Errant huiusmodi – cogit om. G

⁹ nec add. ZGH; qui add. Q; lacuna, ?after erasure A, om. CRXSKNB

¹⁰ corr. fr. hac Z

29

*Pelagius Sergio cancellario. Quod si clericus¹ laicum impetat apud prouincie iudicem
negocium dicturus occurrat. Si uero laicus clericum impetierit ad episcoporum
iudicium suas actiones proponat²*

Vbi quisquam clericus siue inferioris siue potioris gradus petitor existit³ et contra
laicam personam suas dirigit actiones iste modis omnibus non alibi quam apud⁴
prouincie iudicem negocium suum⁵ dicturus occurrat. Si quis autem laicus clericum⁶
cuiuscumque gradus duxerit esse pulsandum⁷, ad episcoporum iudicium in eadem
ciuitate uel territorio constitutorum proponat eas quas se habere existimat actiones
quem ordinem legibus per omnia conuenientem atque consentaneum demonstrari illa
regula manifesta eque precipit auctorem forum semper sequi pulsati⁸. Clericis uero
pulsatis in episcopali iudicio forum competere principalium quoque sanctionum⁹
designat¹⁰ auctoritas.

JK 965; Ep. Pel. 81; CB Pel. 69; C 11 q 1 c 16

¹ clericus RSKNDVP; laicus B; ? C

² Quod - proponat CRXSKNDBP; om. ZJGHA

³ -it CRK²ND²BHA; -at XSKD; -is Z

⁴ ss B

⁵ add. in mg. N

⁶ -um CKDBZHQ; -us NA

⁷ corr. fr. -atum B

⁸ corr. fr. -anti Z

⁹ -ionum CLRXKNBPZ; -ionem R²S; -ionis H; -ion' A

¹⁰ designat C²LRSKNBZHA; om. CX

29A¹

Pelagius Iohanni comiti patrimonii anagnostico

Clementissimus princeps generalibus legibus constituit illam sacram
uniuscuiusque supplicantis desiderio concessam ualere et effectui mancipari,
que cum iuris et legum ratione concordat ea uero que surreptitie uel falsis
precibus forsitan impetrantur nullum supplicantibus ferre remedium.

JK 1033; CB Pel. 61; Dd 4.99 (57); cf c 27 above

¹ in J here, in T at the end of Trip. B, with the marginal note: Hec sententia est antepenultimum in decretalibus
Pelagii pape; om. CLRXSWKNDBVPZGHQA

29B¹

Pelagius Valeriano patricio inter cetera

Sic nec licuit aliquem nec licebit particularem synodum ad iudicandum
generalem synodum congregari. Sed quotiens aliqua de uniuersali synodo
aliquibus dubitatio nascitur ad recipiendam de hoc quod non intelligitur
rationem, ut sponte hi² qui salutem anime sue desiderant ad apostolicas sedes
pro percipienda ratione conueniunt, aut si forte sicut de talibus³ dictum est
peccator⁴ conuenerit in profundum malorum contempnit ita obstinati⁵ et
contumaces extiterint ut doceri non uelint, eos ab eisdem apostolicis sedibus aut

¹ in JGHQA; om. CLRXSWKNDBVPZ

² hi G?A; ii JQ; is H

³ de talibus JQA; om. H

⁴ peccator JGHQ; peccatorum A

⁵ corr. fr. -ate J

attrahi ad salutem quoquomodo⁶ necesse est aut ne aliorum perditio⁷ esse
possint⁸ secundum canones per seculares opprimi potestates.
JK 1018; Ep. Pel. 59.8-9; CB Pel.46(4), Varia II 47; Dd 1.182; ID 4.239; +D 17 c 4 as
Gregorius

⁶ quoquomodo JGHQ; quomodo A

⁷ om. Q

⁸ possint JGHQ; per os sint A

30

Pelagius Childeberto¹ regi. Quod auferendum sit suspicionis scandalum²

Satagendum est ut pro auferendo suspitionis scandalo obsequium confessionis nostre legibus ministremus quibus nos etiam³ subditos esse sacre scripture precipiunt. Veniens etenim Rufinus uir magnificus legatus excellentie uestre confidenter a nobis ut decuit postulauit quatinus uobis⁴ aut beate recordationis pape Leonis tomum a nobis per omnia conseruari significare⁵ debuissimus aut a propriis uerbis nostre confessionem fidei destinare, et primam quidem petitionis eius partem quia facilior⁶ fuit mox ut dixit impleuimus, meque in omnibus presulis tomum pro catholice fidei assertionem conscriptum⁷ Deo propitio custodire manus nostre ad uos professione signauimus. Vt autem nullius deinceps quod⁸ absit suspitionis resideret occasio, etiam illam aliam partem quam memoratus uir illustris Rufinus ammonuit [46ra] facere maturauimus, scilicet propriis uerbis confessionem fidei quam tenemus exponens.⁹
JK 946; Ep. Pel. 7.1-4; CB Varia IB 17 as here; ID 5.358; +C 25 q 1 c 10

¹ Child- CKNBZJHA; Hild- Q

² Quod - scandalum CRXSKNBP; om. ZJGHQA

³ etiam CRSKD²BZHA; et N; om. D

⁴ uobis LRXSWND²BVPZH; nobis CKQ; om. DA

⁵ significare CRSKDVPZHA; significare N; segregare B

⁶ facilior CSKNBZJ; felicior HQA

⁷ conscriptum CKNBZHQ; scriptum A

⁸ quod CKDBZHA; quam N

⁹ Explicit S (? also X before erasure)

A 1. LV GREGORIVS

- i. Quod post auditionem primatum dioceseos apostolicam audientiam liceat appellare
- ii. Quod uera sit absolutio² presidentis cum interni sequitur arbitrium iudicis, quod significatum fuit in resurrectione Lazari
- iii. Quod uicia sepe³ esse uirtutes mentiantur
- iiii. Quod quelibet occulta loca sine gratia animam saluare non⁴ possint
- v. Quod non possimus Deo herere nisi cupiditatem a nobis studeamus abscindere⁵
- vi. De symonia⁶
- vii. Quod non sint destruenda que ab antecessoribus sunt statuta
- viii. De miraculis reproborum
- ix. De filiis uel filiabus infra septa monasterii⁷ sub regulari disciplina a parentibus traditis⁸
- x. De causa Maximi⁹ Salonitani episcopi sacramento firmaturi se symoniaca¹⁰ heresi¹¹ non teneri
- xi. De eadem causa
- xii. Captiuos redimendos de rebus ecclesiasticis
- xiii. De symoniaca¹² heresi eradicanda et de episcopo non alicuius gratia faciendo
- xiiii. Quod episcopus non debet¹³ grammaticam exponere
- xv. De episcopo qualiter agere debeat erga suos clericos
- xvi. De Iudeis a suis sollempnitatibus non prohibendis
- xvii. De eo quod die dominica ad exarandam messem Ianuarius episcopus¹⁴ perrexit et terminos eradicare non timuit
- xviii. De quiete monachorum
- xviiii. Quod diaconi non debent seruire modulationi uocis
- xx. De trina mersione
- xxi. Quod qui omnipotenti Deo se sub monachico habitu¹⁵ deuouet se non subtrahat¹⁶
- xxii. Quod potior usus ecclesie sit tenendus
- xxiii. Quod non recipienda sint furta cum augmento¹⁷ ab ecclesia¹⁸

¹ capitulatio in CLRXSWKNDMBVP; om. ZJOGHQA

² absolutio CRSKNVP; abolitio B

³ se CXS²KNV²; om. LRSBVP

⁴ saluare non CRKDB; non saluare N

⁵ abscindere RXSKNBVP; abscidere CL

⁶ simonia CRKDB; simoniaca N

⁷ -erii LRXSWKNBVP; -eriis C

⁸ -itis CRNBVP; -ita KD

⁹ Maximi CLRKNP; om. B

¹⁰ ss C

¹¹ -esi CLRKDB; -eri N

¹² simoniaca C2LRSKNB; simonia CX

¹³ -et CXWKN; -eat LRSBVP

¹⁴ episcopus CRKDB; om. N

¹⁵ habitu CRKDB; om. N

¹⁶ -at CRNDB; -it K

¹⁷ as here CLRSWBVP; cum augmento after Quod KND

¹⁸ ab eccl. LRSKNB; om. X

- xxiii. Vt nichil accipiatur pro ordinatione uel pallio uel chartis
xxv. De seruis ad monasterium uenire uolentibus¹⁹
xxvi. De uiro contra uoluntatem mulieris in monasterium ingresso
xxvii. Quos²⁰ familiares episcopus habere debeat
xxviii. Quod qui nobilitatem Dei a se eicit²¹ nobilitate loci priuetur [46 rb]
xxviiii. De accusato presbitero qualiter purgandus sit
xxx. Quod se ingerentes sint repellendi
xxxi. Non²² debere coniugia dissolui causa religionis sine utriusque
consensu
xxxii. Quod uicarii Romane ecclesie non habeant plenitudinem potestatis
apostolice
xxxiii. De his qui commisceri non possunt
xxxiiii. Quod ignorans canones non sit dignus ministrare
xxxv. De symoniacis
xxxvi. Quod nullus pro ecclesiastico ordine aliquid debeat dare aut aliquid
accipere²³
xxxvii. De prouidenda quiete monachorum
xxxviii.²⁴ Vt non monasterium grauet episcopus
xxxviiii. De symoniacis
xl.²⁵ Quod nullum opus simoniaci ualeat
xli. Quod in grauibus peccatis quis positus aliena non diluit
xlii. De eodem
xliii. Item de eodem
xliiii. Quod uitandi sint se ingerentes
xlv. Item de symoniacis
xlvi. De eodem
xlvii. Item de eodem
xlviii. De iniusta excommunicatione
xlviiii. Vt episcopus pro iniuria²⁶ propria non excommunicet
l. Quod non sit prohibendum operari in die Sabbati²⁷
li. De non prohibendo lauachro die dominico
lii.²⁸ De ministris incontinentibus
liii. De uitanda familiaritate mulierum
liiii. De non reparandis lapsis
liii. De eodem
liii. Item de eodem
liii. Indulgentiam non esse perfectionem
liiii. De retinenda possessione ecclesie
liiii.²⁹ Reum esse pastorem qui dicenda reticet³⁰
lix. Nullum subdiaconum ordinandum absque professione castitatis

¹⁹ nol- LRXSWKD²BVP; uol- CND

²⁰ *corr. fr.* Quod K; Exempla Gregorii papae *add. ss* R

²¹ eicit CLRSB; deicit KND

²² Non CRKDB; Quod N

²³ aut al. accip. CRDB; *om.* KN

²⁴ xxxix B, *henceforward one out*

²⁵ xxxviii repeated K

²⁶ iniura B

²⁷ in die Sabb. CRNDB; aut aliquid accipere K (*cf c 36 above*)

²⁸ lii repeated, *so restoring sequence* B

²⁹ *om.* K, numbering c 60 as c 59 etc.

³⁰ -icet CRKNVP; -inet B

- lxi. Cum quibus feminis possint sacerdotes³¹ habitare
 lxii. De eo qui se in archidiaconatum alterius prouehi consensit
 lxiii. De excommunicationis³² acceleratione
 lxiiii. Non debere fieri reordinationes
 lxv. De mancipiis Iudeorum
 lxvi. De eo qui post depositionem sacrificare presumpsit
 lxvii. Increpandos senes incorrigibiles³³
 lxviii. Quod que non fuit legitima³⁴ uxor diaconi possit nubere alii
 lxviiii. De Quadragesima
 lxx. Quod mulier eadem hora qua genuerit gratias actura³⁵ intrare possit ecclesiam [46 va]
 lxxi. Quod non prohibetur baptizari enixa mulier³⁶ eadem hora qua³⁷ gignit, uel hoc quod genuerit eadem hora qua natum est. si periculo mortis urgentur³⁸
 lxxii. Quod ad concubitum mulieris enixe uir suus accedere non debet quousque qui³⁹ gignitur ablactetur et quod mulier que menstruam patitur ecclesiam intrare prohiberi non debet⁴⁰
 lxxiii. Quod mulier qui menstruam patitur communionis mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi
 lxxiiii. Quod uir cum propria coniuge dormiens nisi lotus aqua ecclesiam intrare non debet
 lxxv. Interrogatio Augustine de pollutione
 lxxvi. Responsio Gregorii
 lxxvii. Quomodo lapsi possint restitui
 lxxviii. De Leone per sacramenta purgato
 lxxviiii. Quod nullam uim habeant iniusta iudicia uel incerta⁴¹
 lxxx. Vt singulis personis singula ecclesie tribuantur officia
 lxxxi. De incertis iudiciis
 lxxxii. Vt nemo pro sepulturis mortuorum quicquam exigere presumat
 lxxxiii. Vt episcopus nullum ad sacrum ordinem monachum audeat promouere absque abbatis sui uoluntate
 lxxxiiii. Vt sanctimoniales si de monasterio exierint⁴² per incestaque federa se miscuerint ab episcopo in monasterio reuocentur ac sub penitentia retrudantur
 lxxxv. Quod incantatores et sacrilegi districta ultione corrigantur
 lxxxvi. De iniusta excommunicatione
 lxxxvii. De clericis non ordinatis, si se continere non possunt
 lxxxviii. Quod manus que diluere sordes curat munda esse debeat

³¹ poss. sac. CRKDB; sac. poss. N

³² -ni- ss C

³³ K omits this heading, and the capitulatio numbering becomes two out

³⁴ fuit leg. CRKDB; leg. fuit N

³⁵ actura on upper line, cancelled K

³⁶ eadem mulier add. and canc. K

³⁷ qua CRKNVP; om. B

³⁸ -entur CRKDB; -uetur N

³⁹ quousque qui CRXSKBP; quousque qod L; qui quousque ND

⁴⁰ proh. non deb. LRSW (corr. fr. -betur)KNDP; non proh. deb. CB; non X; non deb. proh. V

⁴¹ iniusta iud. uel incerta LRXWNBVP; iniusta iud. uel incesta C; incerta (corr. fr. -esta) iud. uel merita (iniusta ss) S; iniusta iud. KD

⁴² exierint CRSKB; exigerint ND

- lxxxviii. Quod quisquis culpam fecerit in ipso uindicetur, a commodo autem eius absterneatur
- lxxxx. De eo si rusticus perfidus et obstinax ad Deum uenire minime consenserit
- lxxxxi. Ne iuencule abbatisse fiant
- lxxxxii. Ne ueletur uirgo nisi sexagenaria
- lxxxxiii. Quod non sit consecratio dicenda que ab excommunicatis est celebrata
- lxxxxiiii. Quod sicut iustum est ut nemo⁴³ crescere compellatur inuitus. ita ne quisquam insons ab ordinis sui ministerio deiciatur iniuste
- lxxxxv. De lapsis sacerdotibus uel quolibet ex clero [46 vb]
- lxxxxvi. Quod cum percussio corporalis imminet et Dei in hoc iudicium ignoratur⁴⁴ non debet a nobis addi⁴⁵ afflictio
- lxxxxvii. De conuiuuiis ab episcopo uitandis
- lxxxxviii. De eodem
- lxxxxviiii. Quod in electione episcopi nec datio interueniat nec quarumlibet personarum latrocinia conualere debeant
- c. Ne quisquam in suscipiendi antistitis causa⁴⁶ propria commoda querat
- ci. Quod loca dudum monasteriis consecrata non sint facienda clericorum uel laicorum habitacula
- cii. Quod mulieres nulla occasione permittantur in monasterium ascendere⁴⁷ neque monachi sibi commatres⁴⁸ facere debeant⁴⁹
- ciii. Quod neophitus sit deputandus qui adhuc nouus est in sancta conuersatione
- ciiii. Quod qui sua mandata a successoribus seruari desiderat decessoris sui statuta custodiat
- cv. Quod excommunicandus sit qui contra aliquem in aliquo loco occulte ponit contestationem eius crimen continentem nisi publice exeat et que presumpsit. ostendat⁵⁰. Necnon et qui consensum prebuit in consilium tante⁵¹ iniquitatis
- cvi. Quod captiui redimendi sunt de rebus ecclesie
- cvii.⁵² Quod erga corrigendos plus agat beniuolentia quam seueritas
- cviii. Quod ea que maledicorum hominum rumoribus sunt ficta nullo modo sunt credenda
- cviiii. Quod loca uel ordines non faciant nos proximos Deo
- cx. Quod ecclesiasticarum rerum incendia et depredationes pro emunitate sint emundande
- cxii. An mulier extraneo uiro nupta cognationi⁵³ eius pertineat et si eo defuncto maneat eadem cognatio

⁴³ ut nemo CRKDB; uti nemo N

⁴⁴ ignoratur CRKNVP; om. B

⁴⁵ a nobis addi CRKNV; addi a nobis B; ? P

⁴⁶ ant. causa XKNDPBV; causa ant. CLW; ant. R

⁴⁷ et *add.* N, *om.* CRKDB

⁴⁸ mon. sibi comm. CRKDB; mon. comm. sibi N

⁴⁹ debeant CLSWKNV²; *om.* RBVP; debeat X

⁵⁰ -dat CRND²B; -dit KD

⁵¹ tante CRKDB; tantis N(*tant. inq. in mg.*)

⁵² *No number, so one out again* B

⁵³ *corr. fr. cgn-* B

cxii. Ne quis fidelium propinquam sanguinis sui usque ad septimum numerum parentele sibi copulet matrimonio

1

¹Ex registro² beati³ Gregorii pape. Quod post auditionem primatum dioceseos apostolicam audientiam liceat appellare⁴ [47ra]

Dilectissimis fratribus uniuersis coepiscopis per Galliam, Europam, Germaniam, et per uniuersas prouincias constitutis,⁵ Gregorius seruus seruorum Dei. Decreto nostro⁶ mandamus ut si aliquis quod non optamus suorum emulorum Aldricum Cenomannice⁷ ecclesie⁸ episcopum accusare dampnabiliter⁹ attemptauerit, liceat illi¹⁰ post auditionem primatum dyoceseos¹¹ si necesse fuerit nos appellare et nostra auctoritate aut ante nos aut ante legatos nostros e latere missos, iuxta patrum decreta suas exercere atque finire actiones. Nullusque¹² illum ante hec iudicet aut¹³ iudicare presumat, sed si quid, quod absit, graue intolerandumque ei obiectum fuerit, nostra erit exspectanda¹⁴ censura, ut nichil prius¹⁵ de eo qui ad sinum sancte Romane confugit ecclesie¹⁶ eiusque implorat auxilium decernatur quam¹⁷ ab eius ecclesie fuerit preceptum auctoritate que uices suas ita aliis impertiuit¹⁸ ecclesiis ut in partem sint uocate sollicitudinis non in plenitudinem potestatis. Proinde dilectio uestra quorum deuotione gaudemus iungat curam suam¹⁹ dispositionibus nostris, et det²⁰ operam ut non cuiusquam presumptione circa memoratum fratrem uestra²¹ prouisione uel successorum uestrorum²² si ipse superstes²³ fuerit aliter quam hic insertum est fiat ullomodo²⁴. Nam nulli fas est uel uelle uel posse transgredi apostolice sedis precepta, nec nostre²⁵ dispositionis ministerium quod uestram sequi oportet caritatem. Sit ergo ruine sue dolore prostratus quisquis apostolicis uoluerit contraire²⁶ decretis,²⁷ nec locum deinceps inter sacerdotes habeat sed extorris a sancto fiat²⁸ ministerio. Non²⁹ de eius iudicio quisquam postea curam habeat, quoniam iam dampnatus a sancta et

¹ O resumes

² decreto S

³ beati CRXSWKN; om. BVPZJOGHA

⁴ Quod - appellare CRXS?KNBVP; Per Galliam A; om. ZJOGH

⁵ -tis CNDBZOHA; -tas K

⁶ nostro CKDBZOHA; uestro N

⁷ Cenomannice CKNDBZGOQA; Cyno- K²; Cenomagnice H

⁸ ecclesie CRKNVZPGOHA; apostolice B

⁹ in mg. N

¹⁰ corr. fr. ei N

¹¹ -se- ss C; dioc. prim. marked for reversal N

¹² -que om. K

¹³ aut CKNBZGOH; ante A

¹⁴ corr. fr. expetenda Z

¹⁵ nichil prius LRSWKNBVPZJOHA; prius nichil C²; nichil CX

¹⁶ conf. eccl. CRKNVPZOHA; eccl. conf. B

¹⁷ quam CLRXSWNDBVPZJOHA; quam quod C²V²; nisi (in mg.) quod K

¹⁸ after corr. B

¹⁹ ss C

²⁰ det CKNBZOHQ; de A

²¹ uestra LRWKNBVP²ZOHA; nostra CS; uestram P

²² uestrorum LRWKNBVPZOHA; nostrorum CS; ? X

²³ corr. fr. si- H

²⁴ ull. fiat marked for reversal N

²⁵ nostre CSKNBZGOA; uestre HQ

²⁶ uol. cont. CKDBZOHA; cont. uol. N

²⁷ decretis CSK²NDBZJGOHQ²; decretas K; uel decretis Q; preceptis uel decretis A

²⁸ a sancto fiat CKDBZOHA; fiat a sancto N

²⁹ corr. fr. Nemo N

apostolica ecclesia³⁰. Ac³¹ auctoritate sua inobedientia atque presumptione a quoquam esse non³² dubitatur, quia maioris excommunicationis deiectione est exigendus cui sancte [47rb] ecclesie commissa fuerit disciplina qui non solum prelate³³ sancte ecclesie iussionibus parere debuit sed etiam alios³⁴ ne preterirent insinuare. Sitque³⁵ alienus a diuinis et pontificalibus officiis qui noluit preceptis obtemperare apostolicis.
Gregory IV; JE +2579; ID 5.349; C 2 q 6 c 11a (of which most here is a later addn)

³⁰ et ap. eccl. CSKNBZOQA; eccl. ap. *after a short lacuna* H

³¹ Ac C²LRXWKNBVPZOHA; *om.* CS; uel *add ss* K

³² esse non CKNBZGOH; non esse QA

³³ *in mg.* B

³⁴ alios CKDBZOHA; aliis N

³⁵ -que *ss* K

2

Gregorius. Quod uera sit absolutio presidentis cum interni sequitur arbitrium iudicis quod significatum¹ fuit in resurrectione Lazari²

Tunc uera est absolutio presidentis cum interni arbitrium sequitur³ iudicis. Quod bene quadriduani⁴ mortui resuscitatio illa significat⁵. que uidelicet⁶ demonstrat. quia prius mortuum⁷ Dominus uocauit et uiuificauit dicens, Lazare ueni foras, et postmodum is qui uiuus⁸ fuerat egressus⁹ a discipulis est solutus sicut scriptum est.
Greg. I, XL Homelie in Euangelia, Hom. 26 (PL 76.1200); Coll. Sem. 1.179; ID 14.3 (pt); IP 5.81 (pt); C 11 q 3 c 62 as here

¹ significatum CRSKDB²VP; significare N; segregatum B

² Quod - Lazari CRXSKNBVP; *om.* ZOHA

³ arbitrium (-rii A) seq. CKDBZOHA; seq. arb. N

⁴ -iduani CKNBOHA; -idua Z

⁵ significat CSKNBZOQA; sanctificat H

⁶ uidelicet CKNBZOHQ; *om. with lacuna* A

⁷ *corr. fr.* motuum A

⁸ uiuus CSKNBZOQA; uiuis H

⁹ fuerat egressus CRSKNB; egressus fuerat ZGOHA

3

Gregorius Iohanni Constantinopolitano. Gregorio Antiocheno. Eulogio¹ Alexandrino. Quod uitia sepe² esse uirtutes mentiantur³

Sepe uitia se⁴ esse uirtutes mentiantur, ut tenacia parsimonia, effusio largitas, crudelitas zelus iusticie, remissio⁵ pietas uelit uideri.

Reg. 1.24; JE 1092; Coll.Sem. 1.180 with insc. as ZOHA; +D 41 c 6 as here

¹ Eulogio CRXSBVP; Eulogio KND

² *om.* X

³ Gregorio Ant. - mentiantur CRXSKNBVP; Eulogio, Alexandrino, Gregorio Antiocheno et cetera ZOHA

⁴ uitia se CKDBZOA; se uitia N

⁵ *ss* S

4

Gregorius Cyriaco¹ episcopo Constantinopolitano. Quod quelibet occulta loca sine gratia animam saluare non possint²

Quelibet occulta loca sine gratia animam saluare non possunt, quod aliquando in ipsis quoque³ conspiciamus erratibus electorum. Nam Loth in ipsa peruersa ciuitate

¹ Cyriaco CRXSKNBZGO; Cirico HQA

² Quod - possint CRSKDBVP; Quod - non poss. saluari N; *om.* ZGOHA

³ *in mg.* N

iustus fuit, in monte peccauit. Sed ista cur dicimus, cum maiora nouerimus? Quid enim paradysio iocundius, quid⁴ celo securius? Et⁵ tamen homo ex paradysio⁶ peccando. et angelus cecidit e celo.

Reg. 7.5; JE 1451; Coll.Sem. 1.183; +D 40 c 10

⁴ quid CKDBZOHA; om. N

⁵ Et CLXSDBVZ (followed by lacuna)JOHA; E RP; At K; ? N

⁶ tamen – parad.] paradiso tamen homo L

5

Gregorius Syagrio, Etherio, Virgilio et Desiderio episcopis. Quod non possimus Deo herere nisi cupiditatem a nobis studeamus abscindere¹

Bonorum auctori² herere aliter non ualemus nisi cupiditatem a nobis que omnium [47va] malorum radix est abscidamus.³

Reg. 9.218; JE 1747; Coll.Sem. 1.184; +D 47 c 7

¹ Quod - absc. CRXSKNBP; et cetera ZOHA

² auctori CLRXS²K²D²BVPZGOHA; actori SKND

³ corr. fr. absid- Z

6

De symonia¹

Nuntio siquidem apud nos² olim³ discurrere uulgatum est quod in Galliarum partibus sacri ordines⁴ per symoniacam heresim conferantur, et uehementi tedio meroris afficimur si in ecclesiasticis officiis quemquam habet locum⁵ pecunia et sit seculare quod sacrum est. Quicumque ergo hoc precii studet datione mercari dum non officium sed nomen attendit sacerdos non esse sed dici tantummodo inaniter concupiscit. Quod si sic licet quid per hoc aliud agitur nisi ut nulla de actu⁶ probatio, nulla sollicitudo de moribus, nulla sit⁷ de uita discussio, sed ille sollummodo dignus qui dare precium suffecerit⁸, estimetur.

Reg. 9.218; JE 1747; Coll.Sem. 1.185; C 1 q 1 c 2 (Quicumque studet precii – tantummodo dici only)

¹ De symonia CRSKBVP; De simoniaca heresi X; De simoniaca N; Item ZGOHA

² nos CRKNVPZOHA; uos B

³ olim CKNBVOHA; om. Z

⁴ -ines CKN²DBZOHQ; -inis NA

⁵ loc. hab. marked for reversal N

⁶ actu CKNBZGOHQ; auctu O²A

⁷ sit CKDBZOHA; om. N

⁸ ss S

7

Quod non sint destruenda¹ que ab antecessoribus sunt statuta²

Reuerentissimo fratri Felici episcopo Gregorius seruus seruorum Dei³. Si ea destruerem que antecessores nostri statuerunt, non constructor sed euersor esse iuste comprobare⁴, testante⁵ ueritatis uoce que ait, Omne regnum in se ipsum⁶ diuisum non stabit et omnis scientia et lex aduersum se diuisa destruetur.

H 749-50, M 1135; JE+1334; Coll.Sem. 1.188; +C 25 q 2 c 4

¹ ss C

² Quod - stat. CRXSKNBP; om. ZOH; Gg' G; Item Q; Gr' A

³ Reu. - Dei as rubr. H; seruorum Dei seruus marked for reversal B

⁴ com- ss N

⁵ te- ss B

⁶ ipsum CKNBOGHA; ipso Z

8

Epistola Gregorii ad Augustinum Anglorum archiepiscopum¹. De miraculis reproborum²

De reproborum miraculis³ quid⁴ dicere debeo tua fraternitas nouerit. quid in euangelio ueritas dicat, Multi uenient in illa die dicentes, Domine, nonne⁵ in nomine tuo prophetauimus, et in tuo nomine⁶ demonia eiecimus⁷, et in tuo nomine uirtutes multas fecimus. Sed dicet illis, Nescio qui estis. Recedite a me omnes operarii⁸ iniquitatis.

Reg. 11.36; JE 1826; Coll.Sem. 1.189

¹ Anglorum archiepiscopum CXSKNDV²; Anglorum episcopum LRWBVPZOHQ; episcopum Anglorum A

² De - repr. CRXSKN(over erasure)BVP; om. ZOHA

³ miculis A

⁴ quid LRSWNDBVPZOHA; quod CXX

⁵ Domine nonne CRSKNBVP; Domine, Domine nomine X; Domine ZGOHQ; D' A

⁶ tuo nomine CRXKDBZGOA; nomine tuo SNHQ

⁷ eiec- CKDBZOHQ; eiiec- N; eic- A

⁸ operarii CNDBZOHA; operamini K

9

De filiis uel filiabus infra septa monasterii sub regulari disciplina a parentibus traditis¹

Addidisti adhuc quod si pater uel mater filium filiamue² intra septa monasterii in infantie annis sub regulari tradiderunt³ disciplina, utrum liceat eis postquam ad⁴ pubertatis inoleuerint⁵ annos egredi et matrimonio [47vb] copulari. Hoc omnino deuitamus quia nefas est ut oblati a parentibus Deo filiis uoluptatis frena laxentur.

Gregory II; JE 1667; Coll.Sem. 1.203; ID 7.15 as Greg. III to Augustine (cf c 5 above); C 20 q 1 c 2

¹ De filiis – traditis (tradita KN) CRXSKNDBVP; Cuius supra ZGOHA

² filiamue RXSKNDBVP; uel filiam CLW; filiamque ZJGOHA

³ -erunt CRXNDBZOHA; -erint SKD²

⁴ -d ss C

⁵ -int CKDBZOHA; -unt N

10

De causa Maximi Salonitani¹ episcopi. Sacramento firmaturi se simoniaca heresi non teneri²

Gregorius Casterio notario nostro Rauenne. Quanto creditur³ a nobis et necessarias uides causas iniungi, tanto⁴ strenuum debes⁵ et sollicitum exhibere. Proinde si Maximus Salonitanus⁶ prestito sacramento firmauerit se⁷ symoniaca heresi non teneri, atque⁸ aliis ante corpus sancti Apollinaris tantummodo⁹ requisitus innoxium se esse responderit, et de¹⁰ inobedientia sua¹¹ sicut deputauimus egerit penitentiam¹², uolumus ut ad consolandum illum epistolam quam ad eum scripsimus ubi ei et

¹ Sal- CRXSKDBPZOA; Sol- N; Salotani V; ? H

² Sacr. - teneri CRXSKNBVP (heresi non teneri in upper mg. K); om. ZGOHA

³ -itur CKDBZOHA; -untur N

⁴ te add.ss K²D²

⁵ debes CRXKNDDBVPZOHA; debes te C²V², om. L; te L²; te debes after sollic. S

⁶ Salon- RSWKNBVPO; Salon- episcopus CL; Solom- R; Solon- ZHQA

⁷ se CRXSKNBV; om. ZGOHA

⁸ de add. C², om. CLRXSKNDBVZOHA

⁹ -modo ss N

¹⁰ de CRXSKNBV; om. ZJGOHQA

¹¹ (et A) penitentiam add. ZJHQA, penitentia add. GO, om. CRXSKNBV

¹² penitentiam CRXSKNBV; om. ZJGOHA

gratiam nostram et communionem reddidisse signauimus experientia¹³ tua dare debeat¹⁴. Quia sicut in contumacia persistentibus seueros esse nos¹⁵ conuenit, sic tamen¹⁶ humiliatis¹⁷ et penitentibus locum uenie negare non debemus.

Reg. 9.178; JE 1705; Coll.Sem. 1.204; C 2 q 5 c 8

¹³ -igentia N

¹⁴ dare deb. CRKNVPZOHA; deb. dare B

¹⁵ esse nos CRXKBVPZGOA; nos esse NDHQ

¹⁶ tamen CLRKNBZOHA; tantum X; *om. with lacuna* S

¹⁷ -atis CRXSKNZVPGOQ²A; -tatis BHQ

11

De eadem causa

Gregorius Martiniano¹ episcopo Rauenne. Que de causa Maximi sint agenda ex epistolis² quas ad uos³ transmisimus⁴ agnouistis. Sed quia qualis⁵ hac⁶ de re fraternitatis uestre uoluntas sit magis a presentium latore Castorio⁷ cartulario nostro renuntiante cognouimus, ideo si idem⁸ Maximus coram uobis et predicto cartulario nostro⁹ de symoniaca heresi se sacramento purgauerit atque de¹⁰ aliis ante corpus sancti¹¹ Appollinaris ut scripsimus tantummodo requisitus liberum se esse responderit, causam ipsius fraternitatis uestre de eo quod excommunicatus missarum¹² sollempnia agere¹³ presumpsit¹⁴ iudicio comittimus¹⁵ qua habeat penitentia talis culpa pregruari. et ideo¹⁶ quicquid uobis secundum Deum placet secure¹⁷ disponite. nec aliquid de nobis dubium habeatis. Nam quicquid [48ra] a uobis hac de causa fuerit ordinatum nos et grate suscipimus et libenter admittimus¹⁸.

Reg. 9.177; JE 1704; Coll.Sem. 1.205; C 2 q 5 c 9

¹ -ni- ss Z

² ex epistolis CSNDBVZJGOHQ²; exemplis KA; ? Q

³ ante *add.* ZGOHA, *om.* CRXSKNBV

⁴ transmisimus CLXSWKNZOHA; misimus RBVP

⁵ qualis CKBZOHA; qualiter N; qual' D

⁶ *corr. fr.* ac O

⁷ *corr. fr.* -erio N; Cast. lat. *marked for reversal* O

⁸ si idem CKDBZOA; *lacuna and de* N

⁹ renuntiante cognouimus ideo - nostro *repeated in mg. A; only in mg. H*

¹⁰ ss Z

¹¹ Vitalis *add. and canc.* Z

¹² missarum CKDBZOA; mysteria N

¹³ soll. agere CRKNVPO(*with cor add. and canc.*)HA; agere soll. B; soll. agre Z

¹⁴ *corr. fr.* -serit Z

¹⁵ -t- ss H

¹⁶ quod excommunicatus - et ideo *om.* G

¹⁷ -ure CRXKNBV; *om.* S; -uri ZGOHA

¹⁸ admitt- CSKNBGHQ; amitt- ZO

12

Captiuos redimendos de rebus ecclesiasticis

Gregorius Demetrio et Valeriano clericis Firmianis. Sacrorum canonum statuta¹ et legalis permittit auctoritas licite res ecclesiasticas in redemptione captiuorum impendi, et ideo que docti² a uobis sumus ante annos xviii³ seu quod Fauium episcopum ecclesie Firmiane pro redemptione uestra ac patris uestri Passiui⁴ fratris et

¹ statuta CKDBZOA; instituta N

² ss K

³ xviii CSKNBZOA; xvii HQ

⁴ Passiui CRNDPZOHA; Passa ui S; Passilii *corr. to* Basilii K; Passini B

episcopi⁵ nostri tunc uero clerici necnon⁶ undecim matris uestre libras argenti de eadem ecclesia hostibus⁷ impendisse atque ex hoc quandam formidinem ne hoc quod datum est a uobis quolibet tempore repetatur, huius precepti auctoritate suspensionem uestram preuidimus auferendam, constituentes nullam uos exinde⁸ heredesque uestros quolibet tempore repetitionis molestiam sustinere, nec a quoquam uobis aliquam⁹ obici questionem.

Reg. 9.52; JE 1582; Coll.Sem. 1.208; ID 3.145; +C 12 q 2 c 15

⁵ episcopi RXSKNBVPZOHA; coepiscopi CLWV²

⁶ -non ss Z

⁷ eadem eccl. hostibus LRXSWKNBVPZJOHQ; eccl. eadem hostibus C; eadem hostibus eccl. A

⁸ uos exinde CKNBZOHQ; exinde uos A

⁹ in mg. O

13

De symoniaca¹ heresi eradicanda et de episcopo non alicuius gratia² faciendo

Gregorius uniuersis episcopis per Elladam prouinciam constitutis. Quibusdam narrantibus agnoui quod in illis partibus nullus ad sacrum ordinem sine commodatione perueniat. Quod si ita est, flens dico, gemens denuntio, quia cum sacerdotalis ordo intus ortus cecidit, foris quoque diu stare non poterit. Scimus quippe³ ex euangelio quid Redemptor noster per semet ipsum⁴ fecerit, quia ingressus templum cathedras uendentium columbas euerit. Columbas enim uendere est de Spiritu Sancto quem Deus omnipotens consubstantialem⁵ per impositionem manuum hominibus tribuit⁶. commodum temporale percipere. Ex quo ut predixi⁷ malo iam⁸ innuitur quia qui in templo Dei columbas uendere presumpserunt, eorum Deo iudice cathedre ceciderunt. Qui uidelicet error [48rb] in subditis propagatur cum augmento. Nam ipso quo quisque ad sacrum honorem perducitur iam in ipsa prouectus sui radice uiciatus paratior est aliis uenundare quod emit. Et⁹ ubi est¹⁰ quod scriptum est, Gratis accepistis¹¹, gratis date?¹² Et cum primo contra¹³ sanctam ecclesiam symoniaca heresis sit exorta¹⁴, cur non perpenditur¹⁵, cur non uidetur, quia eum quem cum precio quis ordinat prouehendo agit ut¹⁶ hereticus fiat? Ideoque hortamur ut uestrum nullus denuo hoc fieri patiat. Sed neque gratia alicuius¹⁷ neque supplicatione¹⁸ aliquos ad sacros ordines audeat promouere nisi eum quem uite et actionis¹⁹ qualitas ad hoc dignum esse monstrauerit. Nam si aliter factum denuo²⁰ senserimus districta²¹ et canonica illud²² noueritis ultione²³ compesci.

¹ -ca ss C

² non alic. gr. CKDBZOH?A; alic. gr. non N

³ quippe CKDBZOHA; quidem N

⁴ ipsum CKNBZOHQ; ipse A

⁵ constantialem A

⁶ tribuit CKDBZOHA; tradidit N

⁷ pre- ss N

⁸ iam CKDBZOHA; om. N

⁹ Et CRDBZOHA; At KN

¹⁰ ss C

¹¹ Grat. acc. ss O

¹² date CKNBZOHQ; dare A

¹³ in mg. S

¹⁴ after corr. N

¹⁵ perp- CLRXKNBZOQA; imp- H (cur non perp. om. S)

¹⁶ ss H

¹⁷ neque grat. alic. repeated and canc. O

¹⁸ -ione CKNBZOHQ; -ionem A

¹⁹ act- CKNBZHA; auct- O

²⁰ fieri patiat. Sed neque - denuo in upper mg. V

Reg. 5.63; JE 1379; Coll.Sem. 1.209; ID 5.108; +C 1 q 1 c 117

²¹ after corr. H

²² ullud N

²³ -ione CKNBZOH; -ionem A

14

Quod episcopus non debeat¹ grammaticam exponere

Gregorius Desiderio episcopo Gallie². Cum multa nobis bona³ fuissent de uestris studiis nunciata, ita cordi nostro est nata leticia ut negari⁴ ea que sibi uestra fraternitas⁵ concedenda⁶ poposceret⁷ minime paterentur⁸. Sed post hoc peruenit⁹ ad nos quod sine uerecundia memorare¹⁰ non possumus, fraternitatem tuam gramaticam quibusdam¹¹ exponere. Quam rem ita moleste suscepimus ac sumus uehementer¹² aspernati ut ea que prius dicta fuerant in gemitum et tristitiam uerteremus¹³ quia in uno se¹⁴ ore cum Iouis laudibus Christi laudes non capiunt. O quam graue nefandumque sit episcopis¹⁵ canere quod nec¹⁶ laico religioso¹⁷ conueniat ipse considera.

Reg. 11.34; JE 1824; Coll.Sem. 1.210; ID 4.161 from Peruenit ad nos, 5.199a as BD 1. 97a; D 86 c 5

¹ ep. non debeat CRBVOHQ; ep. non debet KND; non debet ep. Z

² ep. Gall. CKDBZOHA; Gall. ep. N

³ bona CKNBZJOHQ; bono A

⁴ -ari CRXSKNBV; -are ZJOHA

⁵ uestra frat. CRKNVPZO(followed by erasure)HA; frat. uestra B

⁶ concedenda P

⁷ -eret C²RXSWKDBVP; posceret L; poposcisset N; -erat CZJOHA

⁸ paterentur CNDBZOHA; pateremur K

⁹ per- ss N

¹⁰ me- ss BZ

¹¹ -dam ss O

¹² -enter CRXSKNBV; -entius ZOHA

¹³ -re- ss K

¹⁴ quia - se repeated and canc. H

¹⁵ sit ep. CKNBZOQA; ep. sit H

¹⁶ ss Z

¹⁷ -so ss O

15

De episcopo qualiter agere debeat¹ erga suos clericos

Gregorius Iohanni episcopo Panormitano. Si quid igitur de quocumque² clerico ad aures tuas peruenerit quod iuste possit offendere, facile non credas. Nec ad uindictam³ te res accendat⁴ incognita, sed presentibus senioribus ecclesie tue diligenter est ueritas perscrutanda [48va] et⁵ tunc si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis⁶. Hec⁷ itaque omnia sic sollicite ac mansuete⁸ studii tui sit custodire, quatinus nec tu promissionis tue uidearis⁹ immemor extitisse, nec illi iustam contra te occasionem inuenire ualeant murmurandi.

Reg. 13.46; JE 1911; Coll.Sem. 1.212; D 86 c 23, C 15 q 7 c 2, both to delinquentis

¹ agere debeat CRXSKNBV; agat ZOHA

² quo- ss B

³ corr. fr. uinctam V

⁴ res accendat CRKDVPZOHA; accendat res N; res accedat B

⁵ et CKDBZOHA; at N

⁶ corr. fr. -tes H

⁷ Hec CXSKNBVHA?; Hoc ZOHQ

⁸ corr. fr. manifeste L²

⁹ corr. fr. -deris H

16

De Iudeis a suis sollempnitatibus non prohibendis

Gregorius Paschasio episcopo Neapolim¹. Qui sincera² intentione extraneos a³ Christiana religione ad fidem cupiunt rectam adducere blandimentis debent⁴, non asperitatibus studere, ne quorum mentem reddita a plano ratio poterat prouocare pellat procul aduersitas. Nam quicumque⁵ aliter agunt et eos sub hoc uelamine a consueta ritus sui uolunt cultura remouere suas illic⁶ magis quam Dei⁷ probantur causas accendere. Iudei siquidem Neapolim habitantes questi nobis sunt asserentes quod quidam eos a quibusdam feriarum suarum sollempnitatibus irrationabiliter nitantur arcere⁸, ne illis sit licitum festiuitatum suarum sollempnia colere, sicut eis nunc usque et parentibus eorum longis retro temporibus licuit obseruare uel colere. Quod si⁹ ita se ueritas habet, superuacue¹⁰ rei uidentur operam dare. Nam quid¹¹ utilitatis est quando et¹² si contra longum usum fuerint¹³ uetiti¹⁴ ad fidei illius conuersionem¹⁵ nil¹⁶ proficit? Aut cum Iudeis¹⁷ qualiter cerimonias suas colere¹⁸ debeant regulas ponimus si per hoc eos lucrari non possumus? Agendum est ergo¹⁹ ut²⁰ potius²¹ ratione et mansuetudine prouocantes sequi nos uelint, non fugere, ut eos eorum codicibus ostendentes que dicimus ad sinum matris ecclesie Deo possimus adiuuante conuertere. Itaque fraternitas tua eos monitis prout potuerit²² Deo adiuuante²³ ad conuertendum accendat, et de suis illos²⁴ sollicitudinibus²⁵ [48vb] inquietari denuo non permittat, sed omnes festiuitates feriasque²⁶ suas sicut hactenus tam ipsi quam parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerunt liberam habeant obseruandi celebrandique²⁷ licentiam.

Reg. 13.15; JE 1879; Coll.Sem. 1.216; ID 13.105 from Iudei siquidem - operam adhibere [for dare]; +D 45 c 3

¹ -olim CSKNBZOQA; -oli H

² sincera CXSKNBVZ; scincera R; sin certa OHQA; incerta H²; sine certa Q²

³ ss C

⁴ ss O

⁵ quicumque CRXSKNBV; quique ZOHA

⁶ illic CKDBZOHA; illinc N

⁷ ss Z

⁸ *corr. fr.* acere O

⁹ ss A

¹⁰ superuacue CK²DBZOHA; sruacue K; *lacuna and* uacue N

¹¹ quid LRSWDBVPZOHA; quod CXK; ? N

¹² et CKNBZOHQ; est A

¹³ *corr. fr.* fuerit N

¹⁴ *corr. fr.* uenti B

¹⁵ -ionem CRKNBZOHQ; -ione A

¹⁶ nil CSKNBZO; nichil HQA

¹⁷ Iudeis CKN?BZOHQ; uideris A

¹⁸ *an erasure follows in O*

¹⁹ est ergo LRXSKNDV²P; ergo C; est B; ergo est ZJOHA

²⁰ ss N

²¹ et *add.* KND, *om.* CSBVPZOHA

²² potuerit CRSKDVZOHA; poterit BN

²³ conuertere. Itaque - adiuuante *om.* P

²⁴ illos CKD(*after* sollic.)BZOHA; eos N

²⁵ sollicitudinibus LRXSWKNVPZJOHA; sollempnitatibus CV²; sollicitudini B

²⁶ -que ss Z

²⁷ ss L²

17

Gregorius papa ad Ianuarium episcopum. De eo quod die dominica¹ ad exarandam messem² perrexit et terminos eradicare non timuit³

Tanta autem nequitia ad aures meas de tua senectute peruenit ut eam nisi adhuc⁴ humanitus⁵ pensarem fixa iam maledictione feriremus. Dictum quippe mihi est⁶ quod dominicorum die priusquam missarum sollempnia celebrares, ad exarandam messem latoris presentium perrexisti,⁷ post missarum sollempnia⁸ etiam⁹ terminos possessionis illius eradicare minime timuisti, quod factum que pena debuit insequi omnes qui audiunt sciunt. Et quidem pene sententia in te¹⁰ fuerat¹¹ iaculanda sed quia simplicitatem tuam cum senectute nouimus interim taceamus. Eos uero quorum consiliis hec egisti¹² in duobus mensibus excommunicatos esse decernimus¹³, ita ut si quid eis inter¹⁴ duorum mensium spacium humanitus euenerit, benedictione uaticum non priuentur, deinceps autem ab eorum consiliis cautus existe, te quoque sollicite custodi, ne si eis in malo discipulus fueris quibus magister in bono¹⁵ esse debuisti, nec simplicitati tue nec ulterius senectuti parcamus.

Reg. 9.1; JE 1525; ID 5.312 as BD 1.197, 2.78 as here; D 86 c 24 is widely var.

¹ -ica CXSWKNDBV; -ico R; -icam P

² Ianuarium episcopum *add.* SKNDV, *om.* CRXWBP

³ De - timuit CRXSWKNDBVP; *om.* ZOHA

⁴ *corr. fr.* -huic H

⁵ *corr. fr.* -itas Z

⁶ mihi est CSKNBZO; est mihi HQA

⁷ et *add.* K²; et post exarationem eius missarum sollempnia celebraisti *add.* ZJOHA, *om.* CRXSKNDBVP

⁸ celebrares ad exarandum – sollempnia *in mg.* R

⁹ etiam CRSDBZOHA; et KN

¹⁰ in te *ss* S²

¹¹ fuerat CRKNVPZOHA; fuerit B

¹² egisti CSKNBZA; egistis O; egesti H

¹³ decernimus CSKNBZOHA; decreuimus HQ

¹⁴ inter CSKNBQA; intra ZOH

¹⁵ mag. in bono CLRXBVZOHA; in bono mag. SKND

18

Decretum Gregorii pape. De quiete monachorum¹

Quam sit necessarium monasteriorum quieti prospicere et de eorum perpetua securitate tractare ante actum² nos officium quod in regimine cenobii exhibuimus³ informat, et quia in plurimis monasteriis multa a presulibus preiudicia atque grauamina monachos⁴ pertulisse cognoscimus, oportet ut nostre fraternitatis prouisio de futura quiete eorum [49ra] salubri disponat ordinatione. quatinus conuersantes in illis in Dei seruitio gratia ipsius suffragante mente libera perseuerent⁵. Sed ne ex ea que magis emendanda⁶ est consuetudine quisque monachis quicquam⁷ molestie presumat inferre, necesse est ut hec que inferius enumeranda curauimus ita studio fraternitatis episcoporum debeant custodiri, ut ex eis non possit ulterius inferende inquietudinis occasio repperiri. Interdicimus igitur in nomine Domini nostri Iesu Christi et ex auctoritate beati Petri principis apostolorum⁸ prohibemus cuius uice huic ecclesie Romane presidemus ut nullus episcoporum aut secularium ultra presumat de

¹ Decretum – mon. *in mg.* J

² ante actum CRKNVPZOHA; actum ante B

³ -h- *ss* B

⁴ -achos CKNBOHA; -acho Z

⁵ -erent CKDBZOHA; -eretur N

⁶ emen- CKNBZOHQ (*corr. fr.* emenda); eman- A

⁷ quicquam CKBZOHA; quisquam N; quisque D

⁸ princ. ap. CXKNB; ap. princ. VZOHA

redditis uel rebus uel kartis monasteriorum uel de cellis uel⁹ uillis que ad ea pertinent quocumque modo uel¹⁰ qualibet occasione minuere uel dolos uel immissiones aliquas facere. Sed si qua causa forte inter terram uenientem ad partem suarum ecclesiarum et monasteriorum euenerit et pacifice non potuerit ordinari, apud electos abbates et alios patres timentes¹¹ Deum sine uoluntaria dilatione mediis sacrosanctis euangelii finiatur¹². Defuncto uero abbate cuiusque congregationis non extraneus nisi de eadem congregatione quem sibi propria uoluntate concors fratrum societas elegerit, et qui electus fuerit sine dolo uel uenialitate aliqua¹³ ordinetur. Quod si aptam inter se¹⁴ personam inuenire nequeunt¹⁵. sollerter sibi de aliis monasteriis similiter eligant ordinandum¹⁶. Neque constituto abbate quecumque persona qualibet occasione¹⁷ preponatur, nisi forte exstantibus quod absit criminibus que sacri canones punire monstrant¹⁸. Pariter autem custodiendum est ut inuito¹⁹ abbate ad ordinanda alia monasteria aut ad ordines sacros²⁰ uel clericatus officium²¹ tolli exinde monachi [49rb] non debeant.

JE+1366; ID 7.11 as here; IP 3.181 from Defuncto uero abbate; C 18 q 2 c 5 is widely variant

⁹ de *add.* K, *om.* CRNDBZOHA

¹⁰ modo uel LRWKDBVPZOHA; uel *ss* C; *om.* X; modo N

¹¹ *repeated and canc.* O

¹² finiatur CRKNVPZOHA; firmatur B

¹³ aliqua CKNBZOHQ; aliquas A

¹⁴ *ss* C

¹⁵ nequeunt CKDBZOHA; nequiuerit N

¹⁶ ordinandum CKDBZOHA; ordinationem N

¹⁷ quec. per. qual. occ. CRBZOHA; quicumque qual. occ. S; qual. occ. quec. per. KN

¹⁸ monstrant CXSKNBV; monstrantur ZOHA

¹⁹ *corr. fr.* iniucto O

²⁰ ord. sac. CRKNVPZOHA; sac. ord. B

²¹ -cium CKNBZOHQ; -cii A

19

Quod dyaconi non debent seruire modulationi uocis. Gregorius episcopus urbis Rome dixit¹

In sancta hac² Romana ecclesia cui diuina dispensatio preese me uoluit, dudum consuetudo est ualde reprehensibilis exorta, ut quidam ad sacri altaris ministerium cantores eligantur et in diaconatus ordine constituti modulationi uocis inseruiant, quos ad predicationis officium et elemosinarum³ studium uacare congruebat. Vnde fit plerumque ut ad sacrum ministerium dum blanda uox queritur, queri congrua uita negligatur, et cantor minister Deum moribus stimulet cum⁴ populum uocibus delectat⁵. Qua de re⁶ presenti decreto constituo⁷ ut in sede hac sacri⁸ altaris ministri cantare non debeant, solumque euangelice lectionis⁹ officium inter missarum sollempnia exsoluant¹⁰. Psalmos uero ac reliquas¹¹ lectiones¹² per subdiaconos uel si

¹ Quod - uocis. Greg. - dixit (Greg. - dixit *as beg. of text* KD) CLRXKDP; S *very feint*; Quod - uocis NB; Greg. dixit. Quod - uocis V; Greg. - dixit (Quod - uocis *in mg.*) ZJO; Greg. - dixit (dixit urbis Rome *marked for reversal*) H; Greg. dix. (*mg.*) Quod - mod. uoc. seru. Q; Greg. dixit. Quod diaconi non (*only*) A

² sancta hac CKDBZOHQ; hac sancta NA

³ -arum CKNBOHQA; -arium Z

⁴ cum CKDBZOHA; dum N

⁵ *corr. to* -et B

⁶ re C²RXSKNBZOHA; *om.* CL

⁷ constituo CRXSKNBVPZOHA; constituto LR²WA

⁸ sede hac sacri CRKNVPZOHA; sacri sede B

⁹ *corr. fr.* elect- Z

¹⁰ exsol- CRSKVOHA; exsoluater P; exol- BZ

¹¹ -quas CKNBZOHQ; -quias A

¹² censeo *add.* ZOHQA, *om.* CRXSKNBVP

necessitas exigit per minores ordines¹³ exhiberi censeo¹⁴. Si quis autem contra hoc¹⁵ decretum meum uenire¹⁶ temptauerit, anathema¹⁷ sit.

C. Rome 595 c 1; Reg. 5.57a; H 746a-b; Coll.Sem. 1.166; Br fo. 78v; ID 2.79; +D 92 c 2

¹³ *corr. fr.* homines H?

¹⁴ censeo CRXSKNBVP; *om.* ZOHA

¹⁵ contra hoc CRSBVPZOHA; hoc contra KND

¹⁶ *in margin* C

¹⁷ -h- ss A

20

Ex epistola ad¹ Leandrum². De trina mersione³

De trina mersione baptismatis⁴ nichil responderi uerius potest⁵ quam ipsi sensistis⁶, quia in una fide nichil officit sancte ecclesie consuetudo diuersa. Nos autem quod⁷ tercio mergimus, triduane sepulture sacramenta signamus. Et dum⁸ tercio ab aquis infans educitur⁹, resurrectio triduanis temporis exprimitur.

Reg. 1.41; JE 1111; H 733a, M 1103-4; ID 1.130 has more; IP 1.60 has more; De cons. D 4 c 80

¹ *corr. fr.* a O

² Leandrum LRXKNDVZJOHA; Alexandrum CSBQ; Eleandrum W; Lerand<r>um P

³ De trina mers. Exempla ad Alexandr' S; Ex - mers. *in mg.*, Ex registro Gregorii libro i *in text* Q

⁴ *corr. fr.* -isba- H

⁵ putest N

⁶ -istis CKNBZOQA; -isti H

⁷ quod CKDBZOHA; quia N

⁸ dum CNDBZOHA; cum K

⁹ *corr. fr.* -etur H

21

Ex registro Gregorii libro primo. Quod qui omnipotenti Deo se sub monachico habitu deuouet se non subtrahat¹

Ananias Deo pecunias uouerat quas post Diaboli uictus persuasione² subtraxit, sed quia³ morte multatus est⁴ scis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, qui eos⁵ quos dederat nummos Deo abstulit considera quanto periculo in diuino iudicio dignus⁶ eris qui non nummos sed temet ipsum [49va] omnipotenti Deo cui te⁷ sub monachico habitu deuoueras subtraxisti.

Reg. 1.33; JE 1103; +C 17 q 1 c 3

¹ Quod - subtrahat CXS(*before* Ex)KNB; *om.* ZOHA; Q has here only rubric to c 22, which is repeated before c 22

² -ione CKNBZOHQ; -ionem A

³ quia CRSDBZOHQA; qu a K; qua ND²

⁴ est CXKDBZOHA; *om.* S; sit S²N

⁵ eos CRKNVPZOHA; *om.* B

⁶ si *add.* N, *om.* CKDBZOHA

⁷ cui te CKDBZOHA; *om.* N

22

Gregorius Augustino. Quod potior usus ecclesie sit tenendus

Nouit fraternitas tua Romane ecclesie consuetudinem in qua se meminit nutritam. Sed mihi placet ut siue in Romana¹ siue in Gallicorum² seu³ in qualibet ecclesia inuenisti quod plus omnipotenti Deo possit placere⁴, sollicite eligas⁵, et in Anglorum

¹ -ano B; *corr. fr.* -ane P

² *corr. fr.* -quorum H

³ seu CKNBZOQA; siue H. in qua se meminit – seu *in mg.* L²

⁴ poss. plac. CKDBZOHA; plac. poss. N

ecclesia que adhuc in fide noua est institutione precipua que de multis ecclesiis colligere potueris infundas, Non enim pro locis res, sed pro rebus loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesiis que pia, que religiosa, que recta sunt elige, et hec quasi in fasciculum collecta apud Anglorum mentes in consuetudinem depone⁶.
JE 1843; H 738b, M 1122; Tc 103; ID 2.80; +D 12 c 10

⁵ eligas CRXSBVZOHA; agas KND

⁶ depone CSNBVZOHA; deponere K; pone D

23

Cuius supra¹. Quod non recipienda sint furta cum augmento² ab ecclesia³

Sunt quidam qui⁴ habentes subsidia⁵ furtum perpetrant, et sunt alii qui in hac re ex inopia delinquant. Vnde necesse est⁶ ut quidam dampnis, quidam uerberibus, quidam districtius, quidam uero leuius corrigantur⁷. Sed absit ut ecclesia cum augmento recipiat quod de terrenis rebus uidetur amittere⁸, et lucra de uanis querat.

JE 1843; H 738b, M 1122 (mod.); Tc 104; ID 13.5

¹ Cuius supra CRXKNBVP; om. S; Eiusdem ZOHA

² cum augmento after Quod KND; here CLRXBVPZOHA

³ Quod – ecclesia in mg. ZJO

⁴ ss C

⁵ -si- ss B

⁶ ss O

⁷ repeated and canc. O

⁸ am- CKDBZOHA; adm- N

24

Eiusdem. Vt nichil accipiatur pro ordinatione, uel pallio uel kartis¹

Antiquam² patrum regulam sequens nichil unquam de ordinationibus accipiendum esse³ constituo, neque ex datione pallii neque ex traditione kartarum neque ex ea quam noua per ambitionem inuenit simulatio appellatione pastelli. Quia⁴ enim ordinando episcopo pontifex manum imponit, euangelicam uero lectionem⁵ minister legit, confirmationis huius⁶ epistolam notarius scribit. Sicut episcopum⁷ non decet manum quam imponit uendere, ita minister uel notarius non debet in ordinatione⁸ eius uocem suam uel calamum uenundare. Pro ordinatione ergo et pro pallio, kartis atque pastello⁹ [49vb] eundem qui ordinandus est¹⁰ uel qui ordinatus est aliqua dare prohibeo. Ex quibus predictis rebus si quis aliquid commodi appellatione exigere uel petere forte presumpserit, in districto omnipotentis Dei examine reatui¹¹ subiacebit¹². Is autem qui ordinatus fuerit si non ex placito¹³ neque exactus ac petitus post acceptas kartas et pallium offerre aliquid cuilibet ex clero gratie tantummodo causa uoluerit,

¹ Vt - kartis in mg. ZJO

² Antiquam CKNBZOHQ; Antequam A

³ accip. esse RXSKNBVPZOHA; esse accip. CLW

⁴ Quia CKDBZOHA; Quod N

⁵ uero lect. CKDBZOHA; lect. uero N

⁶ huius LRSWKNBVPZOHA; eius C

⁷ Sicut ep. CKDBZOHA; Si coep. N

⁸ -ione CLRXSWKVP; -ionem N?DBZOQA?

⁹ -ello CKDBZOHA; -ellis N

¹⁰ ss V

¹¹ reatui CKNBZOHQ; ratui A

¹² -ebit CSKNBZOH²Q; -ebat HA

¹³ ex placito CKNBZOHQ; explicito A

hoc¹⁴ accipi nullomodo prohibemus, quia eius oblatio nullam¹⁵ culpe maculam gerit, que ex ambientis petitione non processit.

C. Rome (595) c 5; Reg. 5.57a; H 746-7, M 1131; Tc 105; ID 5.109; IP 3.14 (Ordinando episcopo - scribat only)

¹⁴ *corr. fr.* hic Z

¹⁵ *qui add.* A

25

De seruis ad ecclesiam uenire uolentibus¹

Multos² ex³ ecclesiastica familia nouimus ad omnipotentis Dei seruitium festinare, ut ab humana seruitute liberi in diuino seruitio ualeant in monasteriis conuersari. Quod si passim dimittimus omnibus fugiendi⁴ ecclesiastici⁵ iuris⁶ dominium⁷ occasionem prebemus⁸. Si uero festinantes ad omnipotentis Dei seruitium incaute retinemus, illi inuenimur negare⁹ quedam qui dedit omnia. Vnde necesse est ut si quis ex uiris ecclesiastici seruitute ad Dei omnipotentis seruitium conuerti desiderat, probetur prius in laico habitu constitutus. Et¹⁰ si mores illius atque conuersatio bono desiderio eius testimonium ferunt, absque ulla¹¹ retractione seruire in monasterio omnipotenti Deo permittatur¹², et ab humano seruitio liber recedat, qui pro diuino amore districtiorem seruire¹³ appetit seruitutem.

C. Rome (595) c 6; Reg. 5.57a; H 747, M 1131-2, c 6; Coll.Sem. 1.167; Tc 106; D 54 c 23 has more

¹ uolent- LRXS²WNDBPZOHA; nolent- CL²SK; V *obsc. altered*

² *corr. fr.* Multis A

³ ex CSKNBZOQ²A; *om.* HQ

⁴ -endi CKNBZO²HQ; -enti OA

⁵ -ici CKNBZOQA; -icis H

⁶ iuris CRKDVPZOHQA; uiris N; iuri B

⁷ *corr. fr.* -inum O

⁸ occ. preb. *in mg.* N

⁹ inuenimur (-mus A) neg. CRSBZOHA; neg. inuenimus KND

¹⁰ Et CKDBZOHA; At N

¹¹ ulla CKDBZOHA; *om.* N

¹² *after corr.* H

¹³ dist. seruire CRK(subire *add.* K²)DBZOHA; Christi iure *after corr.* N

26

De uiro contra uoluntatem mulieris in monasterium ingresso. Ex registro Gregorii ad Adrianum cp. lxxx¹

Agathosa² presentium latrix questa est maritum suum contra uoluntatem suam in monasterio Vrbici abbatis esse conuersum. Quod ad eiusdem abbatis culpam et inuidiam non est dubium pertinere experientie tue precipimus, ut diligenti inquisitione [50ra] discutias ne forte cum eius uoluntate conuersus sit uel ipsa se mutare³ permiserit. Et⁴ si hoc reppereris⁵ et illum permanere in monasterio prouideas et hanc sicut promisit mutare compellas. Si uero nichil hoc est, nec quoddam⁶ fornicationis crimen propter quod uiro licet uxorem relinquere predictam mulierem⁷ commisisse

¹ Ex - lxxx *before* De uiro SKNDH

² Agathosa CKNBZOHQ; Satosa A

³ *corr. fr.* mitare C

⁴ Et CKDBZOHA; At N

⁵ reppereris CKDBZOA; repperis N

⁶ *ss* V

⁷ *corr. fr.* muliem O

cognoueris, ne⁸ illius conuersio uxori⁹ relicte in seculo fieri possit perditionis occasio, uolumus ut maritum suum illi uel¹⁰ si iam tonsoratus sit reddere omnino debeas, excusatione¹¹ cessante. Quia et si mundana lex precipit conuersionis gratia utrolibet¹² inuito solui posse coniugium diuina lex non permittit. Nam excepta causa fornicationis¹³ uirum uxorem relinquere nulla ratio concedit, quia postquam copulatione coniugii uiri atque mulieris unum corpus efficitur, non potest¹⁴ ex parte conuerti et ex parte in seculo manere.

Reg. 11.30; JE 1820; Reg. P App. 2.33 (c. clxxx); Tc 26; ID 8.186 (as BD 9.48 (c 80); IP 6.84; C 27 q 2 c 21

⁸ ne CRKN²DVPZOHA; neque N?; nec B

⁹ uxori CKNBZOHQ; uxoris A

¹⁰ ss K

¹¹ -ti- ss N

¹² utro- CRSK²NBZOQA; ultro- KH

¹³ causa forn. LRXSKNBPZOHA; forn. causa CW

¹⁴ potest CKNBZOHQ; pat' A

27

Ex epistola Gregorii pape. Quos¹ familiares episcopus habere debeat²

Verecundus mos tempore³ discretionis inoleuit⁴, ut pontificibus ad secreta cubili⁵ seruitia laici pueri ac seculares obsequantur. Et cum⁶ pastoris uita esse discipulis semper⁷ debeat⁸ in exemplo, plerumque⁹ clerici qualis in secreto¹⁰ cubilis sit nesciunt, quam tamen ut dictum est seculares pueri sciunt. De qua re presenti decreto constituimus ut quidam ex clericis uel ex monachis electi in ministerio cubilis pontificalis obsequantur, ut his¹¹ qui in loco est regiminis habeat testes qui ueram¹² eius in secreto conuersionem uideant¹³, et ex uisione sedula exemplum¹⁴ profectus sumant.

C Rome (595) c 2; Reg. 5.57a; H 746b, M 1130, c 2; Br fo. 78v; cf Tc 11; C 2 q 7 c 58 from Cum pastoris uita with AL 6.128

¹ corr. fr. Quod KZ

² episcopus (ss V) habere debeat CRXKNBVP; habere debeat episcopus SJOHQ; debeat habere episcopus Z; habere debeat A

³ tempore CRXSKNBVPA; torpore ZOHQ

⁴ inol. temp. disc. marked for reversal N

⁵ -ili CSKDBA; -iculi ZO; -ilis NHQ

⁶ cum CKNBZOHQ; om. A

⁷ esse add. and canc. Z

⁸ esse add. R²SB, om. CLXWKNVPZOHA; but for Z see prev. note

⁹ plerumque CKBVZOHA; populumque N; plurimumque D

¹⁰ corr. fr. secreo O

¹¹ his CLRH; is KNBVPZOQA

¹² ueram CNDBZOHA; uera K

¹³ conuersionem uideant CRXSKDBV; uideant conuersionem N; conuersionem uideant D²PZOHA

¹⁴ exem- in mg. K

28

Quod qui nobilitatem Dei a se eicit¹ nobilitate loci priuetur²

Adam primus homo pro peccato de Paradyso eiectus est, hoc est qui nobilitatem³ Dei a se deicit, nobilitate loci priuetur.

JE+1967; Tc 12; ID 5.320 as BD 1.206; +D 40 c 11

¹ eicit CRXSBVP; deicit KND

² Quod - priuetur CRXKNBP; Greg. Quod - priu. S; Idem ZOHA

³ nobilitatem CSKNBZO²HQ; ex nobilitatem O; ex nobilitate A

29

Item ex epistola eiusdem. De accusato presbitero qualiter purgandus sit [50rb]

Sacerdos uel quilibet clericus a populo¹ accusatus si certi non fuerint testes qui crimini illato approbent ueritatem, iusiurandum in medio erit, et illum testem² proferat de³ innocentie sue puritate⁴, cui nuda et aperta sunt omnia. sicque maneat⁵ in proprio gradu.

Gregory II; JE 2174; ID 6.231 as BD 2.186; IP 5.9; C 2 q 5 c 5 to sunt omnia

¹ a populo CKNBZOHQ; apostolo A

² testem CKNBZOHQ; testes A

³ de CKNBZOHQ; ad A

⁴ -tate CKDBZOHQ; -ta N; -tatem A

⁵ maneat C(-t ss)KNBZOHQ; permaneat A

30

Quod se ingerentes sint repellendi¹

Sicut qui inuitatus renuit quesitus refugit, sacris est² altaribus admouendus, sic qui ultro ambit uel importunus se ingerit est procul dubio repellendus. Nam qui nititur ad altiora conscendere quid agit³ nisi ut crescendo decrescat? Cur non perpendit⁴ quia benedictio illi in maledictum⁵ uertitur qui ad hoc ut fiat hereticus promouetur?

Reg. 9.218; JE 1747; Coll.Sem. 1.186; C 1 q 6 c 3a is widely var.

¹ Quod - rep. CRXSKNBVP; Item idem ZOHQ; Item A

² est CSKNPZOHQ; *after* altaribus BV; *om.* A

³ agit CKNVPZOHA; *om.* B

⁴ -endit CRKNVPZOHA; -endis B

⁵ maledictum CRKD²BVZOHA; maledictionem SN; malectum D

31

Item idem¹. Non debere coniugia dissolui causa religionis sine utriusque consensu

Si enim dicuntur religionis² causa coniugia debere dissolui³, sciendum est quia et si hoc lex humana concessit, lex tamen diuina prohibuit. Per se enim ueritas dixit⁴, Que⁵ Deus iunxit⁶ homo non separet. Que etiam ait⁷, Non licet dimittere uxorem, excepta causa fornicationis. Quis ergo huic celesti⁸ legislatori⁹ contradicat? Scimus quia scriptum est, Erunt duo in carne una. Si igitur uir et uxor una caro sunt, et religionis causa uir dimittit¹⁰ uxorem, uel mulier uirum, in hoc mundo remanentem¹¹ uel fortasse ad illicita migrantem que est¹² ista conuersio in qua una eademque¹³ caro et ex parte transit ad continentiam¹⁴ et ex parte remanet in pollutione?¹⁵ Si uero utrisque conueniat continentem uitam ducere hoc quis audeat accusare, cum certum est quia omnipotens Deus qui minora concessit maiora non prohibuit? Et¹⁶ quidem¹⁷ multos

¹ *om.* K

² religios A

³ deb. diss. LRXSWKNBVPZOHA; diss. deb. C

⁴ dixit CSKNBZOQ; dicit HA

⁵ Que CKDBZOHA; Quod N

⁶ iunxit CRXBVPZOA; coniunxit LSKNDHQ

⁷ etiam ait *om.* N (*but there may be a marginal addn in ms.*)

⁸ huic (ss V) celesti CLRXKNVZOQA; huic celestis SH; celesti huic BP

⁹ *corr. fr.* legit- K

¹⁰ -ittit CSKNBVZA; -ittat OHQ

¹¹ -anentem CKDBZOHQ; -anem N; -anente A

¹² est CRXSKNBVP; *om.* ZOHA

¹³ eademque CSK(-que ss)NBZOHQ; eodemque A

¹⁴ ex parte - cont. ss C

¹⁵ pollutione CSKDBZOHA²; pollutionem NQ; pollotione A

¹⁶ Et CK?BPZOHA; At N; E D

sanctorum nouimus cum suis coniugibus et prius continentem uitam duxisse et postmodum¹⁸ ad sancte ecclesie regimina migrasse. Duobus¹⁹ enim modis sancti uiri²⁰ etiam²¹ a licitis²² abstinere solent, aliquando ut merita sibi apud [50va] omnipotentem Deum augeant, aliquando²³ ut²⁴ ante acte uite culpas detergant. Proinde cum boni coniuges aut meritum augere²⁵ desiderant aut ante²⁶ acte uite culpas delere, ut se ad continentiam astringant et meliorem uitam appetant licet. Si uero continentiam quam uir appetit uxor non sequitur, aut quam uxor appetit uir recusat, diuidi coniugium non licet, quia scriptum est, Mulier sui corporis potestatem²⁷ non habet. sed uir, et uir sui corporis potestatem non habet sed mulier.

Reg. 1.27; JE 1817; H 744-5, M 1117-8; ID 8.129 (abbrev.); IP 6.78 as ID; C 27 q 2 c 19, broadly as here, but beginning Sunt qui dicunt

¹⁷ quidem CRSDBVPZOHQ?; quod KNA

¹⁸ -odum CRKNVPZOHA; -odo B

¹⁹ in mg. O

²⁰ corr. fr. uri O

²¹ etiam CKDBZOHA; et N

²² licitis CKNBZOHQ; laicis A

²³ uero add. ZOHA, om. CRXSKNBVP?

²⁴ corr. to aut A

²⁵ -ere CKNBZOHQ; -eri A

²⁶ ss C

²⁷ sui corp. pot. CRKNVPZOHA; pot. sui corp. B

32

Quod uicarii Romane ecclesie¹ non habeant plenitudinem potestatis apostolice²

Gregorius Gallie, Europe, Germanie episcopis. Romana ecclesia uices suas ita aliis impertiuit ecclesiis ut in partem sint uocate sollicitudinis. non in plenitudinem potestatis. Proinde dilectio uestra quorum deuotione gaudemus iungat curam suam dispositionibus nostris. ET POST PLVRA. Nec³ pigeat forte aut pudeat nostris obedire mandatis, ut⁴ apostolice sedis obsecundare preceptis quia humilibus datur gratia, non superbis. Nam nulli fas est uel uelle⁵ uel posse transgredi apostolice sedis⁶ precepta. nec nostre dispositionis ministerium, quod uestram sequi oportet caritatem. Sit ergo ruine sue dolore prostratus quisquis apostolicis uoluerit contraire decretis, nec locum deinceps inter sacerdotes habeat, sed extorris a sancto fiat⁷ ministerio, nec de eius iudicio postea curam quisque habeat, quoniam iam dampnatus a sancta et apostolica ecclesia ac⁸ auctoritate pro sua inobedientia atque presumptione a quoquam esse non dubitatur.

Gregory IV; JE+ 2579; PL 106. 853; ID 5.11a as Greg. IV and see Landau (1984) 36-37

¹ Romane ecclesie CRSKDBVPZOHQ; Romane sedis N; Romane after lacuna A

² pot. apostolice CRKPZOHQA; apostolice pot. SV; pot. apostoli N; B unclear in film

³ Nec CRXKNBVPZ²O; Ne LSZHQA

⁴ ut CLRXWKNBVP; aut C²V²ZOHQA; et S²(after lacuna)D

⁵ uel uelle CRXSNBVP; uel leue ZOQA?; uelle Z²

⁶ obsecundare preceptis quia - sedis om. K (in ND)

⁷ a sancto fiat CSKNBZOQA; fiat a sancto H

⁸ ac C²L²RXWKNBVPZ²OA; om. CLZ; hac S; et HQ

33

Ex epistola Gregorii pape. De his qui commiseri non possunt¹

De his quesitum est qui se dicunt ob causam frigide² nature non posse inuicem operam carni dantes commiseri. Iste uero si non potest ea uti pro uxore habeat quasi

¹ Ex - pape. De - possunt CRXSKNBVP; De - possunt. Ex ep. - pape. ZOHA

² causam frigide CKNBZOH; causa frige A

sororem. Quod si retinaculum coniugale³ uolunt rescindere, maneant innupti [50vb] utrique⁴. Nam si huic non potest naturaliter concordare, quomodo alteri conueniet? Igitur si uir aliam uult accipere uxorem, manifesta ratio⁵ patet quia suggerente⁶ diabolo odii fomite exosam eam habuit, et idcirco illam dimittere mendacii falsitate molitur. Quod si mulier causatur et dicit, Volo mater esse et filios procreare uterque eorum septima manu propinquorum tactis sacrosanctis reliquiis iureiurando dicat quod nunquam⁷ per commixtionem⁸ carnis una caro facti⁹ fuissent. Tunc uidetur¹⁰ mulierem secundas posse¹¹ contrahere nuptias, humanum dico propter infirmitatem carnis eorum. Vir autem qui frigide nature est maneat sine coniuge. Quod si ille aliam copulam acceperit, tunc hii¹² qui iurauerant¹³ periurii crimine rei teneantur, et penitentia peracta priora cogantur recipere¹⁴ conubia.

Gregory IV; JE +1934; Tc 42; ID 8.182 var. as BD 9.44; IP 6.116 (insc. var.); C 33 q 1 c 2

³ retinaculum coniugale CKNBZOHQ; renaculum coniugare A

⁴ Nota de his qui commisceri non possunt *add. H mg.*

⁵ manifesta ratio CRKDVPZOHA; manifesta res N; manifestatio B

⁶ suggerente CRKNVPZOHA; si ingerente B

⁷ nunquam CNDBZOHA; umquam K

⁸ -ti- *ss O*

⁹ facti CRSBVZOHA; facta KND

¹⁰ uidetur CRKNDVPZOHA; iudicetur S; indicitur B

¹¹ secundas posse cont. nupt. LRXSDBPZOHA; posse secundas cont. nupt. CW; suas posse cont. nupt. K; alias

posse cont. nupt. N; secundas nupt. posse cont. V

¹² hii CRKNDBHQ; ii ZOA

¹³ -erant CNDBZOHA; -erat K

¹⁴ recipere LRXSWKNBVPZOHA; accipere C (L con. cog. rec.)

34

Ex epistola Gregorii¹ ad Iohannem episcopum.² Quod ignorans canones non sit³ dignus ministrare⁴

Hec consona patribus diffinitione sanccimus ut qui sacris⁵ nescit obedire canonibus nec sacris administrare uel communionem capere sit dignus altaribus.

Reg. 3.7; JE 1211; Tc 67; C 25 q 1 c 13

¹ pape *add. B, om. CRKNVPZHO*

² Ex – ep. *om. A (cf c 35)*

³ sit LRXSWKNBVPZOHA; possit C

⁴ Quod - ministrare *in mg. ZO*

⁵ sacris CKNBZOHQ; sacri A

35

Item idem ad eundem¹. De symoniacis²

Et cum prima contra sanctam ecclesiam symoniaca³ heresis sit exorta cur non perpenditur, cur non uidetur quia eum quem quis cum precio ordinat prouehendo agit ut hereticus fiat?

cf above c 13 (pt); Tc 68

¹ Item idem (*ss X*) ad eundem CRXSNBVP; Item idem K; Item ad eundem ZOHQ; Ex epistola Gregorii ad Iohannem episcopum A (*cf c 34*)

² De sym. *om. A (cf c 36)*

³ symoniaca CKNBZOH; symoniacam A

36

Eiusdem ad Theodericum et¹ Theodebertum². Quod nullus pro ecclesiastico ordine aliquid debeat dare aut aliquid accipere³

Qua de re ut⁴ magnum omnipotenti Deo munus ualeatis offerre. synodum congregari precipite in qua⁵ sicut fratribus coepiscopisque⁶ nostris mandauimus presente dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate sub anathematis debeat obligatione constitui nullum⁷ pro ecclesiastico ordine aliquid unquam [51ra] dare aut⁸ aliquid accipere.

Reg. 9.215; JE 1744; Tc 69; ID 5.110 as here [NB. text is not as in Reg.]

¹ ad *add.* OHA, *om.* CSKNBVZ

² Theodebertum CRXSKDPZOA; Theobertum NV; Theodebertum B. Eiusdem – Theodeb. *in mg. to c 37 A*

³ Quod - accipere CRXSKNBVP; De eodem ZOHQ; Item ad eundem de symoniaciis A (*cf c.35*)

⁴ ut CNBZOA; uti K; *om.* D

⁵ qua CLSNDVHQA^{*}; quam RXKBPZO

⁶ -que CRKNVPZOA; *om.* B

⁷ *corr. fr.* illum O

⁸ aut CRXSKNBVP; *om.* ZOHA

37

Gregorius in epistola lxxxvii¹ Castorio episcopo Arimino. De prouidenda² quiete monachorum

Luminoso abbate referente plurimis in monasteriis multa a presulibus preiudicia atque grauamina monachos pertulisse cognouimus³. Oportet ergo ut tue fraternitatis prouisio de futura quiete eorum salubri disponat ordinatione⁴ quatinus conuersantes in illis in Dei seruitio gratia illius suffragante mente libera perseuerent. Missas quoque⁵ publicas in cenobio fieri omnimodo prohibemus, ne in Dei seruorum recessibus et eorum receptaculis ulla populis prebeatur occasio⁶ conuentus quia non expedit animabus eorum. Nec audeat ibi episcopus cathedram collocare uel quamlibet potestatem⁷ exercere⁸ imperandi, nec aliquam ordinationem quamuis leuissimam faciendi nisi ab⁹ abbate¹⁰ fuerit rogatus, quatinus monachi semper¹¹ maneant in abbatum suorum potestate, ut¹² remotis uexationibus a¹³ cunctis grauaminibus diuinum opus cum summa¹⁴ deuotione animi perficiant¹⁵. Imperpetuum uale optime pater memor nostri.

forged expansion of Reg. 5.49; JE 1362 (printed Opp. Greg. ed. Maur. as II. 41, PL 77. 579-80); Tc 113; ID 7.12-13 (cap. lxxxvii); +C 18 q 2 c 6

¹ lxxxvii LRXWKNBVPZOA; lxxxii C; *om.* S

² De prouidenda CRSKNBZOHQ(*after corr.*); ac prouidentiam A

³ cognouimus CRXSKNBV; comperimus ZOHQ; comperimus A

⁴ -ione CKDBZOA; -ionem N

⁵ quoque CSKNBZOA; *om.* HQ

⁶ occasio CKDBZOA; occursio N

⁷ quamlibet potestatem CKNBZOHQ; qualibet potestate A

⁸ *ss* O

⁹ *ss* C

¹⁰ abb'be N

¹¹ *ss* B

¹² *ss* V

¹³ a CLXSBVA; ac RKNPZOHQ

¹⁴ cum summa CNDBZOA; consumma K

¹⁵ -iant CKDBZOA; -iatur N

38

¹Eiusdem. Vt² non monasterium grauēt episcopus

¹ Item *add.* V

² Vt CRXSKNBVP; *om.* ZOHQA

Visitandi exhortandique³ gratia ad monasterium quotiens placuerit ab antistite ciuitatis accedatur⁴. Sed⁵ sic caritatis officium illic impleat episcopus ut⁶ grauamen aliquod monasterium non incurrat.

Reg. 8.17; JE 1504; Coll.Sem. 2.32; Tc 114; ID 7.14; C 18 q 2 c 28

³ exhortandique CSKNBZOA; exorandique HQ

⁴ -atur CKDBZOHA; -at N

⁵ Sed CKNBZOHQ; *om.* A

⁶ ut CNDBZOHA; uti K

39

Eiusdem in registro. Item¹ de symoniacis

Quisquis per pecuniam ordinatur ad hoc ut fiat hereticus promouetur. Quisquis ergo contra symoniacam et Neophytorum heresim² pro officii sui loco uehementer³ non arserit, cum eo se non dubitet habiturum portionem qui prius commisit hoc piaculare flagitium.

Dd 4.94 (pt 1, as Paschal); BN lat 13368 (=Tc) 126; ID 2.84 med., 5.75b (interpolated form of BD 1.21); +C 1 q 1 c 5 (as from Wido's Pseudo Paschal in notes: Gregory in text)

¹ Item CRXSBV²P; *om.* KNDVZOHA

² her. et Neoph. marked for reversal Z

³ -ent'er H

40

Item ad Theodebertum et Theodericum¹ reges Francorum. ² Quod [51rb] nullum³ opus symoniaci ualeat

Fertur symoniaca⁴ heresis que prima contra Dei ecclesiam diabolica supplantatione surrepsit et in ipso ortu suo zelo apostolice ultionis percussa atque dampnata est in regni uestri⁵ finibus dominari⁶, cum in sacerdotibus fides sit eligenda cum⁷ uita. Si enim uita deest, fides meritum non habet, beato⁸ Iacobo attestante qui ait, Fides sine operibus mortua est. Que enim opera esse ualeant sacerdotis qui honores tanti sacramenti conuincitur obtinere per premium. ET POST PAVCA. Hinc⁹ igitur¹⁰ non solum in ordinatoris et ordinati animam letale¹¹ infligitur¹², uerum etiam excellentie uestre regnum uestrorum episcoporum¹³ culpa, quorum magis intercessionibus iuuari debuerat pregrauatur. Si enim is¹⁴ dignus sacerdocio creditur cui non actionis merita sed premiorum copia suffragatur, restat ut nichil sibi in ecclesiasticos honores¹⁵ grauitas, nichil sibi¹⁶ defendat industria, sed totum¹⁷ auri profanus amor obtineat et¹⁸

¹ Theodebertum (Theob- V) et Theodericum CRXSNBVP; Theodericum et Theodebertum DZOH; Theoricum et Theobertum Q; Teoricum et Theudebertum A

² Item – Francorum *om. with lacuna* K

³ nullum CRKDBZOHA; nullus N

⁴ -ca ss C

⁵ uestri CSKNBZOA; nostri HQ

⁶ dominari CRSKNBZOA; dampnari HQ

⁷ ss A

⁸ beato CRDVPZOHA; bono K; apostolo N; b'o B

⁹ Hin A

¹⁰ igitur CSKNBZOQ; ergo H?A

¹¹ letale CLRXSDBVP; letale uulnus C²ND²V²ZOHA; *om.* K

¹² -igitur CSKNBZOQA; -igi H

¹³ uest. ep. CRKNVPZOHA; ep. uest. B

¹⁴ *corr. fr. his* Z?

¹⁵ in eccl. honores (honore B) CRXKNBV; in hon. eccl. ZOHA; de ecclesiastico honore (*in mg.*) S

¹⁶ in eccl. honores grau. nichil sibi *om.* P; in hon. eccl. grau. nichil si- *in mg.* H

¹⁷ anni *add. and canc.* O

¹⁸ et C?RKDBZOHA; at N

dum uicia honor remunerat in locum¹⁹ ultoris is fortasse²⁰ qui fuerat ulciscendus adducitur, atque²¹ hinc sacerdotes non proficere sed perire potius²² iudicantur. Vulnerato namque pastore, quis curandis ouibus adhibeat medicinam? Aut quando populum orationis clipeo tueatur, qui²³ iaculis se hostium ferendum exposuit? Aut qualem fructum producturus est cui graui peste radix infecta est? Maior ergo calamitas metuenda²⁴ est forte²⁵ locis illis ubi tales intercessores adducuntur ad locum regiminis quod²⁶ iram Dei prouocant quam per semetipsos²⁷ populis placare²⁸ debuerant.

JE 1744; Reg. 9.215; Tc 127; AL 6.68; ID 5.111 as here; C 1 q 1 c 28, of which all to perire potius iudicantur was added later

¹⁹ locum CRBZOHA; loco KD; locis N

²⁰ is fortasse CSKNBZOQA; fortasse is H

²¹ atque CSKNBZOA; et HQ

²² perire potius CSKNBZO; potius perire HQA

²³ qui CRSNB²VPZOHA; quid K; ? DB

²⁴ meuenda N

²⁵ forte LRXSWKBNVPZOHA; fore C

²⁶ quod RXSWKDBVPZOHA; qui CLN; magis in se *add.* V²

²⁷ -ipsos *after corr.* O

²⁸ -are CRKNVPZOHA; -ere B

41

Idem in moralibus¹. Quod in² grauibus peccatis quis positus aliena non diluit³

In grauibus peccatis quis positus dum suis premitur aliena non diluit⁴.

Pref. in Iob c 3; Tc 128a; C 3 q 7 c 5a

¹ moralibus CKNBZOHQ; pastorali A (*cf below c.42*)

² *ss* X

³ Quod - diluit CRXSKNBP; *om.* ZOGHA

⁴ diluit CSKNBZOQA; soluit H

42

Idem in pastorali. De eodem¹

Cunctis liquet² quia cum is³ [51va] displicet qui ad intercedendum mittitur, irati animus procul dubio ad deteriora prouocatur.

Greg. I Pastoral. pt 1 c 10; Tc 128b; C 3 q 7 c 5b

¹ Idem - past. De eodem CRSKNBP; In past. Idem de eodem X; Idem - pastorali ZOGH; *om.* A

² liquet CRKNVPZOHA; licet B

³ is CXKNVPZOHA; his SRB

43

Idem¹ in registro. Item de eodem²

Scriptum est, Victime impiorum abhominabiles Deo³. Vota iustorum placabilia. Neque enim in omnipotentis Dei iudicio quid sed a quo detur inspicitur⁴. Hinc est enim quod scriptum est, Respexit Deus ad Abel, et ad munera eius, ad Cain⁵ autem et ad munera eius⁶ non respexit. Dicturus quippe quia Dominus respexit ad munera, premisit sollicitate quia respexit⁷ ad Abel. Ex qua re patenter ostenditur, quia non

¹ Idem CNDBVPZOGHA; *om.* K

² Item de eodem CXKNBVP; De eodem S; *om.* ZOGHA

³ Deo CKNBVZOQA; Domino H

⁴ inspicitur CXSKNB; aspicitur ZOHA

⁵ *corr. fr.* Cain to Chaim A

⁶ ad Cain - eius *in mg.* R²

⁷ Dominus *add.* A

offerens a muneribus sed munera ab offerente placuerunt.⁸ Dona quippe iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationibus eorum nec in multitudine sacrificiorum eorum propiciabitur peccatis⁹. ITEM IDEM. Longe est Dominus ab impiis et orationes iustorum exaudiet.

Reg. 9.228; JE 1757; Tc 129a; C 14 q 5 c 11, C 3 q 7 c 5c

⁸ Q begins new section with Salomon both as rubric and in mg.

⁹ ZGHA begin a new paragraph with Salomon in mg.; O has Salomon in mg. two lines earlier

44

Idem¹ ad Cyriacum episcopum Constantinopolitanum. Quod uitandi sint se ingerentes²

In scriptis³ autem uestris requiem uos magnopere⁴ quesisse narratis, sed per hoc ad pastoralementem sollicitudinem uenisse congrue ostenditis, quia sicut locus regiminis desiderantibus negandus est, ita fugientibus offerendus⁵ et sicut scriptum est, Nec quisquam sumit sibi honorem. sed qui uocatur a Deo tanquam Aaron. Et rursus idem egregius predicator⁶ dicit, Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, et pro omnibus mortuus est Christus. Superest ut qui uiuunt⁷ iam non sibi uiuant sed ei qui pro ipsis⁸ mortuus est et resurrexit. Et pastori sancte ecclesie dicitur, Simon Iohannis amas me? Pasce oues meas. Ex quibus uerbis⁹ colligitur quia si is qui ualet omnipotentis Dei oues renuit pascere, ostendit pastorem summum se¹⁰ minime amare. Si¹¹ enim Unigenitus Patris pro explenda¹² utilitate omnium de secreto Patris egressus est ad publicum nostrum, nos quid¹³ dicturi [51 vb] sumus si secretum preponimus utilitati proximorum? Quies itaque nobis et¹⁴ ex corde appetenda est, et tamen pro multorum lucro aliquando postponenda. Nam sicut toto desiderio debemus¹⁵ occupationem¹⁶ fugere, ita si desit qui predicet occupationis onus¹⁷ libenti necesse est animo subire.

Reg. 7.5; JE 1451; Tc 145; ID 5.350; C 8 q 1 c 9a

¹ Idem CRXKNBVOA; Item SZ; Item idem HQ

² Idem – ingerentes in mg. A

³ scriptis CS(lacuna follows)KNBOHQ; scripturis Z

⁴ -g- ss C

⁵ corr. from offendendus K

⁶ eg. pred. CKDBZOHA; pred. eg. N

⁷ ut qui uiuunt CKDBZOHA; iniqui uiuant N

⁸ ipsis CSKNBZOQA; ipsi H

⁹ in mg. C

¹⁰ se CRXSKNBVP; om. ZOHA

¹¹ Si CKNBZOHQ; Sicut A

¹² expl and lacuna A

¹³ quid CSDBPZHA; qui KO; quod N

¹⁴ et CKD²BPZOHA; om. ND

¹⁵ after corr. O

¹⁶ -ionem CNDBZOHA; -ione K

¹⁷ ss Z

45

*Gregorius Etherio¹ episcopo, Suagrio², Virgilio³ et Desiderio episcopis Galliarum⁴.
De symoniaciis*

Dum⁵ non⁶ attenditur quod diuina uoce dicitur. Gratis accepistis, gratis date, agitur ut crescat et geminata fiat in uno eodemque delicti contagio, ementis scilicet et uendentis⁷ condicio. Et cum liqueat hanc heresim ante omnes radice pestifera surrepsisse⁸. atque in ipsa sua origine apostolica⁹ esse detestatione dampnatam, cur non perpenditur, cur non cauetur quia illi benedictio in maledictionem conuertitur, quia adhoc ut¹⁰ fiat hereticus promouetur?

Reg. 9.218; JE 1747; Tc 146a; ID 5.112a (cf above cc 13, 35)

¹ et Herio P

² Suagrio CRXWBVPZOGA; Suargio KND; Syagrio D²; Suagrio et HQ; ? S

³ Virg- CRSKNVPZOHQ; Vig- BA

⁴ item *add.* KNV, *om.* CRXSDBZOHA

⁵ Dum CLRXXDBZOHA; Cum SN

⁶ non CNDBZOHA; *om.* K

⁷ *corr. fr.* uenditis O

⁸ surrepsisse CXSBZOHA; subrepisse L; surrepsisse RKNDP

⁹ -ica CKNBOHA; -icam Z

¹⁰ *ss* B

46

¹*De eodem*

Neque enim² elemosina reputanda est si pauperibus dispensetur quod ex illicitis rebus accipitur, quia qui hac intentione male accipit ut bene dispenset grauatur³ potius quam adiuuetur.

Reg. 9. 218; JE 1747; Tc 146b; ID 5.112b; IP 2.194; C 1 q 1 c 27a var.

¹ Item *add.* ZOGHA, *om.* CXSKNBVP

² enim CKNBZOGHQ; *om.* A

³ *corr. fr.* gratis B

47

Item ad eosdem¹. De eodem

Ne ergo sub obtentu elemosyne cum peccato aliquid studeamus accipere, aperte sacre scripture ordo nos prohibet dicens, Hostie impiorum abhominabiles². que offeruntur ex scelere. Quicquid³ enim⁴ in Dei sacrificio ex scelere offertur, omnipotentis Dei non placat iracundiam, sed irritat. Hinc rursus scriptum est, Honora Dominum⁵ de tuis iustis laboribus. Qui ergo male tollit, ut quasi bene prebeat constat sine⁶ dubio quia Dominum non honorat. Hinc⁷ quoque per Salomonem dicitur, Qui offert sacrificium de substantia pauperis, ac si uictimet⁸ filium in conspectu patris. Quantus autem dolor sit patris perpendamus, si in eius conspectu filius uictimetur et hinc facile [52ra] cognoscitur quantus apud Deum⁹ dolor exasperatur quando ei sacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergo declinandum est dilectissime frater sub¹⁰

¹ Item *add.* KND, *om.* CRXSSBVPZOA

² Deo *add.* N, *om.* CSKDBZOHA

³ *corr. fr.* Quidq- H

⁴ *om.* R

⁵ Dominum LRXSKNBVPZOA; Deum CW

⁶ *corr. fr.* si non K

⁷ ergo *add.* ZOHA, *om.* CRXSKNBVP

⁸ -imet CKNBZOHQ; -ime A

⁹ Deum CRXSKNBVP; eum ZOHA

¹⁰ *corr. fr.* ut S

obtentu elemosyne peccata symoniace hereseos perpetrare. Nam aliud¹¹ est propter peccata elemosynas facere, aliud propter elemosynas peccata perpetrare¹². ET¹³ POST PAVCA. Quisquis igitur sacerdotium non ad elationis pompam sed ad utilitatem adipisci¹⁴ desiderat, prius uires¹⁵ suas cum eo quod est subiturus¹⁶ onere metiatur, ut et¹⁷ si est impar absteineat, et ad id cum metu etiam cui¹⁸ se sufficere existimat accedat. (See c 46); Tc 146c; C 1 q 1 c 27c (much of this a later addn)

¹¹ corr. fr. alium H

¹² Nam aliud est - perp. CL²RS²XKNBZOHA; om. LS

¹³ Et CKDBZOHQA; At N

¹⁴ adispici O

¹⁵ uires CKNBZHQ; aures OA

¹⁶ corr. fr. subtus A

¹⁷ ut et LRXSWKNBVPZOH; ut CQ; et ut A

¹⁸ cui CRXSKNBVP; qui ZOHA

48¹

Gregorius in moralibus. De iniusta excommunicatione

Ligandi atque soluendi potestate se² priuat qui hanc pro suis uoluptatibus et non pro subiectorum³ meritis exercet. Vnde recte per prophetam dicitur, Mortificant⁴ animas que non moriuntur et uiuificant que non uiuunt⁵. ITEM. Qui ea⁶ que Dei sunt sapiunt a Domino⁷ sapiuntur⁸ et qui ea que Dei sunt nesciunt a Domino nesciuntur⁹, Paulo attestante qui ait, Si quis ignorat ignorabitur¹⁰. ITEM IN MORALIBVS.¹¹ Quicumque enim stultus est in culpa sapiens erit in pena.

Ligandi-uiuunt is a paraphrase of XL Omel. in Euang. hom. 26 c 5(pt); Tc 160; C 11 q 3 c 60 to moribus exercet; Qui ea que - ignorabitur (Past. care 1.1) and Quicumque - pena (Moralia in Iob 15.3) are +D 38 c 10

¹ whole canon in outer mg. V

² pot. se over erasure L²

³ subiectorum CRXSBVZOHA; subditorum KND

⁴ -n- ss K

⁵ New section in G

⁶ Qui ea C²LRSWKNBV; Qui CXG; Quia ZOHQA

⁷ Domino CNBZOKHQ; Deo A

⁸ a Dom. sap. ss C

⁹ nesc- ss O

¹⁰ New section in G

¹¹ Item (eos add. P) in Moralibus (Minoralibus Q) CRXSKNBVPZOGHQ; Gr' in Moralibus Ianuario episcopo. Vt episcopus propria iniuria non excommunicet (cf c 49) A

49

Gregorius¹ Ianuario episcopo². Vt episcopus pro³ iniuria propria⁴ non excommunicet⁵

Ysidorus a fraternitate tua frustra se excommunicatum anathemizatumque conquestus⁶ est. Quod quam ob rem factum fuerit dum a clerico tuo qui presens erat uoluissimus addiscere, pro nulla alia causa nisi quod te iniuriauerat factum innotuit. Que res nos⁷ uehementer afflixit. Quia si ita est, nichil⁸ te ostendis⁹ de celestibus

¹ lacuna in K

² after corr. R

³ pro CRXSKNBVZ²; om. ZHQA; per O

⁴ in. prop. CRXSKNBVP; prop. in. ZOHQA

⁵ Gregorius - excomm. before last section of c 48, run into 49 A

⁶ corr. fr. -estum Z

⁷ corr. fr. uero C

⁸ nichil CRXSKNBVP; nil ZOHA

⁹ corr. fr. -it O

cogitare, sed terrenam te habere conuersationem significas¹⁰ dum pro uindicta proprie iniurie quod sacris regulis prohibetur maledictionem anathematis inuexisti. Vnde de cetero esto circumspectus atque sollicitus et talia cuiquam pro defensione iniurie tue inferre denuo non presumas.

Reg. 2.47; JE 1201; Tc 166; ID 5.351; +C 23 q 4 c 27 differs, and has added sentence

¹⁰ *corr. fr.* -ans K

50

Greg' gracia Dei episcopus dilectissimis¹ suis [52rb] ciuibus Rome. Quod non sit prohibendum operari in die Sabbati²

Peruenit ad me quosdam peruersi spiritus³ homines praua inter uos aliqua et sancte fidei aduersa seminasse⁴, ita ut in⁵ die Sabbati aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud nisi Antichristi predicatorum dixerimus⁶. qui ueniens diem Sabbatum atque⁷ dominicum ab omni faciet opere custodiri? Quia enim mori se et resurgere simulat haberi in ueneratione uult dominicum diem et quia populum iudaizare compellit, ut exteriorem ritum legis⁸ reuocet et sibi Iudeorum perfidiam subdat, coli uult Sabbatum.

Reg. 13.3; JE 1867; Coll.Sem. 1.215a; Tc 167a; ID 4.6a; IP 2.169 as here; De cons. D 3 c 12a

¹ dilectissimis CRXSKNBVZOH?Q; -mus A; dilectis G

² Quod - Sabbati CRXSKNBVP; *om.* ZOGHA

³ spiritus CKNBZOHQ; episcopus A

⁴ -i- ss A

⁵ in CKNBOHA; *om.* Z

⁶ -erimus CKDBZOHA; -imus N

⁷ atque CKNBZOHQ; *om.* A

⁸ legis CKDBZOHA; lege N

51

De non prohibendo lauachro die dominico

Aliud quoque ad me perlatum est uobis a peruersis hominibus esse predicatum ut dominicorum die nullus debeat lauari. Et quidem si pro luxu animi et pro uoluptate quis lauari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. Si autem pro necessitate corporis hoc nec dominico die prohibemus.

Greg. I ut sup.; Tc 167b; ID 4.6b; De cons D 3 c 12b

52

Gregorius. De ministris incontinentibus¹

Oportet sacerdotes² ad quorum curam Domini populus commissus est cum magna constantia uigilare super dominicas oues, ne³ lupinis morsibus, id est⁴ diaboli stimulis⁵ lanientur. Neque enim hoc silere debeo, quod⁶ cum graui animi tristitia dico, sacerdotes cum feminis habitare conspicio, quod nefarium est dicere uel audire et contra sanctorum canonum⁷ sancita. Vbi enim talis fuerit commorantium habitatio antiqui hostis stimuli⁸ non desunt. Ideoque admonendi⁹ sunt¹⁰ ut non antiqui¹¹ hostis¹²

¹ Greg. De - inc. CRXSKNBVP; De - inc. Greg. ZOGHQ; De - inc. A

² *corr. fr.* -ostes O

³ ne CRXSKNBVP; et ZOHA

⁴ id est CKNBZOHQ; et A

⁵ non *add.* ZOHA, *om.* CRXSKNBVP

⁶ *corr. from* quam K

⁷ sanct. can. CRXSBVZOHA; can. sanct. KND

⁸ stimuli CNDBZOHA; famuli K

⁹ adm- CSK²NBPZOA; ammonendi KDVH

¹⁰ ss O

decipiantur fraude, quatinus iuxta apostoli uocem. Non uituperetur ministerium nostrum. Cauere enim nos¹³ oportet fratres ab illicitis¹⁴, ut mundas ualeamus ad Deum leuare manus. Scriptum est enim, Sancti estote, quoniam ego sanctus sum. Si quis uero presumpserit aliter agere, sacerdotii sui honore priuetur. Vnde omnino cauendum est fratres ne fallamus populum et impleatur in nobis prophete dictum, Sacerdotes mei contaminant¹⁵ sancta et reprobant¹⁶ legem. [52va] Quos et alius propheta increpat dicens. Vos O sacerdotes qui fallitis nomen meum, et dixistis. In qua re fallimus nomen tuum? Quibus responsum est, Offerentes ad altare meum panes pollutos¹⁷. Non mihi uoluntas in uobis¹⁸ dicit Dominus, et sacrificium non accipiam de manibus uestris, quia polluti estis.

C. Rome 743 c 15; JE+1939; Tc 170; ID 6.76; +D 81 c 23

¹¹ anti Z

¹² stimuli non desunt - hostis at foot of leaf Z

¹³ nos CKNBZOQA; om. H

¹⁴ -ifis N

¹⁵ contaminant CKDBZOQA; contaminauerunt N; cantaminant H

¹⁶ reprobant CKDBZOHA; reprobauerunt N

¹⁷ panes pollutos CSKNBZO; pollutos panes HQA

¹⁸ uobis CNDBZOHA; nobis K

53

Item in registro. De uitanda familiaritate mulierum

Legitur¹ quod beatus Augustinus nec cum sorore habitare consenserit, dicens, Que cum sorore mea sunt, sorores mee non sunt. Docti ergo uiri² cautela³ magna nobis debet⁴ esse instructio.

Reg. 9.110; JE 1636; Tc 171; ID 6.77; +D 81 c 25

¹ Legitur CRXSBVPZOGHA; Legi KND

² om. S

³ et add KD, om. CRXSNBZOA

⁴ nobis debet esse CRXSVZOHA; debet nobis esse KND; nobis esse debet B; nobis debet P

54

Item in eodem. Ianuario episcopo Caralitano. De non reparandis lapsis

Peruenit etiam ad nos quosdam de sacris ordinibus lapsos uel post penitentiam uel ante penitentiam¹ ad ministerii² sui officium reuocari. quod omnino prohibemus, et in hac re sacratissimi canones contradicunt. Qui igitur³ post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccato carnis fuerit, sacro ordine ita careat ut ad altaris ministerium ulterius non accedat.

Reg. 4.26; JE 1298; Tc 172; AL 8.19; ID 6.78; IP 3.133; D 50 c 9

¹ penitentiam CRSDBPZOHA; om. KN

² ministerii CSKNBZOQ; misterii HA

³ igitur CKNBOHA; ergo Z

55

Item in eodem. Constantino Mediolanensium episcopo. De eodem¹

Iouinum de Portu Veneris quondam dyaconum et abbatem suo decreuimus priuandum officio, atque ut alter in loco eius debeat ordinari scripsimus. Similiter et tres subdiaconos quos fraternitas uestra lapsos innotuit a suo semper uacare² ac

¹ De eodem CKNBZOGHQ; om. A

² uacare CKNBZOHQ; uocare A

decernimus³ esse priuatos officio, quibus nichil aliud nisi inter laicos sacra est prebenda communio.

Reg. 5.18; JE 1332 (i p. 300, 9-15); Tc 173; ID 6.79

³ ac decernimus CRXSDBZO²HQA; ac decreuimus K; decreuimus N; ac deernimus O

56

Item idem¹ ad eundem². De eodem

Si lapsis ad suum ordinem reuertendi licentia concedatur, uigor canonicè procul dubio frangitur discipline, dum³ per reuersionis spem prae⁴ actionis desideria quisque concipere non formidat. ET⁵ POST PAVCA. Illud pre omnibus studete, ut⁶ lapsos in sacrum ordinem nullius uobis supplicatio aliquomodo reuocare suadeat⁷, ne huiusmodi non statuta⁸ sed⁹ temporaliter dilata credatur esse uindicta. [52vb]

Reg. 5.18; JE 1332; Tc 174; AL 8.32; ID 6.80; IP 3. 145; D 50 c 1

¹ Item idem CRXSKNBP; Item ZOHQA; om. G

² Item add. KNDV, om. CRXSWBPZOHA

³ ss K

⁴ prae CKNBZOHQ; graue A

⁵ Et CRKDBZOHA; At N

⁶ ut LRXSWKNBPZOHA; ne C

⁷ suadeat CRSBVPZOHA; studeat XKND

⁸ -uta CKNBZOQA; -ura H

⁹ sed CKNBZOHQ; om. A

57

Idem¹ Augustino archiepiscopo² Anglorum. Indulgentiam non esse perfectionem³

Cum Paulus apostolus diceret. Qui⁴ se continere non potest,⁵ nubat, statim subiungere curauit. Hoc autem dico⁶ secundum indulgentiam, non secundum imperium. Non enim indulgetur quod licet, quia iustum est. Quod igitur indulgere⁷ dixit, culpam esse monstrauit.

JE 1843 (Resp. 10); H 741b. 49-55, M 1128; Tc 178

¹ Idem CLRWKNDVZ²OH?Q?; Item SBPZA

² archiepiscopo CL²SKNDV²; episcopo LRBVPZOGHA

³ Indulgentia – perf. added at head of leaf K

⁴ corr. fr. Quod K

⁵ potest CNDBZOHA; posset K

⁶ dico CRKNVPZOHA; om. B

⁷ se add. K²

58

Idem Petro subdiacono. De retinenda possessione ecclesie¹

Si² monasterium sancti Theodori fines de quibus causatio³ commota est inconcussis xl. annis possedisse reppereris, nullam deinceps etiam si quid sancte Romane ecclesie competere potuit patiaris sustinere calumpniam. Sed quietem eorum modis omnibus procurare⁴.

Reg. 1.9; JE 1076; Tc 179; AL 5.57 (pt 1), but var.; ID 3.146; IP 2.66; C 16 q 4 c 2 med.

¹ ret. poss. eccl. CRXSKNBVP; poss. eccl. ret. ZOGHA

² Mi A

³ causatio CRXSDBZOHA; conuersatio corr. to controuersio K; causatos N

⁴ studeas add. K ss

59

Idem Venantio. Reum esse pastorem qui dicenda reticet¹

Ephesiis Paulus dicit, Munde sunt manus mee a sanguine omnium uestrum. Non enim subterfugi quominus annuntiare omne consilium Dei uobis. Mundus ergo a sanguine eorum non esset si eis Dei² consilium pronuntiare nolisset, quia cum increpare delinquentes noluerit, eos procul dubio tacendo pastor occidit.

Reg. 1.33; JE 1103; Tc 180; +D 43 c 4

¹ qui dic. ret. *in mg.* K

² *ss* O

60

Idem Petro. Nullum subdiaconum ordinandum¹ absque professione castitatis²

Nullum facere subdiaconum presumant episcopi, nisi qui se caste uicturum
promiserit,³ quia nullus debet ad ministerium altaris accedere nisi cuius castitas ante
susceptum ministerium fuerit approbata.

Reg. 1.42; JE 1112; Tc 181-2; D 28 c 1

¹ ordinandum CRKNVPZOHA; om. B

² Nullum - castitatis in mg. ZOG

³ promiserit CRSK²DBVZOHA; promiserat K; promittat N

61

Idem Symacho. Cum quibus feminis possint¹ sacerdotes habitare

Volumus ut sacerdotes prohiberi debeant ne² cum mulieribus conuersentur. excepta dumtaxat matre uel sorore uel uxore que caste regenda est.

Reg. 1.50; JE 1120; Tc 183; ID 6.81; +D 81 c 24

¹ poss. fem. marked for reversal Z

² ss O

62

Idem Natali episcopo Salonitano. De eo qui se¹ in archidiaconatum alterius prouehi consensit²

Eum³ qui contra iusticie regulam in archidiaconatum alterius se⁴ prouehi consensit⁵ ab eiusdem archidiaconatus honore deponimus⁶. Qui si⁷ ulterius in⁸ loco eodem [53ra] ministrare presumpserit, se participatione communionis sacre nouerit⁹ esse priuatum.

Reg. 2.20; JE 1173; Tc 184; ID 6.342; +C 7 q 1 c 40

¹ ss after alterius S

² De - consensit (concessit V) CRXSKNBVP; om. ZOGHA

³ Eum CRXSKNVPZHQA; Cum BO

⁴ se CRXSKNBVP; om. ZOHA

⁵ -ensit CKDBZOHA; -enserit N

⁶ honore deponimus CKNBZOHQ; deponimus honore A

⁷ in add. B, om. CRKNVPZOHA

⁸ in CKNBVPZOHQ; est A

⁹ in mg.B

63

Idem eidem. De excommunicationis acceleratione¹

De excommunicationis articulo que tamen interposita conditione gradu secundo uel tercio iam ut ita² dicam ex necessitate subiuncta est beatitudo uestra inmerito queritur, cum Paulus apostolus dicat. In promptu habentes ulcisci³ omnem inobedientiam.

Reg. 2.50; JE 1204; Tc 185; +C 24 q 3 c 15

¹ De exc. (-atis V) accel. CRXSKNBVP; om. ZOGHA

² ita CKNBZOHQ; om. A

³ -isci CKNBOHA; -isi Z

64

Gregorius Iohanni episcopo Rauennati. Non debere fieri¹ reordinationes²

Illud quod dicitis ut ille qui ordinatus est iterum ordinetur ualde³ ridiculum est. Sicut enim baptizatus semel iterum baptizari non debet, ita qui consecratus est semel in eodem ordine non ualet iterum consecrari. Sed si quis cum leui forsitan culpa ad sacerdocium uenit, pro culpa indici penitentia debet, et tamen ordo seruari.

Reg. 2.45; JE 1198; Tc 186; ID 6.82; IP 3.76; D 68 c 1 as AL, pt only

¹ Iohanni - debere fieri (fieri debebam X, fieri deb. BP) CRXSKNBVP; ep. Ioh. Rau. non fieri deb. ZOGHA

² reordinationes H(before corr.)Q

³ corr. fr. uade N

65

Idem Libertino episcopo. De mancipiis Iudeorum

Mancipia Christiana quecumque Iudeum¹ comparasse patuerit, ad libertatem iuxta legum precepta sine ambiguitate perducite, ne quod absit religio Christiana Iudeis subiecta² polluat.

Reg. 3.37; JE 1242; Tc 187; +D 54 c 13

¹ Iudeum CKDBZOHA; Iudeis N

² subiecta CRSDBVZOGHA; subacta KN

66

Idem Venantio¹ Limensi episcopo². De eo qui post depositionem³ sacrificare presumpsit⁴

Accedens⁵ ad Gorgonam insulam fraternitas uestra discutiat id quod ad nos de Saturnino expresbitero⁶ est perlatum. Peruenit namque ad nos quia postquam pro crimine lapsus sui sacerdocii ordine est⁷ deiectus ad explendum presbiterii ministerium⁸ presumpsit accedere, et omnipotenti Deo hostias immolare. Quod si ita factum fraternitas uestra⁹ repperit¹⁰ eum sacri corporis et sanguinis dominici participatione priuatum¹¹ in penitentiam redigat, ita ut usque ad diem obitus sui in eadem excusatione¹² permaneat et uiaticum tantummodo tempore exitus sui¹³ percipiat. Sin autem eum talem penitentiam¹⁴ agere fraternitas tua cogno [53rb] uerit, ut ei¹⁵ iuste ad recipiendam communionem inter laicos et ante exitum debeat misereri, hoc in tue fraternitatis ponimus potestatem.

Reg. 5.5; JE 1321; Tc 188; ID 6.83; D 50 c 1 shorter, as AL

¹ Venantio CKNBVZOGHQ; Valentio (*corr. fr.* -entino) P; Vnantio A

² Lim. ep. CRXSNDVPH; ep. Lim. K; Idem - Lim. ep. *om.* B; Lunensi ep. ZOQA; Lim. G

³ *corr. fr.* dispos- O

⁴ De - presumpsit *om.* B

⁵ *corr. fr.* accedes K

⁶ expres- CKDBZOHA; pres- N

⁷ ord. est CNDBZOHA; est (*ss*) ord. K

⁸ presb. min. CRXSBPZOHA; min. presb. KND

⁹ uestra CSKDBPZOHA; nostra L; tua N

¹⁰ repperit CLXSWKDBA; reppererit C²RNVZOHQ*

¹¹ priu- CKNBZOHQ; prau- A

¹² *corr. to* excommunicatione K

¹³ tempore exitus sui CRXSNDBP; temporis exitus sui K; exitus sui tempore ZOHA

¹⁴ eum talem penitentiam CRXKNBZO*; talem pen. eum S; pen. talem eum HQ; penitentiam eum talem A

¹⁵ ei CLRXSWNDB²VPZOHA; ea B; eius K (? *by corr.*)

67

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. Increpandos senes incorrigibiles¹

Predicator omnipotentis Domini² Paulus apostolus dicit, Seniore[m] ne increpaueris. Sed hec³ eius regula⁴ in ea⁵ re seruanda est cum culpa senioris exemplo suo non trahit ad interitum corda iuniorum. Vbi autem senior iuuenibus⁶ exemplum⁷ ad interitum prebet, ibi⁸ districta increpatione feriendus est⁹.

Reg. 9.1; JE 1525; Tc 190; ID 5.312 as BD 1.197, but insc. as here, not BD

¹ Increpandos – incorr. *in mg.* ZOG

² Domini CRSKNVPZOHA; Dei B

³ *corr. to* nec B

⁴ eius reg. CRKBZOHA; reg. eius ND

⁵ ea CKBVZOHA; hoc N; eo D

⁶ uel iuuentibus *add. ss* R²; *corr. fr.* iuuentibus S

⁷ exemplum CS(*after* interitum *before corr.*)KNBZOQA; exemplarum H

⁸ ibi CKDBZOA; in N

⁹ est CKNBZOHQ; *om.* A

68

Idem¹ Iohanni episcopo Parnormo². Quod que non fuit legitima uxor dyaconi possit nubere alii

Quia sunt culpe in quibus culpa est relaxare uindictam, querenda est semper ueritas ut inquiri debeat utrum accusatum noxa condempnet an a pena innocentia patefacta subducatur. Itaque peruenit ad nos Fantinum³ defensorem ultionem exercere in Petro⁴ latore⁵ presentium uoluisse⁶, pro eo quod quantum dicitur relictam cuiusdam dyaconi tempore quo conductor fuit marito tradiderit⁷. Sed quoniam iste⁸ coniugem diaconi asserit non fuisse, dicens nec eam⁹ uirginem ad eum uenisse, denique ut nec religiosam uestem mutare presumeret postquam ille in ordine sacro promotus est, adiciens et priusquam ad dyaconem ueniret et postea praua illam opinione uixisse. Ideoque fraternitatem tuam his hortamur¹⁰ affatibus ut cum Dei sicut decet timore causam hanc subtili omnino inuestigatione perquiras et si in¹¹ coniugio dyaconi mulier¹² de qua agitur fuisse constiterit et sanctus tuus¹³ lator memorato defensori et rectori patri monasterii¹⁴ ad uindictam modis omnibus tradatur¹⁵ et cum¹⁶ competenti emendatione huius¹⁷ qui male sociati sunt disiungantur. Si uero in eius coniugio non fuerit¹⁸, memoratum Fantinum¹⁹ ex nostro mandato [53va] commonere te uolumus ut eis²⁰ facere nil²¹ presumat²² nec falsa illum accusatio apud eum in aliquo²³ pregrauet. *Reg. 1.4; JE 1918; Tc 191; ID 6.84 lacks first sentence, 9.126a (and cf Landau (1984). 41); D 28 c 10*

¹ Idem LRXSWKNBVPZOHA; om. C

² Parnomo RXKDBVPZOGH; Panormitano CA; Parnormo L(after corr.); Parnamo S; Parnmo N

³ Fan- CNDBZOHA; Fau- K

⁴ in Petro CKNBZOHQ; inpetus A

⁵ latore CNDBZOHA; datore K

⁶ uol- CLRSKNDVPZOHA; nol- B

⁷ -iderit CKDBZOHA; -idit N

⁸ iste CKNBZOHQ; in te A

⁹ eam CSKNBVP; illam ZOHA

¹⁰ corr. fr. -atur V

¹¹ in CKDBVZOHA; om. N

¹² corr. to mulierem C²

¹³ sanctus tuus LRXSWNDBVPZOHA; supra scriptus CL²V²; secundum *over erasure* K

¹⁴ patri monasterii LRXSWKNBVPZOHA; patrimonii CV²

¹⁵ tradatur CKDBZOHA; tendatur N

¹⁶ cum CNDBZOHA; om. K

¹⁷ huius CLRXSKNDBVH; ii ZOQA

¹⁸ fuer' ND

¹⁹ Fan- CNDBZOHA; Fau- K

²⁰ eis CNDBZOHA; ei (*adding quicquam ss*) K

²¹ nil CNDBZOHA; non K

²² presumat CKBZOHA; presumant ND

²³ aliquo CKNBV; aliquid LRSZOHA; aliquod X

69

Idem Augustino Anglorum archiepiscopo¹. De quadragesima

Denique sacerdotes et dyaconi et reliqui quos dignitas² ecclesiastici gradus exornat a quinquagesima propositum ieiunandi suscipiunt, quo et aliquid ad pensum³ sancte institutionis adiciant, et eorum qui in laicali ordine consistunt obseruantiam sicut loco ita religione precellant. De ipsa uero die dominica hesitamus quidnam dicendum sit, cum omnes laici et seculares illa die plus solito et⁴ ceteris diebus accuratius cibos

¹ Ang. archiepiscopo CXSWKN; Ang. RBZOHA; Ang. episcopo LDG(after quad.); angelo P

² corr. from dignitas K

³ ad pensum CSKDBZ²OHQA; appensum NZ

⁴ a *add. ss* K

carnium appetant, et nisi noua quadam auiditate usque ad medias⁵ noctes se ingurgitent⁶, non aliter⁷ se huius sancti temporis obseruationem suscipere putant. Quod utique non rationi sed uoluptati, immo cuidam cecitati mentis adscribendum est⁸. Vnde nec a tali consuetudine auerti possunt, et ideo cum uenia suo ingenio relinquendi sunt⁹, ne forte peiores existant¹⁰. si a tali consuetudine prohibeantur¹¹. Vt enim¹² ait Salomon, Qui multum emungitur¹³ elicit sanguinem. ET¹⁴ POST PAVCA. Par¹⁵ est autem ut qui his¹⁶ diebus a carne animalium abstinemus ab omnibus quoque que sementiuam carnis trahunt originem ieiunemus. A lacte uidelicet¹⁷, caseo et ouis. ET¹⁸ POST PAVCA. Ceterum piscium esus ita Christiano relinquitur¹⁹, ut hic ei²⁰ infirmitatis solacium, non luxurie²¹ pariat incendium. Dumque²² a carne abstinet nequaquam²³ sumptuosiora marinarum beluarum conuiuia²⁴ paret. Vinum ergo²⁵ ita bibere permittitur, ut ebrietatem omnino fugiamus. Alioquin restat ut omnia que corpori libent²⁶ similiter faciamus.

Reg. ed. Maur. App xiii; JE+ 1987; Tc 195; ID 4.29; D 4 c 6

⁵ *corr. fr.* mechas K

⁶ *corr. fr.* -etent H

⁷ non al. ss O

⁸ est CKNBZOHQ(*before adstr.*); om. A

⁹ et ideo cum uenia - sunt *in mg.* B

¹⁰ -ant CNDBPZOHA; -unt K

¹¹ *over erasure* H

¹² Vt enim CRSBPZOHA; Vnde enim KND; Vnde etiam K²

¹³ emungitur CRSDBPZOHQ; emuigtur K; emulgrauerit N; ? A

¹⁴ Et CKDBZOHA; At N

¹⁵ Par CKNBZOHQ; Pars A

¹⁶ his CKNBHQ; is ZOA

¹⁷ et *add.* HQ, om. CSKNBZOA

¹⁸ Et CKDBZOHA; At N

¹⁹ relinquitur CKDBZOHA; relinquendus est N

²⁰ hic ei CRSKDB; ei N; hec eis ZOHA

²¹ -u- ss K

²² Dumque LRSWKBPZO²HA; Denique qui CV²; Denique X; Dum O

²³ sibi *add.* ZOHA, om. CXSKNBVP

²⁴ -i- ss K

²⁵ ergo CSKNBVP; uero ZOHA

²⁶ libent CRKNB²VPZOHQ; libet B; bibent A

70

Quod mulier eadem hora qua genuerit gratias actura intrare possit ecclesiam¹

Si mulier eadem hora² qua genuerit actura gratias intrat³ ecclesiam, nullo pondere peccati⁴ grauatur. Voluptas et enim carnis non dolor [53vb] in culpa⁵ est. In carnis autem conmixtione uoluptas est, in prolis prolatione⁶ gemitus⁷. Vnde et ipsi⁸ prime mulieri dicitur, In doloribus paries. Si itaque⁹ enixam mulierem prohibemus intrare ecclesiam¹⁰ ipsam ei penam suam uertimus in culpam.

JE 1843 resp. 10 (mod.); Tc 211a; D 5 c 2

¹ Quod (Si P) - ecclesiam CRXSKNBVP; Gregorius (*ZO only*) Responsus (Responsio Z) Gregorii ad interrogationes Augustini episcopi Anglorum ZOGHQA (*ZOG in mg.*)

² que *add.* H, quod *add.* Q(*with qua ss*), om. CSKNBZOA

³ intrat CKDBZOHA; intra N

⁴ pond. pecc. CRXSKNBVP; pecc. pond. ZOHA

⁵ ss C

⁶ prolatione CKDBZOHA; proliberatione N

⁷ gem- CKNBZOHQ; gen- A

⁸ *corr. fr.* ipse K; et *add.* O

⁹ itaque CNDBZOHA; ergo (*ss*) ita K

¹⁰ intrare ecclesiam CRXSKNBVP; ecclesiam intrare ZOHA

71

Quod non prohibeatur¹ baptizari enixa mulier eadem hora qua gignit², uel hoc quod genuerit³ eadem hora qua natum⁴ est si periculo mortis urgentur⁵

Baptizare⁶ autem uel enixam mulierem uel hoc quod genuerit si periculo mortis urgetur uel ipsa hora eadem⁷ qua gignit uel eadem qua⁸ natum est id quod gignitur nullo modo prohibetur, ne dum adhuc tempus ad prebendum redemptionis mysterium⁹ queritur interueniente paululum¹⁰ mora¹¹ inueniri non ualeat qui redimatur¹².

Greg. I ut sup. continued; Tc 211b; ID 1.62; IP 1.22; D 5 c 3

¹ prohibeatur CRXSBP; prohibetur KNDV

² gignit CRKDBP; genuer' N

³ genuerit CRKDBP; gignit N; uel - genuerit *om.* L

⁴ natum LRS²KNBVP; natus CX; nat' W

⁵ Quod - urgentur CRXSKNDBVP; *om.* ZOGHA

⁶ Capt- W

⁷ ss O

⁸ gignit uel eadem qua *om.* QA

⁹ mysterium CKNBZHA; ministerium O

¹⁰ -olum N

¹¹ mora CRNDBZOHA; *om.* K

¹² redmatur N

72

Quod ad concubitum mulieris enixe uir suus accedere non debet quousque qui¹ gignitur ablactetur, et quod mulier que menstruam patitur² ecclesiam intrare prohiberi non debet³

Ad eius uero concubitum uir suus accedere non debet quousque qui⁴ gignitur ablactetur. Si autem filios suos ex praua consuetudine aliis ad nutriendum tradunt, nisi purgationis⁵ tempus transierit uiris suis non debent admisceri⁶. Quippe et sine partus causa cum⁷ in⁸ consuetis menstruis detinentur uiris suis misceri⁹ prohibentur ita ut morte lex sacra feriat, si quis uir ad mulierem menstruam accedat. Que tamen mulier dum consuetudinem menstruam¹⁰ patitur prohiberi ecclesiam intrare¹¹ non debet, quia ei nature superfluitas in culpam non ualet reputari, et pro¹² hoc quod inuita patitur iniustum est ut ingressu ecclesie priuetur. Nouimus namque¹³ quod mulier que fluxum patiebatur sanguinis¹⁴ post tergum Domini¹⁵ humiliter ueniens uestimenti eius fimbriam tetigit atque ab ea statim sua infirmitas recessit. Si¹⁶ ergo in fluxu sanguinis posita laudabiliter potuit Domini uestimentum tangere. cur¹⁷ [54ra] que menstruam¹⁸

¹ quousque qui CLKDB; qui quousque N

² patitur C?LRXSWKDBVP; *om.* N

³ Quod - debet CRXSKNDBVP; *om.* ZOGHQA

⁴ ss K

⁵ *corr. fr.* -es O

⁶ non debent (debeant Z) admisceri CKNBZOHQ; admisceri non debent A

⁷ ss H

⁸ in *om.* Q

⁹ *corr. fr.* masc- H?

¹⁰ *an erasure follows in Z*

¹¹ ecclesiam intrare CRXSKNDBVP; intrare ecclesiam ZOHA

¹² pro CRSKNVPZHQA; per BO

¹³ -que ss K

¹⁴ pat. sang. CRSKDBPZOA; sang. pat. NHQ

¹⁵ *repeated and canc.* O

¹⁶ Si CNDBZOHA; Ei K

¹⁷ in fluxu sanguinis - cur *om.* K (*in ND*)

¹⁸ menstruam CNDBZOHA; fluxum K

sanguinis patitur ei¹⁹ non liceat ecclesiam intrare? Si enim²⁰ bene presumpsit que uestimentum Domini in languore posita tetigit, quod uni persone²¹ infirmanti conceditur, cur non concedatur cunctis mulieribus que nature sue uitio infirmantur? *Greg. I ut sup. continued; Tc 211c; ID 8.88a var. to ecclesie priuetur; cf below 3.15.50; D 5 c 4a to gignitur ablactetur only*

¹⁹ ei CNDBZOHA; cur *ss over lacuna* K

²⁰ enim LRSNDBVPZOHA; ea CKV²; ei XW

²¹ persone CLRXSWDBPZOHA; que K?N

73

Quod mulier que menstruum¹ patitur communionis mysterium in eisdem² diebus percipere non debet prohiberi³

Sancte autem communionis mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex ueneratione magna percipere non presumit, laudanda est, sed si perceperit non iudicanda⁴. Bonarum quippe mentium est et ibi aliquomodo culpas suas agnoscere, ubi culpa non est, quia sepe sine culpa agitur quod uenit ex culpa. Vnde etiam cum⁵ esurimus sine culpa comedimus quibus ex culpa primi hominis factum est ut esuriamus.

Greg. I ut sup. continued; Tc 211d; D 5 c 4b (Palea)

¹ menstruum CRKDB; *om.* N

² eisdem CRKDB; *his* N

³ Quod - prohiberi CRXSKNDBVP; *om.* ZOGHA

⁴ est *add.* A, *om.* CRKNBZOHQ

⁵ n *with* cum *ss* O

74

Quod uir cum propria coniuge dormiens nisi lotus aqua ecclesiam intrare non debet¹

Vir autem cum coniuge propria² dormiens, nisi lotus aqua ecclesiam intrare non debet, quamuis diuerse³ hominum nationes de hac re diuersa sentiant, atque alia custodire uideantur, Romanorum tamen semper ab antiquioribus usus fuit, post admixtionem proprie coniugis et lauachri purificationem querere et ab ingressu ecclesie paululum⁴ temperare. Nec hoc dicentes culpam deputamus esse coniugium⁵, sed quia ipsa licita admixtio coniugis sine uoluptate carnis⁶ fieri non potest, a sacri loci ingressu abstinendum est, quia uoluptas ipsa sine culpa esse nullatenus potest. Non enim de adulterio uel fornicatione sed de legitimo matrimonio susceptus erat qui dicebat, Ecce enim in⁷ iniquitatibus conceptus sum. Oportet itaque legitimam⁸ carnis copulam ut causa prolis sit non uoluptatis et carnis commixtio creandorum liberorum sit gratia, non satisfactio uitiorum. Si quis [54rb] uero sua coniuge non cupidine uoluptatis raptus sed solum modo creandorum liberorum gratia utitur, iste profecto siue de⁹ ingressu ecclesie seu de sumendo dominici¹⁰ corporis sanguinisque mysterio suo est iudicio¹¹ relinquendus, quia a nobis prohiberi non debet accipere qui in igne

¹ Quod - debet CSKNBVP; *om.* ZOGHA

² con. prop. CRXKNVPZOHA; prop. con. SB

³ *after corr.* B

⁴ -olum N

⁵ *ss, corr. fr.* conui R²

⁶ carnis CKNBZHA; carni O

⁷ in CKDBZOHA; *om.* K

⁸ -gi- *ss* A

⁹ *ss* O

¹⁰ dominici CRKNVPZOHA; Domini B

¹¹ est iud. CNDBZOHA; iud. est K

positus nescit ardere. Cum uero non amor procreande sobolis sed uoluptas dominatur in opere commixtionis, habent coniuges etiam de commixtione sua quod defleant. Tunc autem uir qui post admixtionem coniugis lotus aqua fuerit¹², etiam sacre communionis mysterium ualet accipere, cum ei secundum prefinitam sententiam ecclesiam licuerit intrare.

Greg. I ut sup.; Tc 211e; ID 8.88b var.; below 3.15.51-2 as ID; +C 33 q 4 c 7

¹² aqua fuerit CKNBZOHQ; fuerit aqua A

75

Interrogatio Augustini Anglorum archiepiscopi¹ de pollutione

Si post illusionem que per somnium solet accidere uel corpus Domini quislibet accipere ualeat, uel si sacerdos sit² sacra misteria celebrare?

Greg. I ut sup. Int. 11; H 742a,11-14, M 1128; Quad. 4.373a; Coll.Sem. 1.175a; Rolker, 'Genesis', 84 n. 27; ID 2.51 as BD 3.42; cf +da D 6 c 1

¹ Anglorum archiepiscopi CXSW; Anglorum episcopi L; et responsio (-sus Q) Gregorii ZOGHQA, *om.* RKNBVP
² sit CRNDBZOHA; *om.* K

76

¹Responsio Gregorii²

Et quidem hunc testamentum ueteris legis sicut in superiori capitulo iam diximus pollutum dicit nisi lotum aqua eique usque ad uesperum intrare ecclesiam non conceditur. Quod tamen aliter populus spiritualis intelligens. sub eodem intellectu accipiat quo prefati sumus. quia quasi per somnium illuditur qui temptatus immundicia ueris imaginibus in cogitatione inquinatur³, sed lauandus est aqua, ut culpam cogitationis lacrimis abluat, et nisi prius ignis temptationis recesserit, reum se quasi usque ad uesperum cognoscat. Sed est in eadem illusionem necessaria ualde discretio, que subtiliter pensare debeat, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex nature superfluitate uel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit⁴ pollutio. Et quidem⁵ cum ex nature superfluitate⁶ uel infirmitate⁷ euenerit, omnimodo hec illusio non est timenda, quia hanc animus nesciens [54va] pertulisse magis dolendus est quam fecisse. Cum uero ultramodum appetitus gule in sumendis⁸ alimentis⁹ rapitur, atque idcirco¹⁰ humorum receptacula grauantur, habet exinde¹¹ animus aliquem reatum, non tamen usque ad prohibitionem sacri misterii¹² percipiendi. uel missarum sollempnia celebrandi cum fortasse¹³ aut festus dies¹⁴ exigit aut exhibere¹⁵ ministerium pro eo quod sacerdos alius in loco deest ipsa necessitas compellit. Nam si assunt alii¹⁶ qui implere ministerium¹⁷ ualeant

¹ Hoc est *add.* HA, Hec est *add.* Q, *om.* CSKNBZO

² Gregorii CKNBZQA; Gregorius O

³ -atur CKNBZOHQ; -atus A

⁴ -ingit RXSWKNDBP; -igit CLV

⁵ Et quidem CRKDB; Ecquidem N

⁶ uel superfluitate *add. (twice) and canc.* X

⁷ aliquando ex cogitatione - infirmitate CLRXSWKND²BVP; *om.* DZOHA

⁸ -endis CKNBZOQA; -entis H

⁹ alimentis N

¹⁰ -irco CKNBOHA; -irca Z

¹¹ habet exinde CKNBZOHQ; h' uel eninde A

¹² sacri misterii CXSKNBVP; *om.* ZOHA

¹³ *in mg.* C

¹⁴ festus dies CRXKNBP; dies festus S; festi dies ZOHA

¹⁵ -ere CRXSKNBVP; -eri ZOHA

¹⁶ alii CRXKNBVP; aliqui ZOHA

illusio per crapulam facta a perceptione sacri¹⁸ misterii prohibere non debet, sed ab ymmolatione sacri mysterii¹⁹ ut arbitror abstinere debet humiliter²⁰, si tamen dormientem²¹ turpi imaginatione non concusserit. Nam sunt quibus ita plerumque illusio nascitur ut eorum animus etiam in somno corporis positus turpibus imaginibus non fedetur. Qua in re unum ibi ostenditur ipsa mens rea non tunc uel in suo iudicio libera, cum se etsi²² dormientis corpore nichil meminit uidisse, tamen in uigiliis²³ corporis meminit ingluuiem cecidisse. Sin uero ex turpi²⁴ cogitatione uigilantis oritur illusio in mente dormientis, patet animo reatus suus, uidet enim a qua radice inquinatio illa processit, quia quod²⁵ cogitauit sciens, hoc pertulit insciens²⁶.

Greg. I ut sup. Resp. 11; H 742a.5-65, M 1128-9; Coll.Sem. 1.175b, has more; Quad. 4.373b; Rolker, 'Genesis', 84 n. 27; ID 2.52a (cf 10.111 for pt 2); IP 1.159 var. from Sed est in; +D 6 c 1 var.

¹⁷ impl. min. CKDBV(*corr. fr. mist- ZOHA*; min. impl. N

¹⁸ *corr. fr. sacris H*

¹⁹ prohibere non debet – misterii *in mg. X²*

²⁰ sed ab ymm. - humiliter CRSKNBV; *om. ZOHA*

²¹ -entem CRXSKNBV; -enti ZOHA

²² -si *ss B*

²³ -iliis CRKNVPZOHA; -ilii B

²⁴ ex turpi CRSKNBVZH; turpi ex O²A; turpi OQ

²⁵ *corr. fr. quid Z*

²⁶ insciens CLXSWKND; nesciens RBVZOHA; ? P

77

Beatus¹ Gregorius ad Secundinum inclusum. Quomodo lapsi possint² restitui

Sanctitas tua hoc a nobis requisiiuit, ut tibi rescriberem³ de sacerdotali officio post lapsum resurgendi dum dicis de hoc canones diuersos⁴ te legisse, diuersasque sententias alias resurgendi, alias nequaquam. Nam nos generaliter a Nycena synodo incipientes hanc cum reliquis quatuor ueneramur, que⁵ ipsam sequentes in cunctis sententiis unanimes concordant. [54vb] Nos ergo precedentes patres sequimur, quia auctore Deo a⁶ sacra doctrina illorum non discordamus⁷. A capite itaque incipientes⁸ usque in quartum altaris ministrum hanc formam seruandam cognoscimus, ut quem⁹ minorem maior precedit, sicut honore est maior, ita¹⁰ sit in crimine. Et¹¹ quem maior sequitur culpa maior ei implicetur¹² uindicta, et sic postea penitentia credatur esse fructuosa. Quid enim prodest triticum seminare et fructum eius non colligere? Aut domum construere et non illic habitare? Post dignam enim satisfactionem credimus lapsum redire posse ad honorem, propheta dicente. Numquid qui¹³ cadit non adiciet ut¹⁴ resurgat? Et qui auersus¹⁵ est non reuertetur? Idem peccatori ait, In quacumque die conuersus ingemueris, tunc saluus eris. Vnde et salmista ait, Cor mundum crea in me Deus, et spiritum rectum innoua in uisceribus meis. Ne proicias me a facie tua, et

¹ Beatus CKNBZOHQA; *om. G*

² possint CKNBZOHQ; possunt A

³ -erem CNDBZOHQ; -ere KA

⁴ *corr. fr. -erso B*

⁵ que CKDBZOHA; quam N

⁶ *ss Z*

⁷ -amus CKNBZOA; -amur HQ

⁸ -en- *ss A*

⁹ *after corr. N*

¹⁰ ita CNDBZOHA; *om. K*

¹¹ Et CKDBZOHQA; At N

¹² implicetur CKDBZOHA; multiplicetur N

¹³ *ss Z*

¹⁴ *corr. fr. non A*

¹⁵ aue- CLRS²KNBZ; adue- XSOHA

spiritum sanctum tuum ne auferas a me. Alienam quippe rex et propheta rapuisse se uxorem tremefactus expauit propheta indicante flagitium suum et penitentiam agens addit. Redde mihi leticiam salutaris tui et spiritu principali confirma me. Si enim ipse dignam Deo penitentiam non fecisset nequaquam aliis predicaret. Ait enim, Docebo iniquos uias tuas et impii ad te¹⁶ conuertentur. Dum enim peccata sua perspexit¹⁷ per penitentiam mundata non dubitauit predicando castigare aliena. Et¹⁸ sic sacrificium de semet ipso offerre Deo studuit cum dixit, Sacrificium Deo Spiritus contribulatus. Ad hec ista sufficerent sed omnis sententia quo plus sacre scripture testimoniis confirmatur, facilius creditur. De hoc enim propheta dicit, Nolo mortem peccatoris sed ut¹⁹ conuertatur et uiuat. De hoc peccantibus²⁰ dicitur, Peccator in [55ra] quacumque die conuersus ingemuerit²¹, omnes iniquitates illius²² in obliuionem tradentur. Si enim redemptor noster qui peccatores non perdere sed iustificare uenit in obliuione delicta peccantium derelinquit²³ quis hominum condempnanda reseruet cum dicat apostolus, Si Deus iustificat, quis est qui condempnet? Ad²⁴ fontem misericordie recurrentes euangelicam proferamus sententiam, Gaudebo, inquit, super uno peccatore penitentiam agente quam super nonaginta nouem²⁵ iustis²⁶ qui non indigent²⁷ penitentia. Et ouem perditam nonaginta nouem non errantibus relictis humero²⁸ ad ouile²⁹ reportauit. Si ouis errans post inuentionem ad ouile humero reportatur³⁰, cur lapsus post penam ad ministerium non reuocetur? Quid est ergo grauius, carnale delictum admittere, sine quo pauci inueniuntur, aut Dei filium negare? In quo peccato ipsum beatum principem apostolorum Petrum ad cuius nunc corpus indigni sedemus lapsum esse cognoscimus, sed post negationem penitentia³¹ sequuta est, et post negationem penitentia data quia illum ab apostolatu non deiecit³² quem ante se ipsum negaturum esse predixit, Tibi hec fili karissime dicta sufficiant, ut illum quem conspicias delicta fletu delere non dubites in conspectu diuinitatis misericordiam³³ consequi, quia nullum peccantem reuersum despicit, qui peccatores³⁴ sanguine suo redimere uenit.

Reg. 9.147 (interpolated form from P mss only); JE 1673; cf H 737a-b, M 1111-2; ID 6.85; IP 3.147 abbrev; D 50 c 16 to ipsum se negare predixit

¹⁶ impii ad te CRXSZBVPO; i.a. KH; i. a. t. NDQA

¹⁷ persp- CRXSKNVP; prosp- ZOHA; ? B

¹⁸ Et CRSKDVPZOHA; At N; ? B

¹⁹ ut CSKNBZOA; om. HQ

²⁰ peccantibus CRXKDBZOHA; peccatoribus SN

²¹ conu. ing. CRKNVPZOHA; ing. conu. B

²² illius CRXKNBVP; eius SZOHA

²³ derelinquit CRSNBZOHQ; delinquit KDV; derelinquid A

²⁴ Ad CRKDBZOHA; Aliter N

²⁵ nouem CRDBZOHA; nonem K; viiii N

²⁶ add. in mg. H

²⁷ -ent CNDBZOHA; -et K

²⁸ reportatur add. and canc. A

²⁹ ad ou. ss H

³⁰ Si ouis errans - reportatur (corr. to reportauit) in mg. H

³¹ corr. fr. penet- O

³² corr. fr. deicit Z

³³ -iam CKNBZOHQ; -ia A

³⁴ suos de add. C, om. LRXSWKNBVZOHA; ? P

¹ Idem CRKNBOHQ; Item SZA

² ex reg. after purgato ZOGHA

Quoniam quedam⁴ contra sacerdotale propositum de Leone fratre et coepiscopo nostro⁵ sinister rumor aspersionem, utrum uera essent districta diutius fecimus inquisitione perquiri et nullam in eo de his que fuerant dicta culpam inuenimus. Sed ne quid uideretur omissum cordi nostro potuisse dubium remanere, ad beati Petri sacratissimum corpus districta⁶ eum⁷ ex habundanti fecimus [55rb] sacramenta prebere. Quibus prestitis magna sumus exultatione gauisi, quod⁸ huiusmodi innocentia eius euidenter enituit.

Reg. 2.30; JE 1183; BD 1.194 (med.); AL 6.148 as here; Tc 222; ID 5.309 as BD; IP 5.5 as ID; C 2 q 5 c 6 med. as IP

³ per CNDBZOHA; om. K

⁴ quedam CKDBZOHA; quidam N

⁵ nostro CNDBZOHA; om. K

⁶ after corr. Z

⁷ eum CKNVPZOHA; om. B

⁸ quod CKNBZHA; om. O

79

Idem Iohanni¹ defensori². Quod nullam uim habeant iniusta³ iudicia uel incerta⁴ cap.xl⁵

Quod quidam frater de falsis se capitulis accusatum neque aliquid ordinabiliter factum sed iniuste se asserit condempnatum diligenter querendum⁶ est, primo si iudicium⁷ ordinabiliter est habitum, si⁸ alii accusatores alii testes fuerunt, deinde causarum qualitas⁹ si digna exilio uel depositione fuit, si eo¹⁰ presente¹¹ sub iureiurando contra eum testimonium dictum est, si scriptis actum est¹², si ipse licentiam respondendi ac defendendi¹³ se habuit¹⁴. Sed et de personis¹⁵ accusantium ac testificantium subtiliter querendum est, cuius conditionis cuiusue opinionis et ne inopes sint¹⁶, ne forte aliquas contra prefatum pastorem inimicitias habuissent, utrum testimonium ex auditu dixerint, aut certe specialiter¹⁷ se scire testati sunt, si scriptis iudicatum est et patribus presentibus sententia recitata est. Quod si forte hec sollempniter acta non sunt, neque causa probata est que exilio uel depositione digna sit, in ecclesiam suam¹⁸ modis omnibus reuocetur.

Reg. 13.47; JE 1912; Tc 229; ID 6.343 (insc. almost as here); IP 4.82, 4.94 var. from Querendum utrum testimonium ex auditu; C 2 q 1 c 7 para. 3 as here, the original form of the cap. before it was enlarged.

¹ Iohannis Z

² cap. xl add. KND, om. CRXSBVZOHA

³ hab. iniusta LRXSW(corr. fr. habent)KNBPZOGHA; iniusta hab. C

⁴ uel incerta CRSKBVPZOHA; om. ND

⁵ cap. xl CRXSBZOHQ; om. KNDVA

⁶ -dum CRXSBVPZOHA; -dus KND

⁷ primo si iud. CRSKNVPZOHA; si iud. primo B

⁸ si CKDBZOHA; sed N

⁹ est habitum si - qualitas in mg. O

¹⁰ eo CRKNVPZOHA; ea B

¹¹ ss O

¹² si scr. actum est om. K (in ND)

¹³ defendendi LRXSWKNBV²PZOHA; defendi CV

¹⁴ habuit CLRXKDBVPZOHA?; habuerit SWN

¹⁵ personis CKDBZOHA; ipsis N

¹⁶ ino add. and canc. O

¹⁷ specialiter CRXK²ND²PZOHA; sp'aliter SKV; spiritaliter B

¹⁸ ss C

Vt singulis personis singula ecclesie tribuantur officia

Gregorius omnibus episcopis. Singula ecclesiastici iuris officia singulis quibusque¹ personis² singulatim debere committi iubemus³. Neque enim uni quamlibet⁴ exercitate⁵ persone uno tempore duarum rerum officia committenda censemus quia si totum⁶ corpus oculus, ubi auditus? Sicut enim uarietas membrorum per diuersa officia et robor corporis seruat et pulchritudinem representat, ita uarietas personarum⁷ nichilominus officia distributa et fortitudinem et uenustatem sancte Dei ecclesie manifestat. Et sicut indecorum⁸ est ut in corpore humano alterum membrum alterius [55va] fungatur officio ita nimirum noxium simulque⁹ turpissimum¹⁰ si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint¹¹ distributa.

John the Deacon, Vita Greg. 2.54; 74T 258; AL 7.94; Tc 230; ID 6.344; D 89 c 1

¹ quibusque CRKNBOHQ; cuiusque Z

² personis CRKD²BZOHA; ipsis N; personos D

³ iubemus CRSBVZOHA; debemus KD; censemus ND²

⁴ uni quamlibet CRKNVZOHA; uni (*in mg.*) S; unquam libet BP

⁵ exercitate CKDBZOHA; excecitate N

⁶ totum CNBZOKHQ; *om.* A

⁷ personarum CKDBZOA; quarum N

⁸ -c- ss K

⁹ simulque CNDBZOHA; similique K

¹⁰ -r- ss C

¹¹ -erint CSKNBZQA; -erit OH

81*Idem Andree Tarentino episcopo. De incertis iudiciis*

Habuisse te concubinam manifesta ueritate comperimus et te illius criminis participationem¹ habere de qua etiam contraria est quibusdam nata suspicio. Sed quia in rebus ambiguis absolutum non debet esse iudicium, hoc tue conscientie committendum eligimus. Qua de re si in sacro ordine constitutus eius te recolis permixtione² maculatum, sacerdotii honore deposito ad ministrandum nullomodo presumas accedere, sciturus in anime tue periculo ministrare et Deo nostro te sine dubio reddere rationem si huius sceleris conscius in eo quo es ordine celans³ ueritatem permanere uolueris.

Reg. 3.44; JE 1249; Reg. P App. 2.24; AL 8.12; Tc 235; ID 5.310 as BD 1.195, 6.344A as here; +D 33 c 7

¹ -nem CNDBZOHA; -ne K

² rec. perm. CRXSKNBV; perm. rec. Z(-x- ss)OHA

³ celans CLRSKDBPZOQ²A; zelans X; scelans NHQ

82*Idem Ianuario episcopo Sardinie¹. Vt nemo pro² sepulturis mortuorum³ quicquam⁴ requirere aut exigere⁵ presumat⁶*

Graue⁷ nimis et procul est a sacerdotis officio precium de terra concessa putredini querere et de alieno uelle facere luctu compendium. Hoc autem uitium et nos postquam Deo auctore ad episcopatus honorem accessimus⁸ de ecclesia nostra

¹ *om.* L

² ss B

³ mortuorum CLRXKNBVP; defunctorum SZOGHA

⁴ quicquam CLKDBZOHA; aliquid N

⁵ requirere aut exigere RXSBPZOGHA; exigere aut requirere CW; exigere LKNDV

⁶ Idem - presumat *in mg.* A

⁷ Graue CRXKNBVPOA; Praue SZHQ

⁸ accessimus C(-c- ss)LRSWBVPZOHA; concessimus XKD; conscendimus ND²

omnino uetuimus et prauam denuo consuetudinem nequaquam usurpari permisimus, memores quia dum Abraham a filiis Efrom hoc est filium⁹ Soor¹⁰ sepulchrum precio ad humandum¹¹ corpus coniugis postularet, premium¹² accipere rennuit, ne commodum uideretur de cadauere consecutus. Si ergo tante considerationis paganus uir fuit, quantomagis nos¹³ qui sacerdotes dicimur¹⁴ hoc facere non debemus? Vnde ne hoc auaricie uicium uel in alienis denuo temptari presumatur admoneo. Sed si quando in ecclesia uestra¹⁵ sepeliri conceditis¹⁶ parentes siquidem ipsius¹⁷ proximi [55vb] uel heredes pro luminaribus sponte quid offerre uoluerint accipere non uetamus¹⁸. Peti uero aut aliquid exigi omnimodo prohibemus ne quod ualde irreligiosum est aut uenalis¹⁹ quod absit dicatur ecclesia, aut uos de humanis uideamini mortibus gratulari si ex eorum cadaueribus²⁰ studeatis quolibet modo compendium²¹.

Reg. 3.35; JE 1524; ID 3.101 as here; IP 2.27 from Peti uero; C 13 q 2 c 12 var.

⁹ filium LRXSWNDBVPZOHA; filio CV²K; Efrom - filium in mg. P¹

¹⁰ Soor LRBVPZOHQ; Sophor CX; Sehor SK; om. W; Hemor ND²; Sohor D

¹¹ humandum LRSKNVPZOHA; human dum C; humanandum XW; humanum B

¹² premium CLRXSUVZOHA; precium KNDBP

¹³ corr. fr. hoc V²

¹⁴ dicimur CRDBVPZOHA; dicuntur KN

¹⁵ uestra CRKNVPZOHA; quenquam (over erasure) B

¹⁶ aliquem uel add. ss C, si aliquem add. in mg. L, aliquem add. V², om. RXSKNBZPOHA

¹⁷ ipsius CRSKNVPZOHA; illius B

¹⁸ uet- CKNBZOQA; uer- H

¹⁹ -alis CLRXSPH; al' WKDBVZOA; -ale N

²⁰ obsc. addn in mg. C; querere add. ss V²

²¹ adipisci add. ND, om. CRSKBZOHA

83

¹Vt² episcopus nullum ad sacrum ordinem monachum audeat promouere absque abbatis sui uoluntate

Ad ecclesiasticum uero officium nullus ex monasterio³ producatu monachus nisi quem abbas loci admonitus propria uoluntate obtulerit episcopo.

Reg. 8.17; JE 1504; ID 1.227 as BD 4.33; D 58 c 1

¹ Idem add. SZ²OGHA, om. CRXKNBVZ

² Vt CKNBZOHQ; om. A

³ ex mon. ss V²

84

Ex decretis eiusdem. Vt sanctimoniales si de monasterio exierint, per¹ incestaque federa se miscuerint. ab episcopo in monasterio reuocentur ac sub penitentia retrudantur

Peruenit ad nos quod quidam uir nequissimus² diabolico instinctu de monasterio suaserat exire quendam Deo sacratam atque a quodam uiro unde exierat sit reuocata, rursusque eam uir ille nequissimus iniqua suasionem de monasterio eiciens apud se nunc usque retineat impudice. Volumus autem ut episcopatus tui auctoritate in monasterio reuocetur ac reducatur.

Reg. 10.3; JE 1770; abbrev. in Reg. P 2.162 and here; +C 27 q 1 c 15

¹ per CRXKNBVP; ad S²; om. SZOHA

² corr. fr. -as Z

Ex epistola Gregorii pape ad Adrianum notarium. Quod incantatores et sacrilegi districta ultione corrigantur

Peruenit ad nos quod quosdam¹ incantatores atque sortilegos fueris insequutus, et omnino nobis sollicitudinem² zelumque tuum gratum fuisse cognoscas³. Studii enim tui sit⁴ sollicite querere et quoscumque huiusmodi⁵ Christi inimicos inueneris, districta ultione corrige.

Reg. 11.33; JE 1823; Reg. P 2.358; ID 11.33a as BD 10.4a; +C 26 q 5 c 8

¹ *corr. fr.* quidam O

² -tudinem *ss* O

³ *corr. fr.* -atis O

⁴ enim tui sit CKNBZHQ; enim tui O; tui enim A

⁵ *corr. fr.* -mondi K

86

Greg. ad Iohannem episcopum iniuste communicantem¹. De iniusta excommunicatione. Inter cetera scripsit dicens²

Cassatis prius atque ad nichilum [56ra] redactis predicte sententie tue decretis ex beati Petri apostolorum principis auctoritate decernimus triginta dierum spacio sacra te³ communiione priuatum ab omnipotenti Deo nostro tanti excessus ueniam cum summa penitentia ac lacrimis exorare. Quod si hanc sententiam nostram te cognouerimus⁴ implesse remissius non tantum iniusticiam sed et contumaciam fraternitatis tue cognoscas iuuante Domino seuerius puniendam.

Reg. 3.6; JE 1210; Bernold in Libelli de Lite 2.36; ID 14.21 med.; IP 5.124 as ID

¹ communicantem CLRXWNBDBP; excommunicantem SVZOHQA; communicante K

² De - exc. Inter - scripsit dicens LRXWBVPZOA; De - exc. Inter - dixit scribens C; Inter - scripsit dicens. De - exc. SHQ; De - exc. KND

³ sacra te CSKNBVZO; sacrate HQA

⁴ -er- *ss* C

87

Greg' Augustino Anglorum archiepiscopo. De clericis non¹ ordinatis si se continere non possunt²

Si qui sunt³ clerici extra sacros ordines constituti qui se continere non possunt. sortiri uxores debent et stipendia sua exterius accipere. Et de eisdem patribus de quibus prefati⁴ sumus nouimus scriptum quod diuidebatur⁵ singulis prout cuique opus erat. De eorum quoque stipendio cogitandum atque prouidendum est, et sub ecclesiastica regula sunt⁶ tenendi, ut bonis moribus uiuant, et canendis psalmis⁷ inuigilent et ab omnibus illicitis et cor et linguam et corpus Deo auctore conseruent⁸.

JE 1843; H 738a.52-53, M 1121; ID 6.86; IP 3.108; D 32 c 3

¹ *om.* P

² archiepiscopo (episcopo SV *before corr.*, ? B). De - possunt (-int V) CXSKNBVP; *om.* ZOHA

³ sunt CKNBZOHQ; *lacuna* A

⁴ prefati CRDBVZOHQ; prestatu KN; presatu A

⁵ di- *ss* K

⁶ regula sunt LRXSWK(*and lacuna*)NBVPZOHA; sunt regula C (*reg. in mg.*)

⁷ *ss* R

⁸ conseruent LRXSWKNBVPZOHA; conseruerit C

88

Ex registro Gregorii libro¹ primo. Quod manus que diluere sordes curat munda esse debeat²

Necesse est ut munda sit³ manus que diluere⁴ sordes curat. ne tacta queque deterius inquinet si sordida insequens⁵ lutum⁶ tenet. Scriptum namque est, Mundamini qui fertis uasa Domini.⁷ Domini etenim uasa ferunt⁸ qui proximorum animas ad interiora⁹ perducendas in conuersationis sue exemplo suscipiunt.

Reg. 1.24; JE 1092; +C 1 q 1 c 93

¹ libro CRXSKNBVPQ; lib' ZOA; liber H

² Quod - debeat CRXSKNBVP; om. ZOHA

³ sit CRXSKNBVP; esse studeat ZOHA

⁴ dil. que marked for reversal O

⁵ insequens CNDBZOHA; inquinens K

⁶ lutum CSKNBZOH²Q; luctum HA

⁷ Scriptum namque est - Domini in mg. Z

⁸ ferunt CRSKNVPZOH²; fuerunt BQ; ferant A

⁹ sacraria add. ss CV², om. LRXSWKNBVZOHA

89

Ex regulis Gregorii pape Petro subdiacono, libro primo. Quod quisquis culpam fecerit, in ipso uindicetur, a commodo autem eius abstineatur¹

Cognouimus quod si quis ex familia culpam fecerit non in ipso sed in eius substantia uindicatur. De qua re precipimus ut [56rb] quisquis² culpam fecerit. in ipso quidem ut dignum est uindicetur, a commodo autem eius omnimodo abstineatur.

Reg. 1.42; JE 1112; ID 16.81 has more; +C 16 q 6 c 3

¹ Ex reg. - primo. Quod - abst. CRXKNBVP; Ex reg' Greg. libro i Petro subd. Quod - abst. S; Ex registro Gregorii libro i Petro subdiacono ZOHA

² quisquis CKNBZOHQ; si quis A

90

Ex registro Gregorii¹ libro quarto Maximiano² episcopo. De eo si rusticus perfidus³ et obstinax ad Deum uenire minime consenserit⁴

Iam⁵ uero si⁶ rusticus tante fuerit perfidie et obstinationis inuentus ut ad Deum uenire minime consentiat. tanto pensionis onere⁷ grauandus est ut ipsa exactionis sue pena compellatur ad⁸ rectitudinem⁹ festinare.

Reg. 4.26 (recte Ianuario ep.); JE 1298; ID 11.94b; +C 23 q 6 c 4

¹ pape add. CLW, om. RXSKNBVPZOHA

² Maximiano CLSWKNVPZOHQA; Maximo RB

³ perf. rust. V

⁴ De - cons. CXSKNBVP; om. ZOHA

⁵ Nam L

⁶ si CKNBVZHA; om. O

⁷ onere CSDBZOHA; honore K; honore NV

⁸ ad CSK²ND²BPZOHA; et XKD

⁹ rectitudinem CLRSBVZOHA; rectitudinis X; rectitudinis uiam (uiam ss KD) KND

91¹

Ex eodem libro. Ne iuuencule abbatisse fiant²

Iuuenculas abbatissas fieri³ uehementissime prohibemus.

Reg. 4.11; JE 1282; C 20 q 1 c 12a

¹ lxxxii K

² Ex - libro. Ne - fiant CRXSKNBVP; Ex registro Gregorii lib' iiii ZOH; om. A

³ fieri CSRKNBV; om. ZOHA

92¹

Ex eodem libro. Ne ueletur uirgo nisi sexagenaria²

Nullum ergo³ episcopum fraternitas tua nisi sexagenariam uirginem cuius uita hoc atque mores exegerint uelare permittat⁴.

Greg. I ut sup.; +C 20 q 1 c 12b var.

¹ lxxxxiii K. c 92 after c 93 X

² Ex - libro. Ne - sex. CRXSKNBP; Ex eodem libro ZOHQ; om. A

³ ergo CL(*corr. fr. go*)XSWKND; igitur RBVPZOHQA

⁴ -at CRNDBZOHA; -it K

93¹

Ex eodem libro. Quod non sit consecratio dicenda que ab excommunicatis est celebrata²

Nos consecrationem dicere³ nullo modo possumus que ab excommunicatis est hominibus celebrata.

Reg. 4.20; JE 1292; ID 5.134 med.; C 9 q 1 c 1

¹ lxxxxiiii K

² Ex - libro. Quod - cel. CRXSKNBVP; Ex eodem libro ZOHQ; Gg Natali episcopo in primo libro registri A (*cf c.94*)

³ dicere CRKDBZOHA; dare N

94¹

Gregorius Natali episcopo in primo libro registri. Quod sicut iustum est ut nemo crescere compellatur inuitus, ita ne quisquam insons ab ordinis sui ministerio deiciatur iniuste²

Gesta³ que nobis in⁴ concilii uestri confecta secretario direxistis in quo archidiaconus Honoratus addicitur plena esse cognouimus semine iurgiorum, cum uno eodemque tempore una persona nolens⁵ ad sacerdotii ordinem prouehitur que tanquam inmerita a diaconatus officio remouetur. Et sicut iustum est ut nemo crescere compellatur inuitus. ita censendum puto ne quisquam insons ab ordinis sui ministerio deiciatur iniuste.

Reg. 1.19; JE 1087; ID 6.379; +D 74 c 2

¹ lxxxxv K

² Greg. - reg. Quod - iniuste CRXSKNBV(*added in black ink*); Greg. - registri ZOHQ; om., *running cc 93-4 together* A

³ Gesta CRNDBZOHA; Desta L; Festa K

⁴ in CNDBZOHA; om. K

⁵ nolen N

95¹

Idem Petro subdiacono. De lapsis sacerdotibus uel quolibet ex clero²

De lapsis sacerdotibus uel quolibet ex clero obseruare te uolumus ut in rebus eorum nulla contaminatione miscearis [56va] sed pauperrima regularia monasteria require que secundum Deum uiuere sciunt³ et in eisdem monasteriis ad penitentiam lapsos trade, et res⁴ lapsorum in eo loco proficiat⁵ in quo agere penitentiam⁶ traduntur,

¹ lxxxxvi K

² De - clero CRXSKNBV; om. ZOHA

³ sciunt CKDBZOHA; sciant N

⁴ res CKNBZOHQ; tres A

⁵ -iat CKDBZOHA; -iant N

⁶ penitentiam CKNBZOHQ; penitenti A

quatinus ipsi ex rebus eorum subsidium habeant. qui et⁷ correctione⁸ eorum⁹ sollicitudinem gerunt¹⁰. Si uero parentes habent res eorum legitimis¹¹ parentibus dentur. ita autem ut eorum stipendia qui in penitentiam¹² dati fuerint sufficienter debeant procurari. Si qui¹³ uero ex familia ecclesiastica sacerdotes uel¹⁴ leuite uel monachi uel clerici uel quilibet alii lapsi fuerint, dari eos in penitentiam uolumus. sed res eorum ecclesiastico iuri¹⁵ non subtrahi. Ad usum tamen suum accipiant unde ad penitentiam subsistant, ne si nudentur locis in¹⁶ quibus dati fuerint onerosi sint. *Reg. 1.42; JE 1112; Reg. P. App. 1.36 (pt 2); AL 8.1 has more; ID 6.380, 15.20; +C 16 q 6 c 4*

⁷ et CXKNB; et de C²V²; de LRSVPWZOHA

⁸ correctione CLRX²WKDBVOHA; rectione X; correptione SZ; correctionem N

⁹ eorum LRXSKNBVPZOHA; illorum CW

¹⁰ gerunt LRXSWKNBVPZOHA; tenent (uel gerunt ss) C

¹¹ legitimis CSKNBZHQ; legitimus O; legitimi A

¹² -tiam CKDBZOHA; -tia N

¹³ ss A

¹⁴ uel CKNBZOHQ; et A

¹⁵ iuri CNDBZOHQ; iuri KA?

¹⁶ ss C

96¹

Idem in² epistola ad Candidum³ in secundo libro registri⁴. Quod cum percussio corporalis imminet et Dei in hoc iudicium ignoratur non debet a nobis addi afflictio⁵

Cum percussio corporalis⁶ imminet utrum pro purgatione an⁷ pro⁸ uindicta contingat Dei in hoc iudicium ignoratur non debet a nobis addi flagellatis afflictio ne nos culpe quod absit offensa respiciat.

Reg. 2.11; JE 1161; +C 7 q 1 c 2

¹ lxxxxiiii K

² in CKNBZOHQ; om. A

³ corr. fr. Cond- H

⁴ registri CKNBZOHQ; om. A

⁵ Quod - affl. CRXSKNBVP; om. ZOHA

⁶ corporalis CSKNBOHQ; corporis Z

⁷ an CRXSNDZBOQA; aut KH

⁸ ss H

97¹

Idem Natali episcopo. De conuiuiis ab episcopo uitandis²

Multis ab urbe tua uenientibus, frater karissime, didici pastoralis cura derelicta³ solis te conuiuiis occupatum. Que audita non crederem nisi hec⁴ actionum tuarum experimentis approbarem. Nam quia nequaquam lectioni studeas, nequaquam exhortationi⁵ inuigiles, sed ipsum quoque⁶ usum ecclesiastici ordinis ignores, hoc est in testimonium quod eis sub quibus es positus seruare reuerentiam nescis.

Reg. 2.20; JE 1173; +D 44 c 5

¹ lxxxxv K

² De - uitandis (uitantis B) CRXSKNBVP; om. ZOHA

³ derelicta CRXK²DBVZOHA; delicta KN

⁴ hec CRXKBZOHA; hoc ND

⁵ stud. neq. exh. in mg. Z

⁶ corr. fr. or to quo N; ip ad. and canc. Z

98¹

Idem ad eundem episcopum². De eodem³

¹ lxxxxvi K

Conuiuia que ex intentione impendende caritatis fiunt⁴, recte uestra fraternitas in suis epistolis⁵ [56vb] laudat. Sed tamen sciendum est quia tunc ex caritate ueraciter prodeunt cum in eis nulla absentium uita⁶ mordetur, nullus⁷ ex irrisione reprehenditur, et non⁸ in eis inanis⁹ secularium negociorum fabula¹⁰, sed uerba sacre lectionis audiuntur cum¹¹ non¹² plus quam necesse est seruitur corpori, sed sola eius infirmitas reficitur ut ad usus exercende¹³ uirtutis habeatur. Hec itaque si uos in uestris conuiuuis¹⁴ agitis abstinentium fateor magistri estis.

Reg. 2.50; JE 1204; +D 44 c 6

² episcopum CKNBOHA; *om. Z, ad eund. ep. om. S*

³ De eodem CSKNBV; *om. ZOHA*

⁴ fiunt CRKNBOHA; fuerit ND; fuerint D²

⁵ *corr. fr.* episcopis B

⁶ uita CKNBOHA; uitam Z

⁷ nullus CKDBZOHA; nullius N

⁸ non CKDBZOHA; tamen N

⁹ inanis CRKDBZOHA; *om. N*

¹⁰ fabula CRDZOHA; fabularia K; fallatia N; fabul.. B

¹¹ *corr. fr.* cur H; et N

¹² *corr. fr.* si D; in *add. and canc.* Z

¹³ exercende CRKDBZOHA; excedere N

¹⁴ *corr. fr.* -itiis Z

99¹

Idem Antonio subdiacono, in tertio² libro registri. Quod in electione episcopi nec datio interueniat³ nec quarumlibet personarum patrocina⁴ conualere debeant⁵

Illud quidem⁶ pre omnibus cure tibi sit ut in hac electione nec⁷ datio quibuscumque⁸ modis interueniat premiorum nec quarumlibet personarum patrocina conualescant. Nam si quorundam patrocino fuerit quisquam electus, uoluntatibus eorum cum fuerit ordinatus obedire reuerentia exigente compellitur. Sicque fit, ut et res illius minuantur ecclesie et ordo ecclesiasticus non seruetur. Talem ergo te imminente debent personam eligere que⁹ nullius incongrue uoluntati deseruiat¹⁰, sed uita et moribus decorata¹¹ tanto ordine digna¹² ualeat¹³ inueniri.

Reg. 3.22; JE 1226; ID 5.129; C 8 q 2 c 1

¹ lxxxxvii K

² quarto X (*not LRS*)

³ interueniat CRXNDB; inconueniat K

⁴ patrocina (pat- *in black ink* C) CLRSWD²P; latrocina XKNDV

⁵ Quod - deb. CLRXSWK (latrocina conu. deb. *in bottom mg.*) NDBVP; *om. ZOHA*

⁶ quidem CKNBZOHQ; qui *and lacuna* A

⁷ nec LRWKNBVPZOHA; neque C²; *om. CX*

⁸ quibuscumque CRXSKNBVP; quibusque ZOHA

⁹ que CRKNBZOHQ; quem A

¹⁰ -iat CKNBZOHQ; -iant A

¹¹ *corr. fr.* -ati Z

¹² digna C²LRXSWK²BVZOHA; *om. C; digne XKND*

¹³ ualeat CKNBZOHQ; uale *and lacuna* A

100¹

Idem ex² epistola ad clerum Mediolanensem. Ne quisquam in suscipiendi³ antistitis causa propria commoda querat⁴

¹ lxxxxviii K

² ex RXSKNBVZOHA; in CLW

³ -endi CRX²SNDB; -endis XK

⁴ Ne - querat CRXSKNBV; *om. ZOHA*

Dilectissimi filii officii nostri censura commoniti⁵ suademus ut in⁶ suscipiendi antistitis causa nullus uestrum neglecta utilitate communi suo⁷ lucro proficiat, ne si quisquam propria commoda appetit friuola estimatione fallatur, quia nec libero iudicio preferendam sibi personam examinat⁸ mens quam cupiditas ligat. Pensantes ergo que cunctis expediunt ei quem uobis gratia diuina pretulerit integerrimam semper in omnibus obedientiam⁹ prebete¹⁰. [57ra] Iudicari namque a uobis ultra non debet semel prelatus, sed tanto nunc subtiliter iudicandus est quanto¹¹ postmodum iudicandus non est.

Reg. 3.29; JE 1233; ID 5.130, 6.380A; +C 8 q 2 c 2

⁵ commoniti CRDBZOHA; commoti K; commiti *corr. fr.* conniti N

⁶ ss C

⁷ pro *add. A, om.* CKNBZOHQ

⁸ an -i- *ss after exam O*

⁹ semper in omn. obed. *in mg. X²*

¹⁰ -ete CKNBZOQA; -ere H

¹¹ *corr. fr.* quando O

101¹

Gregorius Iohanni episcopo in quinto libro registri. Quod loca dudum monasteris consecrata non sint facienda clericorum uel laicorum habitacula²

Peruenit ad me quod in ecclesia fraternitatis tue aliqua loca dudum monasteriis consecrata nunc habitacula clericorum aut etiam³ laicorum facta sunt, dumque hii qui sunt in ecclesiis fingunt⁴ se⁵ religiose uiuere, monasteriis preponi appetunt et per eorum uitam monasteria destruuntur⁶. Nemo etenim potest et⁷ ecclesiasticis obsequiis deseruire et in⁸ monachica regula ordinate persistere ut ipse districtiorem monasterio teneat qui cotidie⁹ in obsequio ecclesiastico¹⁰ cogitur¹¹ permanere. Proinde fraternitas tua hoc quolibet in loco factum est emendare festinet. quia ego nullomodo patior loca sancta ut per clericorum ambitum destruantur¹², uos itaque ita¹³ agite¹⁴ ut mihi de hac re correctam causam sub celeritate nuntietis.

Reg. 5.1; JE 1317 from John the Deacon, Vita 2.54; 74T 41; AL 5.55; ID 3.18; C 18 q 2 c 26 to ambitu destruantur

¹ lxxxxviii K

² Quod - habit. (habitacula *om.* K) CXSKNBV; *om.* ZOHA

³ clericorum (*in mg.*) aut etiam (*cramped over erasure*) C

⁴ *corr. fr.* fig- H

⁵ se CKNBZOHQ; *om.* A

⁶ *corr. fr.* -runtur B

⁷ et CRKNVZOHA; *om.* B

⁸ ss L

⁹ -ti- *ss B*

¹⁰ obs. eccl. CRKNVPZOHA; eccl. obs. B

¹¹ cogitur CKDBZOHA; congrue N

¹² *corr. fr.* -untur H?

¹³ ita C² LRSKNBZOHA; *om.* CX

¹⁴ *corr. fr.* agita K

102¹

Idem Valentino abbati. Quod mulieres nulla occasione permittantur in monasterium ascendere neque monachi² sibi commatres facere³

¹ c K

² *corr. fr.* -os V

³ Quod - facere (debeant *add.* KND) CRXSKNDBVP(*before Idem*); *om.* ZOHA

Peruenit ad nos quod in monasterio tuo passim mulieres ascendant et quod est grauius⁴ monachos tuos mulieres sibi conmatres facere et ex hoc incautam cum eis communionem habere. Ne ergo hac occasione humani generis inimicus sua eos⁵ quod absit calliditate decipiat, ideo⁶ huius te precepti serie commonemus ut neque mulieres in monasterio tuo deinceps qualibet occasione permittas ascendere, neque monachos tuos sibi commatres facere. Nam⁷ si hoc denuo ad aures nostras quocumque modo peruenerit. sic te seuerissime noueris [57rb] ultioni⁸ subdendum ut emendationis tue qualitate ceteri sine dubio corrigantur.

Reg. 4.40; JE 1312; AL 7.173 (some vv incomplete, Bb complete, but variants differ); +C 18 q 2 c 20

⁴ est (ss D) grau. CRSNDBVZOQA; grau. est KH

⁵ sua eos CSKNBZOQA; eos sua H

⁶ ideo CKDBZOHA; omnino N

⁷ et *add.* N, *om.* CKDBZOHA

⁸ -ioni CLRXS²KNV; -ione SBZOHA

103¹

Idem Virgilio Arelatensi. Quod neophitus sit deputandus qui adhuc nouus est in sancta conuersatione²

Cum ad³ sacros ordines Paulus apostolus neophitum uenire prohibeat. sciendum nobis est quia sicut tunc⁴ neophitus uocabatur qui adhuc⁵ nouiter⁶ erat plantatus in fide, ita nunc inter neophitos deputamus eum⁷ qui adhuc nouus est in sancta conuersatione. Scimus autem quod edificati⁸ parietes non prius tignorum⁹ pondus accipiant¹⁰ nisi a nouitatis sue humore siccentur ne si ante pondera quam solidentur accipiant cunctam simul fabricam ad terram deponant¹¹.

Reg. 5.5.; JE 1374; ID 5.131 as here; D 48 c 2 is widely var.

¹ ci K

² Quod - conu. CRXSKNBVP; *om.* ZOHA

³ ss K

⁴ tunc CKNBZOHQ; nunc A

⁵ ahuc N

⁶ nouiter CKNBZOH; nouit *ss* Q; noui *and lacuna* A

⁷ eum CRXSKNBV; *om.* ZOHA

⁸ -ati CKBZOHA; -ati ND

⁹ tign- CKDBZOHA; lign- N

¹⁰ *corr. fr.* -iunt H

¹¹ deponant CRKNVPZOHA; ponant B

104¹

Idem in ecclesia² ad Montanum et Thomam. Quod qui sua mandata a successoribus seruari desiderat³, decessoris sui statuta custodiat⁴

Iusticie ac rationis ordo suadet ut qui sua a successoribus desiderat mandata seruari, decessoris sui procul dubio uoluntatem et statuta⁵ custodiat.

Reg. 6.12; JE 1391; +C 25 q 1 c 15

¹ cii K

² ecclesia CLRSKNBVPZOHA; epistola XB²

³ -erant S

⁴ Quod - custodiat (-ant S) CXSKNBVP; *om.* ZOHA

⁵ -uta CSKNBZOQA; -ura H

105¹

¹ ciii K

Idem clero et populo Rauenne² in sexto libro registri³. Quod excommunicandus sit qui contra aliquem in aliquo loco occulte ponit contestationem eius crimen continentem nisi publice exeat et que presumpsit ostendat⁴. Necnon et qui consensum prebuit⁵ tante iniquitatis⁶

Quam maligni spiritus consilio⁷ repletus contra Castorium notarium⁸ ac responsalem nostrum nocturno silentio in ciuitatis loco contestationem posuit⁹ in eius crimen loquentem mihique de facienda pace callide contradicentem¹⁰. Et quia quisquis ueraciter loquitur semet ipsum innotescere non debet formidare, oportet ut publice exeat, et que¹¹ in contestatione sua loqui presumpsit ostendat¹². Qui si non exierit, neque publice confessus fuerit, quisquis ille sit qui hoc agere presumpsit, uel consensum [57va] in tante iniquitatis consilium prebuit ex Dei et Domini nostri Ihesu Christi spiritu¹³ definimus ut sancti eius corporis ac¹⁴ sanguinis participatione priuatus sit. Si uero quia latet¹⁵ et quoniam nescitur teneri¹⁶ a disciplina non ualet tanti mali conscius etiam¹⁷ prohibitus corpus ac sanguinem Domini percipere¹⁸ presumit, anathematis ultione percussus. ut fallax ac pestifer a sancte ecclesie corpore sit diuisus. Si quis autem fortasse talis est quem nos huius facti auctorem¹⁹ ac participem esse nescientes ad eum bona optantes epistolas transmittamus, ipsa²⁰ pro eo apud omnipotentem Deum deprecatio sit uacua. Sin autem in eadem ciuitate egressus²¹ ad publicum²² potuerit docere que dixit, uel certe²³ sciens se non posse que scripsit ostendere. errorem suum fuerit aperte confessus. dominici corporis ac sanguinis participatione non²⁴ sit priuatus neque a sancte ecclesie corpore alienus existat, quia nos apud omnipotentem Dominum ex nostris cotidie²⁵ culpis agnoscimus ut quamuis seruato discipline moderamine, aliorum tamen errata parcamus²⁶.

Reg. 7.42; JE 1414; ID 6.381; C 5 q 1 c 2 to corpore alienus existat

² clero - Rau. om. S

³ In - reg. CXSKNBOHA; om. Z

⁴ -endat CRXSDBV; -endit K; -end' N

⁵ in consilium add. KNDV, om. CRXSBBP

⁶ Quod - iniquitatis (-ati S) CRXSKNDBV; om. ZOHA

⁷ repeated and canc. Z

⁸ ss L²

⁹ posuit CKDBZOHA; om. N

¹⁰ contradicen at end of leaf A

¹¹ que CXSKNB; quia V; queque ZOHQ; quecumque A

¹² corr. fr. -it O

¹³ spiritu CKNBZOHQ; om. A

¹⁴ ac CRXSBBVZOHA; et KND

¹⁵ quia latet CLRKDBZOHA; qualiter X; lacuna N

¹⁶ -r- ss N

¹⁷ etiam RXSWKNBVPZOHA; et C (and lacuna)L

¹⁸ om. K (in ND)

¹⁹ auct- CRSKNVPZOHA; act- B

²⁰ ipsa CNBZOHA; ipsas KD

²¹ egressus CKNBZHA; gressus O

²² -cum om. K (in ND)

²³ certe CKDBZOHA; iuste N

²⁴ non CKNBV; om. ZOHA

²⁵ cot- CKNBZOQA; cort- H

²⁶ parcamus CRXSBBVZOHA; portamus KND

Idem in epistola ad Donum². Quod captiui redimendi sunt de rebus ecclesie³

¹ ciiii K

² Donum LRWBVPZOHA; Domum C; Domnum XKND; in ep. ad Don. om. S

³ Quod - ecll. CRXSKNBVP; om. ZOHA

Sicut omnimodo⁴ graue est frustra ecclesiastica mysteria uenundare, sic iterum culpa est imminente huiusmodi⁵ necessitate res maxime desolate ecclesie captiuus suis preponere, et in eorum redemptione cessare.

Reg. 7.35; JE 1481; ID 3.176; +C 12 q 2 c 16

⁴ omnimodo CLXSWKND; omnino RBVPZOHA

⁵ huiusmodi CRXSDBVZOHA; huius mundi K; huius misterii N

107¹

Gregorius² uniuersis episcopis per Galliam, Europam³, Germaniam constitutis. Quod erga corrigendos plus agat beniuolentia quam seueritas⁴

Licet plerumque⁵ accidant sacerdotibus que sunt reprehendenda⁶, plus tamen erga corrigendos agat⁷ beniuolentia quam seueritas, plus cohortatio⁸ quam commotio⁹, plus caritas quam potestas, cum nemo uestrum sine reprehensione aut sine peccato uiuat. Nam si Dominus statim post trinam negationem [57vb] beatum Petrum preceptorem nostrum apostolum iudicasset¹⁰, non tantum¹¹ ex eo fructum sicut fecit recipisset. Expectandi ergo magis sunt¹² atque corrigendi rectores¹³ ecclesie qui¹⁴ statim absque nostro consulto iudicandi, cum maiora negocia et difficiliores causarum exitus sanctorum patrum canones spiritu Dei¹⁵ conditi et totius mundi reuerentia consecrati iubeant sub nostre sententie expectatione suspendere nostro moderamine finiri. Vnde necesse est hec et alia¹⁶ queque negocia ecclesiastica post multarum experimenta causarum sollicitius prospici et diligentius precauere¹⁷ quatinus per spiritum caritatis et pacis¹⁸ omnis materies scandalorum et presumptio Iudeorum atque oppressio simplicium¹⁹ fratrum²⁰ de ecclesiis Domini auferantur. Et sicut non uult quisquam fratrum²¹ se aliorum iudicio²² pregrauari, ita non²³ audeat alii²⁴ inferre quod²⁵ sibi non uult fieri.

Gregory IV; JE+2579; ID 5.368; +D 45 c 4

¹ cv K

² om. S

³ et *add.* SB, *om.* CRXKNVPZOHA

⁴ Quod erga (ergo K) - seu. CRXSKNDBV; *om.* ZOHA

⁵ plerumque CRXSD²BVPZOHA; populumque K; plurimum N; plurimumque D

⁶ -den- ss H

⁷ *corr. fr.* agit Z

⁸ cohort- CKNBZOQA; cohart- S; cohocht- H

⁹ commotio LRXSWKNBVPZOHA; motio C

¹⁰ -asset CRKNBZOHQ; -asse A

¹¹ tantum CRXDBZOHA; tamen KN

¹² magis sunt CRXKNVPZOHA; sunt magis B

¹³ rectores CRXSBV²ZOHA; doctores KND

¹⁴ qui CRXSNBVZOHA; quam KDV²

¹⁵ spiritu Dei CKNBZOH; Spiritus Sancti QA

¹⁶ hec et alia CKDBZO²HA; hoc et alia N; et alia hec O

¹⁷ -eri LRSBVPZOHA; -ere CXKND

¹⁸ et *add.* C, *om.* LRXSWKNBVPZOHA

¹⁹ simplicium CKNBZOHQ; supplicium *corr. fr.* supplicio A

²⁰ et *add.* B, *om.* CRKNVPZOHA

²¹ fratrum CRNDBZOHA; *om.* K

²² iudicio CKNBZO²H; iudiciorum O?A; iudio Q?

²³ non CRKNVPZOHA; ut B

²⁴ ss K

²⁵ quod CRKNBZOHQ; quid A

Gregorius Constantino² episcopo Mediolani³ in septimo libro registri⁴. Quod ea que⁵ maledicorum hominum rumoribus sunt ficta nullomodo sunt credenda⁶

In cunctis que in hac uita⁷ aduersa⁸ proueniunt, sola est sicut nostis omnipotentis Dei districtio pensanda atque ad cor semper proprium recurrentum ut nullius⁹ ibi lingua¹⁰ implicet, ubi conscientia non accusat¹¹. Quem enim conscientia defendit¹², et liber est inter accusationes¹³, et liber¹⁴ sine¹⁵ accusatione esse non potest, si sola que interius¹⁶ addicit conscientia accuset. De uestra igitur sanctitate absit a Christianorum iudicio ea que maledicorum hominum rumoribus conficta credimus in qualicumque modulo suspicionis adduci, quia et sacri eloquii testimonium tenemus, ut mala maiora cum forsitan¹⁷ dicuntur nisi probata credi non debeant, sed citius probata ulcisci. Nam ipse qui omnia creauit et cuncta que [58ra] condidit intuetur Deus, malorum grauium ultione¹⁸ commotus ait, Clamor Sodome et Gomorre ascendit ad me. Descendo ut uideam utrum clamorem quem audiui opere compleuerint, et ulciscar, an non est ita ut sciam. Quo enim descenderet¹⁹ Deus ut que essent facta cognosceret aut quid²⁰ non is qui ubique est²¹ sciret? Sed ut nostre ignorantie exemplum discretionis daret quatinus deberemus mala grauia audita non credere ipse se dixit ad cognoscendum descendere, de quo omnibus liquet, quia et non descendens omnia sciret. Hec igitur²² dixi ut nimie esse²³ leuitatis ostenderem, si quis mala grauia²⁴ credere studeat que probari²⁵ non possunt, unde sanctitas uestra²⁶ debet mentem suam a maledicorum hominum rumoribus atque obtreccatione disiungere, et sola que interne uite sunt atque ad utilitatem subditorum proficiunt cogitare.

Reg. 7.14; JE 1460; +C 11 q 3 c 52

¹ cvi K

² -antino CRSKNBVZH; -antio OQA

³ Mediolani CRNDBVZOA; Mediolanensi SH; Meolani K; ??Q

⁴ libro registri CRSKNBZOHQ; registri libro A

⁵ ss B

⁶ Quod - credenda (recipienda *after corr.* S) CXSKNDBVP; *om.* ZOHA

⁷ *om.* S

⁸ aduersa CKNBZOHQ; prouersa A

⁹ nullius CRXSKNVP; nullus B; nullius nos ZOHQA

¹⁰ lingua CRKNBZOH; lingua Q; linguam A

¹¹ non acc. ss X²

¹² defendit CLRSKNBZOH; descendit X; defecit A (Quem enim – descendit *in mg.* X²)

¹³ liber est inter acc. CRXSKNBV; inter acc. liber est ZOHA

¹⁴ uel *add.* ZOHA, *om.* CRXSKNBV

¹⁵ sine CRNDBZOHA; si non K

¹⁶ -ius CRSBVZOHA; -nis X?KND

¹⁷ *after corr.* H

¹⁸ -ione CLXKNBZQA?; -ionem SOH?

¹⁹ -deret CKDBZOHA; -dit N

²⁰ *corr. fr.* quis O

²¹ est CKNBZOH; est non Q; *om.* A

²² igitur CKNBZOH; *om.* A

²³ ss Z

²⁴ grauia CKDBZOHA; *om.* N

²⁵ *corr. fr.* -are O

²⁶ sanct. uestra CRKNVPZOHA; uestra sanct. B

109¹

Idem in epistola ad Athanasium². Quod loca uel ordines non faciant nos proximos Deo³

Non loca uel ordines Creatori nostro nos proximos faciunt, sed ei nos aut merita⁴ bona iungunt aut mala disiungunt.

Reg. 7.29; JE 1475; D 40 c 4

¹ cvii K

² *corr. fr.* Anastasium V

³ Quod - Deo CRXSKNBVP; *om.* ZOHA

⁴ nostra *add. and canc.* O

110¹

Ex epistola Gregorii pape ad Constantiam reginam Gallie². Quod ecclesiasticarum rerum incendia et³ depredationes pro emunitate⁴ sint emundande⁵

Cum deuotissimam dominam sciam de celesti uita atque remedio anime sue sedulo cogitare, culpam me committere uehementer existimo. si ea que pro timore omnipotentis Dei sunt suggerenda siluero, et te sanctissimam de ecclesiastica pace sedule non commonuero⁶. Nimis me Iuliani fratris et coepiscopi nostri proclamatio⁷ nuper contristauit,⁸ maxime cum uille sue uidelicet⁹ ecclesie a nequissimis predonibus¹⁰ sint depredate atque nocturnis incendiis more furum [58rb] combuste, et dum idem maligni iuxta nostri predecessoris Bonifacii decreta pro emunitate illud emendare noluerint, dum et seculi leges hec eadem ita habere uoluerint, lege uulgali¹¹ teste in qua sic scribitur, Si quis manu armata usque ad quatuor homines in uicum alterius ad maleficiendum uenerit, ille qui prior est pro illicita presumptione componat solidos¹² DCCCC¹³, sequaces uero eius unusquisque solidos¹⁴ LXXX. Si uero ibi incendium fecerint, sibi noua componant, predam uero in quadruplum restituant. Si seculi leges talem iusticiam habere uoluerint, lex diuina cur inferior esse debebit, cum in ipsius ueritatis¹⁵ presentia a Zacheo collaudatum sit si aliquem defraudaret¹⁶ ut in quadruplum restitueret? Et quia summum in rebus bonum est¹⁷ iusticiam colere, ac sua cuique iura seruare, et in subiectos¹⁸ non sinere quod potestatis est fieri, sed quod¹⁹ equum est custodiri²⁰. quod uos et diligere et omnino confidimus studere, quapropter excellentie uestre mense Nouembrio presentis anni secunda²¹ indictione

¹ cviii K

² Ex - Gallie *after* emundande ZOHA

³ et CKDBZOA; uel N

⁴ emunitate CKNBZOHQ; communitate A

⁵ emund- RXXKDBZOHQ; emundane L; emend- SN?A; ? C

⁶ -n- ss O

⁷ proclama *and lacuna* A

⁸ -s- ss C

⁹ sue uidelicet CKNBZOHQ; uideb' A

¹⁰ neq. pred. CRKNVPZOHA; pred. neq. B

¹¹ uulgali CLRXSKNBVP; uulgari S²ZOHA

¹² -idos CRXSKNDBZ; -idis H; -id' OA; cc *add. and canc.* Z

¹³ DCCCC CNDBZOHA; DCCC K

¹⁴ solidos CLXKNBP; *om.* S; sol' BV; solid' RZOA; solidis HQ

¹⁵ *repeated and canc.* Z

¹⁶ -u- ss A

¹⁷ bonum est CKNBZOA; est bonum H

¹⁸ subiectos C²LRXSWKBVZOHA; subiectis C; subditos ND

¹⁹ ss Z

²⁰ *in mg. with fieri in text, later canc.* Z

²¹ *corr. fr.* sancta H

Petrum fratrem²² et coepiscopum nostrum²³ a gremio sancte Romane ecclesie transmittemus²⁴ ut fratribus eiusdem prouincie in unum congregatis, emunitas et presumptio et sacrilegium²⁵ canonica auctoritate et uestra regia dignitate talem terminum accipiant ne post hac membra dyaboli filii²⁶ nequam in sancta ecclesia te²⁷ etiam ibi²⁸ regnante talia presumant.

Gregory V; JL 3890; ID 13.36 as BD 11.26, insc. as here; +C 12 q 2 cc 8-9

²² ss Z

²³ nostrum CRXKNBV; om. ZOHA

²⁴ -emus CKDBZHA; -imus NO

²⁵ -gium CKNBZOHQ; -gum A

²⁶ filii CKDBZOHA; fili N

²⁷ te CKDBZO(with ecclesiam add. and canc.)HA; om. N

²⁸ ibi CRKNVPZOHA; sibi B

111¹

Gregorius seruus seruorum² Dei³ Venerio Caralitano. An mulier extraneo⁴ uiro nupta cognationi eius pertineat, et si eo defuncto maneat eadem cognatio⁵

Fraternitas tue sagacitati frater amande⁶ quas debeo refero grates quoniam quesisti que debuisti, iocundum me reddidisti⁷. Vnde placide ad inquisita respondeo. Sedem apostolicam consulere decreuisti, si mulier copula [58va] nuptiali extraneo uiro iuncta cognationi⁸ eius pertineat, si⁹ eo defuncto cognatio maneat eadem¹⁰, uel si sub alio uiro cognationis uocabula dissoluantur¹¹, uel si¹² suscepte soboles possint legitime ad prioris uiri¹³ cognationis¹⁴ transire copulam. Est enim uerbum Domini ualidum et forte, est durable, est perseuerabile, est immutabile¹⁵, non momentaneum, non transitorium. Ait autem¹⁶ per se ipsa ueritas, quod Deus est uerbum Dei. Celum et terra transibunt, uerba autem mea non transient¹⁷. Antequam Deus in carne inter homines appareret, eo inspirante dixit Adam, Quamobrem relinquet homo patrem et¹⁸ matrem suam et adheret uxori sue, et erunt duo in carne una. Cui non contradixit Dominus. Deinde cum ueritas oriretur¹⁹ de terra in terram et inuisibilis in humanitate apparuit, interrogatum est si licitum esset homini uxorem relinquere. Quod prohibens fieri uetuit, preter si fornicatio sola²⁰ excluderet copulam maritalem. Vnde protulit statim in medium eandem ipsam²¹ sententiam quam ante secula manens²² cum patre

¹ cviii K; cxiii D

² in mg. X²

³ seruus seru. Dei om. S

⁴ corr. fr. -anea K

⁵ An - eadem cognatio (eadem cog. om. N) CRXSKNDBVP; om. ZOHA

⁶ corr. fr. -det O

⁷ reddidisti CKNBZOHQ(corr. fr. redi-); reddisti A

⁸ corr. fr. cognatio S

⁹ si CKDBZOHA; sed N

¹⁰ maneat eadem RXSKNBVPZOHA; eadem maneat CLW (si eo - maneat in mg. L)

¹¹ -oluantur CRSXBVZOHA; -oluuntur KN; -oluntur D

¹² sub add. and canc. K

¹³ corr. fr. uiro Z

¹⁴ uocabula dissoluantur uel - cognationis add. in upper mg. K²

¹⁵ -ile CKNBOHA; -ule Z

¹⁶ autem CNDBZOHA; enim K

¹⁷ transtient Z

¹⁸ aut add. A, om. CKNBZOHQ

¹⁹ oriretur CKNBZOHQ; orietur A

²⁰ si fornicatio (corr. fr. -ionis D) sola CKDBPZOHA; fornicationem solam N

²¹ eandem ipsam CRKNVPOHQ; eandem SB; ipsam eandem Z; eadem A

²² repeated and canc. Z

uerbum inspirauerat²³ in Adam ipse confirmans quod ipse protinus protulit homo, Quamobrem relinquet homo patrem et matrem suam et adhaerebit uxori suae, et erunt duo²⁴ in carne una. Si una caro fiunt, quomodo poterit²⁵ aliquis eorum propinquus pertinere uni si non pertinet²⁶ alteri? Quod minime fieri posse²⁷ credendum est. Nam uno defuncto in superstitibus affinitas non deletur, nec alia copula coniugalis affinitatem prioris copulae²⁸ soluere potest. Sed neque alterius coniunctionis sobolem placet ad ipsius affinitatis prioris siquidem transire consortium pro eo quod uerbum Domini ualidum est et²⁹ forte, et ut inquit dixit propheta, Verbum Domini manet in eternum. Et alius propheta, Quoniam ipse dixit et³⁰ facta sunt, ipse mandauit et creata sunt³¹. Statuit ea in seculum seculi, preceptum³² posuit [58vb] et non preteribit. Nam potest per uerbum suum atque preceptum efficere duo in carnem unam. et masculum et feminam qui innumeram multitudinem sexus utriusque non destitit secum facere unum, sicut per se³³ ueritas dixit,³⁴ Non pro his tantum rogo sed pro eis qui credituri sunt per uerbum eorum in me, ut unum sint sicut tu Pater in me et ego in te et ipsi in nobis unum sint. Si quis temerario ausu et sacrilego in defuncto querit³⁵ propinquitatem, uel sub altero affinitatis uocabulo³⁶ dissipare uel susceptam sobolem alterius copulae credens legitime sociari³⁷ propinquitatis prioris, hic negat Dei uerbum ualidum esse uel forte. Et qui tam facile uel tam uelociter querit dissoluere hic non credit uerbum Dei³⁸ manere in eternum. Confice terram ex quattuor locis a se distantibus magna intercapedine et confectam et conglutinatam finge cuiuscumque figure³⁹ uel immensitatis corpus uolueris.

JE+1937; AL 10.35; ID 9.38 as here; IP 7.68; C 35 q 10 c 1

²³ -auerat CKDBZOHA; -auit N

²⁴ duo CKNBZHA; *om.* O

²⁵ poterit CKNBZO²HQ; *om.* OA

²⁶ -net CXSKND; -neat LRWBVZOHA

²⁷ fieri posse CRXKNVZOHA; posse fieri SB

²⁸ copulae CKNBOHA; corpule Z

²⁹ et CRXSKNBVZ²; *om.* ZOHA

³⁰ et CKNBZOHQ; *om.* A

³¹ sunt CKNBHQA; *om.* ZO

³² p. *ss* O

³³ per se sicut *marked for reversal* O

³⁴ dixit CRXSBZOHA; dicit KND

³⁵ *corr. fr.* -in O

³⁶ -ulo CL²XSKND; -ula LRWBVZOHA

³⁷ sociari CKNBZO²H²; *om.* OA

³⁸ Dei CXKNBV; (Dei uerb. S); Domini ZOHA

³⁹ cuiuscumque figure *in mg.* X²

112¹

*Idem*² *Felici Mesane*³ *ciuitatis episcopo.*⁴ *Ne quis fidelium propinquam sanguinis sui usque ad septimum numerum parentele sibi copulet*⁵ *matrimonio*⁶

Hec salubriter cauenda⁷ sancimus ne quis fidelium propinquam sanguinis sui usquequo affinitatis liniamenta⁸ generis⁹ successione cognoscuntur¹⁰ matrimonio sibi¹¹ desideret copulari¹² sed sicut a maioribus nostris definitum est ita modis omnibus obseruetur, quoniam usque ad septenarium numerum parentele nunquam ulli¹³ copulam contrahere licentiam damus. His uidelicet qui ex patre et matre consanguinitatis parentela descendunt. Qui autem et que in quarto¹⁴ gradu coniuncti inuenti fuerint, separentur quoniam scriptum est, Omnis homo ad proximam sui sanguinis non¹⁵ accedat, ut reuelet turpitudinem eius. Et iterum, Anima que fecerit¹⁶ quippiam [59ra] existis¹⁷, peribit de medio populi sui. Sane quibus coniunctio interdicatur¹⁸ illicita habebunt ineundi melioris coniugii libertatem.

Recte (in pt) C. Toledo II c 5, as BD 7.6; ID 9.42 as BD; AL 10.33 as Greg.I; Pol. 6.4.30 as AL; C 35 q 8 c 2

¹ cx K; cxiiii D

² Idem CRXSKNBV; Gregorius ZOHQA

³ -ane CKNBZOHQ; -anie A

⁴ Idem - episcopo as first line of text OHQA

⁵ in add. N (om. CKDB)

⁶ Ne - matr. CRXSKNDBV; om. ZOHA

⁷ cau- CRKNVZOHA; can- B

⁸ corr. fr. lan- Z

⁹ generis CRKNVZOHA; om. B

¹⁰ corr. to -antur B

¹¹ sibi CKNBOHA; om. Z

¹² -ri ss Z

¹³ nunquam ulli CRXKNBV; nunquam illi S; nulli unquam ZOHA

¹⁴ uel in quinto add. C²LWVA, uel quinto add. RBZOH, om. CXSKND

¹⁵ non CKNBZOHQ; om. A

¹⁶ fecerit CKNBZOHQ; peccauerit A

¹⁷ obscurely altered Z

¹⁸ interdicatur CKNBZOHQ; interciditur A